6-
A
44.

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
6
A
44
NAPOLI

t
A
44

MARII MERCATORIS OPERA.

STEPHANUS BALUZIUS Tutelenſis ad fidem veterum codicum MSS. emendavit & Notis illuſtravit.

PARISIIS

Apud FRANCISCUM MUGUET Regis & illuſtriſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis Typographum.

MDCLXXXIV.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

EMINENTISSIMO
DOMINO
HIERONYMO CASANATÆ
S.R.E. CARDINALI.

R*Edit ad te Marius tuus*, EMINENTISSIME DOMINE, *tuus inquam jure meritòque, quia cùm antea editus in lucem fuiſſet mutilus & diviſus in partes, tua nunc ope tuo-*

que beneficio prodit integritati ſuæ reſtitutus. Optandum ſanè eſſet ut quemadmodum recepit priſtinam formam, ſic perfectam ſanitatem recuperaſſet, neque ampliùs egeret auxilio medicorum. Tentavit quidem is qui primus eum emiſit, vir ſumma pietate ac religione præditus & plurima bonorum librorum tractatione inſtructus, tot & tantis illius malis adhibere medicinam, ſed adeo parum felici eventu ut poſt illius curas multa in eo ſuperſint quæ medica manu indigere videantur. Quo factum eſt ut cùm veteris exemplaris Eccleſiæ Bellovacenſis, in quo lucubrationes ejus continentur, copiam poſtea habuiſſem, & ex illius collatione cum editione viri clariſſimi collegiſſem non aliter poſſe redintegrari ſtatum Marii quàm ſi aliunde ſubſidia peterentur, ad te confugerim, CARDINALIS EMINENTISSIME, *ut apographum habere poſſem ejus exemplaris quod ex bibliotheca Palatina Romam olim tranſvectum, in Vaticana nunc aſſervatur.*

Tu verò pro tua ſingulari humanitate (ſic enim verè dicere liceat) & pro eximio illo tuo in has noſtras literas amore, quem ubique & in omnibus occaſionibus conſtanter & perpetuò patefacis, cum ſumma cura ſummaque cum diligentia id præſtitiſti quod petebaris, & operum Marii Mercatoris exemplum ad me miſiſti ex codice Vaticano deſcriptum cum nævis, ut optaveram, & mendis veteris librarii. Cum hoc ergo & cum Bellovacenſi collatus Marius nunc demum prodit qualis ad nos pervenit, lacerus ſanè crudeliter ora manuſque ambas, & toto corpore vulnus, imago veriùs & ſimulacrum hominis quàm homo, ſed tamen integer & ex inordinato in eum ordinem redactus quem priùs habuerat. Interim autem dum meliora exemplaria, quorum præſidio ſanari poſſit, nanciſcamur, habebit hæc editio ſuam utilitatem, & quidem, ut reor, maximam. Sunt enim permulta in eo ſcriptore digniſſima ſcitu quæ non alibi reperias, & quæ multùm illuſtrant hiſto-

riam eccleſiaſticam illorum temporum. Ex quo facilè intelligent eruditi lectores & iſtarum pulcherrimarum rerum ſtudioſi quantum tibi, EMINENTISSIME DOMINE, *debeat univerſa Eccleſia, quantum univerſus literatorum ordo, cùm tua nunc ope tuoque beneficio, ut antea dicebam, habeamus hunc auctorem integritati ſuæ reſtitutum. Ad me quod attinet, cui in primis hoc beneficium præſtitiſti, opus non eſt ut commemorem quid in mei ſtudiorumque meorum gratiam feceris, cùm res ipſa clamet, omneſque qui libros à me editos tractant abundè noverint quis quantuſve ſit tuus in me amor & favor. Hunc optimum in rem publicam literariam affectum precor ut Deus conſervet per multa tempora*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *tibique proſperam & longam vitam tribuat Eccleſiæ nobiſque futuram utilem.*

Lutetiæ Pariſiorum
Kal. Auguſti
MDCLXXXIV.

STEPH. BALVZIVS.

PRÆFATIO.

ANte hanc ætatem noſtram nullus inventus eſt qui mentionem faceret operum Marii Mercatoris, tametsi conſtet his uſos eſſe quoſdam veteres ſcriptores. Primus eorum notitiam habuit vir doctiſſimus Lucas Holſtenius bibliothecæ Vaticanæ præfectus; inter cujus ſchedas reperta ſunt, poſt mortem ejus, quædam eorum excerpta, & in his, commonitorium ſuper nomine Cæleſtii & aliorum illius opinionis hæreticorum, quod à R. P. Poſſino Preſbytero ſocietatis Ieſu, qui tum Romæ erat, miſſum eſt ad R. P. Philippum Labbeum tum incumbentem ampliſſimæ Conciliorum editioni. Eodem tempore Labbeus commodatò habuerat vetuſtiſſimum codicem actorum Concilii V. ex bibliotheca inſignis Eccleſiæ Bellovacenſis, in quo præterea deprehendit ejuſdem Mercatoris opera, ipſumque etiam commonitorium. Hoc indicio facto, ad Poſſinum miſit elenchum operum

Mercatoris quæ in codice Bellovacenſi reperta fuerant, ſimul orans uti inveſtigaret an eadem aut alia extarent in eo codice ex quo ſua deſcripſerat Holſtenius. Poſſinus verò cùm in bibliothecam Vaticanam ſe propterea contuliſſet, illic inter codices qui fuerant Comitis Palatini reperit vetus exemplar operum Marii Mercatoris, ex eoque deſcripta miſit quæ in Bellovacenſi contineri ſignificatum fuerat. Conſtituerat autem Labbeus, ut erat vaſto animo & laboris appetens, illa dare in vulgus; ſed interim morte præoccupatus, alii reliquit hanc curam. Fuit is R. P. Ioannes Garnerius ex eadem ſocietate, qui per multos annos theologiam ſumma cum laude docuerat in collegio Pariſienſi, adeoque multa & magna ſubſidia habebat ad parandam & ornandam editionem eorum operum in quibus habentur quamplurima adversùs hæreſes Pelagii & Neſtorii. Itaque is ea publici juris fecit heic Pariſiis anno MDCLXXIII. diviſa in duas partes; in quorum prima poſuit quæ ad cauſam Pelagii pertinent, in ſecundam verò rejecit controverſiam de incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam Neſtorius exagitabat. Addidit annotationes & diſſertationes ampliſſimas ac plurima eruditione refertas, quæ magnam lucem

afferunt ſcriptis Marii Mercatoris.

Eodem anno R. P. Domnus Gabriel Gerberonius monachus Benedictinus, aſſumpto nomine Rigberii, aliquam partem eorundem operum, quorum exemplum habuerat ex bibliotheca Vaticana, edi curavit Bruxellis, nimirum commonitorium adversùs hæreſim Pelagii & Cæleſtii vel etiam ſcripta Iuliani & cetera quæ ſequuntur uſque ad ſermonem tertium Neſtorii adversùs Dei genitricem Mariam. Deſinit enim hæc editio in ſermone ſecundo, cujus initium eſt iſtud: *Contumelias quidem.* Sequuntur autem ejuſdem viri clariſſimi annotationes doctiſſimæ ad eaſdem Marii Mercatoris lucubrationes.

Qua autem occaſione ego ad idem argumentum tractandum acceſſerim, quid in operibus Marii recenſendis præſtitum à me ſit, paucis expediam. Cùm anno MDCLXXVII. ſeriò cogitarem de edendo tomo primo novæ collectionis Conciliorum, qui anno præterito emiſſus eſt, mentionemque veteris exemplaris Bellovacenſis Concilii V. fieri animadvertiſſem à Labbeo, incenſus ſum deſiderio illius habendi. quod aſſecutum me fuiſſe beneficio viri doctiſſimi Godefridi Hermant ejuſdem Eccleſiæ Canonici lubens profiteor. Cùm autem illud evolverem, conjuncta cum eo reperi opera

Marii Mercatoris, eaque ſtatim contuli cum editionibus virorum clariſſimorum. Agnovi porrò ex collatione veteris exemplaris ordinem mutatum fuiſſe à Garnerio propter eas cauſas quas ſuprà commemoravi, tum multa ab eo mutata dum medicinam adhibere tentaret locis corruptis, deníque nonnulla omiſſa quæ mihi videbantur eſſe magni momenti. Agnovi præterea codicem Bellovacenſem eſſe valde mendoſum ac mutilum, adeoque alio exemplari opus eſſe ut depravata poſſent emendari & omiſſa reſtitui. Quamobrem VI. Kal. Decembris anni MDCLXXVII. ſcripſi ad eminentiſſimum Cardinalem eundemque virum doctiſſimum ac ſtudiorum noſtrorum amantiſſimum Hieronymum Caſanatam, eumque rogavi ut in mei gratiam faceret exſcribi codicem Vaticanum in quo Marii Mercatoris opera extant & ad me mitti juberet. Ille verò ita ad me reſcripſit Idibus Martiis anni ſequentis. *Plura mihi occurrunt ſcribenda ut poſtulationibus tuis ſatisfaciam. Codex ille Marii Mercatoris Palatino-Vaticanus collatus cum Bruxellenſi ac Pariſienſi, inventus eſt longè ab utriſque diverſus. Primus ſiquidem voluminis illius exigua pars eſt. In altero verò, licèt mole majori, multa deſunt, & ea quæ continentur, ordine prorſus vario leguntur. Quare manus operi illico*

admota fuit, ut integra codicis Vaticani exſcriptione votis tuis ſatisfacerem. Quoniam verò ea omnia quæ habentur in editione Bruxellenſi prorsùs conveniunt re & ordine cum manuſcripto Vaticano, nullatenus duxi in iis tranſcribendis tempus inſumere ac labore penitùs inutili tua deſideria protrahere; ſed ſatius exiſtimavi opus adoriri ubi deſiit Rigberius, ut ex quaternione quem tibi tranſmitto comperies, hìs plura brevi daturus. Barbaris ac truncis vocibus ſcatet hic codex. Et quamvis facilè potuiſſem ex ingenio illas vel ſupplere vel emendare, ex induſtria tamen omiſi, conſcius optare te genuinum ac fideliſſimum illius codicis, qualiſcunque ſit, exemplar.

Damus igitur tibi nunc, LECTOR, opera Marii Mercatoris qualia leguntur in antiquis exemplaribus Eccleſiæ Bellovacenſis & bibliothecæ Vaticanæ, & ea quidem fide ac diligentia ut errores etiam retinuerimus veterum librariorum. Exiſtimavit vir clariſſimus Ioannes Garnerius codicem Bellovacenſem Vaticano longè præſtare. At ego compertum habeo Vaticanum eſſe Bellovacenſi multò meliorem, non ſolùm quia eſt interdum emendatior, ſed etiam quia nonnulla habet quæ manifeſtò conſtat omiſſa eſſe ab eo qui Bellovacenſem deſcripſit, ut ſunt, exempli cauſa, tituli

quorundam fragmentorum excerptorum ex Theodoreto Epiſcopo Cyrenſi, Theodoro Mopſueſteno, Diodoro Tarſenſi, & Eutherio Tyanenſi: Nam cùm tituli illi deeſſent in codice Bellovacenſi, ex eo factum eſt ut Garnerius inciderit in ambages inextricabiles, & ſic, ut cum Plinio loquar, torſit ingenia contemplantium. Optandum autem eſſet ut alia vetera ejuſdem ſcriptoris exemplaria emendatiora reperirentur, quorum ope ea emendari poſſent quæ ſuprà diximus eſſe corrupta. Interim autem dum Deus opt. max. iſtud beneficium præſtet mortalibus, his qualibuſcunque utere.

Reliquum eſt ut nonnulla dicamus de auctore ipſo, quis cujaſve fuerit, & ad quæ ſtudia ſemet applicuerit. Vir ille clariſſimus de quo paulò antè memoravi, qui primus opera Marii Mercatoris emiſit in lucem, exiſtimavit eum Campanum fuiſſe aut Apulum, vel ex ea parte Italiæ quæ vergit ad Siciliam, quia Cæleſtii & Iuliani, quorum primum contendit fuiſſe Campanum, alium Apulum, res domeſticas privataſque ita novit quemadmodum vix alteri licet quàm qui fuerit ejuſdem aut civitatis aut ſaltem provinciæ. Verùm argumentum iſtud non importat neceſſariam evidentiam. Nam & Hieronymus, quam-

vis ipſe Stridonienſis eſſet ſive Dalmata, Pauli patria Thebani & Hilarionis Palæſtini vitam ſic deſcripſit tamquam ſui eſſent, & Vigilantii hominis Galli ortum & natalia ſic novit ac ſi ejuſdem cum illo civitatis & provinciæ fuiſſet. Exemplis talibus plena ſunt omnia. Itaque, quoniam mihi quoque fas eſt divinare, arbitror hunc noſtrum Mercatorem fuiſſe Afrum, tum quia eundem eſſe illum reor cum eo qui fuit diſcipulus ſancti Auguſtini, cujus hic noſter ſe ſtudioſiſſimum & admiratorem eſſe palam profitetur, tum ob modum ſcribendi quàm ſimillimum ſtylo ſcriptorum Africanorum illius ætatis, denique quia Facundus Epiſcopus Hermianenſis ejus verbis interdum uſus eſt in compoſitione librorum ſuorum pro defenſione trium capitulorum.

Floruiſſe illum ab anno circiter CCCCXVIII. uſque ad annum CCCCL. hinc rectè collegit vir doctiſſimus quòd accepit ab Auguſtino epiſtolam anno CCCCXVIII. & quòd hæreſis Eutychianæ alicubi meminerit, quæ anno CCCCLI. damnata eſt: quod pluribus conficit idem vir clariſſimus. Fallitur tamen, ut arbitror, in eo quòd exiſtimat vel non perveniſſe eum ad annum CCCCL. vel ex eo tempore nihil ſcripto mandaſſe quod ad nos pervenerit.

Nam cùm ex his quæ referuntur pag. 355. conſtet illum ſcripſiſſe poſt inventum nomen Eutychianorum, id eſt, aliquanto poſt habitam ſynodum Chalcedonenſem, quæ damnavit impium dogma Eutychetis, manifeſtum eſt illum ſcripſiſſe aliquanto poſt annum CCCCLI. quo ſynodus illa habita eſt.

Atenim Mercator graviter inſectatur Theodoretum Epiſcopum Cyrenſem, non facturus haud dubiè ſi reſciviſſet eum receptum à tanta ſynodo poſt idoneam fidei ſuæ profeſſionem. Ex quo colligi poteſt illum non perveniſſe uſque ad tempora ſynodi Chalcedonenſis aut certè nihil ex eo tempore ſcriptis mandaſſe quod ad nos pervenerit. Sic enim argumentatur vir doctiſſimus. Ego verò hinc certiſſimè colligo ſuperſtitem fuiſſe Concilio Chalcedonenſi quòd, ut antea dixi, mentionem facit Eutychianorum, Eutychianorum inquam, quorum nomen auditum non eſt in Eccleſia Dei ante tempora ſynodi Chalcedonenſis. Illud ergo ex inſectatione Theodoreti tantùm colligi poſſe mihi videtur, aut Mercatorem iſta, quod facilè crediderim, adverſùs illum ſcripſiſſe antè quàm Chalcedonenſis ſynodus haberetur, aut ſi poſtea ſcripſit, tardè ad eum perveniſſe geſta ſynodi, adeoque compertam ei non fuiſſe illam Theodoreti ſuſceptionem.

Quamvis autem nemo veterum citaverit opera Marii Mercatoris, ea tamen cognita fuiſſe antiquitus hinc liquidò patet quòd ſcholia Cyrilli Alexandrini de incarnatione unigeniti non aliunde habemus quàm ex interpretatione Mercatoris, & quòd teſtimonia patrum relata in Concilio Epheſino adversùs Neſtorium reperiuntur etiam ex eadem interpretatione in codice 1868. bibliothecæ Colbertinæ. Præterea ejus verbis uſi ſæpe ſunt Facundus Epiſcopus Hermianenſis & Pelagius II. in epiſtola tertia ad Epiſcopos Iſtriæ, & quidem eo prorsùs modo quo lucubrationes ejus extant in antiquis codicibus. Quod argumento eſt illas corruptas jam tum fuiſſe, neque mirum ulli eſſe debere quòd eas hodie habemus depravatiſſimas.

ELENCHVS

Operum Marii Mercatoris.

Commonitorium adverſus hæreſim Pelagii & Cæleſtii vel etiam ſcripta Iuliani. Pag. 1.
Refutatio ſymboli Theodori Mopſueſteni. 41.
Comparatio dogmatum Pauli Samoſateni & Neſtorii. 50.
Sermones Neſtorii adverſus Dei genitricem Mariam. 52. & ſeqq.
Ejuſdem epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum. 90.
Cyrilli Alexandrini epiſtola ad Neſtorium. 96.
Ejuſdem epiſtola ſecunda ad Neſtorium. 101.
Ejuſdem epiſtola ad clericos ſuos. 103.
Excerpta ex codicibus Neſtorii. 109.
Neſtorii ſermones adverſus hæreſim Pelagianam. 119. & ſeqq.
Ejuſdem epiſtola ad Cæleſtium. 131.
Mercatoris commonitorium ſuper nomine Cæleſtij. 132.
Neſtorii blaſphemiarum capitula. 142. 101.
Synodus Epheſiana adverſus Neſtorium. 171.
Cyrilli Alexandrini apologeticus adverſus orientales. 219.
Ejuſdem apologeticus adverſus Theodoretum. 273.
Fragmenta Theodoreti, Theodori, Diodori, & Ibæ. 324.
Eutherii Tyanenſis fragmentum. 352.
Neſtorii epiſtola ad Papam Cæleſtinum. 355.
Epiſtola Synodica Cyrilli ad Neſtorium. 357.
Ejuſdem ſcholia de incarnatione unigeniti. 370.
Auguſtini Epiſcopi Hipponenſis epiſtola ad Mercatorem. 430.

MARII

MARII MERCATORIS OPERA.

COMMONITORIVM LECTORI adversùm hæreſim Pelagii & Cæleſtii vel etiam ſcripta Iuliani à Mario Mercatore ſervo Chriſti.

QUÆSTIO contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum & præcipuè in Cilicia à Theodoro quondam Epiſcopo oppidi Mamſiſteni jamdudum mota nunc uſque penes paucos eorum admodum roditur, nec ea palam profertur; ſed ab ipſis qui de ea fornicantur, velut catholicis, intra Eccleſias interim retinentur, progenitores videlicet humani generis Adam & Evam mortales à Deo creatos, nec quemquam poſterorum ſui prævaricatione tranſgreſſi læſiſſe, ſed ſibi tantùm nocuiſſe, ſeque mandati reos apud

Deum feciſſe, alterum penitùs nullum. Hanc ineptam & non minùs inimicam rectæ fidei quæſtionem ſub ſanctæ recordationis Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit, &, ut erat argutus, ſe quidem ab ejus invidia muniens, per ſe proferre non auſus, Pelagium gente Brittanum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque inſtituit impiam vanitatem. Quique mox auſus in Apoſtolum Paulum commentarios condere, cùm ad illum locum notiſſimum ad Romanos veniſſet epiſtolæ ubi ita continetur, *Propterea ſicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit* &cetera, ibidem eos tantùm reos dixit atque obnoxios illa prævaricatione teneri qui hunc in prævaricandis Dei mandatis vòluerint imitari, non omnes qui ex ejus ſunt per ſucceſſionum ſeriem ſemine generati; atque hinc latiùs de ſequentibus locis hujus epiſtolæ diſputat, & pronuntiat nullum hominum prorsùs per generationem læſum fuiſſe nec lædi Adæ peccati tranſgreſſione, ſed imitatione, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum & obnoxium fieri qui hunc propria voluntate, non naſcendo, ſed peccando, fuerit imitatus. Huic Pelagio adhæſit Cæleſtius, nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis ſcholaſticus, ſed naturæ vitio eunuchus matris utero editus. Hic à Pelagio prædicto inſtitutus, ſenſum iſtum impiiſſimum meraciùs imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujùs ſuæ participes & complices fecit; auſuſque palam publicèque his verborum ſenten-

tiis ejuſdem ſenſum paſſim diſſeminare per populos, id eſt,

Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſet moriturus.

Quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum.

Quoniam infantes qui naſcuntur, in eo ſtatu ſunt in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, quia nec per reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgit.

Quoniam infantes, etiamſi non baptizentur, habeant vitam æternam.

Quæ quinque capitula unam impiiſſimam & nefandam ſententiam generant.

Adjecit præterea poſſe eſſe hominem ſine peccato & facilè Dei mandata ſervare, quia & ante Chriſti adventum fuerunt homines ſine peccato, & quoniam lex ſic mittit ad regnum cælorum ſicut evangelium.

Hæc atque hujuſmodi etiam Iuliano & ceteris ejus commanipularibus placuere: quæ cùm cognita atque detecta eccleſiaſtica fuiſſent cum præfatis perſonis auctoritate damnata, librorum quoque numeroſitate ab eodem Iuliano defenſa ſunt, placuitque ei cum Cæleſtio & Pelagio in damnatione tertium numerari. Tunc contra pueriles auſus ejus ſanctæ recordationis Auguſtinus Epiſcopus diverſis temporibus diverſos condidit libros; ex quibus omnibus Iulianus unum de duobus primo tempore ad Valerium editis elegit cui quatuor libris à ſe ad Turbantium abſolutis contradiceret; ſequenti verò uni octo ultimis voluminibus ad Florum emiſſis reſpondiſſe ſe jactat, fin-

gens multos ejus ſancti viri ſuper hac re alios elaboratos penitùs ignorare. Quibus octo ultimis horrida loquacitate evagatus, diſertum ſe magis oſtentare & ſciolum volens, poſt innumerabilia convitiorum probra quæ in ſanctum ſupradictum virum eſt jaculatus, hæc impudenter immo jam impiè defendere ::uſus eſt quæ à Pelagio Cæleſtioque eum in perniciem ſuam didiciſſe ſuperiùs memoravimus; quamquam ſicut jam prioribus quatuor libris eadem & ſemper eadem volvens, & nullum prudenter inveniens exitum, injuriis & contumeliis magis membranas ſeu chartas quàm ulla fidei rectæ ratione complevit. Et cùm hæc ſumma brevitate & ſcripturarum ſanctarum atque divinarum auctoritate eſſet quæſtio pertractanda, plurimam ſibi diſtortam & omnino non neceſſariam loquacitatis conſcripſit materiam, de qua & impia cuderet & prorsùs ageret nihil. Nihil enim agit qui impietati operam navat. Sanctus tamen ſæpe dictus Epiſcopus Auguſtinus ex ſuis libris quatuor illius priores avertit, octo quoque poſteriores ſingulis reſponſionibus ſuis ad ſingula capitula ſubjectis, ac vanos ejus ac plumbeos pugiones malleo catholicæ veritatis obtudit, immo confregit. Quod utriuſque opus cùm in noſtras manus veniſſet, quia tota ſumma inepti & magis impii Iuliani laboris ad unam pravam redigi videtur ſent ntiam, Adæ videlicet & Evæ transgreſſionem eos non feciſſe mortales, nec noxam eorum ad poſteros originaria ſucceſſione tranſiſſe, ſola autem imitatione illorum qui divina mandata contempſerit effici reum. Hoc ergo, ut dixi, totum opus cùm ſtudioſiùs perlegiſſem, breviter pro noſtrarum virium facultate,

ſubnotationibus ex libris ejus, ubi ubi opportunitas exegit, appoſitis, ego quoque reſpondi, quò lector poſt tanti patris & magiſtri tubam, noſtram etiam palearem fiſtulam non aſpernatus aſſumere, tota intelligat brevitate Iulianum in elaborandis numeroſiſſimis libris inanem & plenam potiùs jactantiæ cum ſumma impietate operam impendiſſe. Sanè quoniam eaſdem ipſas, quas dixi, ſubnotationes in unum corpus redigere me debere tu quoque, venerande Preſbyter Pienti, juſſiſti, parui imperatis, non ignorans in maledicta & effrænatæ illius linguæ nos convitia incurſuros. Sed quid poſſunt extra Dei Eccleſiam alligati rabidi canis latratus? Gloriemur nos tantis viris tantiſque eccleſiaſticis doctoribus toto planè orbe fulgentibus, in quos ille tam inaudita, tam nefanda, tamque obſcœna atque atrocia maledicta jaculatur, participes ac ſocios fieri. Scio ſanè quòd etiam de ordine capitulorum ſuccenſurus ſit nobis, & plus loquendo quàm ſolet, inanem contra nos ſtrepitum verborum moturus, accuſans videlicet ordinem contra ſe noſtrorum nullum eſſe dictorum. Subnotationes, ut jam diximus, pravis nos ejus ſenſibus ſparſim appoſuimus vel admovimus; non ullum adversùs eum condidimus librum. Ille ſanè curet de nobis medio ceras implere capaces quadrivio. Nos cum ingenii tenuitate fide Chriſtiana fundata, à mundi ſanè ſapientibus longè ſemota, & exprobrationes ejus cum patribus noſtris & magiſtris patienter excipimus, & exorbitationes illius à catholica veritate divinis ſcripturarum noſtrarum eloquiis, non ſophiſmatum arte, confutamus, convincimus, & deflemus. *Iuvenal. Sat. 1.*

FINIT PROLOGUS.

Nunc verba Iuliani ex libro ejus primo ad Florum capitulo CXII. *ita.*

Verba Iuliani.
Matth. 11.

SED currant ad eum qui clamat, *Iugum meum ſuave eſt & onus meum leve eſt*, qui & malè agenti veniam pro inæſtimabili bonitate largitur, & innocentiam, quam creat bonam, facit innovando adoptandoque meliorem.

Reſponſio Mercatoris.
Ioan. 3.

Ad hæc. Præter reſponſa ſancti viri, omnes quidem innovat creando, ſed non omnes renovat regenerando, niſi eos tantùm de quibus ipſe ait: *Niſi qui renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt intrare in regnum cælorum*, ſeu, ut idem ait, *Niſi quis natus fuerit denuo.* Vnde ſuſpectus es fraudis & doli quòd nuſquam in toto opere tuo renovationis tibi viſa eſt mentio facienda, ſed innovationis tibi ſermo ſemper venit in mentem. Nam certum eſt inter innovationem & renovationem plurimùm intereſſe. Innovatum enim, ſicut omnibus notum eſt, intelligi poteſt quod nunquam fuit & noviter extitit; renovatum verò id quod utique jam erat, in vetuſtatemque pervenerat; quod ſi renovetur, dicitur renovatum. Sed nec probari facilè poterit divinam ſcripturam uſam eſſe hac locutione, innovatione videlicet; ſed de renovatione ei creberrimus ſermo eſt. Audi invitus Apoſtolum Paulum dicentem: *Sicuti eſt veritas in Ieſu deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris, renovamini autem ſenſu mentis veſtræ, & induite novum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia ſanctitatis & veritatis.*

Ephеſ. 4.

Item idem: *Cùm autem benignitas & humanitas*

Tit. 3.

inluxit ſalvatoris Dei noſtri, non ex operibus juſtitiæ, quæ nos fecimus, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis ſpiritus ſancti, quem ditiſſimè effudit ſuper nos in Chriſto. Item idem: *Etſi exterior noſter homo corrumpitur, ſed interior renovatur de die in diem.* Deinde audi qui etiam adoptentur. audi inquam non me, ſed Apoſtolum Petrum: *Vos*, inquit, *genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus in adoptionem, ut virtutes Dei annuntietis, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen ſuum.* Audiſne quid dicat? ſentiſne quid prædicet? illos adoptari videlicet ut fiant in adoptionem populus Dei, qui ſunt de tenebris evocati in illud admirabile lumen. Vnde conſequens eſt ut niſi quis fuerit de tenebris evocatus in illud admirabile lumen, non ſit genus electum, non regale ſacerdotium, non gens ſancta, non populus in adoptionem eſſe mereatur. An dicturus es forſitan & juſſurus, majores tantùm homines, qui de tenebris in illud admirabile lumen tamquam peccatores evocantur, ipſi tantùm fiant populus Dei, parvuli verò ab ipſo ortu ſuo in lumine conſtituti, expertesque tenebrarum, quia tantùm, ut tu vis, innovati ſunt, non autem renovati ex aliqua vetuſtate peccati, non ſint ex populo Dei? Quis te Chriſtianorum ferat iſta loquentem? Quis te non exhorreat & tamquam lethale virus fugiat hæc ſcribentem?

2. Cor. 4.

1. Pet. 2.

Item in libro I. I. capitulo XVII. verba Iuliani.

Verba Iuliani.

VErùm imbecillum cœcæ opinionis patrocinium multiplicat peccata, non minuit. Hic igitur miſerorum pruritus & ſponte decreſcentium nullum contra ipſam veritatis rationem valet pondus afferre, ſed quia nonnullis ſcripturarum locis, & maximè Apoſtoli Pauli, confirmari aſſerunt naturale peccatum.

Reſponſio Mercatoris.

Ac hæc. Nemo dicit naturale vel naturam eſſe peccatum, ſed originale, & id in natura eſſe, non exrra natum, nec abſurdè abuſivè dici poſſe naturale, non tamen naturam. Nam deceptus ipſe decipis quos potes. Et tamen inter originale & naturale eſt nonnulla diſtantia; & quamvis quod naturale eſt, poſſit & originale dici, non tamen quod originarium eſt, & naturale cogit fateri. Et accipe exemplum. Natura eſt omnis homo, cujuſlibet ætatis, ſexus, atque conditionis origo, ut eſt ſenator, curialis, ſervus, colonus, barbarus. quæ naturæ non ſunt nomina, ſed originariæ conditionis. Ita nos non dicimus naturam aut naturale eſſe peccatum, ſed originis cauſam addictæ ſerviliter per peccatum. Quamvis, ut jam diximus, præter naturam, in qua ſit, eſſe non poſſit; niſi dementiſſimè quærendum id extra hanc exiſtimes, ſuapte ſit propriam habens ſubſtantiam vel naturam, & te ita ſentientem devoret Manichæus, qui mali naturam ſui juris, ſui ſtatus, & originis principatum tenere ac habere cum impietate delirat.

Item in eodem capitulo paulùm infrà verba Iuliani.

OStenſum eſt ergo nihil poſſe per ſcripturas ſanctas probari quod juſtitia non poſſit tueri: quia ſi in lege Dei eſt perfecta forma juſtitiæ, nihil per eam adverſaria ejus, id eſt, injuſtitia, ſinitur virtutis adquirere; ac per hoc, quod ratio arguit, non poteſt auctoritas vindicare. Verba Iuliani.

Ad hæc. Vellem probares tua ratione puerperium virginis vel conceptum ſine virili permixtione, Deum quoque hominem factum, & per ætatum incrementa ad crucem fuiſſe perductum: quod quia humana ratiocinatio nulla conſignat, per fidem divinorum eloquiorum auctoritas vindicat. Ridendum ergo immo flendum in te eſt quod ais: *Quod ratio arguit, non poteſt auctoritas vindicare.* Quis autem numerat tam magna & ita frequentia contra hanc miſeram declamatiunculam tuam teſtimonia ſcripturarum, in quibus quia ratio inveſtigare nihil poteſt, ad fidem recurritur, ut ejus auctoritate ſalus æterna quæratur? Reſponſio Mercatoris.

Item in eodem libro capitulo LVIII. verba Iuliani.

AVt ſi fortè, quoniam aliter dogma tuum ſtare non poteſt niſi Adam ex ſe concepiſſe & peperiſſe reſponderis, Apoſtolum quidem non hæc ſenſiſſe nulli dubium erit, tu verò quid ſexui tuo volueris evenire monſtraſti. Verba Iuliani.

Ad hæc. Erubeſce, infeliciſſime, in tanta lin- Reſponſio

Mercatoris. guæ ſcurrilis vel potiùs mimicæ obſcœnitate. Vulgares tu dignus audire acclamationes: Vnus tu, unus Philiſtion, unus Latinorum Lentulus, unus tibi Marullus comparandus. namque Martialis & Petronii ſolus ingenia ſuperaſti. Te veriſſimè Amſanctinæ ſcaturiginis conregionalis tuæ teterrimus fœtor, te Averni lacus nocentiſſimus halitus, te poſtremò Atabulus provinciæ tuæ peſtifer flatus inflavit; quibus tot morbis turgidus & maleſanus immo inſanus effectus, hæc eructuares, hæc evomeres, hæc exhalares; atque utinam, quia hoc tibi fuiſſet utilius, vitalem ſpiritum exhalaſſes antequam tam obſcœna tamque plena dedecoris pleno ore proferres.

Quis ſcenicus turpio, quis durio, vel ſannio profeſſæ licentia turpitudinis publicè iſta proferret? Te matronæ caſtæ, te honeſti & ornati viri legant? Sed ſi honeſtatis ſint memores & pudoris, exhorrebunt, & velut monſtruoſam viperam, ut fertur hydra fuiſſe, diffugient. Tune ſanctæ ac beatæ recordationis Memoris Epiſcopi filius? Tu Iulianæ primariæ feminæ, & qua nihil honeſtius inter reverentiſſimas matrônas invenias, utero editus? Abſit, abſit ut tibi iſtud credere auſim. Vernularum te eorum potiùs crediderim filium, ſuppoſitumque illis, ut ſæpe dicitur factum, & quod tu potiùs tanta oris tui petulantia & obſcœnitate approbas; aut ſi id non erit, degeneraſſe illos in te nulli dubium erit, qui ſanctos illorum hominum mores, ſanctam vitam, inſtitutumque noverunt, tuumque ſermonem in ſcriptis hiſque prudenter inſpexerint. Quorum ſanè poſt obitum, ſanctorum hominum meritò tu duas ſorores tuas talibus diſciplinis tui oris erudiſti. Novimus, no-

vimus quid tibi una earum, cùm tu nimis ſeverus in ejus ruinam pudoris inſurgeres, objecerit vel exprobraverit, atque tu mutus ilico non auſus es ulteriùs cenſuræ tuæ ullas dolori ejus inferre moleſtias.

Item in eodem libro capitulo LVII. verba Iuliani.

Non enim dictum eſt, *Erunt duo homines in uno homine*, ſed *Erunt duo in carne una.* quo unitionis nomine voluptas illa coeuntium & libido, quæ ſenſim adficiens membra conſternat ac, ſicut ille prudens intellexit, unam carnem geſtit efficere, à Deo inſtituta, & corporibus ante peccatum docetur inſerta. *Verba Iuliani. Geneſ. 2.*

Ad hæc. Eleganter ſcurra loqueris more tuo, & more quo theatrum Arbitri Valeriique detriſti. Conſtat in illis proſatoribus generis humani fuiſſe libidinem inſitam eorum naturæ, quam quidem divinæ ſcripturæ non, ut tu vis, libidinem ſolent ſed carnis concupiſcentiam nominare, de qua illud implerent: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Et illud: *adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Sed ſi mandatum divinum ſervaſſent, non eis fuerat immodeſta ſtimulatrix, infeſta & importuna inritatrix, cùm non quæritur opus ejus, qualis nunc eſt, trahens vi ſua, & magna vaſa plerunque de caſtitatis arce deiciens. Ergo ſi talis non eſt, ſicut nec eſt, qualis naturaliter, ſobolis tantùm cauſa, divinitus fuerat data, vitiata eſt: quo vitio ſuo cùm generat, quod naſcitur ex vitio, vitiatum eſt, & jure medico & redintegratore indiget Chriſto. *Reſponſio Mercatoris. Gen. 1. & 2.*

Item in eodem libro capitulo LXII. verba Iuliani.

Verba Iuliani.

ILle quippe non dixit peccatum tranſiſſe, ſed mortem, mortem utique judicii illatam ſeveritate, prævaricationis ultricem, non corporum ſemina ſed morum vitia perſequentem.

Reſponſio Mercatoris.

Ad hæc. Bardiſſime, tuo te pugione feriſti. Vis enim non peccatum ſed mortem tranſire per ſemina, quam tamen ais judicii illatam ſeveritate, prævaricationis ultricem. Referatur igitur tibi de tuo. Quid hoc ad poſteros, qui omnes omnino mortui ſunt, moriuntur, atque morientur, illa utique morte quæ per omnes homines pertranſiit, ultrixque prævaricationis, ut dicis? Nam illud aliud ridendum eſt quod ais mortem, quam pœnam dixiſti eſſe peccati, ſolam tranſiſſe in genus, abſque illo quod hujus tanti mali extitit cauſa. En egregius juſti judicii Dei defenſor, qui pœnam proſatoris tranſmittis in poſteros pœnæ ejus cauſam non habentes!

Delectat autem quod ſubnectis: *non corporum ſemina, ſed morum vitia perſequentem*. Tamquam jubeas potiùs quàm doceas nullum eſſe mortuum neque mori nec moriturum niſi qui Adæ prævaricationis extiterit imitator. Non pudeat tantæ vanitatis? Itane nullus fuit, vel eſt futurus, vel eſt, ſaltem ſecundùm magiſtri tui Pelagii definitionem, quæ à te tot libris defenſa eſt, qua ambo decernitis poſſe eſſe hominem ſine peccato & facilè Dei mandata ſervare? Vt ergo dicebamus, vel ſecundùm vos ipſos nullus fuit per tot ſecula qui alienus hujus veſtræ imitationis inventus

hanc in ſe Adæ pœnam non mereretur excipere quam dicis prævaricationis ultricem, & quæ non ſemina ſed morum vitia juſſa eſt perſequi. Et certè hi quos dicitis poſſe eſſe ſine peccato & facilè Dei mandata ſervare, eſſe ſine vitiis debent. Poſtremò tot millia infantum abſque vitio ullo ſecundùm vos naſcuntur, nati ſunt, atque naſcentur. Cur itaque hæc quæ judicii ſeveritate ultrix illata eſt morte plectuntur, quam nec cauſa ſua ſecuta eſt, nec, ut dicis, tranſiit in quemquam lapſum?

Hic tibi de manibus, ut ita dixerim, cecidit illud condiſcipuli tui Cæleſtii egregium definitum: *Quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum.* Hic eſt Cæleſtius unus ex illis quibus in tui operis libro primo de quatuor ad Turbantium hæc ais: *Doctores noſtri temporis, frater beatiſſime Turbanti, & nefariæ, quæ adhuc fervet, ſeditionis auctores ad hominum, quorum ſanctis ſtudiis uruntur, contumelias & exitium decreverunt per ruinam totius Eccleſiæ pervenire, non intelligentes quantum his contulerint honoris quorum oſtenderunt gloriam niſi cum catholica religione non potuiſſe convelli.* Itane oblitus amicitias, itane conſueſti defendere? An nunc tibi ipſi patrono opus eſt, & decepti ſunt qui te ſibi paraverant defenſorem?

Et hæc à me, tamquam qui te nimis callidum & diſertum non intellexerim, dicta ſint. quod & tu ſine ulla dubitatione jactabis, ubi ſi hoc tibi perſuaſeris, plurimùm falles. Ego enim te intellexi, & quid contra fidem tenacem recti ineptiſſimè ſentias novi, & quibus verborum hic modo utaris ambagibus memoria teneo; & paululùm nos patere, hæc probabimus.

Abuteris videlicet Chriſtianorum ſimplicitate qui in hos libros tuos legendos inciderint. Tua verba iſta ſunt nempe, *In omnes verò homines non peccatum tranſiſſe, ſed mortem, illatam utique ſeveritate judicii, prævaricationis ultricem.* Hic hic te interim aliquantulùm teneam, hic tecum moras aliquas utiliter teram. Rogo ſi ſimpliciter & non dilemmatus, tamquam ad Cræſum & Pyrrhum Loxias unus & tu nunc erroris ſpiritu loqueris, quomodo non & tu traducianus es, ut tibi libet & adhuc licet nomen imponere catholicis Chriſtianis? Neque enim ſaltem mors ipſa, quam tribuis, aliter, ut etiam tibi placet, niſi per tranſitum ſeu traducem venit atque ventura eſt, quam & tu vis pœnam eſſe ſine merito pœnæ.

Ad has igitur tu effugiendas anguſtias, quas tibi, loquax magis quàm diſertus, ipſe feciſti, replicas in conſequentibus ac diſſeris de illa te hic morte dixiſſe qua multatus Adam eſt poſt prævaricationem, quæ non corpora perimit, ſed quæ per ſcelera, contemptu Dei, fit in anima, & eſt æterna, quippe ad æternum ſupplicium trahit,
1. *Tim.* 5. quam etiam ſcriptura ſancta ſignificat, *Vidua*,
Matth. 8. inquiens, *quæ in deliciis agit, vivens mortua eſt.*
Luc. 9. & in evangelio: *Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Et hanc talem dixi, inquies, tranſiſſe & tranſire in poſteros Adæ, non omnes omnino, ſed illos tantùm qui imitatores prævaricationis ejus, divinorum fuerint, ſicut & ille, immemores mandatorum. cęterùm illa, inquies, quæ reſolutio corporis eſt vel animæ à corpore ſeparatio, fuiſſet in Adam, etiamſi non peccaſſet.

Vnde illa tibi commanipularis & condiſcipuli tui Cæleſtii & utriuſque veſtrum magiſtri Pelagii

egregia definita ſunt, quæ cum perſonis dudum toto orbe eccleſiaſtica auctoritate damnata ſunt: *Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, eſſet moriturus; & quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum, & quòd infantes in eo ſtatu ſint in quo Adam fuit ante prævaricationem.* Vnde illud quoque natum eſt ultimum vobis, quod in malum veſtrum non timuiſtis evomere: *Infantes, etiamſi non baptizati moriantur, habent vitam æternam.* Et illud pluſquam ſacrilegium: *Neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia nec per reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgit.*

Hæc ſunt nempe magiſterii veſtri magnifica ſcita, hæc eruditionis, ut dicitis, Chriſtianæ. ſed nos Chriſtiani non dicimus dogmata veritatis? *Ad populum phaleras. Ego te intus & in cute novi.* Perſius ſat. 3. & 5. Quid tibi prodeſt, ut idem poëta ait, *aſtutam pavido ſervare in pectore vulpem?* Ego te ſanè, effoſſis tortuoſiſſimis & fœtidis foveis tuis, diligenti inveſtigatione in lucem pertraham Chriſtianis populis exponendum.

Audi nunc & tu & qui me & te dignanter habuerint legere quid contra hunc ſenſum tuum impiiſſimum, praviſſimum, impudentiſſimum, petulantiſſimum, quæ olim ipſe pronuntiaveris, in epiſtola videlicet tua quam ad ſedem apoſtolicam illo tempore auſus es mittere quando conventus detrectaſti cum univerſa Eccleſiâ per totum orbem Pelagium Cæleſtiumque damnare; quæ antequam in manus ſanctæ illius Romanæ Eccleſiæ veniret antiſtitis, te agente à nonnullis à te deceptis per totam penè Italiam circumlata eſt & tamquam magnum aliquid multorum au-

ribus inſinuata cognoſcitur. Ibi namque inter cetera ita ais : *Qui eſt igitur aſſertor quòd neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgat, contra Apoſtolum ſentit dicentem : Sicut in Adam omnes moriuntur; ita in Chriſto omnes vivificabuntur.*

1. Cor. 15.

Hic qua fraude & quo dolo quos omnes dicas & ſentias novimus & tenemus, videlicet non omnes omnino homines, hoc eſt, totum genus humanum; ſed hos omnes qui imitatores Adæ eſſe voluerunt, & per reſurrectionem Chriſti quod ille Apoſtolus dixit, omnes reſurrecturos, ſimiliter ſine dubio dicas neceſſe eſt non omne prorsùs genus humanum reſurrecturum eſſe, ſed tantummodo juſtos & ſanctos, qui Chriſti juſtitiam & ſanctitatem fuerint imitati; cùm conſtet omnes omnino reſurrecturos eſſe per Chriſtum, quamvis alios ad regnum, alios ad judicium. & addis : *Iure igitur improbatur qui huic ſententiæ contradicit quæ ait : Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.* Item : *Quòd peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum. & hæc ſententia*, inquis, *à nobis meritò refellitur. Non enim ſoli ipſi, ſed generi humano obfuiſſe credendum eſt.*

1. Cor. 15.

Et hic quid agas, ſalvo tibi, ut putas, ſenſu tuo praviſſimo & tortuoſiſſimo, latere nos non potuiſti : quia ipſi, ut vis docere, quamvis pauci in comparatione totius generis, humanum ſunt genus. item : *Quòd infantes*, inquis, *in eo ſtatu ſint in quo Adam fuit ante prævaricationem, inter indiſciplinatas*, ais, *reputo quæſtiones. non enim per omnia in eo ſtatu ſunt qui naſcuntur hodie in quo*

Adam fuit ante peccatum, quamvis & iſtos opus Dei eſſe ſicut & ille negari non poſſit. Quem & hic ſtatum dicas & ſentias, ſalvo, ut arbitraris, tibi ſenſu tuo, optimè novimus, non Adæ videlicet ante peccatum, ſed exiguitatis & parvitatis in qua naſcuntur infantes. Memento ſanè nihil te hic modo dixiſſe de parvulis non baptizatis, ſi fuerint in morte præventi, habere eos vitam æternam, quod falſiſſimum eſt: quia hoc non vult Chriſtus, nec voluit, ſicùt tua vecordiſſima temeritas jubet & docet. Item ſubnectis, Adam etiam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſe moriturum. nec hoc eſſe dixiſti ratione ſubnixum. *Credendum eſt enim*, inquis, *immortalem quidem factum, ſed qui ſi non peccaſſet, per guſtum ligni vitæ virtutem poſſet immortalitatis adipiſci.* Malè igitur dictum eſt, *ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſe moriturum.*

Calumniatum me tibi ne vel quiſquam vel tu ipſe dicas contra hæc te poſtmodum non ſenſiſſe definita, audi iterum quid verbis tuis in tuo libro, de quo agimus, teneatur capitulo LXV. *Intravit igitur, ſecundum Apoſtolum, per unum hominem peccatum, & per peccatum mors; quoniam illum & reum & damnationi mortis perpetuæ deſtinatum mundus aſpexit.*

Certè dicebas & negabas in hunc mundum per illum unum hominem intraſſe peccatum, cùm nunc confitearis intraſſe. Verba Mercatoris.

In omnes autem homines mors pertranſiit, quia una forma judicii prævaricatores quoſque reliquæ comprehendit ætatis. quæ tamen, ais, *mors, nec in ſanctos nec in innocentes ullos ſævire permittitur, ſed in eos tantùm pervadit quos prævaricationem vide-* Verba Iuliani.

rit æmulatos : quæ prævaricatio licèt non ſit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licèt non aggravet naſcentes, tamen accuſat imitantes. mors autem judicialis tranſit in eo in quo peccaverunt omnes, ſed libera voluntate.

Reſponſio Mercatoris.

Ad hæc. Si judicialis eſt iſta qua multatus Adam eſt, & ipſa eſt quæ tranſiit & tranſit in poſteros, non, ut ais, omnes omnino, ſed ad ſolos imitatores, quæ vel qualis erit illa alia quæ animam à corpore ſeparat? Hic artatus, *Naturalis*, inquies, *quia Adam, ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus fuiſſet.* En ſtemma chriſtianum, en eccleſiaſtica antiqua traditio. Sed vides nempe quomodo te ipſum in dictis tuis contrariis tibi tamquam vipera lanies, cùm verborum crepitaculis magis quàm ullis declamationibus ſtudium inane dependis.

Vellem autem te preſſiùs interrogare de morte cujuſque modi quid ſentias, qui earum unam quamlibet ſaltem tranſire permittis. Velim ergo dicas mihi quid ſit mors quæ tuo judicio tranſit. Subſtantia eſt vel natura, an res aliqua accidens? Meminimus enim tempore quo præſens in urbe Roma cum principibus hujus amentiſſimi erroris tui in nonnullis ſimplicioribus Eccleſiam ventilabas, qualiter interrogabas: *Quid eſt peccatum, inquiens, malumne aliquid, an bonum?* Malum utique reſpondebatur tibi. Ad hæc addebas: *Deuſne hujus mali auctor & opifex?* Abſit, abſit, exclamatur tibi, longè quàm longè ſit iſta dementia. Hoc nec impiiſſimus profiteri auſus eſt Manichæus, qui mali auctorem Deum non ſentit nec profitetur; ſed id proprium habere à ſempiterno principium, propriam eſſentiam, propriam-

que naturam ſceleſtiſſimè flagitat : ubi mox tunc ipſe quærendum eſſe dicebas utrum peccatum ſubſtantia eſſet, an natura, an res aliqua accidens. Vbi cùm paululùm hæreret Chriſtiana ſimplicitas, taliter inferebas, *peccatum nullo modo poſſe eſſe ſubſtantiam vel naturam ; quia ſi haberet*, aiebas, *Deum habet opificem & auctorem. nulla enim eſt natura quam non condidit Deus. Sed quia ſuprà conſtitit auctorem Deum mali non eſſe, non eſt ergo ſubſtantia vel natura peccatum, quod malum eſſe apertiſſimè claruit : & quod ſubſtantia non eſt*, inquis, *in ſubſtantiam ſeu naturam quod homo eſt tranſire nullo jure, nulla ratione credendum eſt.* atque concludebas : *Malè igitur & ſtultè traducianum ex Adam creditur eſſe peccatum.*

Vt ergo ſuprà dicebam, patere me ut ego quoque hac via te & iiſdem argumentorum interrogem lineis, ut nos doceas reſpondendo. Mors ſaltem hæc quæ ſecundùm animam eſt, & eſt æterna, quamque Adam tranſgreſſor excepit & tranſmiſit in poſteros, quam tu ſolam ad quantoſcunque, non omnes omnino homines generaliter, ſicut Apoſtolus ait, ſed ad paucos admodum imitatores tranſire definis, (nam de illa altera, quæ à corpore animam ſeparat, tibi nulla fit mentio) ſubſtantia eſt aliqua vel natura, an res quædam ſubſtantiæ accidens ? Tu ſi adhuc aliquid in te luminis habes, reſpondebis, & dices eam naturæ ſubſtantiæ accidiſſe, nec poſſe dici ſubſtantiam quæ pœnalis data eſt primo tranſgreſſori & deinceps generi humano ; nemoque prudentium, inquies, pœnam dixerit eſſe ſubſtantiam vel naturam. ubi tu mox tuis caſſibus concludendus es. Nullo pacto mortem illam judicialem, quia pœ-

nalis eſt, quæ ſubſtantia nulla eſt, quam tu in poſteros, ſaltem imitatores Adæ, tranſmittis, nunquam de ſubſtantia in ſubſtantiam vel natura, quod homo eſt, poſſe tranſire declaratum eſt.

Quid eſt, egregie perditorum magiſter & dialectice diſputator, videſne quò cecideris? ſentiſne nunc ſaltem quantum à veritatis tramite deviaveris? Sed tibi interim, ſi ullus pudor eſt, nunc iſta ſufficiant. Si autem Deus vitæ commeatum dederit, & ad retractandos hos optimos libros tuos & illam ſapientiſſimam epiſtolam tuam relegendam tempus indulſerit, quando Dominus voluerit, tibi iterum reſpondebimus. Proferamus interim & alia tua, quæ cum magna exſecratione vitemus.

Item ex libro tertio de quatuor ad Turbantium editis prope principia capituli tertii, verba Iuliani.

Verba Iuliani.

QVia gratiam baptiſmatis dicimus non pro cauſis eſſe mutandam, quod ipſa dona ſua pro accidentium capacitate diſpenſat; ideoque Chriſtus, qui eſt operis ſui redemptor, auget circa imaginem ſuam continua largitate beneficia, & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.

Reſponſio Mercatoris.

Vellem prius doceres & probares parvulis, quos opus Dei fateris & negas reos, unde illis captivitas adfuerit ut opus habeant redemptore? Nemo enim pretium redemptionis importunè pro libero offert. Ex qua etiam renovandi ſeu, ut tu vis, innovandi ſunt vetuſtate hi quos eſſe dicis imaginem Dei, ſi progenitoris Adæ non ſunt, ut

putas, vetere peccati fœditate turpati? Sed te de baptiſmo parvulorum ad hoc magis artabo, ut te convincam definitionibus tuis, illud magis ſentire quòd eo opus non habeant, ſed verbo te tantùm, propter eludendos ſimplices, baptizari oportere cenſere, rebus verò per diſputationum ſententias denegare. Qui enim ſecundùm te ſtatum habent nativitatis immaculatum, unde mundandi ſunt cùm lavantur? & cùm nullo, ut vis, originis ſuæ reatu naſcantur obnoxii, unde liberandi ſunt ut verè & propriè Chriſtus ſit eis etiam Ieſus, quod in Latinum eloquium ſalvator exprimitur? & qui nullum generationis ſuæ vitium trahunt, unde regenerandi? Poſtremò, innumerabilibus interim omiſſis, illud adversùm te dicendum eſt, ſi hunc ſtatum, ut dicis, innocentiæ & puritatis, quem Adam habuit ante peccatum, parvuli in ſuo ortu ſortiti ſunt, quos nulla, ut tu decernis, ejuſdem progenitoris aſperſit macula, contagio nulla fœdavit ut creſcens cum libero voluntatis arbitrio, quod eſt in natura uſque ad ultimum vitæ exitum, nunquam ab ingenitis vel congenitis ſibi bonis ſunt delapſi, quid eis fuit Chriſti baptiſma neceſſarium?

An fortè dicas propter regnum cælorum & in filios adoptionem? Cur enim talis ſtatus tantaque poſtea actibus propriis vitæ ſanctitas adquiſita ſervatæ naturæ non eos vel ad regnum illud admitteret, vel in filios adoptaret; ſed tamquam ab æditio quodam & pervigili præſule inruentes audiant item: *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ & ſpiritu, non poteſt intrare in regnum Dei.*

Et videamus baptiſma ipſum cujus virtutis ſit, quotve & quantas habeat vires & effectuum cau-

Tit. 3. ſas. Dicit de illo Paulus Apoſtolus : *Qui nos redemit, ſalvos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis.* Ergo & ſalus & redemptio & renovatio eſt. Nullane ergo pœna erit non baptizatis parvulis, non habere ſalutem, redemptionem, renovationem, non poſtremò intrare in regnum *Ioan. 3.* cælorum, non erui de poteſtate tenebrarum, & *Col. 1.* *Ioan. 6.* transferri in regnum filii caritatis Dei, non manducare carnem Domini & bibere ſanguinem ejus? De quo ſacramento vox ſalvatoris eſt : *Niſi manducaveritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobiſmetipſis.* quod certè abſque ulla tergiverſatione ſine baptiſmo nullus uſurpat, nec fit illius particeps ſacramenti.

An jubes, ut ſoles, etiam hic tergiverſando dicere hanc, de carne & ſanguine Domini ſumendo, non eſſe ſententiam generalem, ſed ſpecialem, ad eos videlicet quibus præſentibus tunc loquebatur? Audiant, audiant, ſi ad hæc profilieris, Chriſtiani, & tibi referant hoc pacto dominicam cœnam, in qua cum ſolis tantùm Apoſtolis contitus de eodem, de corpore ſuo & ſanguine ſacramenta obſervanda condebat. Ipſis ſolis eſſe mandatum & ad nullum alium qui vel tunc in illa cœna non interfuit, vel nos omnes poſteros pertinere pronuntias? Videſne quibus laqueis, quibus anguſtiis ſuffoceris, cùm negas originis vinculum, de quo omne prorsùs genus humanum, omnem ætatem, niſi per hæc ſacramenta in quibus lavacrum priùs eſt regenerationis & renovationis Chriſtus abſolverit, magnum eſſe malum, magnam pœnam, & inevitabilem damnationem?

Quibus collectis contra tantam & tam manife-

ſtam impiiſſimam audaciam tuam, conſtat te magis, utpote ſequacem Cæleſtii, qui definivit infantes, etiam non baptizatos, habere vitam æternam, negare parvulos baptizari debere, ſed, ut jam dixi, tantùm verbis inludere, ſenſu verò apertam cum paganis & Iudæis impietatem tenere. Quod ut luce clariùs probemus, audi quibus nominibus cum cauſis propriis, quæ Chriſtus in ſuis beneficiis humano generi contulit, parvulos facias alienos, ipſumque Dominum Chriſtum Ieſum horum nihil his debere nihilque præſtitiſſe.

Nempe, vis non vis, vivificator eſt Chriſtus. Hic interrogabo, & animæ & corporis? Tu, invitus licèt, ita fateberis. Repetam interrogationem: Totius omnino ætatis? Reſpondebis, totius. Preſſius exigam: & parvuli? Dices, etiam. Sed audi, dicam tibi quo modo iſte &, ut ita dicam, qua arte vivificet? *Deus autem*, inquit præco ejus & vas electionis Paulus Apoſtolus, *qui dives eſt in miſericordia propter multam caritatem qua dilexit nos in Chriſto, cujus gratia ſalvi facti ſumus.* Quid nunc cenſes? Connumeravit & connuncupavit & parvulos, an foris ſunt ab iſta miſeratione & dilectione, quia non ſunt mortui peccatis, & expectant te vaniſſimum janitorem, ut tunc eos admittas ad miſericordiam vivificandos quando à miſerando ceſſaverit peccatores, ut eos aliter quàm alios vivificet? *Epheſ. 2.*

Sed tranſeamus hinc ſtudio brevitatis ad aliud vocabulum, quod de ſalvatore in evangelio ita ſcriptum eſt: *Natus eſt vobis hodie ſalvator in civitate David.* Vnde & Græco eloquio Ieſus propriè & ad Zachæum: *Salus hodie domui huic facta eſt, quoniam & iſte eſt filius Abrahæ.* Item: *Venit fi-* *Luc. 2.* *Luc. 19.*

lius hominis quærere & ſalvare quod perierat. Audiſne quid dicat? *quod perierat*, inquit. Tu ſine dubio, quia parvulorum greges non periſſe pronuntias, non ſalvantur, non requiruntur, hoc
Luc. 15. & de ove perdita audi quæſita & inventa, hoc & de dragmate vel manipulo qui perierat. Item Apoſtolus: *Humanus ſermo & omni acceptione dignus,*
Tim. 1. *quia Chriſtus Ieſus venit in mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ſum ego.* Hinc, egregius magiſter, amolire parvulorum catervas ut ad hunc non currant qui venit ſalvare quod perierat, qui non venit vocare juſtos, ſed peccatores in pœnitentiam, qui baptizat in remiſſionem peccatorum, qui ovem quærit quæ aberravit, qui dragma, id eſt, manipulum qui perierat, qui pro peccatoribus mortuus eſt, qui fudit ſanguinem in remiſſionem peccatorum, qui pro peccatis hominum traditus eſt, qui vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, qui peccata noſtra portavit in corpore ſuo ſuper lignum, qui tamquam ovis occiſionis pro peccatis oblatus eſt noſtris, qui delevit chirographum debitorum, qui, ſecundùm Apoſtolum Petrum, paſſus eſt juſtus pro injuſtis, ut nos adducat ad Deum, cujus ſanguis, ſecundùm Iohannem evangeliſtam, purgat nos ab omni delicto, qui, cùm infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt, ut Paulus Apoſtolus dicit, qui in ſimilitudine carnis peccati de peccato damnavit peccatum in carne, ut idem Paulus eſt teſtis, qui reconciliavit nos ex offenſa Deo patri, ut idem denuo dicit Apoſtolus, qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, & unus pro omnibus mortuus eſt ut nos eriperet de præſenti ſeculo malo. Et quis finis erit, ſi his

omnia recenſeamus à quibus hic doctor egregius abigit innumerabilem multitudinem parvulorum?

Quòd inluminat nos, Iohannes Apoſtolus ita dicit: *Quòd ſi in lumine ambulaverimus, ſicut ipſe eſt in lumine, ſocietatem habebimus in invicem; & ſanguis Ieſu filii ejus purgabit nos ab omni delicto.* Rogo, quibus auribus, qua fronte audis ſanguine nos Ieſu filii Dei ab omni delicto purgari, cùm tu nullum infantes delictum habentes, ut dicis, ab hoc ſacroſancto ſanguine arceas? 1. *Ioan.* 1.

Quòd redemptor eſt, audi. *Gratias*, inquit Apoſtolus, *agentes Deo & patri, qui nos idoneos fecit in parte ſortis ſanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii caritatis ſuæ, in quo habemus redemptionem, remiſſionem peccatorum.* Putaſne evigilabis tanto ſomno depreſſus, & audies quid dicat, & ſenties quo pudore dixiſti de parvulis, *Chriſtus qui eſt operis ſui redemptor*, cùm hic tantus præco dicat redemptos & redimi qui ſunt, extracti vel extrahuntur de poteſtate tenebrarum & transferuntur in regnum caritatis filii Dei, redemptioniſque munus niſi cum peccatorum remiſſione non obtineri? Audi adhuc, vis non vis, & invitus: *Qui dedit ſemetipſum ut nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret ſibi populum æmulatorem bonorum operum.* Abige ergo hinc infantes, quia ab iniquitate, quam non habent, non redimuntur nec mundantur, quia unde mundari, ut dicis, non habent, ut Dei populo æmulatori bonorum operum ſocientur. Et in iſto quidem capitulo redemptionis, ſi omnia perſequamur ut poſſimus oſtendere barathrum vaniſſimæ impietatis tuæ, quando finiemus? Vnde commodius eſſe arbitror, *Col.* 1. *Tit.* 2.

vitandæ prolixitatis cauſa, congerere quanta poſſumus beneficiorum nomina ſalvatoris, & de paucioribus eorum rara & pauca ſcripturæ teſtimonia ſubdere, à quibus tua impietas excludere conatur infantes, ut qualis quàmque ſis noxius, ſanæ & rectæ fidei inimicus omnibus pateat.

Quòd liberator eſt Chriſtus, quòd mediator, quòd propitiatorium, velim dicas cauſam mediationis pro parvulo, quem cauſam habere negas offenſæ. Diceres etiam propitiationis aditum, quem nullam culpam, pro qua remiſſæ propitietur Deus, habere decernis.

Marc. 2. Quòd medicus, qui nonniſi malè habentibus neceſſarius eſt.

Quòd reconcilians, Paulum audi dicentem: *Si enim, cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus, multò magis reconciliati ſalvi erimus in vita ipſius.* Item idem: *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis peccata eorum.* Et poſt paululum idem ipſe: *Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.* Tu ad hanc reconciliationem qua fronte non vis parvulos pertinere?

Rom. 5. **2. Cor. 5.** **Rom. 5.**

Quòd circumciſor, in conſequentibus audies. Interim da huic infanti præputium, quod eſſe illi negas, ut circumcidatur.

Col. 2. **Matth. 15.** Quòd paſtor, ſed nullam ovem in ovile ſuum recipit quam non priùs circumciderit; & hanc utique circumcidit quæ mortua eſt in delictis & præputio carnis ſuæ, quia & ad oves perditas venit.

Ephes. 2. Quòd miſericors & miſerator eſt, audi Apoſtolum Paulum, *Eramus*, inquit, *& nos filii iræ, ſicut*

& ceteri. Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter multam caritatem qua dilexit nos, & cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos Chriſto.

Quòd teſtator, quòd conſolator, quòd advocatus, quod adoptans vel adoptator. qui quos vel quales adoptet, quia tu nimis obſurduiſti, audiant catholici Chriſtiani Petrum Apoſtolum dicentem: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus in adoptionem, ut virtutes Dei adnuntietis ejus qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen ſuum.* 1. Petr. 2.

Quòd regenerator, ſed nullum regenerat niſi qui vitium in prima generatione contraxit: aliqui bene ſe habent, &, ut tibi placet, generatione, quæ juſta cauſa regenerationis exiſtat? aut quid eſt quod in illa debeat emendari vel corrigi, niſi quod forſitan pravum eſt?

Quòd juſtificans vel juſtificator eſt, audi Apoſtolum Paulum: *Sicut eſt veritas in Ieſu deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. renovamini autem ſenſu mentis veſtræ, & induite novum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* Ephes. 4. Hi quos vetuſtate nulla indutos eſſe pronuntias, quid facient, ſi te audient? non accedent ad renovatorem; non eo induentur, depoſita vetuſtate, ut renoventur ſpiritu mentis ſuæ.

Quòd de tenebris transferuntur ad regnum qui fuerint baptizati, audi Apoſtolum Paulum. *Gratias*, inquit, *agentes Deo & patri, qui idoneos nos fecit in parte ſortis ſanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii caritatis ſuæ, in quo habemus redemp-* Col. 1.

tionem, remiſſionem peccatorum. Rogo, quo ore, qua potiùs impudentia iſta tibi aliter viſa ſunt conſideranda, ne tantæ lucis veritate & rationis Chriſtianæ pondere premereris? Separabis igitur etiam ab hoc capitulo parvulos, ne inſontes ſecundùm te, & qui in luce ſunt merito innocentiæ conſtituti, extrahi videantur de poteſtate tenebrarum. Sed, vecordiſſime mortalium, non aliter nec priùs transferuntur in regnum filii caritatis Dei niſi priùs extracti fuerint de poteſtate tenebrarum, & niſi habuerint redemptionem, remiſſionis ſcilicet peccatorum. Et nota hic redemptionem, quam & tu dices & concedes, ſed neſcio quam confictam & alteram, quam Apoſtolus non dicit eſſe principe loco, niſi peccatorum remiſſionem.

Ioan. 1. Quòd mundator ſeu expiator eſt, audi Baptiſtam Iohannem: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Quid hic, quæſo, agnus iſte ſignificat niſi victimam pro peccatis, qui pro ſuis certè, quos expiat, cùm oblatus eſt, & quotidie in ſuis ſacramentis offertur, remiſſionem præſtat præteritorum & præſentium peccatorum?

Iubeſne igitur ut parvuli, obnoxii in nullo peccato, hanc ſibi dicant hoſtiam minimè profuiſſe quæ tantùm pro peccatis vel pro peccatoribus mactata cognoſcitur? Quia audire debes quid præco hujus victimæ in conſequentibus epiſtolæ
1. *Ioan.* 1. prædicet: *Et ſanguis Ieſu filii Dei mundavit nos*
Tit. 4. *ab omni delicto.* Item idem: *Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos ab omni iniquitate redimeret, & mundaret ſibi populum æmulatorem bonorum operum.* Quò te vertes? Quò fugies ut hos laqueos evites? Videſne, impudentiſſime, hoſtiæ hujus ſan-

guinem mundatorium eſſe peccatorum, redemptionem quoque ab omni iniquitate, per quem ſibi præpararet populum æmulatorem bonorum operum? Et tu fronte ferrea & corde ſaxeo ſeparas parvulos à populo Dei, qui expiatus & redemptus tot & talibus divinis præmiis gaudet.

Quòd deletor chirographi eſt, audi Paulum Apoſtolum: *Et vos, cùm eſſetis mortui delictis & præputio carnis veſtræ, vivificavit cum illo, dolens quòd adverſum vos erat chirographum in ſententiis decretis, quod erat contrarium vobis, tollens illud de medio, adfixit cruci, exuens ſe carnem, principatus & poteſtates traduxit fiducialiter triumphans eos in ſemetipſo.* Quid hic aſtrues, doctor egregie? Delet in baptiſmo etiam chirographum parvulorum? An nullum habentes chirographum, nec proprium, nec paternum, ad hanc largitoris gratiam non curas admittere? Audiant hic quid ſentias catholici Chriſtiani; & quem te eſſe intelligere debeant, ipſorum permitto judicio. *Col. 2.*

Quòd vita eſt Chriſtus, audi Iohannem Apoſtolum: *Et hoc teſtimonium eſt, quia vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in filio ejus eſt. Qui habet filium, habet vitam: qui non habet filium, non habet vitam, ſed judicium Dei manet ſuper eum.* Eia præceps admitte ut ſine baptiſmo parvulus hanc habeat vitam. Hæſiſti, ut credo, hic, & in eodem luto hærendo verſuram ſolvis. Si igitur non habet ſine hoc ſacramento vitam, judicium Dei manet ſuper eum. Unde hoc, non quæro; legentium prudentia intelligat. *1. Ioan. 5.*

Quòd reficiens & relevans, Dominus in evangelio: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam: tollite jugum meum ſuper* *Matth. 11.*

vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve eſt. Numquid & hic erit ulla dubitatio, nullum ad illum concionatorem properare niſi qui oneratus aliqua ſarcina, labore conficitur, qua depoſita, tollat lene jugum ejus ſuper ſe mitis & humilis corde? Et quid eſt aliud niſi, ut diximus, ſarcina peccatorum: quæ quia, ut te delectat, parvulis nulla eſt, non audiant hunc concionatorem, quem Græci eccleſiaſten nuncupant, & intelligere non curent de tollendo miti & leni jugo ejus: quia nullum, quod exponerent, onus habuere? Hæccine Chriſtianos audire non nefas eſt, voſque adhuc pati garrire ex negligentia ſacerdotum non ultima pœna eſt?

Habes, ut credo, quod te tangat & ſtimulet. Sed ſi te iterum commoveris, ſcio quòd, donante Deo, ulteriùs, ut te non commoveas, artiùs colligaberis. Adhuc tamen neceſſaria conſideratione ad ſuperiora teneam, preſſiùs explorans quid de pœna quam progenitorum prævaricatio divino judicio meruit ſentias; & ad hanc te quæſtionem reducens, patefaciam iterum tuum barathrum: quæ enodata cùm fauces tuas divinarum auctoritas preſſerit ſcripturarum, ſcies te gentilibus & Iudæis ex omnibus libris tuis arma miniſtraſſe, ſed ſanè plumbea. non enim ad expugnandam in Chriſto fidem ullas vires habere potuerunt. Et quæ vel cujuſmodi ſint iterum iterumque videamus, in quibus quis iſte, quæſo, error eſt inexplicabilis labyrinthi, quæ inexſolubilia Thebani monſtri problemata? In epiſtola tua, quæ, ut memoravimus, ad ſanctæ memoriæ Papam Zo-

ſimum miſſa eſt, diſplicet tibi, eumque condemnas qui ſentit Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, fuiſſet moriturus. & ais nec hoc eſſe ratione ſubnixum. credo enim eſſe, inquis, immortalem quidem factum, ſed qui, ſi non peccaſſet per guſtum ligni vitæ, poſſet virtutem immortalitatis adipiſci. Adjungis etiam jure improbandum qui prædicanti Apoſtolo contradicit dicenti: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita omnes in Chriſto vivificabuntur.* Moxque hoc aliud teſtimonium ſubdis: *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.* Quæ cùm ſimplex Chriſtianus audit, nihil doli, nihil credens adferri fallaciæ, more quo ab Apoſtolis doceri ſolita eſt Eccleſia, optimum & ſuum arbitratur magiſtrum, intentaſque ad reliqua ejuſdem Apoſtoli, quæ in hac cauſa proſequeris, audienda decernit. At tu aliud clauſum in pectore, aliud promptum habens in lingua, novus atque egregius diſputator, id nunc in iſto opere tuo poſt tam longum tempus elaborato in Cilicia ingeris. Neceſſaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato & oriente luſtrato novum inauditumque inde adtuleris, denuo perſcrutemur. *Intravit igitur*, inquis, *ſecundùm Apoſtolum per unum hominem peccatum in hunc mundum, & per peccatum mors, quoniam illum & reum & damnationi mortis perpetuæ deſtinatum mundus aſpexit.* Et ſubjungis: *In omnes autem homines ſola mors pertranſiit, quia una forma judicii prævaricatores quoſque etiam reliquæ comprehendit ætatis; quæ tamen mors nec in ſanctos nec innocentes ullos ſævire permittitur, ſed in eos*, inquis, *tantùm pervadit quos prævaricationem viderit æmulatos: quæ prævaricatio, licèt non*

1. Cor. 15.

ſit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licèt non aggravet naſcentes, tamen accuſat imitantes. mors autem judicialis tranſit in id quòd peccaverunt omnes, ſed libera voluntate. Hæc inde ſunt probabiliora & eliquatiora ſenſa doctrinæ; illorum verò ſuperioris temporis definitorum facta jactura eſt? An eſt tibi aliquid latens profundum, quod nobis fortè à Bragmanis, Gymnoſophiſtis, vel Hyperboreis, aut ſi quæ ſunt aliæ gentes noſtri orbis ſapientiores, ſit exponendum?

Veniamus ergo ad iſtud recentius definitum, per quod placuit intraſſe per unum hominem peccatum, & per peccatum mortem, in omnes autem homines mortem ſolummodo pertranſiiſſe. Rogo, nolo abutaris tarditate vel tenuitate ingenii mei. Duo quædam dicis ingreſſa, peccatum & mortem; ſed ſolam vis pertranſiiſſe in omnes, ſed non omnino omnes homines, mortem, perſtulte, quia ſi intravit peccatum, & non pertranſiit, ubi remanſit quod intravit? Credo expectando ſociam, donec exeat, & illud aliquo peracto negotio. Quòd ſi ſeriè agimus, & ridendum de tanta re non eſt, ſecundùm te ipſum, ſi intrare potuit peccatum, pertranſiit; ſi autem tranſire non potuit, nec intravit. An ad hoc intravit ut ſtaret? Quod ſi abſurdum eſt etiam dicere, pertranſiit; & quò niſi in omnes homines potuit pertranſiſſe? Deinde quomodo imitativum, ut tibi placet, peccatum tranſitum habeat, & originale non habeat, nunquam poteris explicare. Hæc ſine cachinno immo ſine fletibus legere non poſſum, quia potiùs Chriſtianis deflendus es quàm ridendus. Legentibus te igitur, ſed Chriſtianis & prudentibus, quid de vanitate tua ſentire debeant

debeant permittamus. Quis enim te in ſuperiore ſententia tua vel ſuſpicari poſſet aliud ſentire quàm illi omnes qui, ſanctæ memoriæ Papa Zoſimo præſidente, Dei ſacerdotes Pelagium Cæleſtiumque teque damnarunt ſuper his omnibus de Adam capitulis quæ à te antea improbata ſunt & condemnata, & nunc tamquam recollecta & recondita, in fidem tuam recipi meruerunt. Deinde ſuper hac quæſtione, mortis videlicet, videamus quid Eccleſia univerſalis, quam Græco ſermone catholicam dicimus, dicat & ſentiat ſuoſque filios doceat, quanam ſciat morte Adam & Evam poſt prævaricationem fuiſſe multatos, illane quæ à corpore animam ſeparat, quamque communem omni prorsùs humano generi ex illo novimus & videmus, an illa quæ ſecundùm animam dicitur, & eſt æterna, de qua ſcriptum eſt : *Vidua quæ in deliciis agit, vivens mortua eſt.* & iterum : *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.* & ſi qua alia ad hanc intelligentiam proferri poſſunt ? Sed dubium non eſt utraque eos eſſe multatos & utrique Chriſtum remedium attuliſſe. Nam cùm per lavacrum regenerationis & renovationis & peccata remittat & immortalitatem per reſurrectionem carnis, quam nunc in ſpe per fidem tenemus, uno omnibus tempore conlaturus ſit, non aliter proſatores generis humani prædictos condemnatos fuiſſe quàm gemina morte credendum eſt & in genus utrumque tranſire. 1. Tim 5. Matth. 8.

Sed quia hanc corporalem mortem eruditiſſimus hic magiſter naturalem illis extitiſſe nobiſque eſſe pari modo naturalem ſentit ac docere conatur, nec eam per peccatum aliquando tran-

C

ſiſſe, nec tranſire poſſe per ſemina, videamus, ut dixi, quid de ea interim Paulus Apoſtolus ſenſerit atque prædicaverit. Ad Corinthios namque ſcribens, cùm de reſurrectione corporis ageret, cui à contrario mors iſta eſt, id eſt, reſolutio corporis vel ſeparatio ab eo animæ eſt,
1. Cor. 15. ita latiùs loquitur: *Notum autem vobis facio evangelium, fratres, quod prædico vobis, quod & accepiſtis, in quo ſalvamini, qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi, quia Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas.* Eia devie, pronuntia, ſi audes, Chriſti mortem, qui pro peccatis mortuus eſt, ad parvulos, quos eſſe ſine peccatis defendis, non pertinere, aut eos in morte Chriſti non baptizati. *& quia ſepultus eſt*, inquit, *& quia reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas, & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim. Deinde viſus eſt pluſquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem & dormierunt. Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus. Noviſſimè autem omnium, tamquam abortivo, viſus eſt & mihi. Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs illis omnibus laboravi, non ego autem, ſed gratia Dei mecum. Sive ego enim, ſive illi, ſic prædicavimus, & ita credidiſtis. Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quia reſurrectio mortuorum non eſt? Si autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Si autem Chriſtus*

non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides noſtra; invenimur autem & falſi teſtes Dei, quoniam teſtimonium diximus adversùs Deum quòd ſuſcitaverit Chriſtum, quem non ſuſcitavit. Si mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit. Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, & adhuc eſtis in peccatis veſtris. Ergo qui dormierunt in Chriſto, perierunt. Si in hac vita tantùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Nunc autem Chriſtus reſurrexit, primitiæ dormientium. Quoniam enim per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum; & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita omnes in Chriſto vivificabuntur, unuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus, deinde hi qui ſunt Chriſti, qui in adventum ejus crediderunt, deinde finis, cùm tradiderit regnum Deo & patri, oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus; noviſſima autem inimica deſtruetur mors. Item idem poſt pauca: *Ecce myſterium vobis dico. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. In noviſſima tuba, canet enim, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.* Oſee. 13.
Vbi eſt, mors, aculeus tuus? ubi eſt, mors, contentio tua? Stimulus autem carnis peccatum, virtus verò peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Audiſtine, inſaniſſime, ſentiſne nunc ſaltem ſingulari impudentia & furore rabidiſſime? *Per*

hominem mors, inquit. Quæ hic mors eſt, dicito nobis, quæ per hominem percurriſſe prædicatur? Tuane illa, an quam novit Eccleſia jam Chriſti reſurrectione devictam, in nobis etiam in finem devincendam? Sed admoneo, præbe aurem, & audi ſequentia. *Sicut enim in Adam*, inquit, *omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur.* Quis unquam dubitavit hic vivificationem ullam aliam niſi carnis reſurrectionem in omnibus hominibus futuram intellexiſſe Apoſtolum? Iubeſne igitur ſoli admodum pauci reſurgant, & in ipſis tantùm mors devicta atque in fine vincenda ſit qui prævaricantem Adam non ſunt vel fuerint imitati, in quos tua iſta, quia tua ſemper dicenda eſt, mors potuit pertranſire, & non omnes omnino homines qui ex Adam & Eva primis tranſgreſſoribus mortalitatis, non illis ingenitæ, ſed per peccatum quæſitæ, originem ducunt. Et quid ſibi vult tanti hujus præconis tam prolixa, ſana tamen & ſalutaris ſuper hoc doctrina verborum, ſi tu novus, quem Deus avertat, erroris ſpiritus audiaris? Nec tibi calumniandi nobis aditus ullus patebit, tamquam dicamus & ſentiamus æqualem reſurrectionem, id eſt, unius meriti, omnibus eſſe præſtandam: quia omnes, licèt diverſo exitu, una tamen morte moriamur, cùm evidens Apoſtoli nos doceat ſermo dicentis: *Unuſquiſque in ſuo ordine.* Et iterum: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.*

Repetat quoque proximè lector ſuperiora contra te dicta noſtra, ubi diximus proſatores noſtros utraque morte eſſe multatos, & videat quid ſenſerim ſuper iſto capitulo, tuaſque lapide

illo angulari, tibi ſanè in offenſione & petra ſcandali poſito, fauces obtrudat.

Audi tamen adhuc quod te in majorem rabiem contra nos & Dei Eccleſiam concitet. *Sive enim mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis. Caritas enim Chriſti*, inquit, *urget nos judicantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, [ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus] ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed illi qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit, ut & vivorum & mortuorum dominetur.* Obmuteſce, nullus niſi per Adam, ſed pœnaliter, mortuus eſt neque moriturus eſt; nullus niſi per Chriſtum reſurget, ſed alius ad regnandum, alius ad pœnas æternas luendas. *Unuſquiſque*, ut ait ſcriptura, *in ſuo ordine*, dummodo, ut ſæpe diximus, & tibi cum Apoſtolo reclamamus, ut nullus omnino hominum in omni prorsùs ætate præter Adam mortuus, nullus redivivus in carne futurus ſit præter Chriſtum.

2. Cor. 5.

Rom. 14.

1. Cor. 15.

Illud quoque memineris nos tenere & in fidem noſtram habere cœptum de duabus mortibus, de quibus ſuperiori loco ut potuimus diximus, unam quæ ſecundùm animam eſt Chriſtum non habuiſſe. quod oramus ut ne quiſquam dementiſſimè dicat & ſentiat; quia non ita natus eſt ut ceteri omnes homines de voluptate carnali, ſed nova in eo generatio ex immaculata ante partum & poſt partum virgine ſine libidine adfuit. Intende, lector. Illam autem alteram, id eſt, animæ à corpore ſeparationem, voluntariè ſuſcepit indebitam: qui ſi ſcelere Iudæorum non fuiſſet occiſus, potuit fieri ut ſenectute longævus, quia hoc illi ſemel placuerat, ſponte ſuſ-

ciperet, pro nobis, id eſt, pro noſtro quod contraximus in Adam fœnore, & noſtris propriis quæ addimus, indebitè moreretur. quamquam magis omnium de illo præſagia prophetarum & inferenda ei cruce parricidali Iudæorum furore complenda fuiſſe Chriſtianorum nullus omnino debeat dubitare.

Nunc in malam crucem cum iſta verborum tuorum magnificentia, fugitive. Nemo te rabioſum audit latrantem, nemo ab Eccleſia ſequitur devium, nemo tam inſano conſentit. Nos ſuper mortalitate, quæ ex progenitorum prævaricatione pœna humano generi data eſt, & in naturam per ſemina percurrit, & in finem uſque curſura eſt, donec divinæ illius tubæ clan-
Oſee 13. gore dicatur, *Abſorpta eſt mors in victoria, ubi eſt, mors, aculeus tuus, ubi eſt, mors, contentio tua*, cum univerſa Dei Eccleſia, cum patribus noſtris inluſtribus Eccleſiæ doctoribus, in hunc divinarum ſcripturarum ſenſum, in hæc verba juravimus.

Salva ſanè reverentia & debita honorificentia ſanctæ ac beatæ memoriæ Epiſcopi Auguſtini, qui te paſtorali clava ab Eccleſia deterruit, proturbavit, atque confregit, etiam hæc à me, toto iſto opere tuo perlecto, ſicut præfati ſumus, ſparſim & ubi ubi commodum viſum eſt, certis fragorum tuorum capitulis, in codicibus quos legi appoſita vel admota, vel tu noveris, vel qui voluerit lector advertat.

Nec tibi de tanta hujus noſtri opuſculi erit brevitate ridendum, cùm te de tam numeroſis libris horridæ magis loquacitatis quàm ullarum rerum, ſaltem conſideratione dignarum, tu

jactare non debeas. Nolo in hanc partem ignorantiam fingas. Scis namque in iſta quæſtione, quæ inter nos vertitur, de mortalitate ſcilicet generis humani, quæ per primos tranſgreſſores divini mandati generaliter per ſemina percucurrit & currit & in finem uſque curſura eſt, quæ totam prorsùs cauſam tuam conſumit, tamquam ad validiſſimum ſtipitem alligandum: quam ſi inter nos cauſam, immo in te extinctam eſſe Chriſtianus prudenſque lector advertet, nihil tibi, ſed prorsùs nihil ulteriùs vel unde mutire debueris vel modò debeas remanſiſſe cognoſcet; tibique de toto ſermone tuo, quem ſummam eſſe eloquentiam jactas, magis illud competere aptiuſque quàm de quo dictum eſt judicabit: *Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. Vaſtus animus immoderata, incredibilia, nimis alta ſemper cupiebat.* De ſenſibus autem tuis, quibus vagus ac vanus attolleris, alterius prudens ſeculi ore pronuntiabit, tibique coaptabit dictum hoc, parturiſſe te montes, unde naſceretur ridiculus mus.

Saluſt. in Catil.

Horat. in poetic.

MARIVS MERCATOR Chriſti ſervus lectori conſervo ſuo ſalutem.

GRæcus ſermo Theodori eſt quondam Epiſcopi oppidi Mamſiſteni provinciæ Ciliciæ. Hunc ergo pro facultate qua valeo in Latinum ſermonem, verbum de verbo, transferre conatus ſum, pravum ejus de diſpenſatione dominica & à fide catholica alienum ac ſatis extorrem ſenſum, quo Neſtorium Conſtantinopolitanæ urbis quondam Epiſcopum ſecum malè decepit, Latinis volens auribus inſinuare, cavendum modis omnibus, non ſequendum, ſimul admonere volens Iulianum exepiſcopum oppidi Eclanenſis, hæreticum Pelagianum ſeu Cæleſtianum, hunc ſecutum eſſe Theodorum, ad quem peragratis terris & exarato mari atque oriente luſtrato cum ſociis & participibus & συνταλαιπώροις ſuis magno niſu tamquam ad Chriſtianorum dogmatum prædicatum magiſtrum tetendit ut de hæreſi Pelagiana ſeu Cæleſtiana, quam defendendam & ſequendam ſuſcepit, ab ipſo confirmaretur, atque inde velut inſtructior, octo contra fidem catholicam potiùs quàm contra ſanctæ memoriæ Auguſtinum volumina illa, ut putat, prudentiſſima conderet. Agnoſcat igitur ſupradictus Iulianus ex hac tranſlatione, ſi legere non faſtidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua eum diximus mala fide ſecum Neſtorium decepiſſe, etiam ſibi magis ſuoque dogmati, de quo malè turgidus & maleſanus libros confecit, eſſe contrarium, ſe-

que etiam, poſt de Cilicia abſceſſum, ab eo, in Epiſcoporum provinciæ ſuæ conventu, anathemate eſſe damnatum. Non itaque iraſcatur vel ſuccenſeat nobis ſi eum cum Theodoro, cujus in libris ſuis infinitas laudes exequitur, cujuſque ſe niti auctoritate ſententiæ in ſuo errore gloriatur, alienum à fide catholica eſſe juſtèque damnatum detegimus, convincimus, atque deflemus: quia magis deflendus eſt quàm ullo odio perſequendus.

Nunc expoſitio pravæ fidei Theodori ſupraſcripti.

Qui autem nunc primùm in eccleſiaſticis erudiuntur dogmatibus liquidò cognoſcendis, aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet quoniam credimus in unum Deum patrem ſempiternum, non qui poſtmodum cœperit ut eſſet, ſed qui ab æterno ſit ſempiternus Deus, nec qui poſtea factus ſit pater, quoniam ſemper erat Deus, ſemper erat pater. Credimus & in unum filium Dei unigenitum, qui eſt de ſubſtantia vel eſſentia patris, tamquam verè filius, & ejuſdem eſſentiæ in id quod eſt & creditur eſſe filius. Et in ſpiritum ſanctum, qui ſit de Dei ſubſtantia vel eſſentia, non qui filius ſit; Deus autem eſſentia, tamquam qui ſit illius eſſentiæ cujus eſt Deus pater, ex quo ſecundùm eſſentiam eſt. Nos enim, inquit ſcriptura, non ſpiritum mundi hujus accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt. ab omni eum creatura alienans, Deo verò conjungens & copulans, ex quo vel de quo eſt ſecundùm eſſentiam, ſpeciali videlicet ratione, ſupra omnem omni modo creaturam,

Symbolum Theodori Mopſueſteni.

1. Cor. 2.

quæ non ſecundùm eſſentiam Dei, ſed ſecundùm quod factura eſt, cauſam habens, ex Deo eſſe putatur; quem neque filium neque per filium exiſtentiam acce-piſſe putamus. Confitemur autem patrem in perſona perfectum, & filium ſimiliter quoque, ſanctum ſpi-ritum pari modo; ſalva nobis ratione pietatis in qua patrem & filium & ſpiritum ſanctum non tres ali-quas diverſas putemus eſſentias, ſed unam, quam in deitatis unitate & parilitate cognoſcimus. Opor-tet autem & de diſpenſatione, quam ſecundùm Do-minum Ieſum Chriſtum pro noſtra ſalute conſumma-vit Dominus Deus, noſſe nos quoniam Dei verbum hominem ſuſcepit, perfectum ex ſemine Abraham & David ſecundùm ſcripturarum divinarum eloquia, hoc extantem ſecundùm naturam quod erant & illi quorum erat ex ſemine, hominem natura perfectum, ex anima rationali & carne humana conſtitutum, quemque hominem ſecundùm nos naturaliter virtute & potentia ſpiritus ſancti in virginis utero figura-
Gal. 3. *tum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes nos ex maledicto legis & ſervitute redimeret, adop-tionem filiorum olim prædeſtinatam recipientes ine-narrabiliter copulavit ſibi atque conjunxit, mortem quidem eum ſecundùm hominum legem præparans experiri, ſuſcitans verò à mortuis, & in cælum ſublevans, ſedere fecit ad dexteram Dei. propter quod ſuper omnem principatum & poteſtatem & dominationem & virtutem & omne nomen quod no-minatur, non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in fu-turo, ab omni creatura adorabilis ſuſcepit venera-tionem, tamquam inſeparabilem cum divina natura habens conjunctionem, & tamquam Deo ſupra om-nem cogitationem & intellectum univerſa illi crea-tura reverentiam exhibente. Et neque duos dicimus*

ſilios nec duos dominos, quoniam unus filius ſecundùm eſſentiam verbum Deus, unigenitus filius patris, cui iſte conjunctus, particeps geniti, communem habet filii nuncupationem & honorem; nihilominus & qui Dominus ſecundùm eſſentiam Deus verbum eſt, cui conjunctus iſte & ſociatus eſt, communionem habet honoris cum illo. Et propterea neque duos dicimus filios neque dominos duos, quoniam in manifeſto exiſtente qui ſecundùm eſſentiam dominus & filius eſt, inſeparabilem habens ad eum conjunctionem & ſocietatem is qui pro noſtra ſalute adſumptus eſt, conrefertur tam nuncupatione quàm honore & filii & domini, non ſicut unuſquiſque noſtrum, ex ſe exiſtens, appellatur filius Dei, unde & plures filii Dei dicimur ſecundùm beatum Apoſtolum Paulum; ſed is ſingulariter hoc habens in id quod Deo verbo conjunctus eſt, dignitatis filii & dominationis particeps, aufert quidem omnino duorum dominorum & filiorum intelligentiam, præſtat autem nobis in conjunctione Dei verbi omnem habere fidem omnemque intellectum & contemplationem, ob hæc & venerationem ex Dei ſocietate ab omni percipit creatura.* Gal. 3.

Unum igitur Deum dicimus & Dominum Ieſum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt, principaliter quidem Deum verbum intelligentes, qui ſecundùm eſſentiam filius Dei eſt & Dominus; pariter etiam cogitantes eum qui ſuſceptus eſt, Ieſum à Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu ſancto & virtute, tamquam ad Deum verbum habentem conjunctionem, & participantem filii & Domini dignitati: qui & ſecundus Adam appellatur, ſicut beatus Apoſtolus teſtis eſt Paulus; qui tamquam ejuſdem ſit naturæ cujus eſt Adam, manifeſtavit nobis quidem futu- Act. 10. 1. Cor. 15.

rum ſtatum, & tantam ad illum Adam habens differentiam quantam eſſe oportuit inter eum qui largitor & miniſter erit tantorum bonorum ſtatus futuri & eum qui præſentium triſtium nobis initium intulit. Hinc ſimili modo & ſecundus Adam appellatur, tamquam qui ſecundum enuntiaverit ſtatum. Et quoniam prioris illius mortalis & paſſibilis & pleni multorum malorum, in quo ad eum accepimus ſimilitudinem. cujus ſtatus initium factus Adam eſt, ſecundum ſtatum demonſtravit futurum Dominus Chriſtus de cælis apparens. qui omnes nos in ſuam adducet familiarem communitatem. Primus enim homo, *inquit*, de terra terrenus, ſecundus homo Dominus de cælo, *hoc eſt, inde viſendus, ut nos ad ſui imitationem adducat. Unde & adjungit:* Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis. *In iſto, inquit, qui paret & videtur ab omnibus, eorum verò qui judicandi ſunt inviſibilis faciet judicium divina natura, ſecundùm Apoſtolum Paulum, qui ait:* Et tempora quidem ignorantiæ noſtræ deſpiciens Deus, nunc mandat ubique omnibus hominibus pœnitentiam agere, quia ſtatuit diem in qua judicaturus eſt orbem terrarum in juſtitia, in viro in quo definivit, fidem præſtans, ſuſcitans eum à mortuis. *Hæc*, inquit, *eccleſiaſticorum dogmatum doctrina; atque adeo omnis qui contra hæc ſentit, anathema ſit.*

(Margin notes: *1. Cor. 15.* ; *Act. 17.*)

Verba Mercatoris.

Immo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impuriſſimo & lingua ſceleſtiſſima protuliſti, inceſſabiliter anathema & omnibus conſentaneis tuis. Vide enim, ſi evigilare volueris, quid mali coneris inducere; imperitia, an ma-

litia, tu videris. Perjura quippe verba tua ſunt iſta cum ſenſu praviſſimo & inimico catholicæ veritatis, Dei verbum hominem ſuſcepiſſe ex ſemine Abraham & David perfectum, ex anima rationali & corpore conſtitutum, quemque hominem, inquis, ſecundùm nos naturaliter virtute & potentia ſpiritus ſancti in virginis utero figuratum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes nos ex maledicto legis & ſervitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædeſtinatam recipientes, inenarrabiliter copulavit ſibi atque conjunxit, mortem eum ſecundùm legem hominum præparans experiri, ſuſcitans verò à mortuis & in cælum levans, ſedere fecit ad dexteram Dei. Et poſt paululum ibi: *Ab omni creatura nunc adorabilis ſuſcepit venerationem, tamquam inſeparabilem cum divina natura habens conjunctionem.* Vis igitur hoc ex iſto ſenſu conficere, quod ſanè tuo adſuas capiti, natum jam Chriſtum ex virgine per ſpiritum ſanctum adhæſiſſe vel conjunctum eſſe, ut ſæpiſſime garris, verbo Dei Deo, atque ex illius ſocietate meritum & vocabulum conquiſiſſe, vocabulo autem tantùm, non natura, appellandum eſſe filium Dei, & cetera habere privilegia, non genuina, ſed per gratiam præſtita, diſſimulans quod ſcriptum eſt: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* *Ioan. 1.* Quod cùm audis ab obicientibus tibi, calumniaris tamquam Deum in carnem verſum eſſe ſentientibus. quod abſit ut vel quiſquam hoc dementiſſimus dicat & ſentiat. Factus eſt enim homo, quod non erat, filius Dei Deus verbum, non deponens quod erat, ſed manens Deus in divinitatis cum patre & ſpiritu ſancto

ſubſtantia vel natura. Numquid enim anima, ſaltem hominis cujuſlibet, mixta & connexa corpori amittit vel immortalitatem naturæ ſuæ vel quòd inviſibilis quòdque incorporea eſt? Non utique. Huic vaniſſimæ atque inani calum-
Gen. 10. niæ opponenda etiam trium angelorum in Sodomorum everſione deſcendentium illa fideliſſima & ſacratiſſima hiſtoria, quæ eos exceptos ab Abraham priùs & manducaſſe & pedes laviſſe deſignat. Num illi in adſumptione illa corporum ex angelica verſi & commutati eſſe ſubſtantia in corporum naturam dicendi ſunt? Avertat hanc dementiam Deus. Non utique, quia manentes in immortali & incorporea ſua natura & ſubſtantia; in corporibus conſtituti ad tempus, divinitus imperatum ſibi officium impleverunt. Quis ergo ferat iſta garrientem & audiat duos Dei filios cum verbis tantummodo, ad decipiendos ſimplices, proteſtari non dicere, apertis verò ſententiis duos palam oſtendere diverſi meriti, diverſæ dignitatis, diverſi ſtatus, diverſæ naturæ? Fallit autem ac decipit, ut diximus, imperitos. Quomodo enim dicit duos ſe non dicere filios neque ſentire, dividens unum ab altero, unum temporalem, alterum verò ab æterno ſecundùm eſſentiam & naturam, & illum temporalem participatione & tantùm vocabulo honorandum, non autem ex natura eſſe filium Dei & Deum? Nam ſingulorum ſtatus & merita dividit, alterum natura eſſe volens, alterum conjunctione & ſocietate illius qui natura eſt Deus & filius Dei; cùm utique recordari debuiſſet Pauli dictum Apoſto-
Rom. 9. li, quo ait: *Optabam ego ipſe anathema eſſe à*

Chriſto pro fratribus meis ſecundùm carnem, qui ſunt Iſraelitæ, quorum eſt adoptio filiorum, & teſtamenta, & legis conſtitutio, & obſequia, & gloria, & promiſſa; quorum patres, & ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem natus eſt, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Vtique ſuper omnia Deus qui ſecundùm carnem ex Iſraelitis, ex ſemine Abraham & David, per virginis uterum, originem habet. Verbum enim carnem factum eſſe evangelio teſte didicimus. Ex quo tempore neque quæ infirma ſunt & fragilia humanitatis, neque quæ divina atque ſublimia & æterna ſunt, ab ulla ſunt perſona vel ſubſtantia ſeparanda. Et audi per Eſaiam prædicantem: *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cujus principatus ſuper humerum ejus. Hic vocabitur admirabilis, magni conſilii nuncius, Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Multiplicabitur regnum ejus, & pacis non erit finis, ſuper ſedem David patris ſui & ſuper regnum ejus, ut confirmet illud & corroboret in judicio & juſtitia amodo & uſque in æternum. Zelus Domini exercituum faciet hæc.* Hic Deus fortis, utique puer, ſine dubio pannis in Bethleem involutus & in præſepio poſitus adoratus à magis, Ægyptum poſtea cum parentibus petiit, ut ex Ægypto ſecundùm alium prophetam præcanentem vocaretur dicentem: *Ex Ægypto vocavi filium meum.*

Ioan. 1. *Iſai. 9.* *Oſee 9.*

Obiciendus quoque ei in faciem Hieremias vociferans: *Hic Deus noſter, & non æſtimabitur alius præter eum Deus, qui invenit omnem viam juſtitiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & inter homines converſatus eſt.* Dicatur, quæſo, nobis

Baruch. 3.

quis iſte eſt qui poſtmodum in terris viſus eſt, & inter homines converſatus eſt. Vtique verbum Dei, Deus homo, & homo Deus, Ieſus Chriſtus, filius unigenitus patris; qui cùm in terris in carne conſtitutus eſſet, & in ipſa viſibilis converſaretur inter homines, ab hominibus in ipſa paſſus, crucifixus in ipſa, mortuus in ipſa, reſurrexit tertia die, cum ipſa judex venturus totus. Hic natura filius Dei eſt ex Deo verbo & homine cum anima rationali & carne ſolida atque perfecta; & hæ tres ſubſtantiæ una jam ſubſtantia, una quoque perſona. Subſtantialiter enim Deus hominem, indemutabiliter caro factus, ſuſcepit & geſſit, nec depoſuit nec depoſiturus eſt unquam conregnantem & condominantem, venturus judicare vivos & mortuos. Quid dualitas naturarum, quid ſubſtantiarum diverſitas in uno Domino Chriſto magna & impia loquacitate nobis adfertur? Nempe ut duos Chriſtos & duos diverſos eſſe Dei filios audiamus. Et certè homo communis ex anima & corpore conſtitutus, ex diverſis ſine dubio ſubſtantiis & naturis, corporali videlicet & ſpiritali, craſſa & ſubtili, & viſibili & inviſibili, mortali & immortali, convenit in unum, non contra naturam, ſed naturaliter & Dei inſtitutione, qui ita ut eſſet ſemel & ab initio & in perpetuum ſanxit atque diſpoſuit. Homo ergo cùm eſt & enunciatur homo, una natura eſt & una ſubſtantia unaque perſona.
1. Cor. 15. Nec Paulus Apoſtolus cùm diceret, *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo Dominus de cælo*, & cetera quæ in eadem circumſtantia latiùs exequitur, duplicem eum vel duas naturas eſſe

eſſe ſignavit; nec qui dixit, *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*, duarum in eo fecit naturarum mentionem. Illud quoque prætermittendum non eſt quod dictum eſt in Geneſi: *Deſcendit Iacob in Ægyptum cum filiis ſuis, omnes animæ ſeptuaginta quinque.* Item propheta: *Omnes animæ meæ ſunt. ſicut anima patris, ita anima filii mea eſt; & anima quæ peccat, ipſa ſola morietur. Et is qui uvam acerbam manducavit, ipſius obſtupeſcent dentes.* Item alius propheta: *Lauda anima mea Dominum:* & : *omnia oſſa mea laudem dicent tibi.* Item à parte corporis: *Non permanebit*, inquit, *ſpiritus meus cum hominibus iſtis, quoniam ſunt caro.* Item alius : *Caro mea exultavit in ſpe.* & alibi : *Videbit omnis caro ſalutare Dei.* Numquid eis ſine animis iſta contingent? Aut quia ſuperiùs animæ tantùm nominatæ ſunt, corporis ſocietate vel in bonis vel in malis meritis ſeparatæ ſunt? Quis hoc dementiſſimus dixerit? Non utique, ſed naturaliter, quandiu utrumque ſibi connexum & cohærens eſt, non in dualitate ſed in unitate enuntiatur, & ſignificatur natura, id eſt, hominis ſeu humana natura. Nemo igitur ſanus mente, cùm homo vivus vel adverſa ſuſtinet vel optatis exultat, dicat non ex utraque conſtitutum vel dolore affligi vel lætitia exultare, cùm animam nullus dubitet & in ſua natura & propria ſubſtantia dolore non adfici. quod etiam ſcriptura divina nos ſuper hoc evidentiùs docet dicens : *Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem quid faciant non habent.* Quid opus eſt teſtimonia plura congerere? Aut qui finis erit in his exquirendis?

Pſal. 48. *Geneſ.* 46. *Ezech.* 18. *Pſal.* 145. *Pſal.* 34. *Gen.* 6. *Pſal.* 15. *Luc.* 3. *Matth.* 6.

Aut cui eſt vel fuit vel erit aliquando poſſibile perſcrutari omnia & omnia commemorare quibus probetur non novella hunc, ſed vetere, partim Pauli Samoſateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ & Photini eſſe eum impietate diſtortum? Vnum tamen pro innumerabi-
Ioan. 3. libus evangelicum ſibi audiat trabalem: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo filius hominis qui eſt in cælo.* Et certè adhuc crucifigendus Chriſtus iſta dicebat, qui deſcendit de cælo, inquit, & qui eſt in cælo filius hominis. Ita ergo verbum Deus homo & homo Deus verbum, & ſicut in gloria & majeſtate Dei unum, ita & his quæ ima ſunt, ſecundùm hominem unum. Et unus Dominus Ieſus Chriſtus ex utero, qui ſubſtantialiter filius Dei unum cum patre & ſpiritu ſancto, Deus unus in trinitate, ſemper in ſecula. *Finit.*

Item alia epiſtola.

Item Marius Mercator ſervus Chriſti lectori conſervo ſalutem.

SAMOSATENI Pauli atque Neſtorii eſt iſta non minùs impia quàm vana doctrina. Neſtorius verbum Dei non ut Paulus ſentit, qui non ſubſtantivum, ſed prolatitium potentiæ Dei efficax verbum eſſe definit. Confitetur tamen idem Neſtorius in verbo ſubſtantivo ipſum filium raro, licèt argutè, quia non expreſsè ab æternitate filium dicit verbum eſſe, ſed verbum tantùm, quod in ſubſtantia patris manens, Deus

ſit conſubſtantivus, quem Græci ὁμοούσιον dicunt; filium verò illum eſſe & dici debere adſerit qui ex Maria ſit natus. Atque ita dividit æternum à temporali, illi tamen Deo & Dei verbo quæ majeſtatis ſunt, huic verò alteri quæ humanæ infirmitatis ſunt deputans, propter individuam autem atque inſeparabilem connexionem dignum fuiſſe habitum nuncupatione filii Dei, qui hoc ipſum pro meritis ex adoptione habeat, non ex natura. Verùm cùm ei à catholicis obicitur, cur per hunc ſenſum duos Ieſus Chriſtos & duos filios ſentiat, pro ſe ita reſpondet. Ego, *inquit*, unum Chriſtum definio, qui à chriſmate unctus ſit dicendus, unum hunc ipſum eſſe filium Dei, qui, ut ſuperiùs dictum eſt, indiviſibili ſocietate Deo verbo conjunctus eſt, nonnunquam ſanè propter hanc ipſam inſeparabilem conjunctionem vel connexionem etiam verbum illud iiſdem cognominibus connuncupari quæ ab ejus natura ſunt penitùs aliena, ex merito ſanè hujus Ieſu Chriſti ſingularis nativitatis & incomparabilis vitæ dignum fuiſſe habitum, tamquam templum, tota plenitudine divinitatis ab hoc Deo & Dei verbo inhabitari.

In eo igitur Paulo conjungitur in quo habitatorem & habitaculum pro meritis ſeparat, dividens quod unicuique eorum ſit proprium ex diverſitate naturæ. quod quidem illis ambobus cum Ebione & Photino & Galata Marcello commune eſt. In id quòd verò ſubſtantiale verbum Dei confitetur & eſſe ab æterno cum patre Deum adſerit, à memoratis rectè diſſentit, & fidei rectæ conjungitur. Sed quòd iterum idem verbum Deum naturaliter Dei patris non eſſe

filium dicit, ſed tantùm verbum, ut ſuperiùs expoſuimus, & nihilominus dividit merita uniuſcujuſque ſubſtantiæ, impietatis magnum crimen incurrit, & hinc tamquam alienus & extorris ab eccleſiaſtica fide jure damnatus eſt. *Finit.*

Item alia.

Item Marius Mercator ſervus Chriſti lectori conſervo ſuo & parens in Domino fidei ſalutem.

NESTORII quondam Epiſcopi Conſtantinopolitanæ urbis nonnulla ad plebem blaſphemiarum dicta vel ſcripta ex Græco in Latinum ſermonem, fervore catholicæ fidei incitatus, curavi transferre, à fidelibus linguæ meæ fratribus cognoſcenda atque vitanda: in quibus verbum de verbo, in quantum fieri potuit, conatus ſum tranſlator exprimere, ne priùs falſarius magis quàm verus poſtea probarer interpres: Da igitur veniam, pie lector, ſi aut minùs oratio luculenta eſt aut verborum ubicunque præſumptorum novitas aurem fortè perculerit. Elegi obtrectatorum linguis magis exponi quàm à veritate ſenſuum exprimenda, ubi eſt omne de falſitate periculum, longiùs aberrare. Occupent igitur ſe ex hoc idem iſti noſtri diſertuli ad ſingulas ſyllabas noſtras ſcrutandas & verba rimanda. Non id curo, nec magni pendo, ſecurus quòd mihi de hoc opere nullus falſarii nomen imponat. Scio etiam ab iſtis ex-

probranda nobis eſſe aliqua dicta vitioſa, quæ nobis vis ſervandæ Græcæ proprietatis extorſit. Dicat hinc de nobis quiſque quod volet, ſentiat quod placet. Ego ſapientum judicio fretus ſum, quibus abſque lenocinio fucoque verborum & ſcholaribus nugis ſimplex veritatis ſemper grata eſt pulcritudo. Nunc hic ejus primus impietatis in Eccleſia ad populum ſermo eſt, in quo de incarnatione dominica malè lapſus infeliciter corruit.

Doctrina pietatis eſt ſenſatorum in Eccleſia intentio; pietatis autem doctrina providentiæ cognitio eſt. Cognoſcit namque Dei providentiam qui Deum cognoverit corporum animorumque eſſe tutorem. Quotquot igitur id neſcientes adorant Deum, ignorare eos manifeſtum eſt veritatem. Deum enim confitentur ſe noſſe, factis verò, ut ſcriptum eſt, negant. Oportet autem creatorem horum curam gerere quos creavit, oportet dominum iis quibus dominatur ſollicitudinem impertiri, oportet patremfamilias domus ſuæ eſſe defenſorem. Impar eſt vita noſtra ad hujus tanti regiminis dignitatem. Fingit me denique in materno utero opifex Deus, & in illis mihi viſcerum ſecretis conſervandi me prima & ſumma tutela eſt. Naſcor, & fontes lactis invenio. Incipio opus habere ciborum ſectione, & cultris quibuſdam, dentibus videlicet, armatus invenior. Virum ago, & vectigalis mihi efficitur creatura. Deorſum namque me paſcit terra, & de cælo mihi lucerna accenditur ſol, flores mihi verni tempus attribuit, offert mihi æſtas ſpicam, hiems pluvias generat, autumnus tributum in vino dependit. Quàm

Sermo primus Neſtorii.

Tit. 1.

inæqualem ex paupertate & divitiis conſiſtentem ducimus vitam! Non enim ſubſiſtere aliter mortalia potuiſſent. Vide namque in his ipſis quanta noſtri tutela ſit. Facilis frumenti putredo cogit divitem timore corruptionis indigentibus vendere, mutabilis vini natura poſſeſſorem mercaturam inire damni terrore compellit. Imputribile ideo eſt & repugnans tempori aurum, quia retentum nihil pauperi nocet. Quid enim me lædunt divitiæ, ſi aurum ſuum reſtringant, cùm ea quæ me paſcunt, vendere divites compellantur? Decem millibus donis humanum genus honoratum ultimo & finitimo dominicæ incarnationis munere decoratum eſt. Quoniam enim homo divinæ imago naturæ eſt, hanc autem impulit ac dejecit diabolus in corruptionem, doluit pro ſua imagine tamquam pro propria ſtatua rex, & corruptum renovat ſimulacrum, ſine ſemine fingens de virgine naturam, ſicut & Adam, qui & ipſe ſine ſemine figuratus eſt, humani generis operatur ſuſcitationem per ho-
1. Cor. 15. minem; *quoniam*, inquit, *per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.*

Audiant hæc qui in diſpenſationem dominicæ incarnationis cœcati non intelligunt neque
1. Tim. 1. quæ loquuntur neque de quibus adfirmant: qui, ſicut modò cognovimus, in nobis invicem frequenter ſciſcitantur. Θεοτόκος, inquit, id eſt, puerpera Dei, ſive genitrix Dei Maria, an autem ἀνθρωποτόκος, id eſt, hominis genitrix? Habet matrem Deus? Ergo excuſabilis gentilitas matres diis ſubintroducens. Paulus
Heb. 7. ergo mendax de Chriſti deitate dicens, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἄνευ γενεαλογίας, id eſt, ſine patre, ſine

matre, ſine generationis narratione. Non, vir optime, Maria peperit Deum. Quod enim de carne natum eſt, caro eſt. Non peperit creatura eum qui eſt increabilis, non recentem de virgine Deum verbum genuit pater. *In principio erat enim verbum*, ſicut Iohannes ait. Non peperit creatura increabilem, ſed peperit hominem deitatis inſtrumentum. Non creavit Deum verbum ſpiritus ſanctus. Quod enim ex ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. ſed Deo verbo templum fabricatus quod habitaret, ex virgine. Eſt & non eſt mortuus incarnatus Deus, ſed illum in quo incarnatus eſt ſuſcitavit; inclinatus eſt elevare quod ruerat, ipſe verò non cecidit. *Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum*; ne me inclinans reum levare qui cecidit, tamquam ille coruerit, vituperatur. Videt Deus naturam conlapſam, eamque deitatis potentia apprehendit eliſam, & illam tenens, & manens quod erat, in altum ſublevavit. Exempli cauſa quod dicitur noſce. Si jacentem elevare volueris, nonne continges corpus corpore, & te ipſum illi conjungendo eliſum eriges, atque ita illi conjunctus ipſe manes quod eras? Sic & illud incarnationis æſtima ſacramentum. Propter utentem illud indumentum quod utitur colo, propter abſconditum adorans quod foris videtur; inſeparabilis ab eo qui oculis paret eſt Deus. Quomodo igitur ejus qui non dividitur honorem ego & dignitatem audeam ſeparare? Divido naturas, ſed conjungo reverentiam. Intende in hæc quæ dicuntur. Non per ſe ipſum Deus eſt qui in utero figuratus eſt; (Nam ſi ſic eſſet, eſſemus hominis verè cultores) ſed quoniam in adſumpto Deus,

Ioan. 3. *Ioan. 1.* *Matth. 1.* *Pſal. 13.*

Vide infrà pag. 107. ex illo qui adſumpſit qui adſumptus eſt appellatur Deus. Dominicam itaque incarnationem intremiſcamus, τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ λόγῳ συνθεολογουμένην μορφὴν, id eſt, ſuſcepticem Dei formam unam ac pari qua Deum verbum deitatis, tamquam divinitatis verè inſeparabilis ſimulacrum, tamquam imaginem abſconditi judicis, duplicem conſiteamur, & adoremus ut unum. duplum enim naturarum unum eſt propter unitatem. Audi Paulum utrumque clamantem, & deitatis unigenitæ æternitatem, & humanitatis ortum, recentem, & ſocietatis vel conjunctionis unam factam eſſe

Heb. 13. dignitatem: *Ieſus*, inquit, *heri & hodie, idem ipſe & in ſecula ſeculorum*. Finit.

Item tractatus alius.

Sermo II. Neſtorii. *Vide infrà pag.* 104. CONTUMELIAS quidem in me hæreticorum arbitror tamquam infantum apinas & horum in mare comminatas ſubmerſiones, perturbationum quoque deſideria, & perſecutionum nova quæ intenduntur molimina, & indigentium negligentiam, quam nobis obiciunt, & aliorum in nos garrulitatis deliramenta tamquam ranarum ego ſtrepitus rideo, aut certè quantum infantum jacula ſeu caſtra contemno,

Pſal. 63. qualia propheta quondam deridebat dicens: *Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum.* Nihil autem illo eſt paſtore miſerius qui luporum laudibus gloriatur, quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus igitur paſtorum placere lupis & gregibus ovium poteſt. Illorum

ergo, ſicut prædixi, deſpiciam voces, Domini contra eos proferens dicta: *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali?* *Matth. 12.* His ſanè ſenſibus, quibus contra Deum armantur, obſiſtere & adverſari neceſſarium eſt. Mortalem enim vivificatricem deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum verbum audent deducere, tamquam idem ſit pannis involutus & mortuus, proh nefas! Vt Dominus Chriſtus in nos benignitatem ſuam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere.

Lauda miſerrime, quamvis rabidus, & curam ad te ſanitatis admitte. Non occidit Pilatus deitatem, ſed deitatis veſtimentum; non Deus verbum ſindone à Ioſeph involutus ſepulturæ mandatur. Quomodo enim ille hoc poterat pati qui tenet circulum terræ & omnes habitantes in ea tamquam locuſtas, ſicut ait propheta? *Iſai. 40.* Sed quis ille eſt qui involvitur linteis ſepulturæ? Audi evangelicis vocibus perſonari: *Venit homo dives ab Arimathia, cui nomen erat Ioſeph, qui & ipſe fuerat diſcipulus Ieſu. Hic adiit Pilatum, & poſtulavit corpus Ieſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus; & accipiens corpus illud Ioſeph involvit in ſindone mundo, & poſuit illud in monumento.* *Matth. 27.* Ter dixit *corpus*, & nec ſemel meminit deitatis. nec enim vulneraverant milites lancea deitatem. Sed quid eſt quod ab illis eſt vulneratum? A Iohanne docere. *Vnus*, inquit, *militum lancea ſua pupugit latus ejus.* *Ioan. 19.* Et audi adhuc argumentum quo conſtat deitatem minimè vulneratam. *Exiit*, inquit, *ſtatim ſanguis & aqua.* *Ibidem.* Nam ſi ipſe mortuus eſt qui vivificat, qui ſubſiſteret qui mortuum ſuſcitaret? Venit homo

mortuos ſuſcitare, non ipſe mortuus inveniri, auxilium ferre jacentibus, non ipſe tamquam jacens auxilii inops. Non eſt mutatus conjunctione ſeu ſocietate hominis Deus. Ipſe enim
Mal. 3. eſt qui per prophetam clamat: *Ego ſum, ego*
Pſal. 101. *ſum, & non ſum mutatus.* Et iterum: *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Sed unitus humanæ naturæ, & deitatis eam complexibus ſtringens, in altum levavit, manens id quod exiſtebat. Ipſe propterea Petrus de primitiis noſtris prædicans, & illam altitudinem narrans
Act. 10. quam huic naturæ viſibili contulit Deus, *Hunc,* inquit, *Ieſum ſuſcitavit Deus.* Non ergo mortuus eſt Deus, ſed ſuſcitavit. Audi Petrum dicentem, ô Apollinaris. Audi cum Apollinare tu quoque impietas Arriana. *Hunc*, inquit, *Ieſum ſuſcitavit Deus*, hunc qui paret, hunc quem oculi intuentur, qui adfixus eſt ligno, qui palpatus eſt manibus Thomæ, qui ad eum clama-
Luc. 24. vit: *Palpate, & videte quia ſpiritus oſſa & carnem non habet, ſicut me videtis habentem.* Et his certior vocibus factus, ipſius palpati & crucifixi corporis certior reſurrectione, mira hæc fa-
Ioan. 20. cientem glorificabat Deum, *Deus meus*, dicens, *& Dominus meus.* non illud quod palpaverat appellans Deum. nec enim indagatur deitas iſto palpatu. Si enim Deum verbum cognoſcere vel addiſcere palpatu iſto Thomas inciperet, dixiſſet & ſine dubio ad eum Dominus: Contrecta, & vide quia ſpiritus ſum & Deus. Nunc autem è diverſo, palpa, inquit, & vide quia
Luc. 24. ſpiritus non ſum. nam *ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habentem*, me ſcilicet, quem ſecundùm id quod videtur & paret videtis

eſſe compoſitum, & ſecundùm corporis ſubſtantiam eſſe contrectabilem cernitis. Non enim, Apollinaris, oſſa & caro eſt deitas verbi paterni. De iſto palpabili clamat Petrus: *Hunc Ieſum ſuſcitavit Deus*. Dextera itaque exaltatus eſt Dei, non tamen dextera adjuvante verbum. O inſania Arriana! Promiſſione quoque ſancti ſpiritus accepta à patre effudit hunc quem vos videtis & auditis. Et audi Paulum de Deo ratiocinantem & illam inconvertibilem Dei & hominis exponentem conjunctionem. *In forma*, inquit, *Dei conſtitutus, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens.* Sic & in aliis quidem, inquit, *locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit heredem univerſorum, per quem fecit & ſecula, qui eſt ſplendor gloriæ*, ponens filium cautè eum, & ſplendorem gloriæ nuncupat & poſitivum heredem, heredem quidem poſitivum ſecundùm carnem, ſplendorem autem gloriæ paternæ ſecundùm deitatem; quia nec diſceſſit incarnatus à ſimilitudine quæ ei cum patre eſt. Propter quod & Paulus inquit: *qui eſt ſplendor gloriæ*; ne fortè cùm audiſſet quiſpiam, erat in forma Dei, tamquam tranſeuntis & commutatæ ſuſpicaretur eum eſſe naturæ. Iohannes quidem verbi & patris adinvicem coæternitatem deſcribendo, utebatur his dictis: *In principio erat verbum*; EST prætermittens. Non enim dixit: In principio eſt verbum, & verbum eſt apud Deum; ſed: *In principio verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Quærebatur enim quæ prima eſſet exiſtentia ſive eſſentia ejus quæ hominem geſſit. Paulus autem omne ſimul quod accidit

Act. 10.
Act. 2.
Heb. 1.
Ioan. 1.

narrat, & incarnatam eſſentiam, & incarnatæ deitatis, poſt unitionem, incommutabilem eam ſemper manentem. propter quod & ſcribens clamabat: *Hoc ſentiatur in vobis quod & in Chriſto Ieſu; qui cùm in formia Dei eſſet ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens.* Non dixit: Hoc ſentiatur in vobis quod & in Deo verbo; qui cùm in forma Dei eſſet conſtitutus, formam ſervi accepit. Sed accipiens Apoſtolus Chriſti nomen, tamquam duarum naturarum appellationem ſignificativam, abſque ſui periculo eum & ſervi formam & Deum nuncupat irreprehenſibiliter, his diviſis quæ ad naturam duplicem ſignificandam dicuntur; & non hoc ſolùm Chriſtianis prædicantibus quia incommutabilis eſt Deus Chriſtus, ſed & benignus, formam ſervi accipiens, & quòd ſubſiſtebat exiſtens; ut noveris non mutatum poſt unitionem, ſed viſum ſimul benignum & juſtum. Mors enim pro impiis ſine peccato carnis eſt ejus; & quòd eam pro inimicis non refugit, inæſtimabilis benignitatis eſt gratia. *Vix enim*, ſecundùm Paulum, *pro juſto quis moriatur?* Suſcipere autem humanum genus per hominem & reconciliare Adam multa juſtitiæ circumſpectio eſt. Iuſtum enim erat naturam, quæ offenderat, hanc denuo Deo placitam liberare; & juſtum eſt obnoxiam quondam, quæ debitum incurrit, abſolvere. irreprehenſibilem namque & ſine querela hominum natura debebat Deo converſationem, ſed deficiebat in exſolutione. Negligentiæ enim paſſionis animam huc atque illuc trahentes, nudam eam à virtutibus impellebant, & rari erant pietatis ac juſtitiæ poſſeſſores; & tunc illi, ad

Philipp. 2.

Rom. 5.

illius temporis paupertatem, qui viderentur vel putarentur eſſe poſſeſſores? Per univerſum autem terrarum orbem debitum erat. *Omnes enim*, inquit, *peccaverunt, & egent gloria Dei.* Peccati fœnus quoque creſcebat. Quid ergo Dominus Chriſtus? Peccatis obligatum videns genus humanum & indignum ad redhibitionem, non imperio exſolvit debitum, ne juſtitiam benignitas læderet; & hujus rei teſtis Paulus Apoſtolus clamans, *Chriſtus*, inquit, *quem propoſuit Deus propitiatorium per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ejus.* Vt oſtendatur, inquit, benignitas juſta, non ſine judicio paſſim & utcunque donata, propterea Chriſtus debentis ſuſcepit perſonam naturæ, & per eam debitum tamquam Adæ filius reddidit. Oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus qui id aliquando contraxerat. Ex muliere debitum, ex muliere abſolutio. Sed diſce debitum, ut diſcas retributionem. Eſcæ cauſa Adam pœnæ debitor factus eſt. Solvit hanc Chriſtus in deſerto eſuriens, diaboli ſuper eſcæ refectione conſilium ſpernens. Ille divinitatis contra Deum appetitæ reatum incidit, cùm audiſſet à diabolo, *Eritis tamquam dii*; & eſcam promptus invaſit. Sed hanc Chriſtus exſolvit quando dæmoni potentiam promittenti (hæc enim ad eum dicebat: *Omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*) & ejus vocem ipſe reſpuens reſpondebat: *Vade, ſatana. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Ex inobedientia in ligno pœnæ Adam debitor fuit. Reddidit & hanc Chriſtus in ligno obediens factus. Propterea & Paulus ait: *Chirographum peccatorum noſtrorum, quod erat nobis*

Rom. 3. Ibidem. Geneſ. 3. Matth. 4. Philipp. 2. Col. 2.

contrarium, tulit de medio, adfigens illud cruci. Et quidem qui reddebat pro nobis, Chriſtus eſt; in ipſo autem noſtræ debitum naturæ ſolvebat. perſonam enim ejuſdem naturæ ſuſceperat cujus paſſiones in ſua paſſione ſolvebat; quia enim habemus redemptionem in ſanguine ipſius, ut dictum eſt à Paulo.

Epheſ. 1. & Col. 1.

Vide nunc naturam noſtram in Chriſto apud Deum cauſam adversùs diabolum perorantem & juſtis hiſce utentem allegationibus: Injuria opprimor, juſtiſſime judex, diabolus me iniquus impugnat, evidenti adversùs me utitur impotentiæ tyrannide. Eſto, priorem Adam tradiderit morti, quia ejus peccati occaſio fuerit. Secundum jam, quem ex virgine figuraſti, ob quam, Rex, noxam crucifixit? Qua etiam cauſa latrones cum ipſo unà ſuſpendit? Cur qui peccatum non fecit, nec dolus inventus eſt in ore ejus, cum iniquis eſt deputatus? An fortè execranda ejus intentio manifeſta eſt? Apertè tamquam imagini tuæ, Domine, invidet. Sine ulla occaſione inruens in me, ſubvertere me nititur; ſed tu mihi juſtum te judicem tribue. Iratus es mihi cauſa prævaricationis Adæ; pro quo ſi habes Adam ſine peccato tibi conjunctum, ut propitieris exoro. Eſto, propter illum corruptioni tradideris, propter hunc de incorruptione participa. De mea uterque eorum natura eſt. Sicut prioris in morte particeps fui, & immortalis vitæ ſecundi particeps fiam. Indubitatis & inexpugnabilibus firmor allegationibus. Omnifariam adverſarium ſupero. Si de corruptione quæ ex Adam mihi facta eſt controverſiam moverit, ex illius qui peccatum non fecit vita

1. Petr. 2. Luc. 22.

ego è diverſo perſcribam. Et ſi me ille ex illius accuſat inobedientia, ex hujus eum obedientia reum ego conſtituam.

Hunc de diaboli victoria Chriſtus agens triumphum, *Nunc judicium*, inquit, *eſt mundi hujus, nunc princeps mundi mittetur foras.* Sicut enim protoplaſti tenuit diabolus culpam adversùs omnem ejus poteſtatem, & originariam habuit actionem, ſic inculpatas in Chriſto primitias maſſæ ſuæ natura cùm poſſediſſet, adversùs diabolum nitens ipſis vincebat defenſionibus de quibus adverſarius præſumebat. in Chriſto enim juſtiſſimè primitiarum ſuarum contra eum inculpatam originem profert, ſi priores ex Adam reatus cauſas diabolus ingerit. Et hoc eſt quod Paulus ait: *Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris; immo qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis.* Interpellat namque à Chriſto induta maſſa noſtra, libera prorsùs ab omni peccato; & oritur injuſta defenſio contra pœnam noſtram, quam ex initio ille qui prior figuratus eſt ſuo generi intulit. Hæc ſuſcepti hominis occaſio, ut homo per carnem diſſolveret quæ per carnem orta eſt corruptio. Hujus hominis, non deitatis, tertii diei ſepultura eſt. Hujus pedes tenti ſunt clavis. Hunc ſpiritus ſanctus in utero figuravit. De hac carne Dominus ad Iudæos: *Solvite*, inquit, *hoc templum, & in triduo ſuſcitabo illud.*

Ioan. 12. *Rom. 8.* *Ioan. 2.*

Numquid ego duplicem Chriſtum ſolus appello? Nonne ſemetipſum & templum ſolubile & Deum nuncupat ſuſcitantem? Si autem Deus erat qui ſolvebatur, (quæ in caput Arrii blaſphemia convertatur) dixiſſet Dominus: Solvite

Deum iſtum, & in triduo ſuſcitabitur. Si Deus mortificatus eſt in ſepulcro, mentitur Chriſtus,

Ioan. 8. qui dixit : *Quid me quæritis occidere hominem qui vera locutus ſum vobis?*

Sed non nudus homo Chriſtus, ô calumniator, ſed homo ſimul & Deus. Si autem Deus tantummodo exiſteret, oportebat eum ſecundùm Apollinarem dicere: Quid me quæritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus ſum? Nunc autem dicit: Quid me quæritis occidere hominem iſtum qui ſpinis coronatus eſt, iſtum qui

Matth. 27. dixit, *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti*, iſtum qui triduanam ſuſtinuit mortem. Adoro hunc autem cum deitate, tamquam divinæ cooperarium

Act. 13. auctoritatis. *Manifeſtum ſit enim*, inquit ſcriptura, *viri fratres, quia nobis per Chriſtum remiſſio peccatorum adnuntiatur.* Tamquam

Epheſ. 4. dominicæ bonitatis veneror inſtrumentum. *Eſtote enim*, inquit, *invicem benigni & miſericordes, ſicut & Deus in Chriſto donavit nobis.* Honoro

Col. 2. tamquam conſiliorum Dei curiam: *Volo enim vos ſcire cognitionem ſacramenti Dei patris & Chriſti, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.* Suſcipio tamquam formam pro Deo

Ioan. 8. apud nos ſpondentem. *Qui me miſit*, inquit, *verax eſt, & ego quæ ab ipſo audivi, hæc loquor.* Beatifico tamquam obſidem pacis æternæ. *Ipſe*

Epheſ. 2. *enim*, ait, *pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens inimicitias in carne ſua.* Colo tamquam divinæ indignationis pro-

Rom. 3. pitiatorium. *Chriſtum*, inquit, *propoſuit Deus propitiatorium fidei per fidem in ſanguine ipſius.* Amo & revereor tamquam mortalium immor-

Col. 1. talitatis initium. *Ipſe enim*, inquit, *caput corporis*

Eccleſiæ,

Eccleſiæ, qui eſt initium, primogenitus ex mortuis. Amplector tamquam ſpeculum deitatis reſplendentis. *Deus enim*, inquit, *erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi.* Adoro ta quam animatam Regis purpuram. *In forma enim*, ait, *conſtitutus Dei, ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, & habitu inventus ut homo.* Laudo tamquam manum deitatis in vitam me eripientem de morte. *Cum enim exaltatus*, inquit, *fuero de terra, tunc omnes ad me adtraham.* Et quis ille exaltatur, oſtendens ſcriba fidelis, ita: *Hoc enim dicebat ſignificans qua morte eſſet moriturus.* Admiror tamquam januam ad divina introitus. *Ego enim ſum janua*, inquit, *per me qui ingreſſus fuerit, liberabitur, & intrabit, & exiet, & habitationem inveniet.* Adoro tamquam omnipotentis imaginem deitatis. *Superexaltavit enim eum*, inquit, *Deus, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine ejus omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum* Propter occultum adoro quod oculis paret. Inſeparabilis eſt Deus. Ejus qui paret dignitatem non ſeparo. inſeparabilis eſt enim. Separo naturas, ſed conjungo reverentiam. Non per ſe ipſum Deus eſt quod in utero figuratum eſt, non per ſe Deus eſt quod creatum eſt ab ſpiritu ſancto, non per ſe Deus eſt quod in monumento ſepultum eſt. ſic enim eſſemus hominis & mortui manifeſti cultores. Sed quoniam in adſumpto Deus, ex adſumente, qui adſumptus eſt, tamquam adſumenti conjunctus, appellatur Deus. Propterea & crucifixæ carnis dæmones vocabulum perhorreſcunt, crucifixæ ſcilicet carni conjunctum, non compaſſum, ſcientes Deum. Ideo

2. Cor. 5.
Philipp. 2.
Ioan. 12.
Ioan. 10.

& judex venturus eſt iſte qui viſui paruit, quoniam omnipotenti conjungitur deitati. *Tunc* Matth. 24.
enim, inquit, *parebit ſignum filii hominis in cælo, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute & gloria multa.* Sicut enim Rex parta victoria cum his in civitatibus videtur armis cum quibus hoſtem in bello ſuperavit, & ſe cum iiſdem conſpicuum vult eſſe, ſic & omnium dominus Rex cum cruce & carne in ſuam veniet creaturam, cum his armis videndus quibus impietatem ſuperavit, & judicabit orbem in hominis forma, omnipotenti virtute, ſecundùm Pauli præconium, qui ait: *Tempora enim* Act. 17.
ignorantiæ deſpiciens Deus, qui nunc ſunt omnibus hominibus præcepit pœnitentiam agere. ſiquidem ſtatuit diem in quo judicaturus eſt orbem in viro in quo conſtituit fidem præſtare omnibus, ſuſcitans eum à mortuis. Quod ideo dictum eſt ut nullus mortuam ſuſpicetur eſſe deitatem. Nam etſi omnem omnino ſimul novam ſcripturam perſcruteris, non apud eam uſquam invenies mortem Dei eſſe, cùm ſcriptum eſt, ſed aut filio aut Chriſto aut Domino adſignari. Chriſtus enim & filius & Dominus in unigenito in ſcripturis acceptus, duarum ſignificatio eſt naturarum; & aliquando quidem deitatem vel humanitatem, aliquando ſimul utrumque deſignant. verbi cauſa, cùm Paulus ſcribens prædicat, *Qui cùm eſ-* Rom. 5.
ſemus inimici, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus, humanitatem ejus demonſtrat. Quando iterum ipſe dicit ad Hebræos, *Deus locutus eſt* Hebr. 1.
nobis in filio, per quem fecit & ſecula, indicat & filii deitatem. Nec enim caro opifex eſt ſeculorum, poſt multa ſecula fabricata. Ecce filii Dei

& deitatis & humanitatis eſſentiæ appellationis conveniens documentum.

Interrogemus jam ſi nomen hoc, id eſt, Chriſtus, etiam filius accipiatur, & hoc ipſum ad utraque deſignanda pertineat. *Ieſus Chriſtus*, inquit, *heri & hodie, ipſe idem in ſecula.* Sicut enim Deus exiſtens & homo idem ipſe ſecundùm Paulum, & noviſſimus & ante ſecula, ſicut homo quidem recens, ſicut Deus autem ante ſecula. *Hebr. 13.*

Oſtenſum eſt igitur tibi quia Chriſti appellatio modò templum, modò inhabitantem Deum in illo demonſtrat. Exige ubi etiam Dominus in filii perſona ponatur, & nunc quidem hominem illum, nunc Deum oſtendit. *Venite*, inquit, *videte locum ubi poſitus erat Dominus.* Et iterum mulieres tamquam furto à Iudæis deflentes ablatum corpus Domini: *Tulerunt*, ait ſcriptura, *Dominum meum.* Et ad Galatas Paulus: *Alium*, inquit, *Apoſtolorum vidi neminem niſi Iacobum fratrem Domini.* Et iterum ipſe ad Corinthios: *Quotiens hunc panem manducatis & hunc calicem bibitis, mortem Domini adnuntiatis donec veniat.* Et iterum: *Domine, ut video, propheta es tu.* Hæc omnia dominicæ incarnationis ſunt documenta quia neque Deus verbum erat in monumento projectus. Quomodo enim reſurrexit qui univerſitatem ſuſtentat verbo potentiæ ſuæ, ſi jacebat ſecundum Arrium? Sed neque Dei eſſentiam flebant mulieres, tamquam quæ eſſet de ſepulcro furto ſubducta. Quis enim ſuſpicetur deitatem furacibus manibus capeſſibilem eſſe? Nec iterum Iacobum deitas habuit fratrem; nec Dei verbi mortem nos adnuntia- *Matth. 28.* *Ioan. 20.* *Gal. 1.* *1. Cor. 11.* *Ioan. 4.*

mus cùm Domini corpore & ſanguine paſcimur. Deus enim natura ſacrificium ſuſcipit, non ipſa ſacrificio immolatur; nec propheta Deus, ſed dator prophetiæ, ut ſit hoc loco, Dominus, ſicut dixi, carnis expreſſio tamquam habentis dominicam dignitatem, quæ tamen temperamento vel admixtione minimè in ſubſtantiam tranſierit deitatis. Alibi enim, Dominus, de-
1. Cor. 8. monſtrativum eſt deitatis, ſicut eſt illud: *Unus Deus pater, ex quo omnia; & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia.* Ex deitate enim opifex omnium Chriſtus, non ex humanitate, quæ poſt creaturam condita invenitur. Alibi autem, ſicut dixi, Dominus, utrarumque rerum ſigni-
Act. 7. ficativum eſt, ſicut eſt: *Domine Ieſu, ne ſtatuas*
Matth. 7. *eis hoc peccatum.* Et: *Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia*
2. Tim. 4. *ejecimus?* Et Paulus: *Quam mihi reddet Dominus juſtus judex in illa die, non ſolùm mihi, ſed & omnibus qui piè diligunt adventum ejus.* Vidiſti quemadmodum Chriſtus & filius & Dominus eſt. Quando de unigenito meminit ſcriptura, modò humanitatis, modò divinitatis, modò autem utriuſque vult exiſtere ſignificativa vocabula. Quid ergo confundis quæ ſunt inconfuſa? Quid Dei nomen deputas morti, quod à divina ſcriptura nuſquam in mortis commemoratione profertur? Quid Paulo clamante, cùm au-
Act. 17. dias, *in viro definivit Deus, ſuſcitans eum à mortuis*, tu natam & mortuam inani imaginatione judicas deitatem?

Bene autem & judicem eſſe venturum Paulus hunc virum qui viſibilis fuit deſignat, quoniam ad imaginem ſuam ab eo figuratum & reg-

no terræ honoratum hominem eſcam vermium diabolus præparavit. Venit ſecundùm futurum Chriſtus in hominis forma omnipotentis, ut experimento agnoſcat ipſe quoque diabolus, qui cum omnibus etiam ipſe erat ſub dominatione Dei, quia verè homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus, & Rex terræ ac dominus conſtitutus, auctor merito ad cælorum etiam regna eſt ſublimatus.

Sed noſtrum ſermonem veſtra audientia vincit; & me vinci confeſſus ad taciturnitatem confugio, optans ſemper hac cupiditate veſtræ audientiæ ſeparari. Dominicæ itaque humanitatis ſuſceptionem colamus, incarnationis ſacramentum hymnis inceſſabilibus extollamus, ſuſceptricem Dei virginem cum Deo ratiocinemur, cum Deo ad divina non elevemus. Θεοδόχον dico, non Θεοτόκον, δ literam, non κ exprimi volens. Vnus eſt enim, ut ego ſecundùm ipſos dicam, pater Deus Θεοτόκος, id eſt, genitor Dei, qui hoc nomen compoſitum habet. Viſibilem igitur cum inviſibili conjunctam formam cum Deo ad divina deputemus: τὴν φορουμένην τῷ φοροῦντι συντιμῶμεν φύσιν, id eſt, naturam quæ indumentum eſt Dei cum eo qui ea utitur honoremus, tamquam radium deitatis, ut ita dicam, incarnationem formidemus tamquam divinæ auctoritatis inſeparabile ſimulacrum, tamquam occulti imaginem vel ſtatuam judicis. Dividentes naturas, conjungamus honorem; confiteamur duplicem, & adoremus ut unum. Duplum enim naturarum unum eſt ſecundùm unitatem.

Si hæreticus tibi ex perſona eccleſiaſtica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus tu ad

E iij

Hebr. 13. dictum reclama : Deus eſt qui ſuſcitavit de mortuis paſtorem ovium magnum; non ipſe mortificatus eſt & ſublevatus. Si te Iudæus hominem colere dixerit, apoſtolicam reſponde traditionem : *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians.* 2. Cor. 5. Si gentilis cauſam ſuſceptæ humanitatis adſertionem fit remiſſio peccatorum, reſponde ei quæ Pauli ſunt: 1. Cor. 15. *Quoniam per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. ſicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur.* Ipſi gloria in ſecula ſeculorum. *Finit.*

Item tractatus alius Neſtorii.

Sermo III. Neſtorii. PLauſus amatores Chriſti populos plauſus his conferre qui pro beata Maria impendunt ſermonis officium non eſt mirandum. Hoc ipſum enim quod templum facta eſt illius dominicæ carnis, excedit omne quod eſt laude digniſſimum. Sed in illud veſtra amabilitas debet intendere, ne cùm pluſquam oportet aut debet, circa illius beatæ honorem laudemque verſamur, dignitatem Dei verbi confundere videamur, bis eum faciendo generatum. Et ut ſimpliciore ſermone fungamur, ne auditorum quod dicitur excedat auditum, utar eloquio omnibus ad capeſſendum facillimo.

Qui Deum ſimpliciter dicit de Maria natum, primò omnium nobilitatem gentilibus proſtituit dogmatis, atque exponens in medium, vituperandum id ridendumque proponit. Num. 2. Statim enim paganus cum reprehenſione accipiens, quia de Maria Deus natus eſt infert adversùs

Chriſtianum. Neceſſariò enim qui dicit ſimiliter de Maria natum Deum, & non illum conjunctione duarum naturarum, divinæ ſcilicet & humanæ, eſſe reputaverit, audiet: Ego natum & mortuum Deum & ſepultum adorare non queo. Liquida autem diviſio dogmatis iſta eſt. Qui natus eſt, & per partes incrementorum temporibus eguit, & menſibus legitimis portatus in ventre eſt, hic humanam habet naturam, ſed Deo ſanè conjunctam. Aliud eſt autem dicere quia nato de Maria conjunctus erat Deus ille qui eſt verbum patris, quod eſt liquidiſſimum ac firmum atque inreprehenſibile gentilibus, & aliud, quia ipſa deitas indiguit nativitate menſibus decurrente. Verbum enim Deus temporum eſt opifex, non in tempore fabricatus.

Diviſionem igitur ſuper hoc præcedentis magiſtri valde ſum admiratus dicentis quia neque Deum oportet dicere nudè & utcunque generatum, (Nemo enim qui ſe eſt antiquior generat) nec iterum humanitatem nudam eſſe profitendum eſt, ſed humanitatem conjunctam Deo eſſe generatam. In illud autem adtractos vos, qui eſtis intenti examinatores religionis, (hanc enim & de vobis quam de Antiochenis habeo opinionem) in illud ergo, ut dicebam, adtractos vos eſſe volo. Quia Deus pontifex factus eſt, ferre non poſſum. Si enim Deus opifex & pontifex eſt; cujus à pontificibus legatio exhibenda eſt? Hæc ad veſtram dilectionem ſermocinatus ſum, & dicerem plura niſi hoc ſubintraſſet animum meum quòd Eccleſiæ doctoribus videor contraria diſputare. Volo igitur vos perſpicaces eſſe in examinando dogmatibus, & neque ſuſceptam

humanitatem à Deo verbo confundere, neque hominem nudum eum qui natus eſt dicere, ſed nec Deum verbum contemperatum vel commixturam propriam amiſit eſſentiam. Propterea enim diſcipulis in ſtupore conſtitutis tempore quo ſublevatur in cælum, & apud ſe, quantum arbitrandum eſt, hoc reputantibus, putaſne reſoluta eſt humana natura, putaſne in cælis in eadem eſſentia permanet, & eis de hac viſione

Act. 1. ſtupentibus, advenientes angeli dicebant : Hic Ieſus qui videtur, hic qui menſium incrementis indiguit, hic qui mortuus eſt, hic qui crucem pertulit, *ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cælum.* Et iterum beatus Paulus in

Ibidem. actibus Apoſtolorum : *In viro*, inquit, *in quo decrevit Deus judicare orbem terræ, fidem præſtans omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.* Numquid verbum Deus à mortuis ſurrexit? Si autem vivificator mortificatus eſt, quis erit qui conferat vitam? Nam præter hoc & Arrianis hinc valde reprehenſibiles ſumus. Si enim utcunque Deum verbum & ſimpliciter nominemus, vide ex hoc quid conficiatur. Dicis ſimpliciter : Deus eſt qui natus eſt de Maria. Statim hæreticus infert reprehendens; Ergo apud vos etiam hoc in confeſſione eſt, inquiens verbum Deum eſſe qui natus eſt de Maria.

Audi quæ idem Deus verbum de ſe ipſe teſ-

Ioan. 20. tatur : *Euntes renuntiate fratribus meis : Vado ad patrem meum & patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum.* Sed cùm hoc dixerit, quia natus eſt de beata Maria, humanitate quidèm nobis conſubſtantialis erat; in eo autem quòd conjunctus Deo, à noſtra erat longè, quia Deus, ſubſtantia melior.

Tunc illorum blaſphemia liberaberis, & facilè ac breviter ſacramentum religionis edices hoc modo: Alius quidem Deus verbum eſt qui erat in templo quod operatus eſt ſpiritus, & aliud templum præter habitantem Deum. Templi eſt morte diſſolvi; inhabitantis autem templum, id ut reſuſcitet proprium eſt. Non hic meus ſermo, ſed vocem dominicam lego: *Solvite templum*, inquit, *hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Ioan. 2.

Conjunctionis igitur confiteamur dignitatem, naturas autem & ſubſtantias duplices. alioquin invenietur verbum Deus eſſe ſancti ſpiritus creatura. Quid enim ait evangeliſta de eo qui in ventre creatus eſt? *Quod in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Matth. 1. Quòd ſi verbum Deus nudus ac ſolus erat qui natus eſt, creatus eſt? dicit evangeliſta quia ſpiritus creavit illud templum in beata Maria, & invenietur Deus verbum ſancti ſpiritus opificium. Fugiamus itaque hujus confuſionis errorem. Dominum noſtrum Chriſtum ſecundùm naturam duplicem dicamus, ſecundùm quod eſt filius, unum.

Ego autem quibuſdam mihi & illud renuntiantibus, cum lætitia ſæpius riſi, quoniam, inquit, Epiſcopus quæ Photini ſunt ſapit, neſcientes neque quæ loquuntur, neque de quibus adfirmant. Hoc enim quod à me dicitur, Photini dogmatis everſio invenitur. Photini enim ſenſus à partu Mariæ verbo dat Deo principium, me autem dicente Deum verbum ſemper exiſtere ante ſecula. Ad illos mihi quidem proverbialis ſermo ſufficiat: *Noli reſpondere imprudenti ſecundùm imprudentiam ejus.* Vos autem 1. Tim. 1. Prov. 26.

volo perſpicaces examinatores dogmatum, neque plauſibus utcunque adtrahi ſermonis illecebra, neque dogmatum aliquid examinatamque rationem novitatis præſumptionem putare, ſed veritatis eam magis gloriam judicare. *Explicit.*

Item ejuſdem ſermo in Eccleſia habitus poſtquam litteras Cæleſtini Romani Epiſcopi & Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit, VIII. *Idus Decembris, conſſ. Theodoſii XIII. & Valentiniani III. Aug. poſt ſextum diem quàm eaſdem litteras ſumpſit.*

Sermo IV. Neſtorii.

DVlcem nobis præcedens doctor menſam caritatis appoſuit. Non enim habet fraterni amaritudinem odii, non habet venenum livoris, non habet ſimulatæ fraternitatis rubiginem. Sic ſunt dulcia caritatis ut ea & omnium dominus diligat. Amat caritatem Deus tamquam ſuæ benignitatis ingenitum bonum, & ex hac omnibus gentibus beneficas neceſſitates inſtruit. Quoniam enim multa erant quæ hominum amicitiam dividebant, inſeruit Deus neceſſitates invitis, quæ eos in amicitam mutuam copularent. Alia denique penes Dalmatas habentur terræ germina, alia penes Gothos rerum indigenarum ubertas; alia iterum Hiſpaniæ terræ fœcunditas, altera locuples & opulenta Africæ latitudo terrarum, ad hoc ut quæ unicuique deſunt, ſumat à proximo, & horum quæ non habet inops, aliunde petens, neceſſitate in amicitia proximi fœderetur. Propterea & om-

nium dominus indutus eſt noſtram naturam, nunquam ſpoliabile videlicet deitatis veſtimentum, inſeparabile indumentum divinæ ſubſtantiæ, ſpeculum domini omnium, quod cùm naturæ dignitatem propriam perdidiſſet, tametſi decies millies iraſcatur audiens Manichæus, non ad uſum naturalem accepit hoc veſtimentum, ſed in ſempiternum, ut id etiam ſuæ divinitati faceret conſedere. Nihil ſine iſto ſuo veſtimento viventibus donat; non judicat mortuos ſine iſto. unum eſſe novit cum iſto deitatis ſuæ regnum. In ſtupore remaneat dentium Paulus Samoſatenus, qui nobis dominicam humanitatem nudam à deitate delirat, qui ſolam, præter divinitatem, fabulatur hanc quæ ſempiterno conjuncta eſt atque connexa, quæ eadem ac pariter poteſt quæ Deus. Donavit enim illi Deus *Philipp 2.* omne nomen. Et ut nemo miretur carnis cum divinitate audiens regnum, præmonuit per ſcripturam ſpiritus, quod videtur incredulum, in habitaculo habitantem demonſtrans, ex quo & unde honor circa id quod videtur & paret adcrevit. *Donavit illi*, inquit, *omne nomen quod eſt* *Ibidem.* *ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur Deo, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris.* Non depretiavit, inquit, divinam ſubſtantiam circa illud quod inviſibile eſt honor cuncta præcellens, quia demonſtratur quemadmodum filius diligatur à patre. Vnus enim filius, quod viſibile eſt & inviſibile, unus Chriſtus; & iſte qui utitur & id quo utitur, naturæ duplices, ſed filius ſingularis.

Quid ſermonem in calumniam vocas? Quid me latenter ſagittis aureis jacularis? Quid in me ſagittas aureas abſconditus mittis? Experiamur noſtra certamina, cauſas invicem vitæ noſtræ religioniſque præſtemus. Pius eſt Imperator, Reginæ Deum amant. Eſto in diſputando vir fortis. Quid prohibet in diſputationem venire? Quid perturbationes ferinis rugitibus adferre conaris? Novi & ego cum propheta clamare:
Pſal. 118. *Paratus ſum, & ne conturbatus.* Docuit me & Moyſes non conturbari, ſiquidem experimentum acceperit prophetæ prædicti Ægyptiaca deſperatio; nec beatum quondam Flavianum terruiſti, cùm tyrannico ſpiritu epiſtolas mitteres; nec eum qui ante hunc inter ſanctos numeratur Meletium perturbaſti. Tu quæ habes
Matth. 26. & donas, *(bonus homo de bono theſauro profert bona)* & beato Nectario talium munerum tuorum guſtum dediſti. Taceo de Iohanne, cujus nunc cineres adorando veneraris invitus. Me epiſcopatus cura nulla ſollicitat, nec mihi de eo nullus eſt ſermo. donec ſpiro, ſano dogmati adſum.

Sed elegantem & ſpeciatam eorum auferam occaſionem. *Non dicit*, inquiunt, Θεοτόκον, *id eſt, genitricem Dei;* & hoc eſt totum quod noſtris ſenſibus ab illis opponitur. *Nemo enim*, aiunt, *rectam fidei gloriam ſequens vocem hanc aliquando declinavit.* Multa dogmatum ibi experimenta ſuppeditant, maximè quidem quæ ſunt Apollinaris ſectæ & Arrii vel Eunomii. Si inveſtiges, unuſquiſque eorum Θεοτόκον, id eſt, Dei genitricem appellavit virginem ſanctam. Tu verò intende quæſo in hæc quæ dicuntur, ut contra

hæc ipſamque etiam quam eſcam hamo apponentes loquuntur, defenſionem paratiſſimam habeas. Scis hoc Apollinarem dicentem. Scis hanc vocem, id eſt, Θεοτόκον, apud Arrium plauſus maximos excitare? Scis hanc quoque apud Eunomium frequentari? Etiam, inquis, ſed non ſecundùm filium hanc ait vocem enuntio. Laudo inficias tuas. Interim arguo te ipſum in id quòd dicis vocem hanc ſolam eſſe veritatis tenacem. Sunt enim & dicentes Θεοτόκον, & tamen ſecundùm ſuam confeſſionem eos eſſe hæreticos conſtat. Sed quoniam illi dicentes Θεοτόκον, hinc naturæ utriuſque conficiunt permixtionem ſeu temperamentum, ut quæ ſunt humilia, non videantur de carnis dicta eſſe ſubſtantia, nec quæ alta ſunt, de domino & Deo omnium intelligantur expreſſa; ideoque damna eos qui dicunt, ſecundùm Apollinaris & Arrii ſenſum, genitricem Dei, & ego unà tecum clamo Θεοτόκον. ſed & Θεοτόκον dico, & addo & hominis genitricem, hoc eſt, ἀνθρωποτόκον. hoc enim hæreticus non patitur dicere propter eam diviſionem quæ ex diſtinctione facta eſt quoque verborum.

Igitur ut eorum conciones etiam elegantes & ſapidulas ſuperemus, dicamus Θεοτόκον. Sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne ſciſſuræ fierent per aliquam juſtitiam coloratam; ut puta tunc beatus Paulus Apoſtolus jam gratiam prædicabat, legiſque inutilitatem confidenter arguebat; ſed Hieroſolyma veniens docetur ab Apoſtolis condeſcendere debere ibidem habitantibus, ut non fierent ſciſſuræ in Eccleſia, quæ habere videntur ſpeciem pietatis. Quid igitur

facit? Suſcipit legis obſervantiam, ita ut & purificaretur & raderet caput, omnia faciens propter ædificationem Eccleſiæ. quod poſtea hoc ipſum in Eccleſiarum inſtitutione exponens at-
1. Cor. 9. que doctrina dicebat: *Factus ſum Iudæis tamquam Iudæus ut Iudæos lucrifaciam; his qui ſub lege ſunt, tamquam ſub lege eſſem, cùm ipſe ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege ſim Chriſti, ut eos qui ſine lege ſunt lucrer; omnia factus ſum omnibus, ut omnes lucrifaciam.*

Si igitur & tu non ſecundùm Apollinaris morbum Θεοτόκον divulgas Mariam, abſcondens in perſona catholica rabiem Apollinaris, confitere mecum quæ apud omnes catholicos dicuntur. Hoc enim catholicorum eſt proprium eorum qui hanc vocem, id eſt, Θεοτόκον, emittunt, ut & ἀνθρωποτόκον, id eſt, hominis genitricem pronuntient virginem ſanctam. Genitrix Dei propter unitum verbum templo. Genitrix Dei, non propter nudam humanitatis divinitatem, ſed propter unitum templo Deum verbum. Hominis verò genitrix, id eſt, ἀνθρωποτόκος, propter templum quod ſubſtantiale eſt naturaliter virgini ſanctæ. quamquam & Χριστοτόκον, id eſt, Chriſti genitricem dicere nihil aliud ſit quàm communem deitatis & humanitatis rem confiteri. Et hoc Paulus docet, qui de una ea-
Heb. 13. demque perſona clamans, *Ieſus*, inquit, *heri & hodie, idem ipſe in ſecula.*

Soluta ſit interim hæc eis & ablata rationis ſpeciem habens occaſio. Confitere utrumque, appellans ſanctam virginem Θεοτόκον pariter & ἀνθρωποτόκον. Noli eam Θεοτόκον tantummodo appellare. Hoc enim Apollinaris vociferatur, hoc

etiam Arrius prædicat ac veneratur. ſed adde vocem pariter catholicorum, quæ & genitricis Dei præmuniat intellectum. θεοτόκος virgo ſancta ſecundùm unitatem; ἀνθρωποτόκος, id eſt, hominis genitrix, ſecundùm parem naturam. Sic & quæ Apoſtolorum ſunt prædicabis, & quæ hæreticorum prudenter effugies, & maximè quæ ſunt Samoſateni Pauli atque Photini; quæ te ſcire confingens, prorsùs ignoras. Nam Paulus atque Photinus neſciunt filii deitatem. Veſtram autem caritatem oportet hæc noſſe, ut ab his quæ à prædictis dicuntur minimè rapiamini. Paulus ac Photinus, ô omnium imprudentiſſime, neſciunt filii duas naturas, neſciunt Deum & hominem; diſſentiunt autem ſibi invicem ita. Paulus quidem in eo quòd dicit Chriſtum hominem ſolum & tunc ſolum initium habere ex quo de virgine natus eſt. Ego autem tibi ideo hic reſiſto ut deitatem, quæ æterna eſt, carni contemporalem non audeas facere. Quid arguis eum tanquam Pauli doctrinam aſſerentem qui quæ ſunt Pauli ſubvertit? Quis eſt hic qui Pauli aſſerit ſenſum? Qui dicit deitatem contemporalem corpori, an qui dicit deitatis in filio eſſentiam ante ſecula genitam eſſe de patre? Et hæc quidem peſſima Samoſateni Pauli eſt ſecta. Photini verò ad hanc diſtantia, non quia deitatem filio dicit, ſed quia dicit verbum aliud præterquàm quod ultimis temporibus venit, quia dicit verbum præter templum,

Oportet autem manifeſtiùs dicere, ut liquidiùs & apertiùs unicujuſque morbum quid interſit inter Photinum & Paulum ſectæ poſſitis

agnoſcere. Et Paulus & Photinus hanc inter ſe differentiam habent. Vnus eorum Chriſtum ſolum hominem dicit. Alter verò dicit quidem verbum; non autem hoc confitetur & Deum, ſed dicit verbum iſtud aliquando quidem patris nomine vocitari, aliquando autem verbi nomine nuncupari. Vnde etiam hoc appellat λογοπάτορα, hoc eſt, verbum & pater, ſive, ſi dici poſſit, verbipater, accipiens ad hoc, pro ſuſſenſus nequitia, illud bene in evangelio dictum:
Ioan. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Vides*, inquiens, *quia Deum verbum aliquando Deum, aliquando verbum appellat, tamquam extentum atque collectum.* Non autem introducit Deum verbum hominem factum. Neſcit Chriſti divinitatem, neſcit divinam ſubſtantiam hominem ſuſcepiſſe, neſcit prorsùs verbi exiſtentem ante ſecula deitatem.

Hanc ergo Photinus adversùs Paulum diſtantiam habet; iſtam verò Sabellius ad Photinum: quia Sabellius υἱοπάτορα dicit ipſum filium quem patrem, & ipſum patrem quem & filium, Photinus verò λογοπάτορα. Photinus verò, ſicut prædixi, deitatem verbi non habet. Sabellius autem dicit quidem filium, non autem dicit ſubſtantiam filii in proprietate conſiſtere. Vnde & υἱοπάτορα dicit, hoc eſt, ipſum patrem eſſe quem filium, propterea quòd & unam ſubſtantiam ſomniat. Sed ideò divina ſcriptura contra eorum morbum præmuniens exponit verbi incarnationem: *In principio*, inquit, *erat verbum*, & cetera quæ ſequuntur Deinde ſcandens ait: *Et verbum caro factum eſt;* ut oſtendat ſubſtantiam

tiam filii proprietate ſua exiſtentem propter ſubſtantiam patris. Deinde cogitur Photinus artatus verbum dicere, non autem verbum hoc filium confitetur. Hæc ſpiritus prævidens cordi ſcriptoris hujus infudit ut catholicorum animas muniat. Et quid ait? *Et verbum caro factum eſt.*

Ecce agnoviſti interim verbi ſubſtantiam propriam, quomodo etiam agnoſcamus unigenitum, quia pater non eſt ſecundùm Photinum, nec λογοπάτωρ, ſed Deus verbum & filius. *Et verbum*, inquit, *caro factum eſt*, *& habitavit in nobis*, hoc eſt, in noſtra habitavit natura. *Et verbum caro factum eſt.* Bona etiam locutionis ipſius deſignatio, ut undique virorum inanium vanitas auferatur. *Et verbum caro factum eſt.* ſuſcepit, inquit, noſtram naturam. Deinde ut benignitas amplior eſt & admiratio, à viliore parte naturæ nominat humanitatis ſuſceptionem, *Verbum*, dicens, *caro factum eſt*; non quod de ſua eſſentia deceſſerit, propter hoc ergo & adjecit: *& habitavit in nobis*; ut oſtendat ſuſceptæ humanitatis inhabitationem. *& verbum*, ait, *caro factum eſt.*

Quoniam autem non demutationem demonſtrat dicendo *factum eſt*, & ex aliis verbis divinæ ſcripturæ evangelicæ vocem agnoſcere poſſumus. Videatur Apoſtolus Paulus de Domino vociferans: *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Certè ſi ſecundùm mutabilitatem dictum eſſe intelligeretur quod factum eſt, non poterat benedictionem donare quod maledictum eſt, non poterat maledictum à maledictione liberare. Quid ergo eſt quod factum eſt? Nobis debitum maledictum in ſe

ipſe ſuſcepit. Nobis, inquit, peccatoribus crucis pœna debebatur, nos manebat judiciaria condemnatio, nobis omnis pœnæ genus debitum erat, nos omnis exceſſus ſupplicii expectabat; ſed venit ipſe, & eam quæ nobis pœna debebatur innoxia carne ſuſcepit, ut peccatum ipſum tamquam injuſtè inruens condemnaret, ad diabolum peccati patrem iſta vociferans: Latrones tamquam peccati reos cruci tradidiſti, me autem quam ob cauſam cum latronibus patibulo adfixiſti? Hoc & Paulus demonſtrans, peccati ſcilicet per dominicum corpus condemnationem, *Rom. 8.* *Deus*, inquit, *filium mittens in ſimilitudinem carnis peccati.* Bene quòd *in ſimilitudinem carnis*, quoniam corpus, quod parebat, peccatricis ſimilitudinem carnis circumferebat. *Deus filium ſuum miſit*, nomen commune naturarum, hominis ſcilicet & Dei. Non dixit, Deus Deum verbum mittens, ut accepta hac voce hæreticus inſiliat & dicat: Vides quemadmodum alius mittit, alius autem mittitur. Filius, ô Arriane, mittitur ſecundùm humanitatis naturam, non autem mittitur ſecundùm eſſentiam deitatis. Non enim eſt ullus locus à Dei potentia ſeparatus.

Inter plauſus interea Photinus, cùm arguitur, non debet effugere. De hoc enim diſputans, doctrinam Pauli Apoſtoli interpoſui, attendens quòd verbum ſit filius: *Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati.* Non dixit: Deus Deum verbum miſit. Et certè verbum Dei non erat à templi ſeparatum natura. Statim ex imperitia in clamore inſiliunt dicentes: *Quomodo alterum eſſe dixit Deum verbum & alterum filium*

qui miſſus eſt? Non dixi alterum filium aut alterum Deum verbum; ſed dixi Deum verbum naturaliter & templum naturaliter alium filium conjunctione unum. ſic & alibi dixi ſubripio.

Prodito in medium, & voces has argue. Noli me ſagittis aureis vulnerare; non ſunt mihi ſagittæ aureæ. Dico ego ad te beati Petri verbis: *Aurum & argentum non eſt mihi; ſed quod habeo,* *Act. 3.*
do tibi. in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni. Diſce hominem & Deum.

Sed id quod dicebam, miſſionem à patre nuſquam divina ſcriptura divino verbo conſignat, ſed filio, qui eſt Deus verbum & homo. Sic & alibi: *Miſit Deus filium ſuum.* Non dixit: Miſit Deus Deum verbum. Ambo enim, ſi ita diceret, invenirentur locales & in parte. Si divinitatis erat natura quæ mittebatur, & qui mittebat localis & in parte. & quia enim & qui mittitur, illuc mittitur ubi non eſt. *Miſit Deus fi-* *Gal. 4.*
lium ſuum. Quoniam inconveniens erat deitatis naturam inter miſſos videri, Paulus ſenex omnium dominum poſſidens Chriſtum veriùs ac liquidiùs de ſe ipſo noſcentem, *Miſit*, inquit; *Ibidem.*
Deus filium ſuum factum ex muliere. Filius Dei natus eſt, Deus verbum & homo. Ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur genitrix Dei, id eſt, θεοτόκος; propter naturam verò hominis, hominis genitrix, hoc eſt, ἀνθρωποτόκος. Quoniam utrumque una locutione dicere refugis, & Deum & hominem dico, Χριστοτόκον ne dixeris, ecce voce diſtinguor à te tantùm, ut cùm Dei genitricem, hoc eſt, θεοτόκον vocas, memineris & hominis genitricem, hoc eſt, ἀνθρωποτόκον, vocare, ne diſpenſationem auferas, quæ eſt

caput noſtræ ſalutis. *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Qui erat factus ſub lege? Deitatis natura? Quomodo? tamquam poſſet legis præcepta ſervare? Quomodo? tamquam poſſet oſtendere ſacerdotibus legis prævaricationem ſe non incurriſſe, purificationes quoque legales ſuſcipere habuit deitatis natura in templum aſcendens hoſtias immolare. Et quis audebat deitatis naturam non fuiſſe in legem prævaricatam ſacerdotibus perſuadere? Sic filius ſub lege factus eſt, & non eſt factus. factus quidem eſt, humanitate ſuſcepta; non eſt factus, majeſtate deitatis. deitas enim, quæ legem promulgavit; cui alteri tamquam legiſlatori habuit quæ ſunt legis offerre? *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Propter hoc eum qui non noverat peccatum,*
Gal. 3. *pro nobis peccatum fecit.* Sicut illud, *Factus eſt pro nobis maledictum*, non benedictionem illam quæ eſt deitatis naturæ in maledictum verſam conſcriptor nobis expoſuit; ſed quia ſuſcepit in ſe naturæ noſtræ peccatum, improbam in eum pœnam inruiſſe ſignificavit, ſic & quod pro nobis peccatum fecit, videri eum fecit conſpectibus hominum reis æqualia ſuſtinere & æqualiter cum latronibus crucifigi, ſed non pro ſe. Sed pro quibus, ô Paule? *Eum qui non noverat peccatum, peccatum fecit?*

Sed id quæritur, unde verbum filius. Vt Photinum maximè convincamus, verbum quidem confitentem, non autem dicentem Deum verbum
Joan. 1. filium: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Vide quomodo & ſuſceptionem ho-

minis demonſtrat, cum ait: *& habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus.* Cujus? Verbi ſine dubio: *gloriam tamquam unigeniti à patre.* δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. Vides quòd alius quidem unigenitus, alius verò à patre. Ergo Dei verbum filius. Quomodo igitur, Photine, ſubvertis ſubſtantiam deitatis?

Sed ſi reſpicimus ad aviditatem ſtudii veſtri, hic nos ſol ipſe deficiet, & ad alteram doctrinam tendere forſitan non valebimus. Hæc igitur apud vos conſervate. Scit enim diabolus hominibus & de bonis nociva moliri. Bonæ quidem de Deo diſputationes, vitæ enim in ſe effundunt unguentum; ſed diſputationes generant contentiones, contentiones iracundiam movent, iracundia provocat manus, manus provocatæ moventur ad vulnera, vulnera verò, abſit experientia ab ipſo ſermone quid faciant & quem habeant finem? Namque aliquoties ultimam generant mortem. Quod, Ægyptiis quidem curantibus, in nullo continget. Nullus enim locus eis inſolentiæ datur in civitate quæ regnat. Vna namque illis cura eſt, totum ubique turbare. Sed nos aliis contra eos armis certemus, Pauli videlicet mandata ſumentes. *Oportet,* 1. Tim. 3. inquit, *Epiſcopum inreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, pudicum, decentem, ornatum, docibilem, amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana & eos qui contradicunt arguere.* Non dixit *eos qui contradicunt potens ſit vulnerare*; ſed, *ut potens ſit eos qui contradicunt redarguere* & ſanam defendere atque amplecti doctrinam. Nam quid ergo ſi ille irritaverit, in-

quies? Oportet manſuetudine docere contradi-
2. Tim. 2. centes, *ne quando det illis Deus recognoſcere, &
reſipiſcant de diaboli laqueis, à quo captivi tenen-
tur ſecundùm ejus voluntatem.* Nemo perturba-
tiones perturbationibus ſedat, nullus medicus
vulnera vulneribus ſanat. Propterea tyrannidis
temeritatem tolero, contra calcitrantem non
calcitro. Calcitrabatur Chriſtus aliquando, ſed
ipſe nòn calcitrabat. Sed quid ad calcitrantem
Act. 5. dicebat: *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare?*

Hæc igitur apud noſmetipſos memoriter, ut
dixi, ſervemus, omnem hæreſim averſati odio
habeamus. Cum Paulo Samoſateno Photinum,
Arrium cum Apollinari deteſtemur; & ad om-
nem prorsùs ſectam pravæ fidei implacabiles,
fidem Eccleſiæ amplectentes, ad membra pro-
pria non conturbemur. Et qui dicunt θεοτόκος
tantùm, tametſi deſit eis quod poſtea fortè ſuſ-
cipient, circa rectam fidem claudicent, verun-
tamen membra ſunt Eccleſiæ. Et qui dicunt tan-
tùm hominis genitrix, id eſt, ἀνθρωποτόκος; & iſti
ſunt membra Eccleſiæ, ſed ſpiritalis inopes me-
dicinæ. Non ergo in fratres fraternitas inruat.
Prov 18. *Frater fratrem adjuvans exaltabitur ſicut civitas
Gal. 6. firma.* Et iterum Paulus: *Fratres*, inquit, *etſi
præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos, qui
ſpiritales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu man-
ſuetudinis.* Puta qui dicit θεοτόκος, ſi & Χριστοτόκος
dicat, quòd nomen ſit duarum ſignificatio natu-
rarum. Et oportet ad ædificationem Eccleſiæ
omnia facere. Eſt quidem, ut dixi, vox iſta,
id eſt, Χριστοτόκος, ſignificativa duarum natura-
rum, & deitatis, & humanitatis. Quando au-
tem cum ſimplicioribus agitur, opus eſt voce

manifeſtiore. Quid impedit intellectum Χριστοτόκον dici & θεοτόκον & ἀνθρωποτόκον, ſicut qui dicit, Chriſtus, confitetur quia Deus & homo, ſic & θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος ſi dicas, utrumque confeſſus es.

Deponamus igitur quæſo utrinque, adversùs membra noſtra aciem contentionis; & ſi quiſquam impudentior fuerit, ignoſcamus; & ſi quiſlibet ſubtilibus dicat, venia ſimiliter dignus habeatur; unum tamen proſpicientes, ne creaturam verbum Deum quiſpiam dicat, ne humanitatem, quæ ſuſcepta eſt, imperfectam. Si quis dicat hæc, juſta adversùs hunc iſta ſuſcipiatur. Si verò in his quæ tu confiteris diſtantiam adfert, quid non ad eum dicis: Si locutio fratrem meum offendit, non eam proferam in æternum. Quòd ſi ego alicui ad pacis conſilium minùs idoneus videor, audite ad vos Paulum clamantem: *Quæ didiciſtis & audiſtis & accepiſtis & vidiſtis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.* Finit. *Philipp.* 4.

Item incipit ejuſdem die altera, id eſt, dominica.

ALiis in terra ſit aliarum utilitas rerum; & quibuſdam quidem in militia degere magna videtur utilitas, quibuſdam verò in foro rerum venalium convenit mercatura. Item aliis optabile eſt arti maritimæ ſtudium commodare, nonnullis alterius cujuſlibet terreſtris converſationis inire negotium. Pietatis autem ſcientia in commune omnibus hominibus, Regibus Sermo V. Neſtorii.

ſcilicet & ſacerdotibus, popularibus ac potentibus, utilis ac neceſſaria eſt. Quæ eſt autem ſcientia pietatis? Si quis velit compendio diſcere, (parco enim & mihi, qui feſſus ſum, & vobis, qui conſtipatione laboratis) ſi quis ergo, ut dicebam, ſi quis velit compendio diſcere ſcientiam pietatis & de conſubſtantivæ trinitatis divinitate rectam inire rationem, divinam naturam corporatum hominem adſumpſiſſe, de his quæ frequenter dicta ſunt, tamquam dicta non ſint, urgetis, & circa exactionem vehementer inſiſtitis. Quoniam igitur neceſſe eſt violentiæ veſtræ ſuccumbere, quæ impiam in nobis poſſidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verba repetemus. Servate igitur compendio hanc ſcientiam pietatis. Quæ eſt autem iſta niſi conſubſtantivæ divinæ ratio trinitatis, & adſumentis hominem divinæ naturæ & in virgineo utero carnis ſuſceptæ, perfectèque hinc hominis adſumptio deitatis, perfectæ deitatis & perfectæ humanitatis in unum filium excellentior contemplatio, duarum jus naturarum in unam auctoritatem ratione divina conveniens. Hinc vobis ſæpe diximus quomodo Chriſtus nominis utriuſque ſit appellatio ſignificativa, id eſt, humanitatis & divinæ naturæ. Hinc ſi quis dicat Chriſtum tantummodo expreſſiſſe, ſciat in iſto nomine utramque ſignificari & connuncupari naturam. Hinc beatus Matthæus evangeliorum conſcriptor, cùm ad generationis veniſſet arcanum, à neutra natura generationis facit narrationem, ſed magis à Chriſti vocabulo. Oportet autem expreſsè dicere, ut omnibus ad perſpiciendum fiat facilior intellectus. *Liber*,

inquit, *generationis Ieſu Chriſti.* Non dixit: *Liber generationis Dei verbi*, neque *Liber generationis hominis.* Si enim dixiſſet, *Liber generationis hominis*, Chriſtum nobis ſolum hominem demonſtraret. Item ſi diceret, *Liber generationis Dei verbi*, ſolam nobis ſine humanitate introduceret deitatem. In Chriſti ergo appellatione complectitur utramque naturam, ut nihil ſine altera poſſit intelligi. Hinc & ſanctæ virgini, eò quòd eam Chriſti genitricem dicimus, nomen geminæ appellationis convenienter aptamus, id eſt, Θεοτόκος, quod eſt genitrix Dei. Quoniam autem oportet, propter eos qui lucidiorem requirunt intellectum, maximè cùm ſint Eccleſiæ filii, uti manifeſtiore locutione, propterea & modò eadem definitione, quia priùs breviter de illa beata Maria ſemper virgine prædicabam, etiam nunc evidentiore ſermone ſumma voce proclamo quoniam ſancta virgo & Dei eſt & hominis genitrix, id eſt θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος; genitrix quidem Dei, propterea quòd templum quod in ea creatum eſt à ſpiritu ſancto unitum eſt deitati; hominis verò genitrix, propter ſuſceptas à divinitatis natura noſtræ naturæ primitias. *Matth.* 1.

Hæc ſunt in compendio dogmata pietatis. Hæc per omnia retinentes memoriter ſervate, ubique hæreticorum pravam gloriam declinantes; non quòd apud illos θεοτόκος detrita locutio eſt, ita putandum eſt etiam Eccleſiam dicere θεοτόκος; quia neque cùm illi filium dicunt, & Eccleſia filium confitetur, filii apud utroſque par & ſimilis intellectus eſt; ſed apud illos quidem filii nudum vocabulum eſt, non habens

patri conſubſtantivum aliquid; apud nos verò filii apellatio cum cauſa vel re vel opere eſt. Sic apud illos iterum omnium Dominus Chriſtus Deus nominatur, nominatur apud nos quoque; ſed apud illos creatus, apud nos verò cum eo qui genuit increatus. Non igitur ex una eademque appellatione in unum deducamur cum hæreticis intellectum; ſed confiteamur ſimul humanitatem & deitatem in una generatione filii eſſe conjunctam, neque deitate in carnem decidente, (immutabilis eſt enim divinitas; &
Mal. 3. hoc Deus Iudæis manifeſtans dicebat: *Ego ſum, ego ſum, & non ſum mutatus*) neque incarnatione in carnem commutata. Non enim pudet Deum naturæ quam ſuſcepit, non pudet poſſidere ſibimet conregnantem. Nam ſi puderet, non eam ſuſciperet. Suſceptam autem propter humani generis dilectionem, habet naturam noſtram deitatis inſpoliabile veſtimentum. Horum memoriam per omnia poſſidete in Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. *Finit.*

Item ejuſdem Neſtorii epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum reſcribentis, ſimiliter ex Græco tranſlata.

INjurias quidem adversùm nos admirabilium litterarum, tamquam medicinali dignas patientia, ad has opportunam reſponſione relinquam. Quod verò ſilentium non patitur, quia adfert periculum ſi taceatur, prout ſum & mihi facultas adeſt, ad tui prolixitatem ſermonis ex-

tentus tentabo breviter & compendio reſpondere, refugiens & declinans tenebroſum indigeſtumque longi ſermonis horrorem. Incipiam namque ſapientiſſimæ caritatis tuæ vocibus, ipſas interponens, vel potiùs ad verbum inſtruens. *Sanctum namque*, ais, *& magnum Concilium ipſum ex Deo patre genitum ſecundùm naturam unicum filium, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia creavit pater, deſcendiſſe, incarnatum eſſe, atque hominem factum, paſſum, reſurrexiſſe definivit.* Hæc tuæ religionis verba ſunt, & recognoſcis profectò tamquam tua. Audi nunc & nos fraternam pro pietate offerentes exhortationem, hanc videlicet quam ſenex ille Paulus cariſſimo ſuo Timotheo proteſtatus eſt dicens: *Adtende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Hoc enim faciens, & te ſalvabis & eos qui te audiunt.* Quid igitur mihi tu ſanctorum illorum in ſuperficie legens traditionem, venia dignam tibi ineſſe ignorantiam ignoraſti, paſſibile eos dixiſſe arbitratus verbum quod patri eſt coæternum. Attentiùs ergo, ſi placet, hæc verba rimare, & invenies divinum illum patrum conventum non illam conſubſtantivam deitatem dixiſſe eſſe paſſibilem, neque de recenti natam hanc quæ patri eſt conſempiterna, neque iſtam reſurrexiſſe quæ templum ſuſcitavit ſolutum. Et ſi mihi medicinam fraternam offerenti aures admoveas, ipſas tibi voces illorum interponens patrum, à calumniæ te nexu, quam illis ingerere niteris, & per illos ſcripturis moliris, abſolvam. *Credimus*, inquiunt illi, *& in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium ejus unigenitum.* Prævide quomodo Domini & Ieſu Chriſti & uni-

geniti filii priùs communia deitatis & humanitatis nomina tamquam fundamenta ponentes, tunc ſuſcepti hominis & reſurrectionis & paſſionis ſuperædificant traditionem; ut nominibus quibuſdam utriuſque naturæ communibus & ſignificativis poſitis, neque quæ generationis filii & dominationis dijudicentur, neque quæ naturarum ſunt propria, in ſingularitate nativitatis filii ulla confuſionis abſolutione periclitentur nomine unionis. In hoc apud illos Paulus doctor eſt factus: qui cùm divinæ incarnationis memoriam faceret, incipiens ſubjungere quæ ſunt paſſionis, priùs poſuit *Chriſtus*, commune, ut paulò antè dixi, nomen naturarum; tunc decentem infert ſermonem ſive rationem utriuſque. Etenim ait: *Hoc ſentiatur in vobis quod & in Chriſto Ieſu, qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*: ſed ne ad unumquodque loquar, *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Quoniam igitur cœperat mortis facere mentionem, ut ne quis hinc verbum Deum paſſibilem ſuſpicetur, poſuit *Chriſtus*, tamquam impaſſibilis & paſſibilis eſſentiæ in ſingularitate perſonæ ſignificativum vocabulum, ut impaſſibilis & paſſibilis Chriſtus ſine periculo nominetur, impaſſibilis quidem deitate, paſſibilis verò natura corporea. Multa ſuper hoc cùm poſſim dicere, & primò omnium, quòd nec divinitatis, in diſpenſatione, ſed ſuſceptionis humanitatis tantùm emiſiſſe ſanctos illos patres oſtendere valeam; at recordor brevitatem orationis in præfatione promiſſam, & eam ſentio frænare ſermonem. Venio nunc & ad ſecundum caritate tua capitulum mo-

tum, in quo naturarum quidem laudabam factam diſcretionem ſecundùm deitatis & humanitatis rationem & in una perſona conſortium, necnon & illud quod Deum verbum ſecunda nativitate ex muliere minimè diceret eguiſſe, quòdque paſſionis incapacem profitetur deitatem. Catholica enim revera ſunt hæc & omnino ſectis omnibus contra Domini naturas adverſa. In reliquis verò ſi aliquam latentem & profundam atque incomprehenſibilem rationem legentium auribus adferebas, tuæ ſit examinatæ prudentiæ ſcire. Enim mihi priora videbaris deſtruere. Eum enim qui in primis impaſſibilis & ſecundam non recipere nativitatem fuerat prædicatus iterum paſſibilem & noviter creatum neſcio quomodo inferebas, tamquã quæ Deo verbo naturaliter ineſſent, conſortio templi corrupta ſint, aut forſitan paulo minùs ab hominibus putari illud ipſum abſque peccato templum & inſeparabile divinæ naturæ nativitatem & mortem pro peccatoribus non pertuliſſe, tamquam voci dominicæ ad Iudæos clamanti, *Solvite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud*, non debeat credi. Non dixit: Solvite deitatem meam, & in triduo ſuſcitabitur. Iterum me hic orationem dilatare cupientem ad profeſſionem brevitatis promiſſæ recordatio revocat. Dicam tamen aliquid. Vbique per divinas ſcripturas, quoties meminerunt dominicæ diſpenſationis, non dinitatis Chriſti, ſed humanitatis ejus p ſſio & nativitas traditur, ut magis ſecundùm liquidiſſimam rationem convenientius aptiuſque ſit ſanctam virginem non genitricem Dei, id eſt, θεοτόκον, ſed Chriſti genitricem, id eſt, χριστοτόκον vocari, ad hæc evangeliſta quoque vociferante:

Liber generationis Ieſu Chriſti filii David, filii Abraham. Evidens eſt quia Deus verbum David non erat filius. Accipe, ſi videtur, & aliud teſtimonium: *Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus qui dicitur Chriſtus.* Intende etiam in aliud dictum: *Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata virgo Maria, inventa eſt in utero habens de ſpiritu ſancto.* Creaturam autem ſpiritus ſancti unigeniti deitatem quis vel debeat ſuſpicari? Quid etiam his ſuperfundi debeat audi. *Et erat mater Ieſu ibi.* Et iterum: *cum Maria matre Ieſu.* Illud quoque: *Quod in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Et iterum: *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* Et illud. *de filio ejus unigenito, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem.* Et iterum de paſſione ejus. *Quia Deus ſuum filium miſit in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.* Et iterum: *Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris.* Et denuo: *Chriſto paſſo in carne.* Et illud. *Hoc eſt corpus meum, & hic ſanguis meus.* Non dixit: Hrc eſt deitas mea. Et decem millia alia ſunt, aliis atque aliis vocibus proteſtantibus humanum genus in eo non filii deitatem recentem putare aut novellam aut corporalium paſſionum eſſe capacem, ſed illam divinæ naturæ conjunctam carnem ex qua filium ſe David nominat Chriſtus. Quid enim ait? *Quid vobis videtur de Chriſto? cujus eſt filius? Reſponderunt: David. Reſpondit Ieſus & dixit: Quomodo ergo David in ſpiritu Dominum eum vocat dicens: Dixit, inquit, Dominus Domino meo, ſede ad dexteram meam.* tamquam filius profectò David ſecundùm carnem, ſecundùm divinitatem verò Dominus. Eſſe

quidem templum divinitatis filii corpus & templum ſecundùm excellentem quandam & divinam unitum conjunctionem certiſſimum eſt; ita ut ea quæ ſunt Dei adſciſcere ſibi & ad ſe revocare divinam naturam profiteri ſit bonum & dignum evangelica traditione. Hujus autem familiaritatis nomine confricare & conjunctæ carnis proprietates, generationem ſcilicet & paſſionem & mortalitatem, Deo tribuere, aut errantis gentilitatis, frater, eſt ſenſûs, aut mente capti Apollinaris & Arrii, aut reliquarum peſtium hæreticarum, & his aliquid pejus. Neceſſe eſt enim hujuſmodi homines adtractos familiaritatis nomine, & lactationis ſocium propter familiaritatem, & ætatis quæ paulatim acceſſit incrementorum participem Deum verbum facere, & paſſionis in tempore ex timiditate auxilii angelici indigentem. Taceo circumciſionem & ſacrificium & ſudorem & famem, quæ quidem carni pro nobis evenerunt. Hæc tamen, cùm illi conjunguntur, & adoranda ſunt. In deitate autem iſta etiam mendaciter accipiuntur; nobiſque tamquam calumniatoribus juſtas damnationis cauſas important. Hæ ſanctorum patrum traditiones, hæc ſcripturarum mandata ſanctarum. Sic aliqui quæ ſunt divinæ miſericordiæ & auctoritatis ſecundùm Deum ratiocinantur. *Hæc meditare, in his eſto, ut profectus manifeſtus ſit.* Paulus iſta omnibus dixit. Bene autem facis, eorum qui de nobis offenduntur curam gerens, & de his ſollicitudinem habere qui apud nos ſunt. Vnanimitati tuæ gratiam habeo. Scito autem ſeductum eſſe te ab his qui à ſancto Concilio depoſiti ſunt propter quod

morbo Manichæorum eſſent repleti, aut quod potiſſimum eſt, à clericis magis affectionis tuæ. Nam quæ ad Eccleſiam noſtram pertinent, quotidie augentur in melius, & quæ ad plebem pertinent, noveris in majorem extendi profectum per gratiam Chriſti, in tantum ut multitudo hæc vocibus Prophetæ clamet, *Replebitur terra ſcientia Domini, ſicut aqua multa cooperies maria*, regiamque domum, dilucidato dogmate, in magno gaudio degere; & ut paginæ finem faciam, illam apud nos ſuper omnibus hæreſibus quæ adversùs Deum litigant vocem vide impleri: *Ibat domus Saül, & infirmabatur; ibat domus David, & confortabatur.* Hæc noſtra tamquam fratris ad fratrem conſilia. Quòd ſi quis contentioſus eſſe vult, clamabit per nos ei Paulus: *Nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* Ipſi gloria in ſecula ſeculorum.

Nunc exemplum epiſtolæ Cyrilli Alexandrini ad eundem Neſtorium ex Græco in Latinum; cui impiiſſimè contradicens idem Neſtorius reſpondendum eſſe putavit ſicut ſuperiùs continetur.

GArriunt quidem, ſicut audio, quidam de exiſtimatione mea apud religionem tuam, & hoc frequenter, proceſſionum videlicet conventuum opportuna tempora occupantes, & eò magis forſitan arbitrantes delectare ſe aures tuas, adversùm nos inconditas voces emittunt: qui

qui læſi quidem in nullo ſunt, objurgàti autem à nobis, & hoc leniter, unus eorum quòd cœcos & pauperes vexabat injuria, alter quòd contra matrem evaginaverat gladium, tertius verò quia cum ancilla aurum furatus eſt alienum, & qui talem ſemper habuerit exiſtimationem qualem nullus ſaltem provenire vel graviſſimis inimicis optaverit. Verùm non mihi de talibus ſermo eſt, ut neque ſupra dominum & magiſtrum neque ſupra patres puſillitatis quæ mihi ineſt modus excreſcat. Non enim facile eſt cuiquam, licèt vitam ſuam habeat circumſpectam, nequam hominum maledicta vitare; ſed illi maledictione & amaritudine plenum os habentes, reddent quandoque omnium judici rationem. Convertar autem nunc ego ad id quod me maximè decet, commonebo te etiam nunc tamquam fratrem in Chriſto de doctrinæ ratione & ſenſu fidei cum omni cautela plebibus prædicando. Exhortabor quoque cogitare debere quia ſi offendatur unus de puſillis qui credunt in Chriſtum, quàm ſit intolerabilis indignatio Dei. Si verò ſit multitudo læſorum, quomodo quæſo non omni arte ſtudendum eſt ut prudenter auferatur offenſio & ſanæ fidei ratio inſinuetur expoſcentibus veritatem? Eſt autem hoc rectè faciendum, ſi ſanctorum patrum libros legentes, magni eos momenti eſſe fateamur, & probantes noſmetipſos ſi ſumus in fide ſecundùm quod ſcriptum eſt, illorum dictis & inreprehenſibilibus definitis noſtros ſenſus bene atque optimè roboremus. Sanctum ergo illud & magnum patrum Concilium ipſum de Deo patre genitum ſecundùm naturam, unicum filium, Deum de Deo vero, lu-

men de lumine, per quem omnia creavit pater, deſcendiſſe, incarnatum eſſe, atque hominem factum, reſurrexiſſe tertia die, & in cælum aſcendiſſe definivit. Hæc etiam nos ſcita hac ratione ſequentes, quid ſignificet incarnatum eſſe illud Dei verbum de Deo videamus. Neque hoc dicimus, quia Dei natura transformata facta ſit caro, neque quia in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, commutata eſt, ſed illud potiùs ſentiendum, quòd carnem animatam, anima videlicet rationali, uniens ſibimet ſubſtantialiter vel eſſentialiter Dei verbum, inenarrabiliter atque inſcrutabiliter factus homo, appellatus eſt filius hominis, non tantùm ſecundùm voluntatem aut bonum placitum, nec ſicut in perſonæ tantummodo ſuſceptione, ſed quia diverſæ ad veram unitatem convenere naturæ, unus autem ex utraque Chriſtus & filius, non quaſi natura earum per unitatem diverſitate conſumpta, ſed magis hiſdem naturis perficientibus nobis per ineffabilem & ſecretum ad unitatem concurſum unum Dominum & Chriſtum & filium deitatis & humanitatis. Sic quamvis ànte ſecula habeat exiſtentiam, quia eſt natus ex Deo patre, dicitur natus etiam ex muliere ſecundùm carnem; non quòd ejus divina natura, in qua conſubſtantivus vel coëſſentialis, id eſt, homouſius, eſt patri, in ſancta virgine initium, ut eſſet, acceperit, neque ex neceſſitate propter ſe ipſum ſecunda eguerit nativitate poſt patrem, (quod eſt æquè impium imperitumque ſentire, ante ſecula exiſtentem & conſempiternam patri divinitatem, ut eſſet, ſecundo dicere initio eguiſſe) ſed quòd propter nos & prop-

ter noſtram ſalutem ſubſtantialiter vel eſſentialiter, unito ſibi homine, ex muliere proceſſerit, hoc modo dicitur natus eſſe etiam carnaliter. Non enim de ſancta virgine homo eſt natus aut etiam in illa conceptus, atque ita in eum ſupervenit verbum patris; ſed ex ipſo atque in ipſo utero unitum ſuſtinuiſſe creditur & dicitur nativitatem carnalem, propriam ejuſdem carnis nativitatem ſibimet deputans. Sic eum dicimus & paſſum eſſe & reſurrexiſſe, non quòd verbum Dei in ſua natura ſit paſſum aut plagas aut clavorum vim ſenſerit aut cetera vulnerum tormenta pertulerit, (impaſſibilis eſt quippe divinitas, ſiquidem etiam incorporea) ſed quoniam quod ei proprium factum eſt, corpus eſt paſſum, hæc ipſe pro nobis dicitur paſſus. Erat enim ille, qui impaſſibilis eſt, in eo corpore quod patiebatur. Hoc modo & mortuum intelligimus, quamvis immortalis ſit ſecundùm naturam & incorruptibilis & vita & vivificator Deus Dei verbum, ſed quoniam iterum proprium ejus corpus gratia Dei, ſicut dixit Apoſtolus Paulus, pro omnibus guſtavit mortem, non quòd ad ejus hæc pertinebant naturam, namque hoc ſentire vel dicere ſummæ dementiæ eſt, ſed quia, ſicut paulò antè dixi, caro ejus guſtavit mortem. Sic etiam reſurgente carne, iterum ejus reſurrectio dicitur; non quòd inciderit in corruptionem, abſit, ſed quia quod reſurrexit, corpus ejus. Sic unum Chriſtum & Dominum confitemur, non tamquam coadorantes eum in verbo Dei, ne unius ſyllabæ occaſione, id eſt, con, ſectionis intellectus vel cogitatio nobis obrepat, ſed tamquam unum & eun-

dem in utroque adoramus, quia non eſt alienum corpus à verbo, cum quo ſedet ad dexteram patris. Non iterum tamquam duobus conſidentibus filiis, ſed tamquam uno ſecundùm unitatem cum carne. Si enim illam ſubſtantialem unitatem tamquam ordinatam vel impoſſibilem vel indecentem declinemus, incipimus duos filios confiteri. Omnino enim neceſſe eſt ſeparare & dicere hominem quidem ſpeciali vocabulo filii honoratum, illud verò Dei verbum propriè filii nomen re ipſa naturaliter poſſidere. Non igitur in duos filios dividendus eſt unus & idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Nullo enim modo rectam fidei rationem ſic ſe habere & ſic ſentire adjuvat quemquam, etiamſi perſonarum diffamandam putaverit unitatem, quia non dixit ſcriptura quòd Dei verbum hominis ſibi perſonam univit, ſed quia factum eſt caro. Factum autem eſſe verbum carnem nihil eſt aliud niſi quia nobis comparatus, carne quoque & ſanguine particeps factus eſt noſter, ſuumque fecit corpus noſtrum, & proceſſit homo. Super hoc legatione fungitur ubique ſanæ ac liquidiſſimæ fidei ratio. Sic invenimus ſanctos ſapuiſſe patres. Sic fidenter Dei puerperam, id eſt, θεοτόκον, pronuntiaverunt virginem ſanctam; non quòd natura Dei verbi vel divinitas ejus ex illa, ut eſſet, initium ſumpſerit, ſed tamquam ex ipſa ſancto corpore cum ratione animato, cui ſecundùm eſſentiam unitus Deus verbum eſt, ſecundùm carnem creditur natus. Hæc atque hujuſmodi ex caritate Chriſti ſcribo, deprecans tamquam fratrem; & obteſtans in conſpectu Dei & electorum angelorum, hortor hæc te nobiſ-

eum & ſapere & docere, ut Eccleſiarum ſalva ſit pax & concordia, caritatiſque vinculum indiſſolubile permaneat inter ſacerdotes Dei.

Item ejuſdem ad eundem Neſtorium epiſtola ſecunda ex Græco ſermone.

VEnerabiles viri ac fide digni Alexandriam venientes retulerunt nobis ægrè ferre religionem tuam valde & ad lædendum me cuncta movere & modis omnibus niti; meque doloris tui volente cauſas addiſcere, dixerunt quòd epiſtolam meam ad ſanctos monachos factam circumferant Alexandrini quidam, & odii adverſùm te excitati & ad faſtidii tædia hæc fecerit cauſam. Miratus ſum igitur cur non magis tua apud ſe veneratio reputavit quia non priùs epiſtola ſcripta de fide ſed quædam dicta religionis tuæ occaſionem perturbationis attulerint. Namque non ſolùm chartulas ſed etiam expoſitiones tuas circumferunt multi, & laboramus corrigentes quicunque ex his ſunt depravati. Propè enim fuerunt quidam ut jam confiteri minimè patiantur quia Deus eſt Chriſtus, ſed potiùs ὄργανον καὶ ἐργαλεῖον τῆς θεότητος καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος. quæ Latinè inſtrumentum, magis autem armamentum vel ferramentum deitatis, & homo indutus ſeu utens Deo, vel portans Deum, poſſumus dicere. Quid autem non horum & ulterius? Noſtrum ergo erat iraſci ſuper his quia dixit ſive non dixit religio tua. Chartulis enim quæ circumferuntur valde non credo. Quomodo igitur, quæſo, nobis tacendum eſt cùm recta

vulneratur fides, & tanti quotidie depravantur? Annon ſtabimus ante tribunal Chriſti; aut rationem non reddemus, tamquam præpoſiti ad loquendum, de ſilentio non opportuno? Quid poſtremò faciam? Tempus enim loquendi eſt vel conferendi cum veneratione tua indicante de chartulis quibuſdam quæ neſcio quomodo Romam perlatæ ſunt reverendo ac religioſiſſimo Romano Epiſcopo Cæleſtino, cum omnibus qui cum eo ſunt Epiſcopis venerandis, quia utrum ſint religionis tuæ, an non, habetur incertum. Scribunt enim nobis inde vehementer offenſi. Quo pacto etiam de oriente ex omnibus Eccleſiis venientibus ſatisfaciemus, eoſque curabimus qui contra eaſdem chartulas murmurant? Aut arbitraris parvam Eccleſiis eſſe ortam de hujuſmodi tractatibus perturbationem? Omnes ſumus in ſollicitudine & in procinctu laboris conſtituti ad hos corrigendos, ut eos ad rectum tramitem revocemus quibus neſcio quomodo perſuaſum eſt aliter ſapere. Cùm igitur harum ſuſurrationum neceſſitatem & cauſam tua religio magis intulerit, quomodo nos jure exiſtimas arguendos? vel quo jure adversùm me vociferaris in vanum, & non potiùs ſermonem tuum corrigis, ut totius orbis de te offenſio conquieſcat? Si in plebe lapſus eſt ſermo, in retractatibus corrigatur. Dignare unam locutionem donare offenſis auribus, Dei puerperam, id eſt, Theotocon, pronuntians virginen ſanctam; ut curatis his qui triſtitia nubilati ſunt, rectam apud omnes de religione gloriam tenentes, in pace & unanimitate cœtus plebium celebremus. Quod verò pro fide quæ in Chriſto

eſt omnia ſumus parati tolerare & vincula & carceres experiri, & ipſam mortem libenter ſubire, non ambigat religio tua. In veritate autem dico, quòd adhuc beato Attico conſtituto in rebus humanis, de ſancta mihi & conſubſtantiali trinitate liber eſt elaboratus, in quo etiam de incarnatione dominica tractatus uberior continetur, & his quæ nunc ſcripſi conſonus invenitur. Relegi hunc Epiſcopis & clero necnon & ſtudioſis auditoribus plebis. Edidi verò nulli. Forſitan, ſi edidero eum, eſſe me iterum arbitror accuſandum, quia librum compoſui etiam ante ordinationem venerationis tuæ. Saluta fraternitatem quæ apud te eſt. Te in Domino qui nobiſcum ſunt ſalutant.

Item ejuſdem epiſtola Cyrilli ad clericos ſuos Conſtantinopolim conſtitutos ex Græco ſermone.

Legi litteras miſſas à vobis, quibus didici quia invidi noſtri conveniendo vos fingebant ſe pacem atque amicitiam quærere, & dicere quia ſicut ſcripſi ad monachos, ſic ſe fidem tenere, deinde ad proprium ſenſum reſpicientes, dicere eoſdem quia & ipſe dixerim ſanctum Concilium non meminiſſe illius locutionis, dico autem puerperæ Dei, id eſt, θεοτόκος. Ego autem ſcripſiſſe memini quòd etiamſi non poſuit illud Concilium gloſſulam hanc, nihil horum tunc fuerat motum, nec in medium fuiſſe opus afferri quod illo in tempore minimè quæreba-

tur. Veruntamen potentia & vi intellectus arbitror genitricem Dei, id eſt, θεοτόκον, ab illis ſanctam virginem dictam. Ipſum enim dicit qui natus eſt de Deo patre, per quem omnia facta ſunt, incarnatum, hominem factum, paſſum, ſurrexiſſe à mortuis, in cælum aſcendiſſe, judicem quoque eſſe venturum. non quòd omnimodo verbum quod ſecundùm naturam de Deo genitum eſt mortuum eſſe credendum ſit, aut lancea in latere vulneratum; (quod enim habet latus incorporea natura, aut quo pacto mortua eſt vita vitarum?) ſed quoniam unitum carni hoc verbum eſt, ideo ea carne patientiam quam proprio ejus videlicet corpore in ſe hanc revocat inire paſſionem. Argumentantur igitur & ſe ipſos ſeducunt cùm dicunt pacem ſe velle; & ſenſibus mentiuntur. Habere enim eos proprium virus in corde ex eo facile eſt intelligere. Miſerunt etenim etiam huic Diacono qui rerum eccleſiaſticarum curam gerit duas chartulas, unam quidem compoſitam à Photino forſitan aut ab alio quolibet adversùs librum meum quem ad monachos edidi, aliam veluti in ſpeciem quaternionis inconvenientem habentem etiam titulum hoc modo. *Ad eos*, inquit, *qui propter conjunctionem, deitatem vel ſocietatem filii mortificati aut humanitatem in Deum transferunt.* Præfatio autem ejus ſic habet: *In contumeliis quæ ab hæreticis duriſſimè inrogantur.* Deinde conatur oſtendere quòd corpus paſſum ſit, & non Deus verbum, quaſi vel nobis vel quibuſlibet dicentibus verbum illud quod eſt impaſſibile paſſibilitatis capax eſſe potuiſſe. Nemo eſt qui ſic prorsùs inſaniat; ſed, ſicut ſæpe diximus, ſanctum Con-

cilium ipſum verbum dixit carne ſua eſſe paſſum ſecundùm ſcripturas; per quod facta ſunt omnia. Corpore ejus patiente, ipſe dicitur paſſus: quia & anima hominis, cùm nihil in ſua ſubſtantia & natura patiatur, pati tamen ipſa dicitur ſuo corpore patiente. Sed quoniam propoſitum illis eſt duos filios & duos Chriſtos introducere, unum quidem ſpecialiter hominem, alterum verò propriè Deum, in perſonis tantùm faciunt vel ſentiunt unitatem, Deum Dei verbum nolentes propriè & ſubſtantialiter unitum homini, hominem factum, hominem ſuſcepiſſe. Propterea & tergiverſantur, & excuſationes, ſicut ſcriptum eſt, fingunt in peccatis. Vos igitur convenientes cum eis hæc dicite, facere eos malè quòd introducant quoſdam loquaces & garrulos adversùm nos, & hos fovendo ac defendendo, cauſa fiunt malignitatis ſuæ. Sed non hæc propriè noſtræ læſionis eſt cauſa. Sed nec huic dicite qui degens præeſt eſſe me inimicum. Lædit autem hoc tam orientales quàm occidentales venerandos Epiſcopos, quòd rectus de Chriſto doctrinæ ſermo non fiat, ſed omnino perverſus. Sufficit autem hoc documentum ad confutandos eos, quòd nunquam à quoquam tale quid in Eccleſiis dictum ſit quod in ejus expoſitionibus continetur, quod ſic habet: *Non clamoribus approbo erga me ſtudium veſtrum, ſed laudo circa dogmata deſiderium, in quo deitatis & humanitatis Domini meminiſtis.* Et poſt pauca: *Et aſpicio populos multam quidem reverentiam & pietatem prudentiſſimam poſſidere, ignorantia vero dogmatis cœcutire. Hoc autem non crimen eſt plebium, ſed ut verecundè aut decenter dicam, propterea quòd doctores eli-*

matiùs & liquidiùs vobis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint apponendi. Rogo, dicatur quomodo non habuerint tempus docendi præceſſores ejus? Eloquentior Iohanne eſt, aut beato Attico comparandus, aut æqualis eis aut prudentior invenitur? quod eſt hoc ſupercilium? Aut quomodo non evidenter confitetur, hæc dicens, novam ſe & inconſuetam afferre doctrinam & prorsùs ignotam præceſſoribus ſuis & hoc ipſum nefandam in Eccleſiam hanc velle introducere. Mihi autem nullus adversùs eum ſermo de aliis cauſis eſt. Sed contingat eum pœnitere & rectam aliquando confiteri fidem; & de his quæ adversùm me molitur, irritans inimicos & provocans, ſatisfaciet Deo. Nihil autem mirum ſi malè de nobis loquuntur ſterquilinia civitatis Chæremon & Victor & Sophronas, & decoctoris & Flaviani mancupium. Semper enim & circa ſe fuerunt & erga alios nequam. Noverit autem qui eos irritat quòd nos nunquam formidavimus peregrinationem nec illorum intentionibus reſpondere, etiamſi tempus hoc exigat. Poteſt enim venire, ſalvatoris Dei noſtri diſpenſatione faciente, ob leves fortè etiam & viliſſimas cauſas ad purgandam Eccleſiam juberi Concilium convocari. Non igitur ſperet, etiamſi adhuc nos plures & velut fide digniores accuſent, ſe noſtrum judicem fore: quia etiamſi jubeatur illuc nos venire debere, refutabimus audientiam vel judicium ejus, & Dei favore dilucidabimus res magis, quatenus de ſuis blaſphemiis debeat ſatisfacere. Neque igitur refugimus pacem, ſed & cupimus, ſi fides recta fuerit adnuntiata atque profeſſa, vel ſi talia ceſſet tandem

aliquando prædicare. Tantam enim perverſitatem ille ejus quaternio habet ut meritò de his qui eum ſcripſerunt dicatur quia principatum in blaſphemiis tenet. Nam quia cauſatur locutionem inconſuetam flagitari, Dei puerperam, id eſt, theotocon, virginem ſanctam, dicat nobis ipſe interrogatus ubi genitricem Chriſti, id eſt, χριστοτόκον, ſcriptura loquatur? Aut ullum epiſcopale Concilium eſt quod θεοδόχον, id eſt, ſuſceptricem vel capacem deitatis formam nominaverit Chriſtum? In illo enim quaternione quem huc miſit, noſque vehementer offendit, ita eſt. τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ λόγῳ συνθεολογῶμεν μόρφην, id eſt, ſuſceptricem Dei formam una ac pari qua Deum verbum deitatis ratione veneremur. Similiter de illa quoque venerabili ſemper virgine ita poſuit. τὴν θεοδόχον τῷ θεῷ μὴ συνθεολογῶμεν παρθένον, id eſt, ſuſceptricem deitatis virginem cum Deo ad divina non attollamus, neſciens quid loquatur. Si enim virgo, ut vult, non peperit Deum, ne ſit θεοτόκος, neque ſuſcipere potuit Deum in utero, qui eſt Chriſtus, quomodo ſaltem θεοδόχος eſt, ut ipſi iterum placet qui in dictis ſuis patrem θεοτόκον dici mavult quàm illam virginem ſanctam, qui rectiùs & competentiùs eſt θεογεννήτορ, ut & Latini Dei genitorem dicerent, enuntiare debuerit? Dicat ergo nobis ubi legerit hæc verba, vel à quibus audierit. Multa ſunt quidem crimina expoſitionum ejus; ſed ſervabuntur & proferentur in tempore opportuno, niſi forte pœnitudo aliqua ſubſequatur. Oportet autem & meum vobis propoſitum facere manifeſtum, & ideo iterum ſcribo. Nam ego ſum valde pacificus & litium ſatis ignarus, ſed opto Eccle-

ſias quietem habere & ſacerdotes Dei in pace degentes noſtri memores eſſe, dicente omnium ſalvatore Domino Ieſu Chriſto : *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Si quid ergo eſt quo ſtabilitàs roboretur, (Verè enim dico quia ſic adopto mihi ſanitatem & me probum inveniri apud Deum ſicut etiam omnes Epiſcopos) in colloquiis ergo hoc dicite, quia multa ab eis quæ nos læderent præceſſerunt. Veruntamen erit pax, dicite illi, cùm docere deſtiteris talia vel ſentire. Fides enim cum læditur, inimicitias quæ putantur excitant & exaggerant. Si rectam fidem profiteatur, fiet plenaria & firmiſſima pax : quam ſi in voto gerit, ſcribat catholicam fidem, & mittat Alexandriam. Si hæc ex affectu cordis intimi ſcribantur, paratus ſum & ego pro viribus meis ſimilia ſcribere & edere librum ac dicere nullum debere gravari conſacerdotum noſtrorum, quia ejus voces, dicimus, habent intentionem & propoſitum manifeſtum. Sin verò in pravitate inanis gloriæ permanet & petit pacem, nihil reſtat niſi ut nos conſentire illi putemur & quæ ſunt nefanda ſentire. Nam mihi pro fide quæ in Chriſto eſt & laborare & vivere & mori maximum votum eſt. *Explicit.*

Item Neſtorii de diverſis ejus libris vel tractatibus excerpta ab Epiſcopo Cyrillo capitula, ex Græco à nobis in Latinum verſa ita.

I. D*E codice confecto quaternione* XXVI. *inter cætera.* Oportet noſſe nos. *Et infrà:* Modò enim venio in recordationem concilii Nicæni, quod nuſquam auſum eſt dicere quia verbum Deus natus eſt ex virgine Maria. Ait enim: *Credimus in unum patrem omnipotentem, & in unum Dominum Ieſum Chriſtum.* Attendite quia priùs, cùm poſuiſſet Chriſtum, quod duarum nomen naturarum demonſtrat, non dixerunt *in unum Deum verbum*, ſed acceperunt nomen quod ſignificaret utrumque, ut non ſubdeſcendendo, cùm audis mortem, ulla novitate turberis, cùm crucifixum & ſepultum, tamquam deitate iſta patiente, non vulnereris auditu. Deinde videamus quod illi ſubjungant, ait. *Credimus & in unum Dominum Ieſum Chriſtum unigenitum, qui de Deo patre natus eſt, conſubſtantivum patri, qui propter nos deſcendit, incarnatus eſt de ſpiritu ſancto.* Non dixerunt, inquit, quia natus eſt de ſpiritu ſancto. Vides quemadmodum interpretentur ſubdeſcendendo, quia dixerunt hominem factum. Hunc, inquiunt, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carne ſuſtinente divina natura, ſed inhabitationem quam geſſit in homine demonſtrantem.

II. *Et poſt aliquanta in eodem.* Hoc retinete

mihi, inquit quoniam prætermittentes dicere, *Credimus in Deum verbum filium ejus unigenitum*, dixerunt: *Credimus in unum Dominum Ieſum Chriſtum conſubſtantivum patri, Deum verum de Deo vero, per quem omnia facta ſunt, qui propter nos homines & noſtram ſalutem deſcendit, atque incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factus eſt.* Nuſquam dixerunt, *natus eſt.* Cur, putamus? Vt non duas nativitates introducerent deitatis.

III. *Item in eodem poſt aliquanta volens liquidò demonſtrare quoniam quando filii nomen ponitur, non omnimodo verbum illud ſignificet quod Deus eſt, ſed tamquam commune nomen introducatur.* Sic enim, *inquit*, dicit ſcriptura: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.*
Gal. 4. Hic quidem duas demonſtrat naturas; quod autem tantùm circa hominem contigit narrat. Exige certè a contentioſo quis ſub lege ſit factus. Verbum Deus? Nequaquam.

IV. *Item ex codice altero, in quaternione primo, cujus initium tale eſt:* Adhuc vobis multa habeo dicere. *Et poſt aliquanta.* Illic unigeniti glorificatio aliquando quidem patri deputatur,
Ioan. 8. (ſicut eſt illud, *inquit*: *Pater eſt meus, qui me glorificat)* aliquando verò ſpiritui deputatur,
Ioan. 16. (ait enim: *Spiritus veritatis qui me glorificabit)* nonnumquam verò Chriſti potentiæ adſignatur, ſicut ſcriptum eſt: *Exeuntes*, inquit, *prædicabant verbum ubique, Domino cooperante & verbum confirmante, conſequentibus eos ſignis.*

V. *Item in quaternione octavo de dictis epiſtolæ Apoſtoli ad Hebræos.* Apoſtoli enim nomen in Chriſto audientes, Deum verbum malè intelli-

gunt apoſtolum eſſe. Item legentes pontificis vocabulum, Deum eſſe imaginantur pontificem, mira dementia. Quis enim apoſtoli officium audiens, non ſtatim videat hominem demonſtrari? Quis ſummi ſacerdotis nomen audiens, divinitatis naturam ad ſacerdotii miniſterium vocet? Si enim Deus pontifex eſt, quis erit qui officio ejus debeat coli? Si Deus oblaturus eſt ſacrificia tamquam pontifex, nullus erit cui offerantur Deus. Quid enim dignum jam divinitate eſt, ſi tamquam inferior offerat ſacrificia ſuperiori? *Et ſubjungit :* Vnde igitur eis Deus appellandus pontifex viſus eſt, quia ſacrificio, ſecundùm ſacerdotii ritum, ad provectum ſuum omnino non indiget. Perpetuæ quippe poſſeſſor eſt deitatis. Ex hominibus nempe electus atque ſuſceptus pontifex pro hominibus conſtituitur apud Deum. *Heb. 5.*

VI. *Et ſubjungit : Non angelos*, inquit, *apprehendit, ſed ſemen Abrahæ.* Numquid Abrahæ ſemen eſt deitas? Audite conſequentem etiam vocem : *Vnde debuit per omnia fratribus ſimilis fieri.* Numquid deitati? Quos enim Deus verbum habere potuit fratres ſimiles ſui? Reſpice etiam quod his dictis adjungitur : *Vt*, inquit, *miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum. In quo enim paſſus eſt ipſe tentatus, poteſt & his qui tentantur auxilium ferre.* Qui igitur paſſus eſt? Pontifex miſericors Deus. Paſſibile autem templum eſt, non hic qui ejus vivificator eſt, Deus. Semen Abrahæ heri eſt & hodie ſecundùm Pauli Apoſtoli vocem, non ille qui dixit : *Antequam Abraham eſſet, ego ſum.* Similis hic fratribus per omnia, qui humanæ animæ corporiſque ſuſce- *Heb. 2.* *Heb. 13.* *Ioan. 8.* *Heb. 2.*

Ioan. 14. pit fraternitatem, non qui dixit : *Qui me videt, videt & patrem.*

VII. *Item in quaternione decimonono, cùm velut adversùs Arrium diceret.* Et iſti quidem, tamenetſi majoris paternæ deitatis verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur. Hi autem eum etiam beatæ Mariæ ſecundum & poſteriorem eſſe pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati conſignant. Quin immo nec matrem Chriſti eſſe concedunt. Si enim non eſt hominis natura, ſed Deus verbum erat quem illa pariebat quæ peperit, nequaquam ejus mater qui natus eſt invenitur. Quomodo enim fiet ejus aliqua mater qui à natura genitricis eſt alienus? Quòd ſi vera mater ab his appellatur, homo ergo qui editus, non divinitatis nata eſt. ſiquidem proprium omnis eſt matris conſubſtantivum ſibimet parere. Ergo non erit mater, quæ conſubſtantivum ſibi minimè peperit : quæ mater quia ab his dicitur, eum qui ſecundum ſubſtantiam ſui eſſet ſimilis genuit. Quis autem ſecundùm ſubſtantiam ejus erit ſimilis? Is ſine dubio qui ſpiritus ſancti opificio extitit. *Quod enim in ea natum eſt*, inquit ſcriptura, *de ſpiritu ſancto eſt*; cum quo erat indeſinenter. Verbum Deus non eſt natus ex Maria, ſed in illo qui ex ea natus manens, non ex virgine initium habens, ſed illi qui creſcendo per menſes paulatim compoſitus in utero virginis eſt inſeparabiliter omni tempore ſociatus. Aliud eſt autem dicere illi qui natus eſt commanere, & aliud illum qui nato commanet hunc eſſe qui, ut naſceretur, menſium ei opus fuiſſe curriculo.

VIII. *Item ex alio tractatu, quaternione* XX.

Hunc,

Hunc, *inquit*, Ieſum ſuſcitavit Deus. Non eſt mortuus Deus, ſed ſuſcitavit. Apollinaris, audi Petri Apoſtoli dicta, audi & tu cum Apollinari impietas Arriana. Hunc Ieſum ſuſcitavit Deus qui viſibilis oculis apparuit, hunc qui ligno confixus eſt, hunc qui Thomæ palpatus eſt manibus, qui ad eum clamavit, *Palpa & vide quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*; & his dictis diſcipulus credens, ipſeque, palpato eo, de carnis quæ crucifixa eſt reſurrectione certior factus, mirandorum glorificabat opificem Deum, dicens, *Deus meus & Dominus meus*; non utique illud quod palpaverat appellans Deum.

Act. 10.

Luc. 24.

Ioan. 20.

IX. *Item in quaternione vigeſimonono.* In principio, *inquit*, erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Quærebatur enim quæ prima eſſet ſubſtantia exiſtentiæ quæ hominem geſſit. Paulus autem ex lege quod contigit narrat & incarnatam eſſentiam & incarnatæ deitatis, poſt unitionem, incommutabilitatem manentem. Propter quod & ſcribens clamat: *Hoc ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu; qui cum in forma Dei eſſet conſtitutus, formam ſervi accepit.* Sed accipiens Apoſtolus nomen hoc quod eſt Chriſtus, tamquam duarum naturarum ſignificativum vocabulum, abſque periculo eum & ſervi formam accepiſſe & Deum nuncupat inreprehenſibiliter, his diviſis quæ ad naturam duplicem ſignificandam dicuntur.

Philipp. 2.

X. *Et poſt plura in eodem libro.* Noſtra enim natura pro nobis interpellat in Chriſti uſu tamquam veſtis conſtituta, inculpabilis originis ſuæ defenſionibus nitens, & quia ſicut ille ad pec-

catum qui prior figuratus eſt, totius generis extitit cauſa, huic ſuſcipiendi hominis, ô homo, occaſio fuit, ut per carnem deſtrueretur corruptio quæ per carnem contigerat. Hujus carnis eſt, non deitatis, diei tertiæ ſepultura. Hujus pedes detenti ſunt clavis. Hanc ſanctus ſpiritus in utero figuravit. De hac Dominus ad
Ioan. 2. Iudæos, *Solvite*, dicebat, *templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Numquid ego duplicem quendam Chriſtum ſolus appello, & non ſemetipſum & templum ſolubile & Deum ſe nuncupat ſuſcitantem? Quòd ſi Deus erat qui ſolvebatur, ô Arriane, quod ſanè in ejus caput blaſphemium convertatur, oportuerat dicere: Solvite Deum iſtum, & in triduo ſuſcitabitur. Si mortuus eſt Deus ſepulturæ mandatus, eſt
Ioan. 8. inane illud in evangelio dictum: *Quid me quæritis occidere hominem qui verum locutus ſum vobis?* Nunc autem ait: *Quid me quæritis occidere hominem cujus capiti ſpinea corona ſuperpoſita eſt.*
Matth. 27. Hic qui dicit: *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* & qui triduanam ſuſtinuit mortem. Adoro autem hunc cum deitate, tamquam divinæ cooperarium auctoritatis.

XI. *Item poſt aliquanta in eodem.* Colo, *inquit*, eum tamquam omnipotentis imaginem:
Philipp. 2. *Exaltavit eum enim*, ait, *Deus, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus in gloria eſt Dei patris.* Propter utentem id quod ille utitur colo; propter latentem adoro quod foris patet; & in eo qui inſeparabilis eſt non ſeparo dignitatem, ſed ſeparo

naturas, ſed conjungo reverentiam. Non per ſe ipſum Deus eſt quod depoſitum eſt in ſepulcro. Sic enim eſſemus hominis & mortui hominis manifeſti cultores. Sed quoniam in adſumpto Deus, ex aſſumente qui adſumptus eſt, tamquam adſumpto conjunctus appellatur Deus. propterea & crucifixæ carnis dæmones vocabulum perhorreſcunt, crucifixæ carni conjunctum, non autem compaſſum ſcientes Deum. Ideo & judex venturus eſt iſte qui viſibilis paruit, quoniam omnipotenti conjungitur deitati.

XII. *Item poſt multa ibi.* Non deitas, inquit, Iacobum habuit fratrem, nec Dei verbi mortem nos adnuntiamus cùm dominico corpore & ſanguine paſcimur. Dei namque natura ſacrificium ſuſcipit, non ipſa in ſacrificio immolatur.

XIII. *Item ex tractatu alio adversùs Arrianos, quaternione decimo.* Quis nunc benignitatis tam immenſum aſpiciat pelagus, naturam cum ſuo opifice dominantem, & conjunctam homini deitatem, nihil ſine hac jubentem, nullum abſque iſto judicantem, cumque eo vivorum curam in ſumma providentia gerere, & cum ipſo mortuos ſuſcitare? Spes omnes has, quæ omnibus à fortiſſimo & benigno Domino gubernantur, hæretici debilitant atque convellunt.

XIV. *Item ejuſdem in tractatu alio codicis quaternione quinto, de ſcripturæ ſanctæ loco, ubi ait: Si recordatus fueris quod habet frater tuus aliquid adverſum te.* *Matth 5.* *Qui manducat*, inquit, *carnem meam & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* *Ioan. 6.* Mementote de carne eſſe quod dictum eſt: *Sicut me miſit vivus pater*, qui viſibilis ſum. Sed fortè pravè interpretor dictum. Ergo de con-

ſequentibus audiamus. *Sicut me miſit vivus pater, & ego vivo per patrem.* Ille hic deitatem intelligit, ego hominem dico. Videamus quis eſt ſcævus interpres : *Sicut miſit me*, inquit, *vivus pater.* Hic dicit hæreticus divinitatem miſſam, ſe profiteri Deum verbum dicere : *Sicut miſit me vivus pater.* Ergo & hoc ſecundùm ipſos ita erit intelligendum : *Et ego Dei verbum vivo per patrem.* Poſt hoc enim videtur dictum : *Et qui manducat me, & ille vivit.* Quem ergo manducamus ? divinitatem, an carnem ?

X V. *Item in quaternione ſexto ejuſdem in Iudam, adversùs hæreticos.* Libenter hic de illis hæreticis interrogans requirebam qui deitatis & humanitatis naturam in unam ſententiam miſcendo contemperant, quis ille hoc loco eſt qui proditur & traditur Iudæis ? Si enim temperatio vel admixtio utriuſque facta eſt, utrum à Iudæis eſt tentum & Deus verbum, an humanitatis natura ? Quis videtur occiſus ? Cogor enim inferioribus uti ſermonibus, ut fiat omnibus quod dicitur manifeſtum. In quem dicas velim ea quæ geſta ſunt cadant ? Numquid in Dei naturam, quam utroque confundens, contemperare præſumis ? Ergo verbum Dei capeſſibilis, cui nihil commune in occiſione cum carne eſt, à Iudæis in occiſionem ductus eſt ? Vt quid etiam temperans jam utriſque naturis ſecundùm te ſcripturam nuper audivimus de virtute ſacramenti narrantem quam Dominus tra-
1. Cor. 11. didit diſcipulis ſuis dicens : *Quia in qua nocte tradebatur, accipiens panem, gratias agens, fregit diſcipulis ſuis dicens : Accipite & manducate ex eo omnes. hoc eſt enim corpus meum.* Quare non di-

xit : Hæc eſt deitas mea, quæ pro vobis confringetur? Et iterum ſumptum calicem porrigens, non dixit : Hæc deitas mea, quæ pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum; ſed hoc magis : *Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Separa naturam, ſed unitionem conjunge. Filium Dei Chriſtum confitere, ſed filium duplicem, hominem & Deum, ut paſſio quidem humanæ deputetur naturæ, paſſionis verò abſolutio, quæ in homine qui paſſus eſt facta eſt, ſolius ſit deitatis. *Matth. 26.*

XVI. Item alibi in quaternione nono adversùs Iudæos. Separantes, *inquit*, propriam naturarum dignitatem conjunctionis unius.

XVII. *Item ex alio tractatu in quaternione vigeſimoquinto.* Propterea vos volo cautos favere vel plaudere. Diviſio non eſt conjunctionis deitatiſque neque potentiæ. Cùm filius Chriſtus eſt, in his diviſio non eſt; in deitate verò & humanitate diviſio eſt. Secundùm quod eſt Chriſtus, indiviſus eſt filius; ſecundùm quod eſt filius, indiviſus eſt. Non enim habemus duos Chriſtos & duos filios, neque eſt apud nos primus Chriſtus & ſecundus, neque alter & alter, neque iterum alter filius & iterum alter filius, ſed idem ipſe, ipſe filius eſt duplex, non dignitate, ſed natura.

XVIII. *Item quaternione* XXVI. *quaſi adversùs Apollinarem.* Reverentia, *inquit*, duarum naturarum una propter dignitatem ejus qui utraque conjunxit.

XIX. *Item alibi ex alio tractatu in quaternione* XXXI. *idem de Chriſto inquit :* Tametſi dicamus templum, ſed minimè à deitate ſeparabile

& conjunctum Deo, totam poſſidens operationem divinam, & nunc coopificem Dei, & quod cum eo omnium dominetur.

XX. *Item idem in tractatu alio in id quod ſcriptum eſt, [Si habere aliquid recordatus fueris adversùs fratrem tuum,] veluti contra hæreticos.* Audite, *inquit*, dictis intenti: *Qui manducat*, ait, *carnem meam*. Memento quoniam de carne eſt quod dicitur. Numquid à me carnis nomen appoſitum eſt, ut me malè interpretari querantur? *Qui manducat*, inquit, *carnem meam, & bibit ſanguinem meum*. Numquid, *qui & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo?*

XXI. *Item ex alio tractatu quaternione* XXXI. Hoc atem dico ut noveritis quàm ſuperexcellens & ſumma quædam deitatis conjunctio exiſtebat etiam in infante ipſo, cùm dominica caro conſpicitur. Erat enim ipſe & infans & infantis ipſius dominus. Laudaſtis vocem, ſed indiſcuſsè nolo faveatis. Dixi enim: Ipſe erat infans & infantis habitator.

XXII. *Item ex altero codice quaternione* II. *veluti contra Arrianos & Macedonianos.* Ampliorem, *inquit*, in Chriſtum injuriam excogitantes, ſpiritum ſanctum à divina diſſecant natura, qui ejus humanitatem figuravit in utero virginis.
Matth. 1. *Quod enim*, inquit ſcriptura, *inde natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt*; qui ſecundùm juſtitiam quod
1. *Tim.* 3. figuratum eſt reformavit. *Manifeſtum enim*, inquit, *in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu*; qui eum terribilem & formidabilem dæmonibus fa-
Luc. 11. ciebat. *Ego enim*, inquit, *in ſpiritu Dei eicio dæmonia*; qui ejus carnem templum eſt fabrica-
Ioan. 1. tus. *Vidi enim ſpiritum*, inquit, *deſcendentem*

tamquam columbam & manentem ſuper eum; qui ei in cælum aſcenſionem donavit. *Præcipiens enim*, inquit ſcriptura, *Apoſtolis quos elegit per ſpiritum ſanctum, elevatus in cælum eſt.* Hic inquam ſpiritus, qui tam magnam gloriam donavit, eſſe ab his aſſeritur ſervus. *Act. 1.*

Præfatio Marii Mercatoris in tractatus Neſtorii adversùs hæreſim Pelagianam.

ITem ejuſdem contra hæreſim Pelagii ſeu Cæleſtii; contra quorum pravam & impiam definitionem quamvis rectè ſentiret & doceret, Iulianum tamen ex Epiſcopo Eclanenſi cum participibus ſuis hujus hæreſis ſigniferum & anteſignanum, olim ab apoſtolica ſententia exauctoratum atque depoſitum, in amicitiam interim cenſuit ſuſcipiendum. Spem enim abſolutionis promittens, ipſum quoque Cæleſtium litteris ſuis, quarum exemplaria ſubdidimus, conſolatus eſt. Quod utrum malitia an vecordia fecerit, non facilè noſci poteſt; ut contra quorum diſtortas ſententias, præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem uſque perduxit, rectiſſimè ſentiebat & docebat, eos & amicos haberet, ſpe vanæ promiſſionis fovendos & lactandos putaret; quique cum patrono memorato in Epheſienſi Concilio à ducentis ſeptuaginta & quatuor Epiſcopis iterum iterumque damnati ſunt. Nunc itaque hic contra eos, eodem Iuliano cum complicibus ſuis in Conſtantinopolitana urbe conſtituto, & eum tractantem publicè in Eccleſia audiente, primus

ejus habitus eſt ſermo, de Græco in Latinum à nobis verbum de verbo tranſlatus.

Neſtorii ſermo I. contra Pelagium.

» Multis, *inquit*, & de frequẽnter angorum imbribus inundatus, atque hoc apud memetipſum revolvens, in veſtram reſpiro amabilem audientiam. Abjecta enim mœrorum ſollicitudine, illud quod mihi ex vobis eſt recipio gaudium, quo vos video in divinis rebus extentos hanc capere voluntatem quæ in tot feſtivitatum circircuitu non obtorpeſcat, quarum omnium origo dominicæ bonitatis adventus eſt. Ante hunc in mœrore & gemitu univerſum erat conſtitutum genus humanum, ſub ſententiæ illius clamante contra originem maledicto: *Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas & gemitus tuos.* Propter hoc dominici adventus & tantorum bonorum ille primus eſt gaudiique nuntius: *Ave gratia plena.* quæ vox ad virginem facta eſt. *Dominus tecum. propterea quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei. Tecum*, inquit, & *ex te*; *tecum*, deitatis videlicet adventu; *ex te* autem, per formam ſuſceptæ humanitatis ex illa.

Geneſ. 3.

Luc. 1.

» Quando igitur infantem; ô gentilis, in præſepio poſitum audieris pannis involutum, noli in carnem quæ videtur offendere, ſed illius infantis cogita dignitatem, matrem quæ ſe genuit deitate procreantem, humanitate verò in illa formatum, & eam formaſſe divinitus, involutum ſecundùm carnem pannis, deitatis verò providentia omnia continentem, pro corporis natura lactari, divinitate autem omnibus qui naſcuntur lactis nutrimenta uberrimè largientem. Forſitan ſuper tali munere Gabriel ad virginem ideo exclamabat: *Ave gratia Dei plena.* Mox

enim omnium dominus Chriſtus huic vitæ natus eſt, omnium triſtium capitulum diſſolvebat, « mutans naturæ fœtus maledictos, abſolvit nativitatem illam quondam in corporibus condemnatam; delevit quoque illius ſententiæ edictum « quod naturæ connaſcitur, id eſt: *Multiplicans* « *multiplicabo triſtitias tuas & gemitus tuos. in mœroribus paries filios.* Sed illud quidem quod dictum « eſt *paries filios*, fœcunditatis erat benedictio. Genitrix enim eſt incrementi providentia. *Creſcite* « *& multiplicamini, & replete terram. In mœroribus* « autem *paries filios*, peccati fructus oſtenditur. « Nam ſicut edere vivificatorium donum eſt generi à creatore collatum, (Ante peccatum enim de « cibo ad protoplaſtum Dei conſtitutio loquebatur: *Ex omni ligno quod eſt in paradiſo ad eſcam* « *manducabis)* ſic in mœroribus manducabis, ex maledicto introitum habuit. Non enim dixit Adam « Deus: *Quia audiſti vocem mulieris tuæ, & quia manducaſti, idcirco te damno.* ſed: *Quoniam manducaſti ex* « *ligno de quo ſolo præceperam tibi ne manducares, propterea in ſudore manducabis panem tuum.* Indoloræ « enim primæ illæ protoplaſti fuere deliciæ & laborum agriculturæ penitùs liberæ. Sic & de filiorum « procreatione non abſolutè ad Evam Deus poſt peccatum dicebat *paries filios*, ſed *in mœroribus paries filios.* Nuptiæ namque divinæ munus ſunt bonitatis, « ubertas naturæ, machina repugnans contra mortem omnia conſumentem, caſtitatis contra libidinem fræni, inculpabilis voluptatis poteſtas. « Multiplices autem gemitus in parturitione feminarum, pœna peccati eſt. Et parere quidem « non eſt maledictum. Non enim benedictio in « maledictum daretur. In triſtitia autem parere, «

Geneſ. 3.

Geneſ. 1.

Geneſ. 3.

Geneſ. 3.

„ hoc ex maledicto illo onus trahitur poſt pecca-
„ tum. Parere namque naturam doloribus par-
„ tuum punctam, angoribus tabeſcere, acerbi par-
„ tus metum ſuſtinere, immaturos nonnunquam
„ fœtus excutere, excedere aliquoties prægnantes
„ partubus tempora conſtituta, & onus uteri diutiùs
„ circumferre, contabeſcere ipſis ſæpe fœtibus, in-
„ terdum etiam poſt fœtum ſollicitam eſſe ne for-
„ tè quod natum eſt, lactis nutrimentorum ex ali-
„ qua inopia non perfruatur, curare ne adverſi
„ alicujus deſiderium patiatur, ne doctrinam ali-
„ quam infructuoſam concupiſcat, ne dæmonum
„ incurſione vexetur, ne morbo hujuſmodi mace-
„ retur qui ſanitatem difficulter admittat, ne ali-
„ cujus amaro jugo paupertas aliquando rapia-
„ tur, horum triſtium omnium naturæ ſermo ma-
„ giſter eſt brevis: *In triſtitia paries filios*. Miſera-
„ bilis eſt iſta infelicitas. Quod votivum enim &
„ optabile fuerat, fit poſtea fugiendum. Deſpon-
„ dentur generandorum filiorum habentes cupi-
„ ditatem, & hos in mœroribus pariunt. Deſide-
„ rant fœtus, & contra menſium, quibus hi ſu-
„ ſtinentur, vociferantur decurſum. Optant, gau-
„ dent fieri matres, eorum qui geniti ſunt ſimulati-
„ ce ſepulturam diem illam ſui partus cauſam fuiſ-
„ ſe præſentis queruntur mœroris, planctibus il-
„ lud videlicet confirmantes: *In mœroribus paries*
„ *filios*. Huic ſententiæ ſocium eſt quod naſcitur
„ & quod parit; unum eorum in mœroribus pa-
„ riens; alterum verò in mœroribus naſcens. Sed
„ miſerator Dominus non deſpexit illos naturæ
„ fœtus condemnatos; ſed feminæ in uterum ad-
„ veniens, vertit in illa matre conſuetudinem pa-
„ riendi, & mutavit in illa partuum leges; (par-

curitiones enim ſanctæ virginis immunes à mœ- «
roribus præparaverat) & naturæ humanæ ma- «
trem donavit innuptam , non ſpernens fœtus «
nuptiarum, neque deſpiciens. *Et poſt aliquanta* «
ibi. Hoc modo natus Chriſtus vitam terrenam in »
cæleſtem converſationem transferre dignatus «
eſt. Acerbiſſimæ namque naturam ſententiæ con- «
ſtringebant. Quid enim amarius iſta ſententia ? «
Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas & gemitus «
tuos, in mœroribus paries filios. Et denuo : *Male-* « Geneſ. 3.
dicta terra in operibus tuis. in mœroribus manduca- «
bis panem omnibus diebus vitæ tuæ. Et iterum : *ſpi-* «
nas & tribulos eiciet tibi. quorum ſingula non «
aliter medicinam ſunt conſecuta quàm unicui- «
que vulneri, quod erat proximum & familiare, «
à contrario remedium afferretur. Et reſpice om- «
nium harum triſtium ſententiarum à Chriſto «
præſtatam reſolutionem. *Multiplicans multiplica-* «
bo triſtitias tuas & gemitus tuos per hoc ſolvit «
ubi dictum eſt : *Ave gratia Dei plena. In triſtitia* «
paries filios ſolvit per id quod ſcriptum : *Bene-* «
dictus fructus ventris tui. Maledicta terra in ope- « Luc. 13.
ribus tuis ſolvit per illud : *Gloria in excelſis Deo,* «
& in terra pax. Spinas & tribulos terra eiciet tibi «
ſolvit per ſpinarum coronam capiti ſuperpoſi- «
tam. Eradicatione enim dignæ fuerant , quia «
tanto capiti propinquaverant. *In ſudore vultus tui* «
manducabis panem ſolvit per id quod ait : *Panem* «
quem ego dabo vobis, caro mea eſt, quam ego dabo «
pro ſeculi vita. Solvit quod adverſum nos ſerpenti «
dictum eſt, *Tu obſervabis ejus calcaneum*, per hoc « Ioan. 19.
quod dictum eſt : *Dedi vobis poteſtatem calcare ſu-* «
per ſerpentes & ſcorpios. Solvit illam quæ poſt pec- « Ioan. 6.
catum facta eſt nuditatem per reſurrectionis glo- « Luc. 10.

» niæ incorruptibile veſtimentum. Horum omnium » in nullo nulli pars eſt catechumino. Et quoniam » appropinquat baptiſmi tempus, bonum eſt & » hos breviter commonere ut non ſe talibus pri- » vent muneribus, morte præventi, quin immo, » ne quibus malis obligatus Adam eſt, ipſis & tan- » tis etiam iſti mergantur. Auferet enim ſecum » unuſquiſque pœnales ſententias adversùm natu- » ram prolatas. Non enim eſt particeps corporis » ejus & ſanguinis qui per baptiſmum has ſenten- » tias ſolvit, & figurarum ſocius non factus vero- » rum exemplariorum, non replebitur perfruitio- » ne. *& reliqua ad rem præſentem minimè perti- nentia.*

Item ejuſdem in Adam tractatus, cujus ini- tium iſtud eſt, in Eccleſia publicè habitus.

Neſtorii Sermo II. contra Pelagium.

SOl quidem ſupra terras altior factus, & ad nos uſque ex oriente diſcurrens, noctem mutat in diem, ſomnos excutit, & nos operibus reddit: lumen tradit autem ſcientiæ Dei, de ſomno deſidiæ animum ſuſcitat, cogitationes inluminat, & eas erigit ad virtutes. Hanc nobis lucem illuceſcere erit ſemper optabile. Et ſolem quidem iſtum viſibilem ſi quis non videat, vivit; (ſiquidem vivit cœcus, auditu tantùm ſolis notitiam habens) animæ verò ſi ignorent Deum, ſine ſole ſunt prorsùs mortuæ, tametſi quiſpiam eas vivere ſuſpicetur, de quibus etiam Dominus ait: *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.*

Et poſt aliquanta ibi. Sed ille qui cum morta-

litatis genitore luctatus eſt, & ex utraque vita mortalitatem redemit. Duplex enim in nos mortalitas craſſabatur, una quidem accidens mortali ex peccato factæ naturæ, altera quæ ſcientiæ abjectione contingit. ignorare enim Deum inſenſibilitatis quæ ex morte evenit ſimilitudinem gerit. Vtriuſque ergo mortis opifex diabolus factus eſt; quem Chriſtus elidens, ex utraque vita noſtram mortificatione levavit, animam videlicet præceptis vivificantibus erigens, reſurrectione verò & quod mortale eſt recreans atque reſtituens. impulſore enim conlapſo, quod ab eo impulſum fuerat ſublevatur.

Et poſt aliquanta ibi. Hujus nobis luctaminis vitæ imago relicta eſt. Reſpice in deſerto. Ibi hominem elevavit divina natura, tyrannicida imagine tyrannum per deſerta terendo.

Item poſt aliquanta ibi. Dedit quidem hominibus victum per cibos & corpori ſtabilitatem per eſcam. Docuit autem me ſcriptura divina Deum naturæ terminos ſuperare. Memini enim vocis clamantis divinæ famem & deſerta homines non formidare, ſed etiam ibi hoc reſpondere debere. Ferat opem Deus, & pereat panis; quia etiam ſine cibo vivificator eſt Deus, abſque eſca quoque vivet caro, ſi eam vivere præcipiat Deus. Sic, inquiens, ſcriptum eſt, & ſic credo, de divinis eloquiis fiduciam gerens, nec expecto vitam quæ ex ſolo cibo contingit.

Item poſt aliquanta ibi. Per quæ offendit Adam, per hæc reconciliat Chriſtus. Quoniam ex infidelitate & eſca corruerat, non credens Deo, & cecidit cùm manducaſſet, veniens Chriſtus ad fidem & à continentia incipit, unde fuerat conlapſa natura, eam inde reſtaurans.

Item ejuſdem in eo quod ſcriptum eſt, Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me, *cujus iſtud initium eſt*.

Neſtorii ſermo III. contra Pelagium.

IN alium ſermonem lingua perurgente, repromiſſionum mearum præcedens magiſter memor luctam me vobis dominicam debere ſubmonuit, & ad hujus redhibitionem coarctat.

Inter cetera & infrà. Habeo gratiam commonentibus, & in exſolutione debiti magnam fiduciam gero. Qui enim chirographum peccatorum pro nobis exſolvit, reddet pro me quoque apud vos contractum de eodem luctamine debitum meum.

Item poſt aliquanta ibi. Cùm calorem fidei diabolus in corde perſpexit, tunc nocivus laudator aggreditur, & nocturna viſa machinatur, accipiens dormientis ſenſum dormitatione laſſatum, tamquam angelus lucis alloquitur. Cùm jam vigilantis oculis quadrigas objecerat, vocem quoque per aërem emiſerat clariorem, rectum, inquiens, ô homo, judicium Dei, theſauros accipere.

Item poſt aliquanta ibidem. Eadem arte ſuſpicatus eſt quòd potuiſſet etiam Dominum inretire. Erant autem illorum omnium præſentium quæ tunc gerebantur præfigurationes rerum omnium futurarum & Eccleſiæ ædificandæ munimina. Sicut enim in Adam hominum natura accipiens fundamentum, ejuſdem fundamenti ruina conlapſa eſt; & facta eſt ſub manum & pote-

ſtatem diaboli, qui dejecit Adam, ſic Dominum Chriſtum Eccleſiæ fides habens fundamentum, manet ejuſdem fundamenti virtus immobilis & ſecura atque inconcuſſa ſui capitis firmitate, quæ divelli non poſſit.

Item ejuſdem ibi inter cetera & infrà. Hæc omnia, inquit ad Dominum, *tibi dabo ſi procidens adoraveris me.* Ex dimidio invitus prædivinas, diabole. Reddes enim mundum Domino, quem iniquè tibi addixeras in ſervitutem, ſed verberatus, non adoratus. Ne te arbitreris cum Adam habere ſermonem. Promiſſione enim inlexit Adam, ac ſuaſit Deum illum eſſe futurum, & hac perſuaſione dejecit. Modò quoque Chriſto omnipotentiam promittebat, quòd ſpe altitudinis eum deiceret arbitrans. Sed dignam repulſa meruit reſponſionem: *Vade retro ſatana. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Matth. 4.

Item ibi inter cetera & infrà. Et ecce, inquit, *angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.* Et nos igitur cum angelis Domino ſervitium dependamus. Exiliamus in cælum, miniſterium in terris implentes angelicum. Indefeſſis alis animam ſubiciamus; qui conlapſam erexit noſtram naturam tota virtute diligamus; adoremus eum qui noſtrum inexorabilem inimicum dejecit atque proſtravit.

Item ejuſdem tractatus alius ad populum in Adam.

Neſtorii ſermo IV. contra Pelagium.

ET auditorum me expetentium doctrinam deſiderium movet, & imbecillitas ad ſilentium magis impellit; attamen vim ægritudinis ſacerdotalis officii debitum vincit. Mox enim, mandato præcedente, tamquam ex eo oſtendens naturæ humanæ in ſapientia profectum, affert Adæ conſpectibus animalia: qui ad uniuſcujuſque naturam ſingulis ex tempore vocabula imponebat, & fontes nominum, ſcaturiens quodammodo, effundebat. Et erat quidem Deus vocans quæ non erant tamquam quæ eſſent, Adam autem quæ non vocantur tamquam jam vocarentur. O quantorum donorum gratiarum actionem, Adam, Deo non reddidiſti! Fictus es ex pulvere, in paradiſo habitabas, in abundantia deliciarum degebas, expers dolorum voluptate fruebaris, abſque cura ulla tibi divitiæ influebant. Dei quoque diſcipulus eras. *Et poſt pauca ibi.* Conſcriptor primus nominum factus es; adſtitit tibi fera beſtiarum natura rationabilibus obedientior. Legem tuliſti in nominibus animalium imponendis. Sermone cum creatore mutuo utebaris.

Rom. 4.

Et poſt aliquanta ibi. Angeli ad peccatorum offenſi corruptelam, pœnam noſtram ut difficile ſentientes, non mediocriter movebantur, & adeuntes Deum clamabant: *Vis euntes colligamus zizania?* Dæmones nihilominus ſperabant velut

ſodomiticam

ſodomiticam totius mundi conflagrationem, aut diluvium Noë temporum vehementius expectabant. Diabolus autem proferebat, quod eſt adversùs naturam, illud chirographum quod ſcriptum eſt: *Terra es, & in terram ibis.* Et *Gen. 3.* inſtabat ex hoc, generationes hominum morte conſumens. In tanta itaque rerum difficultate, cùm eſſemus ſpebus melioribus deſtituti, fit naturæ reconciliationum maxima copia. Naſcitur enim mediator orbis & Dei, non ſicut Hieremias aut quilibet alius prophetarum, qui contempti ſunt, ſed qui habet horum quæ vult datricem conjunctam ſibimet deitatem, non unius gentis mediator, ſicut Moyſes Iudæorum, ſed, ſicut Paulus inquit, *Unus Deus & mediator Dei* *1. Tim. 2.* *& hominum, homo Chriſtus Ieſus*, homo perſona, qua videtur & paret, Deus autem conjuncta deitatis natura mediatrix, pro natura noſtra adversùm diabolum ſuſcipiens cauſam. Ille peccatum ex Adam tamquam chirographum proferebat. Et è diverſo Chriſtus, ex carne ſine peccato, debiti hujus evacuatione nitebatur. Ille condemnationem quæ per Evam adversùs totam naturam proceſſerat relegebat. Chriſtus verò juſtificationem quæ per beatam Mariam generi obvenerat referebat. Intendebat in paradiſo eſcam incontinentium. Chriſtus à contrario acetò potatam in ſe humanam naturam nullum ob peccatum eſſe monſtrabat. Solvit omnia quæcunque adversùm nos diabolus allegabat, & cauſæ hujus victoriam prædicabat dicens: *Nunc judicium eſt mundi hujus.* In me, inquit, *Ioan. 12.* judicatur hic mundus, de mea incarnatione ſuperatur. *Nunc*, inquit, *judicium eſt hujus mundi*,

& princeps hujus mundi mittetur foras. Tamquam de judicio improbus calumniator, exſolutum chirographum proferens, & in non debentes infeſtus inſiliens. Sed hoc beneficium omnibus confert lavacri ſalutaris neceſſarium ſacramentum. Qui enim ablutus eſt baptiſmo, fit illius domeſticus & concorporatus & familiaris qui illud chirographum ſolvit, & cum ipſo cælo-
Ioan. 12. rum efficitur incola. *Ubi enim ego*, inquit, *illic & miniſter meus eſt.* Manet autem debitor catechumenus, tamquam ejus qui evacuavit chirographum alienus; cujus anima cùm de carne migraverit, angelis perductoribus animarum ſe interponens diabolus, Hanc, inquit, meam extantem cur eripitis animam? Meum jus, meam invaditis poſſeſſionem, meos invaditis debitores. Et ſicut etiam videtur apud homines melior hæc de catechumenis oratio, obtinet hæc addente diabolo: Illi eis in terris Eccleſiarum januas claudunt, vos autem ad eorum ſuſceptionem de cælis occurritis. Iuri meo, ô angeli, vim inferre conamini. Quid enim vobis cum catechumenis videtur eſſe commune? Non ſunt renati ex aqua & ſpiritu, ut perducantur à vobis ad regna cælorum. Hereditati quæ obnoxia mihi eſt non renuntiaverunt. Evectionem regiam non habentes, curſu regali iter quo pacto conficient? Sed hæ nunc diaboli adversùs naturam obmutuere allegationes, cui cum fiducia
Epheſ. 2. reclamat illa baptizata natura: Coexcitavit nos, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto, cui eſt gloria in ſecula.

Nunc exemplum epiſtolæ ejuſdem Neſtorii ad Cæleſtium reſcribentis de Græco in Latinum tranſlatæ.

HOnorabili & religioſiſſimo preſbytero Cæleſtio Neſtorius in Domino ſalutem. Noli ægrè ferre, venerabilis, perferens ab his qui ea quæ inferuntur facere debent, & præſertim aſſerentibus veritatem & refugientibus pollutorum vel contaminatorum communionem, quia & ſanctis qui ante noſtram ætatem extiterunt gratæ fuerunt ærumnæ; & ipſæ quidem temporales erant, veritas autem æterna eſt. Sic Iohannes Baptiſta de peccato arguens Herodem, & quidem Regem exiſtentem, capite condemnatus eſt; ſed non formidavit. Chriſtum enim habebat caput, quod non poſſet abſcidi. Sic Paulus, hoc modo quoque & Petrus ſunt interfecti. Et quid amplius dici opus eſt? Ita actum eſt, per diverſas tentationes ſemper pietate currente. Noli igitur à veritate deficiens eam prodere. Siquidem & epiſtolæ miſſæ Concilii Epiſcopis occidentis & Alexandrino & multis reſcriptis manifeſtam nobis noſtram fecere ſententiam, prudentibus ſcilicet ejuſdem orthodoxæ profeſſionis. Forſitan enim utile aliquid Eccleſiis rectæ fidei proveniet, Domino cooperante. Omnem fraternitatem ſalutamus. *Et alia manu.* Incolumis & forti animo & plurimùm orans pro nobis doneris nobis, religioſiſſime frater.

Item exemplum commonitorii quod ſuper nomine Cæleſtii Græco ſermone à Mercatore datum eſt, non ſolùm Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſed etiam plurimis religioſiſſimis viris, oblatum quoque piiſſimo Principi Theodoſio ſemper auguſto, idipſum ex Græco in Latinum tranſlatum per eundem Marium Mercatorem Chriſti ſervum in conſulatu Florentii & Dionyſii VV. CC. per quod commonitorium cognito funeſtiſſimo errore, imperiali præcepto tam Iulianus defenſor & ſequax ejus cum ceteris ſociis & participibus ſuis quàm poſtea idem Cæleſtius de Conſtantinopolitana urbe detruſi, in ſynodo quoque Epheſienſi ducentorum ſeptuaginta quinque Epiſcoporum ſententia poſtmodum in præſenti damnati ſunt.

CÆleſtius quidam eunuchus matris utero editus, ante viginti plus minus annos diſcipulus & auditor Pelagii egreſſus ex urbe Romana, Carthaginem Africæ totius metropolim venit, ibique de infraſcriptis capitulis apud Aurelium Epiſcopum memoratæ urbis per libellum à quodam Paulino Diacono ſanctæ memoriæ Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi eſt accuſatus, ſicut geſtorùm confectio ſe habet, quibus idem libellus inſertus eſt, (quorum geſtorum exemplaria habemus in manibus,) tamquam

hæc non ſolùm ipſe doceret, ſed & per provincias conſpirantes ſibi diverſos, qui hæc per populos diſſeminarent, miſiſſet, id eſt, Adam mortalem factum; qui ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus fuiſſet. Quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſit, & non genus humanum. Quoniam parvuli qui naſcuntur, in eo ſtatu ſunt in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per reſurrectionem Chriſti omne hominum genus reſurgat. Quoniam lex ſic mittit ad regnum cælorum quomodo & evangelium. Quoniam & ante adventum Domini fuerunt homines impeccabiles, id eſt, ſine peccato. De quibus omnibus capitulis ſupraſcriptis ſeptem paribus ſynodalium geſtorum patres & Epiſcopi regionis illius reſtiterunt Cæleſtio, & juſſerunt ut eadem condemnaret, quia eſſent hæretici ſenſus. Sed Cæleſtius nullo modo acquieſcens, quin immo reſiſtens actis iiſdem quibus frequenter auditus eſt, eccleſiaſtica communione privatus eſt; à qua ſententia ad Romani Epiſcopi examen credidit appellandum. Qua mox idem ipſe appellatione neglecta, Epheſum Aſiæ urbem contendit, ibique auſus eſt per obreptionem locum preſbyterii petere. Inde poſt aliquantos annos, ſub ſanctæ memoriæ Attico Epiſcopo, urbem Conſtantinopolitanam petiit; ubi in ſimilibus detectus magno ſtudio ſancti illius viri, ex prædicta alma urbe detruſus eſt, litteris ſuper ejus nomine & in Aſiam & Theſſalonicam & Carthaginem ad Epiſcopos miſſis, quarum exemplaria habentes proferre ſumus parati.

Prædictus tamen Cæleſtius etiam hinc ejectus, ad urbem Romanam ſub ſanctæ memoriæ Zoſimo Epiſcopo tota feſtinatione perrexit: ubi actis, quorum exemplaria habemus, interrogatus, cùm ab illo cognitore aliquatenus terreretur, crebris reſponſionibus & proſecutionibus ſuis ſpem præſeminavit, condemnare ſe illa capitula de quibus apud Carthaginem fuerat accuſatus promittens. Id enim & inſtantiùs jubebatur, ab eoque vehementiùs ut id faceret expectabatur, atque ob hoc ipſum nonnulla illius ſancti ſacerdotis humanitate dignus eſt habitus; & ſic epiſtolam quandam benignitatis plenam ad Afros Epiſcopos meruit, qua ille abuſus eſt vel adhuc abutitur ad multorum ignorantium deceptionem.

Epiſcopis verò ex Africa reſcribentibus omnemque cauſam quæ apud eos facta fuerat exponentibus, miſſis etiam geſtis exinde quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiſerat, feſtinaret implere, id eſt, ut damnatis prædictis capitulis, ſententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, abſolveretur, non ſolùm non adfuit, ſed etiam ex memorata Romana urbe profugit; atque ob hoc à beatæ memoriæ prædicto Zoſimo Epiſcopo ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis perdamnatus eſt, in quibus & ipſa capitula de quibus accuſatus fuerat continentur, & omnis cauſa tam de Cæleſtio ſupraſcripto quàm de Pelagio magiſtro ejus praviore videtur eſſe narrata; quorum ſcriptorum & nos hic habemus exemplaria, & ad orientales Eccleſias, Ægypti diocesim, &

Conſtantinopolim, & Theſſalonicam, & Hieroſolyma, ſimilia eademque ſcripta ad Epiſcopos tranſmiſſa eſſe ſuggerimus.

Vt autem & Pelagius cum iſto pariter damnaretur, iſtud in cauſa eſt. Auſus eſt memoratus ante vaſtationem urbis Romæ in Apoſtolum Paulum commentarios condere & his edere de quorum amicitia præſumebat. Explanare autem ſe putavit ſingula Apoſtoli verba vel ſenſus. In epiſtola igitur quæ eſt ad Romanos, cùm ad illa loca veniſſet ubi vas electionis ita loquitur, *Propterea ſicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & pèr peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit*, hactenus credidit exponendum. quem librum ejus habemus, & proferimus ad convincendum inimicum ejus errorem. Ita ergo idem ait : PER UNUM HOMINEM PECCATUM INTRAVIT IN MUNDUM, ET PER PECCATUM MORS. *Exemplo*, inquit, *ſeu imagine uſus eſt: quia ſicut cùm non eſſet peccatum, per Adam ſubintravit, ſic & cùm non remanſiſſet juſtitia apud aliquem, vita per Chriſtum reparata eſt.* ET IN OMNES HOMINES MORS PERTRANSIIT. *Cùm ſic*, inquit, *qui peccant, ſimiliter & moriuntur. Neque enim aut in Abraham aut Iſaac aut Iacob mors pertranſiit, de quibus Dominus ait, Hi omnes vivunt. Hic autem*, inquit, *propterea dicit omnes mortuos, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci juſti; ſicut & ibi inquit: Non eſt qui faciat bonitatem, non eſt uſque ad unum. Et iterum illud inquit : Omnis homo mendax. Aut certè in illos omnes pertranſiit*, inquit, *qui humano ritu, non cæleſti, ſunt converſati.* Et poſt pauca.

Rom. 5. *Luc. 20.* *Pſal. 52.* *Pſal. 115.*

Rom. 5. SED REGNAVIT MORS AB ADAM USQUE AD MOYSEM, ETIAM IN EOS QUI NON PECCAVERUNT IN SIMILITUDINEM PRÆVARICATIONIS ADÆ. *Sive cùm non eſſet*, inquit, *qui inter juſtum & injuſtum diſcerneret, putabat mors ſe omnium dominari, ſive in eos qui mandatum tamquam Adam prævaricati ſunt, hoc eſt, de filiis Noë, quibus præceptum eſt ut animam in ſanguine non manducarent, & de filiis Abraham, quibus circumciſio mandata eſt, ſed & in eos qui præter mandatum legem contempſerant naturalem.* QUI EST FORMA FUTURI. *Quoniam*, inquit, *ſicut Adam præter coïtum à Deo formatus eſt, ſic & Chriſtus ex virgine, fabricante ſpiritu ſancto, proceſſit; ſive, ſicut quidam dicunt, forma à contrario, hoc eſt, ut ſicut ille caput peccati, ſic iſte caput juſtitiæ eſt.* SED NON SICUT DELICTUM, ITA ET DONUM. *Ne in forma*, inquit, *æqualitas putaretur.* SI ENIM IN UNIUS PRÆVARICATIONE MULTI MORTUI SUNT, MULTÒ MAGIS DONO ET GRATIA DEI PER UNUM HOMINEM CHRISTUM IN MULTOS ABUNDAVIT. *Plus valuit, inquit Apoſtolus, gratia in vivificando quàm peccatum in occidendo: quia Adam ſe ſolum & ſuos poſteros interfecit; Chriſtus verò & eos qui tunc erant in corpore, & eos qui poſtea futuri erant, liberavit.*

Hic ſollicitus catholicus lector notet quid dicat Adam non ſibi ſoli ſed & poſteris ſuis nocuiſſe. Tene ſuperiorem definitionem ejus. Poſteros enim hic dicit, non omnes omnino & ubique totos homines læſos illius peccato, ſed

illos tantùm qui per imitationem ſimiliter ſuis peccatis & propriis facti ſunt rei prævaricationis, ſicut Adam, qui ſine dubio ii ipſi pronepotes ejus & poſteri eſſe inveniuntur.

Hi autem, inquit, *qui contra traducem peccati ſentiunt, aliter eos qui defendunt traducem impugnare conantur. Si peccatum*, inquit, *Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo & Chriſti juſtitia non credentibus prodeſt; quoniam ſimiliter immo plus dicit Apoſtolus per unum liberari quàm per unum antè perierunt. Deinde dicunt*, inquit: *Si baptiſmus mundat antiquum illud veternoſumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim potuerunt ad poſteros tranſmittere quod ipſi minimè habuerunt. In hoc addunt*, inquit, *quoniam ſi anima non ex eſt traduce, ſicut nec eſt, ſed ſola caro habet traducem peccati, ſola & pœnam meretur. Injuſtum eſt enim ut hodie nata anima non ex maſſa Adæ tam antiquum peccatum portet alienum: quia nec rationabile eſt ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum imputet alienum.*

Et iterum in alio ſermone ſuo idem Pelagius. *Si peccator genuit*, inquit, *peccatorem, ut parvulo ejus peccatum originale in baptiſmi acceptione ſolvatur, juſtus ergo juſtum gignere debuit. Si parentes*, inquit, *poſt converſionem propria peccata non lædunt, multò magis filiis eorum per eos nocere non potuerunt. Si priorem hominem contigit cauſam mortis feciſſe, ergo per Chriſti adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta eſſet, numquam poſt remiſſionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ om-*

nes omnino homines occidendo quàm Chriſti gratia in ſalvando, quæ non omnibus, ſed tantùm credentibus profuit. Neque enim omnes qui naſcuntur ex Adam, ii etiam renaſcuntur in Chriſto. Reliqua.

Quæ omnia ſupraſcripta capitula, ut jam ſuperiùs dictum eſt, continet illa beatæ memoriæ Epiſcopi Zoſimi epiſtola quæ tractoria dicitur, qua Cæleſtius Pelagiuſque damnati ſunt; quæ & Conſtantinopolim & per totum orbem miſſa, ſubſcriptionibus ſanctorum patrum eſt roborata: cui Iulianus & reliqui complices ejus ſubſcribere detractantes, conſentaneoſque ſe nolentes iiſdem patribus facere, non ſolùm imperialibus legibus, ſed & ſacerdotalibus ſtatutis depoſiti atque exauctorati, ex omni Italia deturbati ſunt; ex quibus plurimi reſipiſcentes, & à prædicto errore correcti, regreſſi ſunt ſupplices ad ſedem apoſtolicam, & ſuſcepti ſuas Eccleſias receperunt. Prædicti ſanè Cæleſtius & Pelagius non tunc primò à ſanctæ memoriæ Zoſimo videntur eſſe damnati, ſed ab ejus deceſſore ſanctæ recordationis Innocentio, à quo & Iulianus fuerat ordinatus, quique poſt illorum damnationem uſque ad prædicti Innocentii Epiſcopi exceſſum è vita in ejus communione permanens, & perſeverans in ſincera ſententia, & communicans damnatori prædictorum, ipſe quoque ſine dubio Pelagium Cæleſtiumque damnavit, & quid nunc deſiderat aut de quo queritur ignoramus.

Vt autem à ſanctæ recordationis Innocentio damnarentur, talis extitit cauſa. Poſt Romanæ urbis vaſtationem in Palæſtina degebat Pelagius. Inventi ſunt à quibuſdam ſtudioſis Epiſcopis li-

bri ejus, in quibus multa & varia adversùs fidem catholicam conſcripta eſſe videntur. Hi cum litteris in Africam patribus & Epiſcopis miſſi ſunt; ubi tribus Conciliis congregatis, memorati lecti ſunt libri. Exinde relationibus Romam miſſis, ipſis quoque libris pariter deſtinatis, apoſtolica ſententia reſcribentis ad prædicta Concilia emanavit, quæ eoſdem ipſos Cæleſtium Pelagiumque eccleſiaſtica communione privavit; quorum ſcriptorum exemplaria habemus in manibus. Adhuc etiam Hieroſolymis conſtitutus Pelagius accuſatus fuit apud ſynodum. Et primò quidem tergiverſando, ambiguis quibuſdam ſe profeſſionibus tegens, & proſequens dubia, vel reſpondens, illam tunc videtur Epiſcoporum audientiam deluſiſſe. Sed poſtmodum evidenter deprehenſus, inſiſtentibus accuſatoribus à poſteriore ſynodo, cui ſanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præſedit Epiſcopus, atque detectus, à ſanctis quoque ac venerabilibus Hieroſolymorum locis eſt deturbatus; ejuſdemque ſancti Theodoti ad reverentiſſimum urbis Romæ Epiſcopum & ſanctæ recordationis Praylii Hieroſolymitani Epiſcopi miſſa ſcripta teſtantur; quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus.

In ipſa autem accuſatione capitulorum quæ eidem tunc Pelagio objecta ſunt etiam hoc continebatur, cum aliis execrandis quæ Cæleſtius tamquam ejus diſcipulus ſentiebat, id eſt, infantes, etiamſi non baptizentur, habere vitam æternam. Illud quoque quod ſuperiùs poſitum eſt capitulum, ſentiri à Cæleſtio & eſſe conſentaneum magiſtri ſui doctrinæ memoravimus, id

eſt, legem ſic mittere ad regnum cælorum ſicut evangelium, Pelagius quibuſdam ſcriptis ſuis apertè confirmat atque pronuntiat. Denique libellus eſt ejus, quem habemus in manibus, ad quandam Livaniam viduam, ſermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur. *Simplicitatem*, inquit, *ſequi Chriſti famulam decet, non hanc quæ ſtultitia magis eſt quam ſimplicitas, ſed illam*
Prov. 11. *de qua ſcriptura dicit: Benedicta anima omnis ſim-*
Deut. 27. *plex; dicente alibi ſcriptura: Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea. Hinc*, inquit, *oſtenditur hanc eſſe ſimplicitatem veram quæ Dei mandata non inſenſata ſecuritate contemnit, ſed eam quæ legis præcepta ſapienti timore cuſtodit. Dicendo enim maledictum eſſe eum qui non permanet in his quæ ſcripta ſunt, à contrario benedictum eſſe non vult qui non omnia præcepta ſervaverit. & ſi omnis ſimplex benedictus eſt; ergo ſimplex ille eſt qui non omnia præcepta legis impleverit.*

Aſſerere hunc illud quod totiens jam ſuperiùs dictum eſt, ad regnum cælorum libros Moyſi ſicut evangelium mittere, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat, nec intelligendo difficultatem aliquam poterit ſuſtinere, & quia indiſcretè legem in eodem impiiſſimo capitulo nominavit, ſi Moſaicam, cujus teſtimonium maledicti poſuit, apertè nos in Iudaiſmum attrahere tentat. Quòd ſi, ad tegendum ſe per fallaciam, legis nomine evangelium ſe dixerit nominaſſe, in id quidem quòd legem evangelium appellat, non errat; ſed in eo eſt impius in quo ſub ſimiliætate quaſi nos maledicto qui ſub evangelio ſumus conſtituere non pertimeſcit,

exæquans legi circumciſionem & omni Iudaiſmo evangelicam gratiam. Vnde etiam diſcipulus ejus Cæleſtius apertè auſus eſt pronuntiare legem ſic mittere ad regna cælorum ſicut evangelium. Manifeſtum eſt enim ſecundùm Pelagium quia ſi ſub eodem vel ſimili adhuc ſumus vinculo, etiam ſub evangelii tempore, ut ſi tamquam homines erraverimus, aut unum de præceptis evangelii non impleverimus, eſſe nos maledictos. Quòd ſi ita eſt, quod abſit, tamen ut ille vult ſit dictum, exæquatum eſt legi veteri evangelium. Et ubi erit dictum Pauli Apoſtoli: *Chriſtus nos redemit de maledictio legis, factus pro nobis maledictum, quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.* Quinetiam ſubdeſcendens hunc ipſum ſenſum latiùs in eodem ſermone libelli hujus exſequitur, & latiùs eum commendat. Poſt multa enim ibi ait: *Odiſſe, maledicere, & invidere, mentiri, detrahere, & detrahentibus credere, leve aut nullum putatur eſſe peccatum; ſed hi qui hoc putant, obliti ſunt quoniam & levis præcepti obnoxios gehennæ legimus eſſe mancipandos. Dixiſſe enim*, inquit, *Deum manifeſtum eſt: Quicunque dixerit fratri ſuo, fatue vel racha, reus erit gehennæ.*

Gal. 3.
Deuter. 27.

Hos igitur in ejuſmodi impiiſſimis erroribus deprehenſos, Pelagium ſcilicet & Cæleſtium, ad ſatisfactionem Eccleſiæ Iulianus & ceteri ſui participes vel modò condemnent; & ſi quos confidunt adversùs catholicam fidem non rectè ſentire, nominatim deſignare non dubitent, & eccleſiaſtico ordine à nobis accipient pro noſtra poſſibilitate reſponſum, aut ab eo certè quem

dicunt à ſenſu catholico deviare. Sicut enim in ſupernis præfati ſumus, jam multi qui Cæleſtium & Pelagium cum eo fuerant ſecuti, Iuliani quoque participes & ſocii facti, derelicto eo, Pelagioque damnato, ſedi apoſtolicæ ſe ſubmittentes, & pœnitere ſuper his quæ malè ſenſerant profitentes, à ſanctis patribus digni habiti miſeratione ſuſcepti ſunt.

Item Neſtorii blaſphemiarum capitula, quibus litteris ad ſe miſsis à ſanctis Cæleſtino Romanæ urbis Epiſcopo & Cyrillo Alexandrino contradicit, & diſputationibus breviſſimis reſpondendo, duodecim capitula fidei quæ ad ſe miſſa fuerant refellit.

NVnc Epiſcopi Cyrilli priora poſuimus, quæ Romana Eccleſia approbavit vero judicio, & poſteriora Neſtorii, ex Græco in Latinum utraque verſa.

CYRILLVS DIXIT: Si quis non confitetur Deum eſſe ſecundùm veritatem qui eſt Emmanuel, & propter hoc ipſum Dei genitricem ſanctam virginem, (peperit enim carnaliter verbum quod ex *Ioan. 1.* Deo eſt, carnem factum, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Et verbum caro factum eſt*) anathema ſit.

CONTRA HÆC NESTORIVS DIXIT. Siquis eum qui eſt Emmanuel Deum verbum eſſe dixerit, & non potiùs nobiſcum Deum, hoc eſt, inhabitaſſe eam quæ ſecundùm nos eſt naturam per id quòd unitus eſt maſſæ noſtræ, quam de Maria virgine ſuſcepit, matrem etiam Dei verbi, & non

potiùs ejus qui Emmanuel eſt ſanctam virginem nuncupaverit, ipſumque Deum verbum in carnem verſum eſſe quam accepit ad oſtentationem deitatis ſuæ, ut habitu inveniretur ut homo, anathema ſit. *Philip. 2.*

HIS PRAVIS DICTIS CATHOLICVS CONTRADICIT ITA. Sic dicit iſte, tamquam Deus verbum non habitaverit in nobis. quod à pio ſenſu ſatis alienum eſt etiam dicere. Singulari autem ſtultitia & impietate plenum eſt dicere verbum patris Emmanuel non eſſe, ſed eum qui natus eſt ex Maria, quia inhabitaverit maſſæ noſtræ naturam, quam ſuſcepit ex virgine; cùm omne humanum genus in confeſſione habeat Emmanuel, ſicut non ipſi finximus, ſed magiſtra & interpreta didicimus, ſignificare nobiſcum Deum. Rurſum quid hoc intelligi debeat, id eſt, *nobiſcum Deus*, quæ mens hominis ambigat? Deum namque nobiſcum eſſe cùm optamus & invocamus, quid aliud quàm ejus potentiæ majeſtatem: quæ quamvis ubique tota ſit, & nuſquam diviſa, tamen auxilio ejus juvari nos petimus, & volumus nobiſcum ſit, adjuvans ſcilicet nos. Igitur ſi ſecundùm hunc egregium immo pravum magiſtrum iſtud Dei verbo non competit, id eſt, ut ſit quod invocatur, nobiſcum, cum ſua viderit ipſe blaſphemia. Sed ſi, ut vult, iterum iſte eſt nobiſcum, cùi Emmanuel vocabulum competat, id eſt, qui maſſæ noſtræ primitias habuit, duo erunt ſine dubio ſecundùm prudentiſſimam immo vecordiſſimam & impiiſſimam definitionem ejus, unus qui non ſit Emmanuel, id eſt, nobiſcum Deus, & alter qui ab annis quadringentis & eo quod excurrit recens

Contradictio Mercatoris.

quidam & novellus Deus cœperit eſſe nobiſcum? Addit quoque ut matrem Dei verbi ſi quis dixerit ſacram virginem, anathema ſit. Multùm, ut volunt fautores ejus, poſt admonitionem iſte correxit ſceleratam primam ſententiam ſuam, qua univerſo mundo ſcandalum generavit, negans eam eſſe Θεοτόκον. Dicunt enim eum poſt admotionem dixiſſe vel pronuntiaſſe Θεοτόκον. Claruit igitur & ibi tunc quomodo dixerit, & nunc quantum in pejus profecerit. Non ergo, ut vult, Dei verbi, ſed Emmanuelis eſt mater virgo. Ergo ſecundùm ſapientiſſimam diſputationem ejus hunc ideo vult dictum *nobiſcum*, quia maſſæ noſtræ unitus eſt, quam ſuſcepit. Quid faciet cùm dicitur Deus? Neque enim *Emmanu* tantum dictus eſt, non etiam *hel*, id eſt, nobiſcum & Deus. Ergo iſte quem nos confiteri compellit magiſter erroneus, cujus auctoritatis, cujus erit potentiæ, temporarius & recens, ſcriptura clamante: *Iſrael, non erit in te Deus recens & novellus.* Deinde antiquum illum ſuum, quem nobiſcum eſſe non vult, Deum dicit, an verbum tantummodo patris? Forſitan non ſubſtantiale, ut Samoſatenus olim Paulus, ſed prolativum atque imperativum intelligat. Quis ergò ex hoc intelligat, non advertat ejuſdem Pauli eum hæreſim evitendiſſimè ſapere, qui ſub occaſione unius prædicandi Dei, id eſt, monarchiæ, Deum patrem ſolum definit Deum verum, verbum autem ejus, verbum, quòd operationibus ex imperio præſit, ſicut hominis prolativum verbum, quod implet opera quæ ſtatuerit? Emmanuelem autem, non natura, ſed Dei gratia, dicit Deum illius verbi participa-

tione

tione ſeu ſocietate &, ut expreſſiùs dicere ſolet, conjunctione, vel etiam unitione, & interdum unitate. Quam unitatem perrarò cùm dicit, ad decipiendos imperitos auditores, ſalvo ſibi ſenſu ſuo, ita intelligit ſicut illud in evangelio dictum eſt: *Pater ſancte, fac ut & iſti unum ſint in* *Ioan.* 17.
nobis, ſicut & nos unum ſumus. Quæ ejus arguta unitas cùm ſonuerit in auribus populi imperiti, acclamatur, noſque ſycophantæ & invidi dicimur: Ecce, inquiunt, unum dixit. Quid vultis amplius?

Accedit vanum ejus illud argumentum quo putat ſe excludere catholicam fidem quæ ſecundùm evangeliſtam Iohannem dicit & ſentit, *Verbum caro factum eſt*; ut illam hinc putet confici, quia ſi hoc dicatur, verſum eſſe pronuntietur in carnem Deum verbum. quod & re vera fidei rectæ valde alienum eſt. Manens enim Dei verbum ſemper in natura & eſſentia patris, in una eademque qua eſt & erat eſſentia & eſt incommutabiliter, pro noſtra ſalute factus eſt homo, quod non erat, ut nos ſingulos, quod non eramus, faceret filios ſuos. Hoc etiam ſymboli ratio Nicænæ fidei, hoc veterum tractatorum omnium definitio tenuit & ad nos uſque tranſmiſit.

Addit autem iſte, ad oſtentationem ſui, maſſam ſuſcepiſſe Dei verbum, id eſt, ut habitu, inquit, inveniretur ut homo, oſtentatione Deus. Et hæc vana impia Græcus ejus ſermo declarat. *αὐτόν τε τοῦ Θεοῦ λόγον εἰς σάρκα ἐάν τις εἴποι τετράφθαι, ἣν ἔλαβεν ἐν σχηματισμῷ τῆς θεότητος ἑαυτοῦ, ἵνα σχήματι εὑρεθῇ ὡς ἄνθρωπος, ἀνάθεμα ἔστω.* quod eſt. *ipſumque Dei verbum verſum eſſe in carnem, quam acce-*

pit ad oſtentationem deitatis ſuæ, ut habitu inveniatur ut homo, anathema ſit. σχηματισμὸν ϗ σχῆμα habere differentiam omnes Græci cognoſcunt. σχηματισμὸν namque illum Græci intelligunt ubi non veritas, ſed preſtio ad fallendos ſenſus aliquos aſſumitur ſimulatio eſt vel pigmentum, σχῆμα autem ipſam habitus ſignificare veritatem: quæ nos oſtentationem & habitum dicere poſſimus; ut oſtentatio deceptoria ſit, habitus verò naturæ omnis oſtenſio. Quid ſibi ergo novus & vanus iſte vult magiſter. Scire vellemus quo ſe σχηματισμῷ videri ſe fecerit iſte novus Deus ejus? Ipſius enim dicendus eſt, non Chriſtianorum. Quo verò ſchemate inventus eſt tamquam homo? Videtiſne hunc, ſeu voluntate nequiſſima, ſeu ſtulta ignorantia, in Manichæiſtam eſſe prolapſum, qui Deum non vult verum hominem, ſed phantaſticum id eſt putativum Chriſtum Dei filium credere?

CYRILLVS DIXIT. Qui non confitetur carne ſubſtantialiter unum eſſe verbum patris, unum quoque eſſe Chriſtum cum propria carne, & eundem ipſum ſine dubio Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis in verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta eſt, de loco in locum mutationem divinæ eſſentiæ dixerit factam, ejuſque divinæ naturæ carnem capacem dixerit ac partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumſcriptam divinæ naturæ coextenderit carnem ad capiendum Deum, eandemque ipſam naturam & Deum dicat & hominem, anathema ſit.

CONTRADICITVR A CATHOLICO.

Quaſi hæc conſequatur & cogat intelligi ut ſi quis dixerit ſubſtantialiter eſſe unitum filium Dei maſſæ noſtræ, ſtatim eum illa abſurditas premat qua corporum more demutationem Dei & protenſionem & incluſionem cogat fateri: Sed non ita eſt, cùm nec hominis humana anima hoc in ſuo corpore patiatur. Quanto magis iſtud de divina natura minimè ſentiendum eſt. Deinde dicit eundem Chriſtum naturaliter Deum & hominem non eſſe, ſed unum filium Chriſtum. Quæ eſt iſta novitas tam inaudita, quæ tantis labyrinthi quodammodo anfractibus obſcuretur? Vnum dici filium debere definit, & invito illo, immo ſuffocato, hac ſapidula ejus diſputatione duo procedunt. Nam ſi Chriſtus, quem eſſe etiam Emmanuel vult, Dei filius naturaliter non eſt, ſed verbum patris ſecundùm naturam eſt filius, duo ſunt ſine dubio, unus naturaliter, alter non natura, ſed gratia; unus ex æterno, alter ex tempore. *Sed unus*, inquit, *ideo quia ab illo qui eſt natura adſcitus eſt in ſocietatem ſeu conjunctionem, alter ab altero.* Quod totum quàm vanum quàmque impium ſit, quicunque catholicus legit, advertat. Et tamen ſecundùm rectam & veram fidem unus eſt filius Dei Deus verbum cum homine ſuo, quem, quando voluit, ex anima rationali & corpore vero ac ſolido aſſumpſit; nec diviſus nec duplex eſt, ut hic ſomniat, ſed unus &, ut ita dicam, totus atque idem Deus & homo, immo, ut ſignatiùs dicam, Deus homo, & homo Deus. Contradictio Mercatoris.

CYRILLVS DIXIT. Siquis in uno Chriſto dividit ſubſtantias poſt unitionem, ſola eas ſocietate connectens ſecundùm dignitatem, auctoritatem,

aut potentiam, & non magis conventu ad unitatem naturalem, anathema ſit.

Nestorius dixit. Si quis non ſecundùm conjunctionem unum dixerit Chriſtum qui eſt etiam Emmanuel, ſed ſecundùm naturam, (Ex utraque etiam ſubſtantia tam Dei verbi quàm etiam aſſumpti ab eo hominis unam filii connexionem, quam etiam nunc inconfusè ſervant, minimè confiteatur) anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

Contradicitur. Sequitur ſe prorsùs, & nunquam à propria peſſima intentione diſcedit, qua unum naturaliter filium introducere molitur, alterum ſocietate conjunctum, qui non naturaliter, ſed poſitivè, vel filius vel Deus eſſe dicatur, nec tamen veritate ſit Deus.

Cyrillus dixit. Si quis duabus perſonis aut ſubſtantiis decernat eas voces quæ tam evangelicis quàm apoſtolicis litteris continentur, aut etiam eas quæ de Chriſto à ſanctis dicuntur, vel ab ipſo Chriſto de ſe ipſo, & aliquas quidem ex his tamquam homini præter Dei verbum, qui quaſi ſpecialiter intelligi debent, applicandas crediderit, aliquas verò, tamquam Deo dignas, ſoli verbo Dei patris deputaverit, anathema ſit.

Nestorius dixit. Si quis eas voces quæ tam evangelicis quàm epiſtolis apoſtolicis de Chriſto, qui eſt ex utraque, conſcriptæ ſunt, accipiat tamquam de una natura, ipſique Dei verbo tribuere paſſiones tentaverit tam carne quàm etiam deitate, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

Contradicitur. Conſequens eſſe putat & tamquam coartetur confiteri divinam naturam eſſe paſſibilem. Si quis dixerit quia filius Dei

Deus paſſus eſt pro nobis. Et neſcit quia totus homo communis ex anima & corpore cùm patitur, nihil in animæ natura ex dolore patiatur? Deinde non eſt is prudentior patribus in Nicæno Concilio conſtitutis, qui fidem ſymboli ab Apoſtolis traditi nobis propter Arrii impietatem, quæ tunc emerſerat, latiùs exponentes, ita pronuntiaverunt, *Credimus*, dicentes poſt Dei & patris confeſſionem, *& in unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, conſubſtantivum patri, quod Græci ὁμοούσιον dicunt, natum, non factum, per quem omnia fecit Deus pater; qui propter nos & propter noſtram ſalutem ultimis temporibus deſcendit de cælis, incarnatus eſt, paſſus, crucifixus, mortuus, ſepultus, reſurrexit tertia die, venturus judicare vivos & mortuos.* & reliqua. Numquid iſti Ieſum Chriſtum, qui Emmanuel & paſſibilis eſſet, alterum verò patris verbum impaſſibilem intellexerunt, ſed unum eundemque Deum æternum cum aſſumpto ultimis temporibus corpore ſuo impaſſibilem deitate, paſſibilem corpore, in quo pro nobis, & cum quo, tamquam proprio, naſceretur, videretur, pateretur, & reſurgeret tertia die, iterum cum ipſo venturus de cælis judicare vivos & mortuos.

CYRILLUS DIXIT. Siquis audet dicere ἄνθρωπον θεοφόρον, id eſt, hominem Deo utentem ſeu portantem Chriſtum, & non potiùs Deum eſſe ſecundùm veritatem, tamquam unicum filium, qui naturaliter, ſecundùm quod verbum caro factum eſt, participaverit nobis ſimiliter carne & ſanguine, anathema ſit.

NESTORIUS DIXIT. Si quis poſt aſſumptionem

hominis naturaliter Dei filium unum eſſe audet dicere, cùm ſit & Emmanuel, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Ergo duo ſunt, ſtultiſſime & impiiſſime, ſecundùm te, unus qui ſit naturaliter, & alius poſitione. Et quomodo hoc non impium eſt?

CYRILLUS DIXIT. Siquis dicit Deum vel Dominum eſſe Chriſti verbum patris, & non magis eundem ipſum confitetur Deum & hominem ſimul, tamquam verbo carne facto ſecundùm ſcripturas, anathema ſit.

C6 M9/1

NESTORIUS DIXIT. Siquis poſt incarnationem Deum verbum alterum quempiam præter Chriſtum nominaverit, ſervi ſanè formam cum Deo verbo initium non habere & hanc increatam, ut ipſe eſt, eſſe dicere tentaverit, & non potiùs ab ipſo creatam confiteatur, tamquam à naturali domino & creatore & Deo, quam ſuſcitare propria virtute promiſit, *Solvite*, dicens ad Iudæos, *templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud*, anathema ſit.

Ioan. 2.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Stultorum ſtruthionum videtur hic ſermo recelare, qui collo tenus abſconditos ſe putant, & reliquum periculis corpus exponunt. Vnum dicit eſſe Chriſtum, & ſuas ſuperiores ſententias impiiſſimas non videt, citò oblitus Emmanuelis ſui. Denique à quo unquam audivit corpus Domini conſempiternum ei eſſe; quamvis ex quo id dignatus aſſumere eſt perpetuum, tamquam quòd ſit ejus, coæternumque ſit ei. Vtinam ſic ſaperet unum filium Dei Deum verbum, ſecundùm ſymbolum fidei, unà cum aſſumpto perfecto homine ex anima rationali & corpore,

(qui, ut ſcriptum eſt, *ægritudines noſtras ipſe portavit, & pro nobis dolet, eas* videlicet *ſuſpendens in corpore ſuo ſuper lignum*) & non ad hanc vanam impietatem Pauli Samoſateni deſcenderet, duarum naturarum & perſonarum merita dividendo. *Iſai.* 53. 1. *Petr.* 2.

CYRILLVS DIXIT. Si quis dicit in Ieſu tamquam in homine Deum Verbum fuiſſe inoperatum, & unigeniti dignitatem tamquam alteri præter ipſum exiſtenti tribuendam eſſe, anathema ſit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis hominem qui de virgine creatus eſt, hunc eſſe dixerit unigenitum qui ex utero patris ante luciferum natus eſt, & *Pſal.* 109. non magis propter unitionem ad eum qui eſt unigenitus naturaliter patris, unigeniti eum appellatione confiteatur eumque participem magis factum, Ieſum quoque alterum quempiam præter Emmanuel dicat, anathema ſit.

A CATHOLICO CONTRADICITVR. Eadem & per eadem volens, in eodem luto verſuram ſolvit. Prodit enim iterum de tortuoſis cavernis ſibilans patris ſui more ſerpentis. Producit namque unigenitum, quem natura filium Dei vult intelligi; quem tamen nobiſcum Deum eſſe non cenſet, quia ei nomen Emmanuelis naturale non tribuit, ſed ſignificativam ſolius vocabuli appellationem; ſicut & temporali Emmanueli ſuo unigeniti nomen minimè naturale largitur, ſed propter copulationem ſeu conjunctionem illius naturalis unigeniti inanem nuncupationem relinquit. Contradictio Mercatoris.

CYRILLVS DIXIT. Si quis audet dicere aſſumptum hominem coadorari cum Deo verbo oportere & connuncupari Deum tamquam alterum cum

altero, (adjectio enim hujus ſyllabæ hoc cogit intelligi) & non magis una reverentia veneratur Emmanuelem, unamque glorificationem dependit, ſecundùm quod verbum caro factum eſt, anathema ſit.

Nestorius dixit. Si quis ſervi formam per ſe ipſam, hoc eſt, ſecundùm propriæ naturæ rationem, colendam eſſe dixerit & omnium rerum dominam eſſe, & non potiùs per ſocietatem qua beatæ & ex ſe naturaliter dominicæ unigeniti naturæ conjuncta & connexa eſt, veneratur, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

Contradicit catholicus. Nullus unquam chriſtianorum ſeparavit & diviſit per diſtantiam ſeu differentiam meritorum unum & eundem Deum Dei filium Ieſum Chriſtum, ut eum ſibi ipſum diverſa dignitate duplicem, ac ſi diſparem, demonſtraret.

Cyrillus dixit. Siquis eum qui unus eſt Dominus Ieſus Chriſtus glorificatum eſſe ab ſpiritu ſancto tamquam aliena potentia, qua per eum uteretur, ab eoque meruiſſe operari poſſe adversùs immundos ſpiritus, & per ipſum impleſſe divina ſigna, & non magis proprium ejus eſſe ſpiritum ſanctum dicat, ſicut & patris, per quem ſigna operatus eſt, anathema ſit.

Nestorius dixit. Siquis formæ ſervi conſubſtantialem eſſe dixerit ſpiritum ſanctum, & non potiùs per illius mediationis quæ eſt ad Deum verbum ab ipſa conceptione habuiſſe dixerit copulationem ſeu conjunctionem per quam in homines communes ſimul nonnunquam miſerandas curationes exercuit, & ex hoc fugandorum ſpirituum eveniebat eſſe poteſtatem, anathema ſit.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Quam mediationem inter Deum verbum & ſpiritum ſanctum affert, inauditam ſeculis omnibus & omnibus hominibus, ſcire non poſſumus, cùm unam eſſe mediationem ſcripturæ divinæ teſtentur, his Pauli Apoſtoli dictis: *Unus enim mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus.* Et iterum: *Ipſe enim, qui fecit utraque unum, & medium parietem ſolvens, inimicitias in carne ſua, legem mandatorum in decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in uno novo homine, faciens pacem.* & cetera quæ inſerere longum eſt. Quid ergo ſibi vult iſta novitas inaudita, niſi vult etiam ab ſpiritu ſancti ſubſtantia Chriſtum ſeparare nec eum ex ſe potuiſſe ſigna & virtutes ſine hujus ea mediatione, vel etiam auxilio operari?

Contradictio Mercatoris.

1. Tim. 2.

Epheſ. 2.

CYRILLUS DIXIT. Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ Chriſtum factum eſſe ſancta ſcriptura deſignat. Obtulit enim ſe ipſum pro nobis Deo patri in odorem ſuavitatis. Siquis ergo Pontificem noſtrum & Apoſtolum alium dixerit eſſe factum præterquàm ipſum Deum Dei verbum, quando factum eſt caro & ſecundùm nos homo, ſed quaſi alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere, & ſi quis dicit quia pro ſe obtulit ſemetipſum oblationem, & non magis pro nobis ſolis, (non enim indiguit oblatione qui peccatum neſcit) anathema ſit.

Epheſ. 5.

NESTORIUS DIXIT. Si quis illud in principio verbum Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe apoſtolatum potiùs dixerit, oblationemque ſecun-

dùm eandem dividat rationem, ei qui univit & illi qui unitus eſt ad unam ſocietatem filii, hoc eſt, Deo quæ Dei ſunt, & homini quæ ſunt hominis non deputans, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Ecce iterum cum ſuo, quia ipſius ſemper dicendus eſt Emmanuel, quàm manifeſtus eſt apparuit; cui propria merita ſeparatim conſignat, tamquam infimo & longè inferiori quàm ille eſt alius quem decernit non eſſe nobiſcum Deum, naturaliter tamen Deum, qui illum dignatione conjunctionis, vocabulo ſeu nuncupatione, non autem natura, faciat Deum.

CYRILLVS DIXIT. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe tamquam propriam ipſius Dei verbi, ſed quaſi alterius cujuſpiam præter ipſum, conjuncti quem eidem ſecundùm dignitatem, aut ſecundùm quòd ſolam divinam inhabitationem habuerit, & non potiùs, ut diximus, vivificatricem eſſe, quia facta eſt propria verbi Dei, cui omnia vivificare poſſibile eſt, anathema ſit.

NESTORIVS DIXIT. Si quis unitam carnem verbo Dei ex naturæ propriæ poſſibilitate vivificatricem eſſe dixerit, ipſo Domino & Deo pronuntiante, *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*, anathema ſit. ET SVBIVNGIT. Spiritus eſt Deus, à Domino pronuntiatum eſt. Si quis ergo Deum verbum carnaliter ſecundùm ſubſtantiam carnem factum eſſe dicat, hoc autem modo, *inquit*, & ſpecialiter cuſtodite, maximè Domino Chriſto poſt reſurrectionem diſcipulis ſuis dicente, *Palpate & videte quoniam ſpiritus oſſa & carnem non habet, ſicut me videtis habere*, anathema ſit.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Claudendæ chriſtianæ aures, ne tantam apertam blaſphemiam audiant. Ait namque carnem Chriſti per ſuam naturam vivificatricem non eſſe, & adhibet evangelicum teſtimonium, & id impietati ſuæ exiſtimat convenire. quod quàm ſceleſtè & violenter attraxerit, ipſa veritas evangelica feriat oculos ejus. Namque ibi tunc dictum eſt, *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*, quando docebat Apoſtolos ſecundùm interiorem hominem, id eſt, non carnaliter, ſed ſpititualiter vivere oportere, & ſecundùm hoc intelligere quæ audiebant. Vbi rectè convenit dictum: *Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt*. Et hic ſanctiſſimus, ut inutilem & fragilem atque infirmam eſſe carnem Chriſti perſuadeat, ad ſuum blaſphemium ſenſum ſententiam hanc ſalvatoris violenter attraxit; tamquam de ſua carne ille dixiſſet, *caro nihil prodeſt*. Et ubi eſt Domini item illud dictum? *Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobiſmetipſis*. Quam totam evangelicam circumſtantiam ad confutandum eum vel ſequaces ejus inſerere neceſſarium & plus quàm utile duximus. Dixit ergo Ieſus: *Amen amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed pater meus dat vobis panem verum de cælo. Panis enim Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine: ſemper da nobis hunc panem. Dixit ergo ad eos Ieſus: Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet unquam. ſed dixi vobis quia & vidiſtis me & non crediditis. Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & eum qui venit ad*

Contradictio Mercatoris.

Ioan. 6.

Ioan. 6.

me non eiciam foras; quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui me miſit, ut omnis qui viderit filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die. Murmurabant ergo de eo Iudæi ad Ieſum quia dicebat, Ego ſum panis qui de cælo deſcendi, & dicebant: Nonne hic eſt Ioſeph filius fabri, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit, quia de cœlo deſcendi? Reſpondit ergo Ieſus, & dixit: Nolite invicem murmurare. Non poteſt ad me venire quiſquam, niſi eum pater, qui me miſit, attraxerit, & ego reſuſcitabo eum in noviſſima die. Scriptum eſt enim in prophetis: & erunt omnes docti Dei. Omnis ergo qui audit à patre, & didicit, venit ad me; non quia patrem vidit quiſquam, niſi qui eſt à Deo, ipſe vidit patrem. Amen amen dico vobis, omnis qui credit in me, habet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ. Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt. Hic eſt panis qui de cælo deſcendit, ut qui manducaverit ex eo, non moriatur. Ego ſum panis vitæ, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro ſeculi vita. Litigabant ergo Iudæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt iſte dare nobis carnem ſuam manducare? Dixit ad eos Ieſus: Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ſanguinem ejus, non habebitis vitam in vobiſmetipſis. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die. caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo. Sicut enim miſit me pater, & ego vivo per pa-

trem, qui manducat me, & ille vivet per me. Hic eſt panis qui de cælo deſcendit, non ſicut manducaverunt patres veſtri in deſerto manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hæc dixit docens in ſynagoga in Capharnaum. Multi ergo audientes de diſcipulis dixerunt: Durus eſt hic ſermo. Quis poteſt audire eum? Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos offendit. Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat priùs? Spiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt.

Sed quid miramur eum hoc feciſſe de evangelii teſtimonio, cùm & illud aliud ſimiliter violenter attraxerit & abuſus ſit ad impietatem ſenſus ſui, quo putavit evangelica auctoritate ei robur afferre, ubi dictum eſt: *Quod de carne natum eſt, caro eſt, quod de ſpiritu, ſpiritus eſt.* Namque hoc teſtimonium adhibuit in illo inſipientiſſimo tractatu ſuo in quo primò de virgineo partu diſputavit. Quo in loco ſic dixit: *Non peperit Deum Maria, vir optime. Quod enim de carne naſcitur, caro eſt, & quod de ſpiritu, ſpiritus eſt: ſed peperit hominem deitatis inſtrumentum & hominem portantem Deum.* Cùm illo tempore ad Nicodemum archiſynagogum tunc non credentem dictis ſalvatoris ſermo eſſet, quia carnaliter ſaperet cùm audiret, *Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt ſalvus fieri*, retulit ille: *Quomodo poteſt iſtud fieri? Numquid ſenex iterum introibo in uterum matris meæ, ut renaſcar?* Tuncque, notata ſtultitia ejus, qua, ut dixi, non ſpiritaliter ſed carnaliter ſaperet, apertè audivit: *Niſi qui renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt intrare in regnum Dei.* ſive, ut alibi ſcriptum eſt:

Ioan. 3.

Vide ſuprà pag. 55.

Niſi quis renatus fuerit denuo. ubi ſubjunxit : *Quod de carne natum eſt, caro eſt.*

Hæc cùm ita ſint, ubi & quando adhibendum iſte putavit dictum hoc : *Quod de carne natum eſt, caro eſt ?* ſcilicet ut Deum Chriſtum ex virgine natum negaret. Hæc cùm ita ſint, ubi & quando adhibendum iſte putavit dictum hoc : *Quod de carne natum eſt, caro eſt.* Namque hoc teſtimonium quo ei proficit niſi ut qui ex carne virginis caro natus eſt, ſicut homo ſit tantùm, in quo Deus verbum habitare dignatus eſt.

CYRILLVS. Si quis non confitetur Deum verbum carne paſſum eſſe & carne crucifixum & mortem carne guſtaſſe factumque primogenitum ex mortuis, ſecundùm quod eſt & vita & vivificator, tamquam Deus, anathema ſit.

NESTORIVS DIXIT. Siquis confitens paſſiones carnis, has quoque verbo Dei & carni ſimul, in qua factus eſt, ſine diſcretione dignitatis naturarum tribuerit, anathema ſit.

Contradictio Mercatoris.

CATHOLICVS CONTRADICIT. Quid furit incaſſum ? Quid inſanit inaniter ? Nemo mente captus, duntaxat Chriſtianus, illi ineffabili divinæ naturæ ſecundùm ipſam vivam eſſentiam vel naturam quaſlibet paſſiones vel quas caro noſtra vel animus perturbationes & mobilitates vel ex lætis vel ex triſtibus patitur tribuit, quia nec animæ humanæ corporeos dolores aſſignat. Eſt enim in his impaſſibilis, quia & immortalis ; quamvis proprias ſuas, ut ſuprà memoravimus, habeat ex mobilitate paſſiones. Tamen quandiu in conſortio carnis ſuæ degit, ut doloribus illius compatiatur ex triſtitia neceſſe eſt, nihil ipſa, ut diximus, doloribus patiens in

ſua eſſentia vel natura. Ita incomparabiliter & inæſtimabiliter atque inenarrabiliter illud verbum, Dei filius, Deus gerens hominem, paſſus ex anima & corpore, rectiſſimè dicitur paſſus quicquid illa ſuſcepta humanitas pertulit. Ipſius enim propria tota illa humana ſubſtantia erat quam ſanandam ſuſceperat ſibi conjungens, unum ſe totum cum illa faciendo, & cum illa Deus manens quod erat, exiſtens etiam homo. Homo quoque Deus ad judicandum venturus, ſecundùm prophetæ dictum, quo viſibilem dicit eſſe venturum, *Videbunt*, inquiens, *in quem compupugerunt*. Et alius propheta: *Et homo eſt, & quis agnoſcit eum.* In actibus autem Apoſtolorum angeli ad eoſdem Apoſtolos: *Viri Galilei, quid miramini hunc virum quem videtis Ieſum aſpicientes in cælum, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet ſicut vidiſtis eum euntem in cælum.*

Cùm autem illud ejus in ſuperiore ſermone vel tractatu legitur qui eſt circa finem quaternionis, ad locum ubi ſignum aſteriſcorum eſt, indiſcuſſum remanere non debet, ubi magni ludibrii ſenſus inauditos inferre molitur. Vult enim quòd Chriſtus à Matthæo neutræ naturæ eſſe prædicatus eſt. Quod ſi ita eſt, quod abſit, ergo nullius erit, niſi fortè, quod ejus capitis periculo dictum ſit, beluinæ. Hanc autem illi cum impietate vecordiam ultimam parit pravus ſenſus ejus quo duplicem Chriſtum pronuntiat, velut hominem & Deum à ſe natura diviſos, cautiſſimus quaſi & rationis liquidæ diſputator; & non videt alterum orricum vaniore cautela occurrentem ſibi, qui ei Chriſtum apud ſe fabricatum triplicem ingerat, ex anima ſcilicet, &

corpore & Deo. Quid ſi ei Apollinaris quoque in faciem veniat, quemlibet communem hominem τριυπόςατον ex anima & corpore & mente definit, aliud mentem eſſe volens ſeu rationem, aliud animam, diverſæ ſcilicet naturæ, diverſæ ſubſtantiæ: qui quamvis in Chriſto mentem ſeu rationem non fuiſſe, ſed animam ſine mente, pro ea autem Domini verbum, qui officium mentis impleret, cum impietate deliret, tamen ſi quid ille prævaluiſſet, quod abſit, ut homo communis, ut diximus, triplex eſſe crederetur, nonne hic inſaniſſimus magiſter quadruplicem nobis intulerat Chriſtum, ex anima, corpore, mente, & Deo? His igitur deliramentis omiſſis, Chriſtum nos Deum ab æterno verbum apud patrem, carnem factum, id eſt, hominem factum, confitemur ex anima rationali & corpore manente in eo incommutabili atque inconvertibili cum patre & ſpiritu ſancto divina natura, unum totum indiviſum à ſua carne & anima, ut diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, qui nec homo communis unus ex anima rationali & corpore duplex aut triplex unquam dici potuit, ſed in ſingularitáte ſtatus ſui unus & una ſubſtantia: ita & illa ineffabilis divina filii Dei majeſtas in ſua perſona & ſubſtantia una eſt cum aſſumpta anima ſua compote mentis ſuæ ſive rationis & ſolido ac perfecto corpore ſuo, nihil horum ab iſtis vaniſſimis & impiiſſimis dupli vel tripli in ſe appellationis admittens propter unitatem vel ſingularitatem in qua ei hominem ſuſcipere & gerere placuit ſeque Deo & illo facere unum Dominum Ieſum Chriſtum cum patre & ſpiritu ſancto in trinitate unum Deum manentem

nentem in ſecula; de quo Iohannes Apoſtolus in epiſtola ſua prima ita ait: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, & vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ palpaverunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis; quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum patre & cum filio ejus Ieſu Chriſto.*

Quid etiam in ſecundo folio quaternionis noni codicis hujus ab illo ubi hoc ſignum eſt dictum contineatur, cautus & prudens lector attendat. Cùm enim miræ fatuitatis & dementiæ hic homo ſit, impietatis autem abruptiſſimæ, mirandum eſt hunc ita vecordem ſequaces vel auditores ſenſus alicujus homines habere potuiſſe. Ne igitur ſanctam virginem Mariam Θεοτόκον confiteatur, quid vanus dicat ſollicitè videamus. *Nuſquam*, inquit, *Nicænum Concilium auſum eſt dicere quia verbum Deus natus eſt ex Maria virgine.* Ait enim hoc Concilium, inquit: *Credimus & in unum Dominum Ieſum Chriſtum*, cùm utique Ieſus Chriſtus non ſit huic ipſi aliud niſi Dominus, qui Dominus Dei verbum Deique filius ſine dubio eſt, quique cum aſſumpto ſuo corpore & anima rationali integer homo factus, in illius ſanctæ feminæ utero figuratus atque procreatus, procedenſque jam totus Deus atque homo, totum & totus inſeparabiliter unum atque unus eſt. Hic ipſe autem magiſter inſanus unde Ieſum Chriſtum ſaltem Dominum dicit, ſi ei & verbum Dei non eſt? Neque enim ulli creaturæ dominatio competit niſi ſoli Deo.

An nec hoc doctor hic egregius novit? Si igitur Ieſus etiam Deus non eſt apud illum ab ipſo & in ipſo & cum ipſo conceptu & partu, ut rectè genitrix Dei, id eſt, ſecundùm rectiſſimam veterum patrum definitionem Θεοτόκος ſit, unde illi ſaltem Dominus viſus eſt eſſe? Deinde Chriſti nomen quis ei dixit, vel ubi ſomniavit duarum eſſe nomen ſignificativum naturarum. Magis hominem hoc nomen apud homines exprimat intelligendum ἀπὸ τῆς χρίσεως, id eſt, ab unctione unctum. quod Dei naturæ non competebat.

Accedit illud ejus inæſtimabilis fatuitatis, quo dicat dixiſſe illud ſanctum Concilium Ieſum Chriſtum, unigenitum, qui de Deo patre natus eſt, conſubſtantivum, id eſt, ὁμοούσιον patri, qui propter nos deſcendit. Ieſus certè, ut ipſe vult, homo eſt. Dicatur, quæſo, quomodo ei vel apud eum patri Deo conſubſtantivus eſt, niſi tamquam Deus ex patre genitus Deo? Aut iterum quomodo ei Deus non eſt qui de Maria eſt? Si natus ita eſt quomodo ſenſit & pronuntiavit Concilium Nicænum, & huic verbo tantùm tenus placuit conſiſtere, quid ergo ſolidum, quid ſanum, quid integrum apud iſtum eſt?

Accedit etiam alius impietatis deliramentum dicentis prætermiſiſſe illos patres pronuntiare credere ſe in Deum verbum filium unigenitum; ſed dixerunt, inquit, unum ſe credere Dominum Ieſum Chriſtum, conſubſtantivum patri, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt; tamquam Deus verbum apud iſtum filius non ſit, ſicut inferiùs ejus ſermone apertiùs declaratur. Quæ hujus hæc vani-

tas, quæve dementia, quodve ludibrium potiùs in tam inconſtanti ſermone non minùs ſtulto quàm impio, ut verbum Dei filius ei non ſit, ut Ieſus ex medietate Deus, ex medietate homo, verbum tamen idem Dei filius eſſe non poſſit, modò conſubſtantivus natus ex Deo patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine, poſtea verò horum nihil proprium naturaliter habens, ſed ſola nuncupatione alterius particeps divinæ dignitatis, tamquam homo natus ex tempore? Claudendæ ſanè Chriſtianæ aures cùm dicitur filii nomen non ſignificare verbum illud patris quod ex ipſo & in ipſo eſt. Et quod teſtimonium inferat, eſto lector attentus. *Miſit*, inquit; *Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege*; videlicet ut quia natus ex muliere non eſt Deus, verbum filius ei non ſit, ſed alius qui potuit naſci partu mulieris. Certè ſuperiùs placuerat illi patrum ſententia, Ieſum Chriſtum patri Deo conſubſtantivum eſſe, Deum de Deo vero, lumen de lumine; & rectiſſimè placuerat. Quid illi de verbo Dei, quod in principio apud Deum erat, & Deus erat, ſubitò iterum viſum eſt ut Dei filius non ſit? Aut Ieſum Chriſtum, qui conſubſtantialis Deo patri eſt, & Deus verus de Deo vero, & lumen de lumine, ſicut ei optimè placuerat patres Nicæni definiiſſe Concilii, Deum non eſſe, ut totus & totum, unus & idem & unumquicquid eſt, & de illo dicitur, & quo pacto enuntiatur, intelligi debeat & ſentiri. Qui tamen ſi factus eſt homo, ut Iohannes evangeliſta fideliſſimus & veraciſſimus teſtis eſt quia verbum caro factum eſt, & id dubium non eſt, non eſt negandum, (quod hic fictè *Ioan. 1.*

erubeſcit) factum eſſe ſub lege & in ſe univerſa ſuſcepiſſe quæ tamquam homo factus gerere debuit; ſed ſic non eſt negandum, immo totis viribus confitendum, ut manente apud eum deitatis impaſſibili ex omni parte natura, ſuſcepta ab eo iſta eſſe credantur.

Quis autem etiam hoc ejus aliud deliramentum æquo animo ferat quo ait Chriſtum Ieſum ſuum ipſius dominum eſſe, cujus verba ſunt iſta. *Hoc autem dico*, inquit, *ut noveritis quàm ſuperexcellens & ſumma quadam conjunctio exiſtebat, etiam in infante ipſo, cùm dominica caro conſpicitur. Erat enim ipſe & infans & infantis ipſius dominus.* Quis unquam ſuus eſſe dominus dictus eſt? Sed hic cùm vult & conatur quartam introducere in ſancta trinitate perſonam atque ſubſtantiam, miræ ſtoliditatis & impietatis maculis inquinatus.

Quartum quoque tractatum ejus, qui in iſto codice continetur, diligentiùs & ſollicitiùs conſiderandum admonemus, cujus initium iſtud
Suprà pag. 74.
eſt: *Dulcem nobis præcedens doctor menſam caritatis appoſuit &c.* Ad cujus loca pervidenda, quæ hic exponere curavimus, ſigna labyrinthorum appoſita lector inveniet. Ibi namque inter Samoſatenum Paulum & Photinum magiſtros ſuos, purgare perſtudens, tamquam ab eorum doctrina alienus, differentiam quæ ſit molitus oſtendere eſt, atque ita ait: *Paulus quidem in eo quòd dicit Chriſtum hominem ſolum & tunc initium habere ex quo de virgine natus eſt.* Quod totum impietatis malum Photini eſt magis ab Hebione Stoico philoſopho tractum, tempore adhuc Iohannis Apoſtoli intra Aſiam extitit, &

Chriſtum hominem communem ex Ioſeph & Maria natum & eum vitæ merito omne humanum genus præiſſe, proque hoc in Dei filium adoptatum auſus eſt prædicare, aſſerens ſe Matthæi, Marci, & Lucæ evangeliſtarum auctoritatem ſecutum. Quo tempore Iohannes Apoſtolus contra hunc condidit evangelium, quo præfatus ait in principio eſſe verbum & verbum eſſe apud patrem & Deum eſſe verbum. Poſt quam præfationem ſubdeſcendens, ut oſtenderet quem illi tres evangeliſtæ hominem ſcripſerant, eſſe etiam Deum, ait: *Quod factum eſt in illo, vita eſt.* Et poſt pauca: *& verbum caro factum eſt.* Hunc itaque Hebionem philoſophum ſecutus Marcellus Galata eſt, Photinus quoque, & ultimis temporibus Serdicenſis Bonoſus, qui à Damaſo urbis Romæ Epiſcopo prædamnatus eſt. *Ioan.* 1.

Paulus autem Samoſatenus, qui fuit Antiochiæ Epiſcopus temporibus Aureliani principis, verum eſt quidem quòd Chriſtum communiter ut ceteri natum hominem ex utroque parente definit, verbum autem Dei patris non ſubſtantivum ſed prolativum vel imperativum ſenſit atque pronuntiavit, non, ut fides habet catholica, verbum in ſubſtantia vel eſſentia conſubſtantivum, id eſt, ὁμοούσιον filium Dei patris.

Photinus autem huic inſaniſſimo Neſtorio parem ſententiam tenuit, verbum Dei quidem non negans eſſe in ſubſtantia, ſed hoc extrinſecus in iſto qui ex Maria more communi conjugum natus eſt Ieſum inhabitaſſe peculiariter & omnia illa per hunc egiſſe in terris miracula quæ in evangeliis legimus. λογοπάτορα verò quod hic in-

ſaniſſimis dicit neſciens quid loquatur υἱοπάτορα, Praxeas primus, inde poſt non multum Montanus cum ſua Priſca & Maximilla pronuntiant.

Poſt hæc autem Sabellius tempore quo impiſſimus Arrius extitit, monarchiam ſe in divinitatis ſubſtantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, auſi ſunt Deum patrem ipſum ſibi filium, ipſum ſibi eſſe patrem, ipſum ſibi eſſe ſpiritum ſanctum, ipſum incarnatum, paſſum, crucifixum, ipſum à Iudæis omnia pertuliſſe, reſurrexiſſe à mortuis, & omnia peregiſſe quæ nos per Chriſtum in perſona propria ejus pro humani generis ſalute geſta eſſe credimus & confitemur.

Differentia itaque inter Samoſatenum & Photinum iſta ſola eſt qua Paulus verbum Dei προφορικὸν καὶ πρακτικὸν λόγον καὶ ἐνεργητικὸν, id eſt, prolativum & poteſtatis effectivum verbum ſenſit, non ſubſtantivum, quem Græci ἐνούσιον dicunt. Photinus autem Neſtorii magiſter verbum quidem hoc Dei eſſe in ſubſtantia non negat, ſed eſſe id Dei filium non vult; habitaſſe ſanè peculiariter vel adhæſiſſe Chriſto Ieſu de Ioſeph & Maria nato, nec quicquam hunc plus fuiſſe quàm hominem cum impietate delirat qui omnes omnino homines vitæ merito anteveneri t. Quem Photinum Romana Eccleſia & ejus priores hujuſmodi pravitatis Homuncionitas nominat, Sabellianos verò cum antiquioribus ſimilioribus eorum Patripaſſianos appellat; quia, ut dictum eſt, ipſum patrem ipſum filium ſentiunt nomine unionis, qui aliquando pater, aliquando filius, unus atque idem ipſe ſit ſibi, etiam ſpiritus ſanctus ſit.

Neſtorius ſanè à Photino auctore ſuo in id tantùm diſſentit quòd ex virgine Maria Chriſtum aſſerit natum, in reliquis verò omnibus totus ipſius ſequax, ſignifer, & anteſignanus eſt, & in id maximè quod ſuprà memoratum eſt, Dei verbum Dei filium non eſſe nec dici debere niſi Ieſum ex Maria natum filium Dei dicentem, qui templum habitantis in ſe & ex indiviſa inter ſe & verbi Dei ſocietate & conjunctione hoc dici meruit, non tamen eſſe natura filium Dei, & ex hoc univerſa divinitatis privilegia conſecutus ſit, non ea habens natura, ſed gratia. Quod ejus impietatis genus non hic in iſto capitulo, ſed in aliis ſcriptis, in iſto tamen codice inſertis, & tractatibus continetur & legitur. Et inde eſt quòd catholicus, qui legit, cautus eſſe debet de varietate & conſtantia quam utrum aſtutia an vecordia ad alliciendum auditorem habeat non eſt facilè noſſe. Quovis tamen pacto conſtat eum varium eſſe ſibique contrarium. Quis autem non agnoſcat hujuſmodi hominem aut tamquam aſtutum captatorem eſſe fugiendum, aut tamquam excordem, utpote ſibi adverſantém, & ex varietate confuſum, nullo modo eſſe ſequendum?

In illis ſanè duodecim capitulis quibus ad hunc ipſum Neſtorium ſanctus Epiſcopus Cyrillus ſcribens rectam & ſanam expoſuit fidem, & hic à contrario ſingulis eis reſpondendo contradicendum putavit, ſecundum ejus contradictionis capitulum retractandum eſt. Ibi namque ita ait: *Siquis in verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta eſt, de loco in locum commutationem ſive converſionem divinæ eſſentiæ dixerit factam, ejuſ-* *Vide ſuprà pag. 146.*

que divina natura carnem capacem dixerit, aut partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumſcriptam cum divina natura coëxtenderit ad capiendum Deum, eundemque ipſum natura & Deum dicat & hominem, anathema ſit. Quaſi quiſquam ſimilis ejus inſanus ſaltem angelos, qui, ſicut ſcriptum eſt, igniti ſunt ſpiritus. Dictum
Pſal. 103. eſt enim de eis: *Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam urentem.* Angelos ergo, quos frequenter & diverſis temporibus ad ſanctos quoſque miſſos eſſe, ſicut legimus, credimus quoque, qui ut his ad quos miſſi ſunt potuiſſent eſſe viſibiles, humanum habitum geſſiſſe ſumptis corporibus certum eſt. Sed utrum tantùm corpora ab his ſuſcepta ſint, in quibus illi ſpiritus ſancti pro tempore habitando, animarum rationalium miniſterium impleverint, an animata corpora, vatum more, extrinſecus inſpiraverint, non eſt facilè & temerè horum aliquid affirmandum. Quæ præſumpta incerta tamquam certa & ſcripturis minimè expreſſa opinio Apollinarem Laodicenum & poſtea Arrianos, non autem ipſum Arrium, & Eunomium quoque & ultimum Macedonium fortè decepit ut hinc ſentirent & pronuntiarent Chriſtum Dei filium corpus tantùm hominis, non etiam animam ſuſcepiſſe, pro anima autem ſpiritum Deum Dei filium verbum patris in illo ſuſcepto corpore habitaſſe. Quod ſi ita eſt, ſtulto verè ſenſus ſui errore decepti ſunt. Illa enim ſalvatoris humana ſuſceptio longè & ultrà quàm longè æſtimari poteſt ab iſta angelorum incomparabilis invenitur: quia hæc pro redemptione totius humani generis futura, oportebat ad totam ex

integra quæ ſalvanda erat atque in cælum ſublevanda cum ipſo, etiam inſeparabilis vita æterna manſura, totam pro ea humanam geſtare naturam. Hæc autem angelorum pro tempore corporalis aſſumptio ad exhibendum officium divinitus imperatum, quocunque modo de duobus, utrum animata an ſine animis corpora habuiſſe dicantur, in nullo fides catholica læditur. Quamvis poſtea Apollinaris in pejus velut emendans, animam quidem fuiſſe in Chriſto confeſſus, rationem autem ſeu mentem in ea hominis non fuiſſe, ſed pro ea Deum Dei filium extitiſſe cum impietate deliraverit.

Tot ergo & totiens, ut diximus, variis temporibus angeli, ſive corporibus tantùm ſumptis, ſive etiam animatis eis ſuſceptis, nunquid commutati & verſi ex illa ſpiritali & angelica ſua natura, corporei vel etiam animales facti eſſe unquam à quoquam dici vel credi potuerunt? Non utique. Quid ergo ad offundendas nebulas imperitis hic inſanus magiſter molitur ingerere, ita ut ſi quis dixerit filium Dei verbum ſecundùm evangelium carnem factum ſeu hominem factum, ſtatim, tamquam impiiſſimus, divinitatem in carnem verſam eſſe pronuntians arguatur.

Illud autem quod in iſto ipſo capitulo ultimum poſuit, quàm impium quàmque vanum ſit videamus. Ait igitur: *eundemque ipſum ſi quis natura & Deum hominem dixerit, anathema ſit*. Volens duplicem Chriſtum introducere vel incongruè ſapere, quid dixerit ignoravit. Non enim vidit ſtatim obici ſibi poſſe neque Deum illum neque hominem natura eſſe dixiſſe; quia idem Chri-

ſtus ipſe, cùm ſit Deus & homo, immo, ut ſignatiùs dicatur & cautiùs, homo Deus, & Deus homo non ſit niſi naturæ, & ſi ei, ut viſum eſt, natura non eſt, (quod in ipſius caput tale dictum & tam impium convertatur) nec aliquid eſſe, quia quod natura non poteſt eſſe, prorsùs eſſe nihil poteſt.

SYNODVS
EPHESIANA
INCIPIT.

Poſt conſulatum DD. NN. Fl. Theodoſii XIII. & Fl. Valentiniani Imperatorum Auguſtorum XI. *Kal. Auguſti, qui dies eſt ſecundùm Ægyptios Epiphii* XXVIII. *juſſu auguſtiſſimorum piiſſimorumque Principum ſynodo congregata in Epheſiorum metropoli, & ſedentibus in epiſcopio reverentiſſimi & religioſiſſimi Epiſcopi Memnonis ſanctiſſimis & Deo dilectiſſimis Epiſcopis, Cyrillo Alexandriæ agente etiam vicem ſanctiſſimi & religioſiſſimi Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ Cæleſtini, & Iuvenale Hieroſolymorum, & Memnone Epheſiorum, & Flaviano Philipporum agente etiam vicem Rufi ſanctiſſimi Epiſcopi Theſſalonicæ, & Firmo Cæſareæ Cappadociæ primæ, & Theodoto Ancyræ Galatiæ, & Acacio Epiſcopo Melitines, & Perigene Corinthi Græciæ, & Cyro Aphrodiſiados Cariæ, & Valerio Iconii, & Heſychio Parii, & Hellanico Rhodii, & Dinato Nicopoleos Epiri veteris, & Euthcario Dyrrachii Epiri novæ, & Perherbio Farmuli, & Eudoxio Comatus Lyciæ, & Silvano Cheretaponti Phrygiæ, & Vereniano Pergæ Pamphyliæ, & Amphilocio Sides, & Epiphanio Cratiæ Honoriados, & Gregorio Ceſſaſunthis Ponti Polemoniaci, & Sinicione Codron, & Iconio Gortinos Cretæ, &*

Actio ſexta Concilii Epheſini.

Dalmatio Cyzici, & Docimeſio Maronea Thraciæ, & Iohanne Proconeſi, & Daniele Colonia ſecundæ Cappadociæ, & Romano Raphia, & Pauliniano Majuma, & Paulo Anthedonis, & Fido Ioppe, & Iohanne Sycamazonis, & Theodoro Gadorum, & Letoio Lybiadis, & Apelle Iuſtes, & Theodoro Ariddelon, & Petro Parembola, & Ioanne Auguſtopoleos, & Saida Phœnus, & Rufino Gabon, & Anyſio Thebarum, & Callicrate Naupacti, & Domnino Opuntis, & Nicia Megaron, & Agatocleo Coloniæ, & Felice Apolloniæ & Bellidis, & Theodoro Dodonæ, & Andario Cerroneſi Cretæ, & Cyrillo Cydone Cherroneſi, & Paulo Lappe, & Zenobio Cnoſi, & Luciano Toperi Trachiæ, & Nepio Maximianopoleos, & Secundino Lamiæ, & Dione Thebarum Theſſaliæ, & Theodoro Eſchinei, & Martyrio Liſtron, & Thoma Derbes, & Athanaſio Paroſithi, & Themiſtio Iaſſi, & Apheto-neto Heracliæ, & Phileto Amyzonis, & Apella Cybiræ, & Spudaſio Ceramon, & Archelao Myndi, & Fania Arpaſon, & Promachio Alydon, & Philippo Pergamorum Aſiæ, & Maximo Cymæ, & Dorotheo Myrinæ, & Maximo Aſſi, & Euporo Pepon, & Alexandro Arcadiopoleos, & Euthico Theodoſiopoleos, & Rodone Paleaſpoleos, & Euporo pio Evaſon, & Aphobio Coloes, & Neſtorio Sion, & Heracleonte Tralleon, & Theodoro Myſes, & Theodoro Anineti, & Timotheo Briullon, & Theodoſio Mauſtauron, & Tichico Citeron, & Euſebio Clazomenon, & Euthalio Colophonis, & Modeſto Aneon, & Theoſebio Prienes, & Euſebio Prienes, & Euſebio Magneſiæ Sifilæ, & Sapricio Paphi Cypri, & Zenone Curii Ceretii Conſtantiæ, & Evagrio Solon, & Cæſario Chorepiſcopo, & Triboniano Aſ-

pendi Pamphiliæ, & Nucetio Seleges, & Solone Paraliæ, & Acacio Cotenon, & Neſio Corybraſſi, & Matidiano Coracenſium, & Nectario Senon, & Eutropio Ettennon, & Tariano Lyrbes, & Euſebio Aſponon Galatiæ, & Philumeno Cinnes, & Strategio & Euſebio Heraliæ Honori, & Paralio Andrapone Helleſpontiadis, & Silbano Ceratapon, & Hermogene Rinocuroron, & Evoptio Ptolomaidos Pentapoleos, & Euſebio Peluſii, & Adeſphio Onopheos, & Paulo Phravoneos, & Phœbammone Copti, & Machario Metelos, & Adelphio Saeos, & Macedonio Xeos, & Marino Heliopoleos, & Metrodoro Leonthon, & Machario Anteon, & Petro Oxyrinchi, & Strategio Athribidis, & Athanaſio Parali, & Silvano Cophriteos, & Iohanne Hepheſtii, & Ariſtobulo Thmueos, & Theone Sethroitu, & Lampetio Caſii, & Cyro Achaorum, & Publio Olbiæ, & Samuele Dyſteos, & Zenobio Barchæ, & Tenone Theucyron, & Sopatro Septimiaces, & Euſebio Nilupoleos, & Heraclida Heracleos, & Chriſadrio Aphroditus, & Andrea Hermupoleos magni, & Sabino Panos, & Abraam Oſtracines, & Hierace Aphnau, & Alypio Selæ, & Alexandro Cleopatridos, & Iſaac Tuna, & Ambone Butu, & Heracleo Thyneos, & Iſaac Elearchienſi, & Heraclio Thamiatidos, & Theona Pſincus, & Ammonio Panephyſi, & Beſſula Diacono Carthaginis, & Arcadio & Projecto ſanctiſſimis Epiſcopis & Legatis, & ſanctiſſimo Preſbytero Philippo apoſtolicæ ſedis Romanorum & Legato, Petrus Preſbyter Alexandriæ & primicerius Notariorum dixit. Sancta & ingens ſynodus veſtra omnem adhibens providentiam rectæ & apoſtolicæ fidei & dogmatum veritatis, conſulens autem paci & ſtatui Eccleſiarum, defi-

nitionem protulit, quam præ manibus habentes, ſi videbitur ſanctitati veſtræ, recitabimus.

Sancta ſynodus dixit. Definitio prolata à ſancta & mundana ſynodo percenſeatur & actis præſentibus inſeratur.

Nicenſis Synodus hanc fidem expoſuit.

CREDIMVS in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei, natum ex patre unigenitum, hoc eſt, ex patris ſubſtantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, ejuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt quæ in cælo & quæ in terra; qui propter noſtram ſalutem deſcendit, incarnatus & homo factus, paſſus, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlos, venturus judicare vivos & mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui aiunt, Erat quando non fuerat, & antequam naſceretur non erat, & quòd ex nihilo factus eſt vel ex alia ſubſtantia, perhibentes eſſe aut viſibilem aut mutabilem filium, anathematizat apoſtolica Eccleſia.

Huic quidem ſanctæ fidei omnes convenit aſſentiri. Habet enim propriè & ſufficienter ad utilitatem totius orbis terrarum. Quoniam verò quidam ſunt qui cùm hanc adſimulent confiteri & huic adſentiri, depravent tamen vim ſententiarum & ad ſuum interpretentur arbitrium, & corrumpant etiam veritatem, peſtilentiæ filii & erroris, opus fuit neceſſariò etiam ſanctorum patrum & orthodoxorum proferre ſententias, quæ

inſinuare poſſent quemadmodum & ipſi intellexerunt fidem & aliis prædicare confiſi ſunt, ut fieret manifeſtum omnes qui rectam & immaculatam habeant fidem, eo modo oportere eam intelligere & interpretari & prædicare.

Petrus Preſbyter Alexandriæ & primicerius Notariorum dixit. Quoniam præ manibus habemus libros ſanctorum & religioſiſſimorum patrum & Epiſcoporum & diverſorum martyrum, excerpſimus autem ex his pauca capitula, ſi videbitur, recitabimus.

Flavianus Epiſcopus Philipporum dixit. Hæc quoque perlecta inſerantur. *Et recitata ſunt hoc modo.*

Petri ſanctiſſimi Epiſcopi & Martyris ex libro de deitate.

QVoniam certè gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. unde & gratia ſumus ſalvati juxta apoſtolicum dictum. *Et hoc*, inquit, *non ex vobis, neque ex operibus, ne quis glorietur.* Voluntate verbum caro factum eſt, & habitu inventum ut homo. Non eſt tamen à deitate deſtitutum. Neque enim ut à ſua gloria & virtute deſiſteret, cùm eſſet dives, pauper eſt factus; ſed & ut mortem pro nobis peccatoribus ipſe ſuſtineret, juſtus pro injuſtis, & ut nos offerret Deo, mortuus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu. *Et poſt alia.* Vnde & evangeliſta adſerit veritatem dicens: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Scilicet ex quo angelus virginem ſalutavit dicens: *Ave gratia plena, Dominus tecum. Dominus autem tecum* dixit Gabriel, pro eo quod eſt *Deus verbum tecum.* Demonſtrat enim id

naſci in vulva & carnem futurum, juxta quod ſcriptum eſt: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque quod naſcetur ſanctum vocabitur filius Dei.*] *Et porrò poſt alia.* Deus autem verbum, viro abſente, voluntate Dei, qui omnia facilè operatur, factum eſt in vulva virginis caro, non egens viri operatione aut præſentia. Viro enim efficacior fuit Dei virtus inumbrans virgini, ſuperveniente etiam ſimul ſpiritu ſancto.

Athanaſii ſanctiſſimi Epiſcopi Alexandriæ ex libro adversùs Arrianos.

MVlti igitur ſancti fuerunt & puri ab omni peccato. Hieremias verò & ab utero ſanctificatus eſt. Et Iohannes cùm adhuc eſſet in utero, exultavit in gaudio voce Mariæ theotoco. Et tamen regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ. Sic quoque nihilominus manebant homines corruptibiles & mortales & paſſionum naturæ ſuæ capaces. Nunc verò cùm Deus verbum factum eſt homo & ſua fecit ea quæ ſunt propria carnis noſtræ, jam non paſſiones corpus contingunt propter verbum quod fuit in corpore, ſed ab ipſo quidem contritæ ſunt; homines verò non juxta ſuas paſſiones peccatores ſunt & mortales, ſed juxta verbi virtutem reſurgunt immortales & incorruptibiles & æterni. Vnde etiam carne nata ex Maria theotoco, ipſe dicitur natus qui præſtat ut alii naſcerentur, ut noſtram in ſe generationem transferret, & nos jam non ut terra tantùm abeamus

in terram, ſed ut cæleſti verbo conjuncti, ab eo ipſo ſublevemur in cœlum. Rectè igitur etiam alias corporis paſſiones in ſemet tranſtulit, ut non ut homines, ſed ut verbo adhærentes, fieremus æternæ vitæ participes. Non enim jam juxta priorem generationem morimur in Adam, ſed noſtra generatione & omni carnali fragilitate tranſlata in verbum reſurgimus ex terra, ſoluta maledictione peccati propter eum qui pro nobis factus eſt maledictio.

Ejuſdem de epiſtola ad Epictetum.

Quomodo autem vel dubitare auſi ſunt qui dicuntur eſſe Chriſtiani, ſi Dominus qui proceſſit ex Maria filius quidem ſit Dei ſubſtantia & natura, carnaliter verò ex ſemine David & ex carne ſanctæ Mariæ? Qui porrò adeo audaces fuerunt ut dicerent Chriſtum, qui carne ſit paſſus & crucifixus, non eſſe Dominum & ſalvatorem & Deum & filium patris? Vel quomodo volunt ſe nominare Chriſtianos qui dicunt, in hominem ſanctum quemadmodum etiam in unumquemque Prophetarum ſuperveniſſe verbum, ac nos magis ipſum hominem factum cùm corpus ſumpſiſſet ex Maria, & alium eſſe Chriſtum & alium Dei verbum quod ante Mariam & ante ſecula erat filius patris? Aut quomodo poſſunt eſſe Chriſtiani qui dicunt aliud eſſe filium & aliud Dei verbum? *Item poſt alia.* Abſit ut hæc putatione facta eſſe dicamus, ut nonnulli exiſtimarunt. Nam verè homine facto ſalvatore, totius hominis facta eſt ſalus. Nam ſi putatione verbum fuiſſet in corpore juxta quod illi dicunt, putatione autem

M

quod dicitur tantùm phantaſia quædam eſt, inveniet ur ſalus noſtra & reſurrectio hominum facta per doceſin, non veritate, juxta ſceleſtiſſimum Manichæum. At verò ſi non per phantaſiam ſalus noſtra, nec corporis tantùm, ſed totius hominis animæ & corporis ſalus eſt facta, humanum ergo natura quod ex Maria factum eſt juxta ſcripturas & verum erat ſalvatoris.

Iulii ſanctiſſimi Epiſcopi Romæ epiſtola ad Proſdocium.

Prædicatur autem ad conſummationem fidei & incarnatus ex virgine Maria Dei filius, qui habitavit in hominibus, non in homine operatus. Hoc enim de Prophetis eſt & Apoſtolis. Perfectus Deus in carne, & homo perfectus in ſpiritu. Non duo filii, unus quidem naturalis filius qui adſumpſit hominem, alter vero homo mortalis adſumptus à Deo, ſed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.

Felicis Epiſcopi ſanctiſſimi Romæ & martyris ex epiſtola ad Maximinum Epiſcopum & ad clerum Alexandriæ Eccleſiæ.

De incarnatione verò verbi & de fide, credimus in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum natum ex virgine Maria. Hic enim eſt filius Dei æternus & verbum, & non ita homo à Deo adſumptus ut eſſet alius præter ipſum. Neque enim hominem adſumpſit Dei filius ut eſſet alius præter ipſum; ſed cùm eſſet Deus perfectus, factus eſt ſimul & homo perfectus, incarnatus ex virgine.

Theophili ſanctiſſimi Epiſcopi Alexandriæ ex paſchali epiſtola quinta.

Sunt enim nunc miraculorum veterum reliquiæ, ne parum credant quòd Dei virtus poteſt facere ut virgo pariat, in qua fuit vivum Dei verbum propter noſtram ſimilitudinem. Aliter enim nos adloqui proprius ipſe non poterat; & nec ex voluptate & ſomno, quemadmodum & in aliis hominibus, corpus accipiat, accepit ejus conſimile, natus ex virgine, homo quidem apparens juxta nos & in forma ſervili, rebus verò probatur eſſe omnium artifex & dominus, opera faciens Dei.

Ejuſdem ex epiſtola paſchali ſexta.

Quemadmodum ſummi artificum non in pretioſa tantùm materia vim ſuæ artis oſtendunt, ſed & ſi in luto vel cera ſolertiam ſuam demonſtrent, multò magis videntur eſſe laudabiles, ſic etiam Deus verbum, optimus omnium artifex, vivum efficax, qui ordinatione congrua cuncta compoſuit, non cæleſti quadam corporis adſumpta materia ad nos venit, ſed in luto magnitudinem ſuæ artis oſtendit, corrigens hominem qui eſt fictus ex luto, ipſe ex virgine homo novus procedens, generationis quidem ratione diſſimilis, aliis verò omnibus abſque peccato ſimilis noſtri, natus, pannis involutus, lacte nutritus, infans in præſepio repoſitus, naturæ noſtræ fragilitatem ſuſtinens propter priores cauſas; ſed cùm adhuc infans eſſet, ſatanam & ejus perterrefecit exerci-

tum, magos provocans ad pœnitentiam, & eos armans ad contemptum ejus qui illos miſerat Regis.

Cypriani ſanctiſsimi Epiſcopi ex libro de miſericordia.

Multa & magna ſunt, fratres cariſſimi, beneficia divina quibus in ſalutem noſtram Dei patris & Chriſti larga & copioſa clementia & operata ſit & ſemper operetur, quòd conſervandis ac vivificandis nobis pater filium miſit ut reparare nos poſſet, quòdque filius miſſus eſt & hominis filius eſſe voluit ut Dei filios faceret. Humiliavit ſe, ut populum qui priùs jacebat erigeret. Vulneratus eſt, ut vulnera noſtra curaret. Servivit, ut ad libertatem ſervientes extraheret. Mori ſuſtinuit, ut immortalitatem mortalibus exhiberet.

Ambroſii ſanctiſsimi Epiſcopi Mediolanenſis.

Si mihi non credunt, credant Apoſtolo dicenti. ***Poſtquam verò vehit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Filium***, inquit, ***ſuum***, non unum ex multis, non communem, ſed ſuum. Suum cùm dicit, generationis æternæ proprietatem ſignificavit. Hunc poſtea factum ex muliere aſtruxit, ut factura non divinitatis ſed adſumptionis corporis adſcriberetur. ***Factum ex muliere*** per carnis ſuſceptionem, ***factum ſub lege*** per obſervantiam legis. Generatio autem illa cæleſtis ante legem, iſta poſt legem.

Ejuſdem.

Sileant igitur inanes de ſermonibus quæſtiones, quoniam regnum Dei, ſicut ſcriptum eſt, non in perſuaſione verbi eſt, ſed in oſtenſione virtutis. Servemus locutionem divinitatis & carnis. Vnus in utroque loquitur filius, quia in eodem utraque natura eſt, & non in uno ſemper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis paſſiones: quia quaſi Deus loquitur quæ ſunt divina, quia verbum eſt; quaſi homo quæ ſunt humana, quia in mea ſubſtantia loquebatur: *Hic eſt panis vivus qui de cælo deſcendit.* Panis hic caro eſt, ſicut ipſe dixit: *Hic panis quem ego dabo, caro mea eſt.* Hic eſt qui deſcendit, hic eſt quem pater ſanctificavit & miſit in hunc mundum. Et ipſa littera docet nos ſanctificatione non divinitatem eguiſſe, ſed carnem.

Gregorii majoris Epiſcopi Nazanzi.

Non decipiant homines nec decipiantur, hominem carentem ſenſu exiſtimantes dominicum, ut ipſi aiunt, immo verò Dominum noſtrum & Deum. Non enim hominem à deitate ſeparamus, ſed unum eundemque adfirmamus, antea quidem non hominem ſed Deum & filium duntaxat & ante ſecula ſine corpore & omnibus corporalibus, poſtea verò & hominem adſumptum pro ſalute noſtra, paſſibilem carne, impaſſibilem deitate, comprehenſibilem corpore, incomprehenſibilem deitate, eundem terrenum & cæleſtem, viſibilem, & intelligibilem, capabilem, & qui capi

non poſſet, ut perfectum hominem, eundem etiam Deum, ut homo totus repararetur, qui cecidit in peccatum. Si quis Mariam non exiſtimet theotocon, procul eſt à divinitate. Si quis per virginem tamquam per fiſtulam tranſcurriſſe ac non in ipſa formatum divina ſimul humanaque ratione, divina quidem quòd abſque viro, humana verò quòd more partus, ſi quis formatum dicit hominem, poſtea Deum induiſſe, deteſtandus eſt. Neque enim generatio Dei hæc eſt, ſed generationis fuga. Si quis duos filios inducit, unum quidem ex Deo patre, alterum verò ex matre, ac non unum eundemque, excidat adoptione quæ eſt rectè credentibus promiſſa. Gemina enim natura Deus & homo, quia & anima & corpus. Filii verò non duo, nec Dei. Neque enim hic duo homines ſunt, licèt Paulus ita quod eſt intra hominem & quod eſt extra appellarit. Et ſi eſt breviter dicendum, aliud quidem & aliud ex quibus ſalvator, (Neque enim idem eſt viſibile & inviſibile, nec temporarium ſimile eſt ei quod eſt ante tempora) non alius verò & alius, abſit. Nam utraque in commixtione ſunt, Deus incarnatus & homo deitate ſacratus, vel quoquo modo quis voluerit nominare. Aio autem aliud & aliud, contrà quàm eſt in trinitate. Ibi enim alius & alius eſt, ne ſubſtantias confundamus, non aliud verò & aliud. Vnum enim idemque tria ſunt & ſimilia deitate. Si quis tamquam in Propheta per gratiam operatum dicit, ac non per ſubſtantiam conjunctum & concretum, inanis ſit divinæ operationis, immo plenus adverſæ. Si quis non adorat crucifixum, anathema ſit & inter theoctonos numeretur. Si quis ex operibus conſummatum aut poſt baptiſma

aut poſt reſurrectionem ex mortuis adoptionem meruiſſe dicit juxta paganos, qui naperpapot inducunt, anathema ſit. Quicquid enim oritur aut creſcit aut conſummatur non eſt Deus, etſi propter incrementum quod paulatim fit ita dicatur.

Baſilii ſanctiſsimi Epiſcopi Cæſareæ Cappadociæ primæ.

Neque tantùm cælum & terra & æquorum latitudo, & quæ in aquis vivunt, nec terreſtria animalia, nec ſtellæ, nec aër, nec horæ temporum, & elementorum varia diverſaque ordinatio, virtutis ipſius eminentiam probare poſſunt quantum quòd potuerit Deus, qui capi non poteſt, abſque carnis paſſione conjungi cum morte, ut nobis paſſione ſua impaſſibilitatem donaret.

Gregorii ſanctiſsimi Epiſcopi Nuſæ.

Hoc, inquit, *ſentite & de vobis quod etiam in Chriſto filio Dei; qui cùm eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt ut eſſet æqualis Deo, ſed ſe exinanivit formam ſervi accipiens.* Quid in Deo ſervi forma pauperius? Quid in Rege humilius quàm ad participatum noſtræ naturæ pauperrimæ voluntariè deveniſſe? Rex regnantium & dominus dominantium ſervilem formam induitur. Iudex omnium dominantibus tributum penſet, at dominus creaturæ deducitur in ſpeluncam. Qui omnia comprehendit, cœnaculi non invenit locum, ſed in præſepio mutorum animalium proici-

tur. Mundus & ſincerus humanæ naturæ patitur ſordem, & per omnem noſtram gradiens paupertatem, uſque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis. Vita mortem guſtare dignatur, judex adducitur in judicium, vitæ omnium dominus ſubit ſuffragium judicantis, Rex cæleſtium principatuum manus carnificum non repellit. Ad hæc, inquit, exemplum humilitatis videat modum.

Attici Epiſcopi Conſtantinopoleos.

Hodie Chriſtus Dominus clementiæ generationem ſuſcepit. Nam divinæ dignitatis jam antea habuerat, & adjecit porrò clementiæ. Verbum exinanitur, quod natura exinanibile eſt. Se enim exinanivit formam ſervi accipiens. Incarnabilis in carne fit. Nam verbum caro factum eſt. Qui tractari non poteſt propter incorporalem naturam, contrectatur. Qui initium non habet, fit ſub initio corporali. Perfectus creſcit, invertibilis proficit, dives in cœnaculo fit. Qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur, Rex ponitur in præſepio.

Iconii Epiſcopi.

Nam quia idem eſt & Rex & Deus, & mortalitatem propter corporis diſpenſationem guſtavit. Dona ſunt argumenta myſterii. Aurum offerunt, agnoſcunt enim Regem. Offerunt thus. Deus eſt enim cui offerunt. Adiciunt etiam myrrham propter eam quæ eſt in myſterio mortalitatem paſſionis.

Ejuſdem.

Nam niſi ille fuiſſet carnaliter procreatus, tu nunquam fuiſſes ſpiritaliter recreatus; & niſi ille ſuſtinuiſſet formam ſervilem, nunquam tu adoptionis eſſes gloriam conſecutus. Ideo in terram cæleſtis ut tu terrenus recipiaris in cælum. Ideo Chriſtus ſe evacuavit ut nos omnes ex ipſius plenitudine accipiamus. Illius mors tua immortalitas facta eſt. Domini paſſio ſervi facta eſt altitudo. Tu verò beneficium in blaſphemiam rapis.

Attici Epiſcopi Conſtantinopoleos.

Siquidem dubium facit unigeniti incarnatio & virginis partus & communia paſſionum & patibulum & mors & paſſio, is doceatur & ſciat hæc omnia cauſas fuiſſe ſalutis mundanæ, ſed ne hæc quidem indigna eſſe divina clementia. Nam ſi turpe eſt Deo in virgine habitare, turpius etiam virginem facere. Si verò virginem fingere contumeliam eſſe non duxit, nec habitare in ea turpitudinem judicavit. Et ſi pati malum eſt, paſſionibus liberare quantum eſt? Igitur & mortuus eſt immortalis morte, & mortem morte damnavit, & reſurrexit, reſurrectionem largiens nobis. Et hæc omnia ſuſtinet non natura deitatis, ſed adſumptione carnis, deitate quidem manens intactus juxta ſuam naturam, omnia verò perferens & patiens ut vitæ æternæ nobis dux & auctor exiſteret.

ACTIO DE CONFESSIONE CHARISII PRESBYTERI.

IVxta piiſſimorum auguſtiſſimorumque Principum Theodoſii & Valentiani congregata Epheſiorum metropoli ex omni propè orbe terrarum hac ſanctiſſima ſynodo religioſiſſimorum Epiſcoporum omnium ſanctarum Eccleſiarum & agente Concilium & decernente ut firma maneret fides expoſita per ſpiritum ſanctum à ſanctis patribus qui tunc temporis Nicææ convenerant numero trecenti decem & octo, & diſponente quæ ad hanc rem pertinerent competentibus modis, Chariſius quidam nomine Preſbyter & diſpenſator ſanctæ Eccleſiæ Philadelphiæ civitatis adſeruit quoſdam ex Lydia oriundos hæreticos voluiſſe quidem ſuum errorem deponere, converti verò ad veritatis lumen & imbui catholicæ Eccleſiæ piis rectiſque voluiſſe dogmatibus, deinde eos qui ad veritatem deducendi erant in pejorem inductos errorem & tamquam ex fovea in profundiorem foveam cecidiſſe. Adſeruit namque Antonium & Iacobum habentes nomina Preſbyterorum de Conſtantinopoli deſcendiſſe cum epiſtolis commendatitiis Anaſtaſii cujuſdam & Photii, qui tunc temporis hæretico Neſtorio adhærebant, qui & ipſi nomina habebant Preſbyterorum; & cùm deceat magis apoſtolicam & evangelicam fidei traditionem, quam etiam patres expoſuerunt qui Nicææ convenerunt, eis præponi qui ab errore convertuntur in veritatem & qui è tenebris in lucem cupiunt pervenire, obtuliſſe neſcio quam impiiſſimorum dogma-

tum expoſitionem tamquam ordine ſymboli compoſitam & ei ſubſcribere illos miſeros compuliſſe & in hoc omnem impietatis exceſſiſſe menſuram. Et ut hæc quæ dicta ſunt poſſint evidentiùs apparere, infrà ſcriptus eſt etiam libellus oblatus à memorato Preſbytero Chariſio & impiæ illius & peſſimæ fidei expoſitio de incarnatione unigeniti filii Dei cum ſubſcriptione etiam illorum qui decepti ſunt.

LIBELLVS CHARISII.

Sanctiſſimæ & Deo dilectæ ſynodo mundanæ quæ in Epheſiorum metropolim congregata eſt à Chariſio Preſbytero & diſpenſatore Eccleſiæ Philadelphiæ. Eſt quidem omnibus ſapientibus exoptandum honorem debitum & convenientem patribus & maximè ſpiritalibus & præceptoribus ſemper deferre. Si verò contigerit ut hi qui docere debeant ea diſcentibus de fide garriant quæ aures omnium menteſque lædere poſſint, neceſſe eſt ordinem commutare & eos qui perversè docere contendant à diſcipulis magis redargui. Sed quoniam inter eos eſt Neſtorius numerandus malæ ſuæ opinionis fructus decerpſit, & qui de fide Chriſti peſſimè exiſtimans & docens ſæpe quæ eum docere non convenit, omnem orbem terræ conturbavit, adeo ut etiam pii Principes cenſere cogantur hanc veſtram ſanctiſſimam ſynodum convenire & rectæ fidei dogmata confirmare, quod etiam ſua clementia Dominus Deus indulſit ut ob ſupradictam cauſam vos omnes huc, patres ſanctiſſimi, conveniatis, hujus cauſa ego ad veſtræ ſanctitatis genua pro-

volutus adfirmo quòd non ſolùm ipſe Neſtorius, verùm etiam impietatis ipſius particeps Anaſtaſius & Photinus Preſbyteri eandem etiam in aliis civitatibus fidem peſſimam diſſeminari cupientes, Iacobo cuidam ſui ſimili favorem præſtiterunt & præſtant, ad colloquii ſocietatem eum adhibentes & menſæ, quem etiam per litteras tamquam orthodoxum glorioſiſſimis Lydiæ Epiſcopis commendarunt; qui talia admittit quæ ſanctitatem veſtram, ſi ea cognoverit, commovebunt juſtas in eum competenteſque pœnas hæc ferre, necnon etiam in eos qui ei patrocinantur & favent. Nam cùm Philadelphiam civitatem Lydiæ adventaſſet, ſimpliciores quoſdam Clericos decepit, & illam fidem ſpretam quam patres Nicææ ediderunt, fidei alteræ immo verò perfidiæ ſubſcribere compulit, & hoc illi ſimplicitate ſua facere & ſubſcribere hoc modo: *Huic rectæ fidei adſentimur.* Quæ expoſitio hæreticæ blaſphemiæ pleniſſima integra eſt cum ſubſcriptione eorum quibus ſubreptum eſt; & quæſo ut ea coram veſtra ſanctimonia recitentur, ut intelligatur quomodo illi rectam fidem vertere conati ſunt, necnon etiam litteras ſupradictorum, per quas Iacobum quidem hæreticum, qui talia auſus eſt, orthodoxum eſſe teſtantur, me verò tamquam hæreticum communicatione & miniſterio ſubmoverunt pietatis dogmata retinentem, ſicut in ſubditis apparebit. His etenim recitatis, ſanctitas veſtra comperiet qualia ſint ea quæ illi adversùm rectam fidem ſcelera commiſerunt, quæ per veſtram ſanctitatem penitùs deſtruet Deus.

Charisii confessio.

Credo in unum Deum patrem omnipotentem, creatorem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem, & in unum Dominum Ieſum Chriſtum filium ejus unigenitum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, ſimilis cum patre ſubſtantiæ, qui propter nos & noſtram ſalutem deſcendit de cælis, incarnatus eſt, natus eſt ex ſancta virgine, homo factus eſt, crucifixus eſt pro nobis, mortuus eſt, reſurrexit tertia die, aſcendit in cælos, venturus judicare vivos & mortuos; & in ſpiritum veritatis paraclitum, ſimilis ſubſtantiæ cum patre & filio; & in ſanctam Eccleſiam catholicam, & in remiſſionem mortuorum, & in vitam æternam. Ego Chariſius obtuli libellum, ſicut ſuprà dictum eſt, & ſubſcripſi manu mea.

Exemplum expoſitionis ſymboli transformati.

Symbolum Nestorianum.

Quiſquis vel nunc primùm inſtituitur eccleſiaſticorum dogmatum ſcientia, vel ex quolibet hæretico errore in veritatem deſiderat commigrare, eum diſcere convenit & confiteri quòd credimus in unum Deum patrem æternum, qui neque poſtea cœpit eſſe, ſed antea & ſemper erat Deus, neque poſtea factus eſt pater quod ſemper erat Deus & pater. Credimus autem & in unum filium Dei unigenitum ex ſubſtantia patris, ut certè filium, & ex ſubſtantia ejus cujus

eſt & eſſe creditur filius. Et in ſpiritum ſanctum; qui eſt ex Dei ſubſtantia; qui non eſt filius, ſed Deus per ſubſtantiam, utpote ejuſdem ſubſtantiæ cujus eſt Deus & pater, ex quo eſt per ſubſtantiam. Nos enim, inquit, non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui eſt ex Deo, ab omni quidem creatura eum ſeparans, Deo verò conjungens, ex quo eſt per ſubſtantiam præcipua quadam propriaque ratione præter omnem aliam creaturam; quam non ex ſubſtantia ſed ex cauſa operationis à Deo credimus factam. Et neque filium putamus, neque per filium eſſentiam cepiſſe. Confitemur autem ipſum per ſe patrem perfectum ſua perſona, & filium ſimili modo, & item ſpiritum ſanctum; ſalva manente nobis ratione pietatis, ut patrem & filium & ſpiritum ſanctum non tres diverſas ſubſtantias eſſe credamus, ſed unam eandemque ſimilitudinem deitatis. Scire autem convenit etiam de diſpenſatione quam pro noſtra ſalute in Domino Chriſto Dominus Deus implevit, quòd Deus verbum hominem perfectum adſumpſit ex ſemine Abraham & ex David juxta prædicationem ſanctarum ſcripturarum, ejus naturæ cujus & illi fuerant ex quorum ſemine erat, hominem natura perfectum, ex anima rationali & humana carne compoſitum; quem hominem noſtræ naturæ conſimilem ſpiritus ſancti virtute in vulva virginis fictum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut omnes redimat à legis ſervitute, conſecutos adoptionem quæ eſt olim repromiſſa, inæſtimabiliter ſibi conjunxit, & mortem quidem experiri more hominum fecit, ſuſcitavit verò à mortuis, & evexit in cælos, & ſedere

ſecit ad dexteram Dei. Vnde cùm ſit ſupra omnem principatum & poteſtatem & dominationem & ſupra omne nomen nominandum, non in hoc tantùm ſeculo, ſed etiam in futuro, ab omni creatura accepit venerationem ei tribuente. Et neque duos dicimus filios neque dominos, quorum unus filius per ſubſtantiam Deus verbum unigenitus filius patris, cui iſte conjunctus, & habens filietatis participatum, etiam filii appellatione communicat, & Dominus per ſubſtantiam eſt Deus verbum, cui iſte conjunctus honori communicat. Et propterea neque duos dicimus filios neque duos dominos: quia cùm ſit manifeſtus is qui eſt per ſubſtantiam dominus & filius, inſeparabilem habens cum eo conjunctionem, hic quoque qui pro noſtra ſalute adſumptus eſt, conrefertur, id eſt, συναναφέρεται, nuncupatione filii & domini, non quemadmodum unuſquiſque noſtrum, qui per ſe ipſum filius eſt, (unde & multi filii juxta beatum dicitur Paulum) ſed ſolus is habens præcipuam conjunctionem ad Deum verbum, filietatis dominationiſque particeps, adimit quidem opinionem duorum filiorum & dominorum, præbet verò nobis conjunctionem ad Deum verbum omnem habere de eo fidem & opinionem; pro quibus & venerationem, utpote Dei relatio, ab omni accipit creatura. Vnum igitur dicimus filium & Dominum Ieſum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt; primitus quidem Deum verbum intelligentes, qui eſt per ſubſtantiam filius Dei & Dominus; deinde inducentes etiam adſumptum filium de Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu & virtute quaſi conjunctione ad Deum verbum

filietatis dominationiſque participem; qui etiam ſecundus Adam juxta beatum Paulum vocatur, quaſi ejuſdem quidem naturæ qua Adam, demonſtrans autem nobis ſtatum futurum; & qui tantam ab illo habet differentiam quanta eſſe debeat inter eum qui futuri ſtatus arcana bona ſubminiſtravit & inter illum qui præſentium malorum dedit initium. Simili modo etiam ſecundus homo vocatur, quaſi qui ſecundum ſtatum nobis monſtrarit, quoniam prioris ſtatus princeps fuit Adam illius mortalis & paſſibilis & omnium dolorum pleniſſimi, in quo etiam ſimilitudinem ipſius accepimus. Secundum verò monſtravit nobis Dominus Ieſus, qui de cælis in futurum apparens, omnes nos in communionem ſuam perducet. *Primus enim homo*, inquit, *eſt ex terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis*, id eſt, inde venturus ut nos omnes ad ſimilitudinem ſui perduceret. Vnde infert: *Qualis terrenus, tales etiam terreni; & qualis cæleſtis, tales etiam cæleſtes. Et ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* In eo apparens & in eo omnibus conſpicienda qui judicandi ſunt occulta & inviſibili faciet judicium divina natura. Tempora enim ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc adnuntiat hominibus ut omnes pœnitentiam agant, eò quòd ſtatuit diem in qua judicaturus eſt orbem in viro quem ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis. Hæc eſt eccleſiaſticorum dogmatum adſertio; & quiſquis contra hæc credat, anathema ſit. Quiſquis non accipit ſalutarem pœnitentiam, anathema ſit. Qui ſanctum diem Paſchæ non facit juxta morem catholicæ Eccleſiæ, anathema ſit.

Budius

Budius Vicini Philadelpheus Teſſareſcædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogavi ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam, & anathematizo omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam, & aſſentio ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & per pietatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Et ſi quid ex his labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Et recitatæ mihi expoſitioni ſubſcripſi per Eſycum Philadelphium curialem, propterea quòd litteras neſcirem.

Eſytius Cerdanepi Philadelpheus curialis Teſſareſcædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogans acceſſi ad ſanctam catholicam Eccleſiam; & anathematizo omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & adſentio ſupra ſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta ſanctam & catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & pietatem & victoriam Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem ex his labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea.

Rufinus Philadelpheus Teſſareſcædecatites agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogans acceſſi ad ſanctam & catholicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcæde-

catitarum, & adſentio cum omni familia ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta ſanctam & catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & per pietatem & victoriam Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem labefactavero, ſubjacebo cum omni familia legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione explicita, ſubſcripto meo arbitrio & voluntate.

Eugenius Diſphiladelpheus Teſſareſcædecatites agnovi cum omni familia veram fidem orthodoxiæ, & rogavi ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam; & anathematizo omnem hæreſim, & maxime Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta ſanctam & catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et aſſentio cum omni familia ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & pietatem & victoriam Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem ex his labefactavero, ſubjacebo cum omni familia legum ſeveritati. Recitata mihi & placita expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Fauſtinus laicus Diſphiladelpheus Teſſareſcædecatita agnovi veram fidem orthodoxiæ, & rogavi ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam; & anathematizo omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam. Et aſſentio ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, ana-

thematizans etiam eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem ſanctæ catholicæ Eccleſiæ. Et juro per ſanctam homouſion trinitatem & per pietatem & victoriam Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum. Si quid autem ex his labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, acceſſi cum omni familia; & ſubſcripſi manu mea.

Damalius & Alexander per manum Euprepii filii Theodori reverentiſſimi Diaconi agnovimus orthodoxiam,& rogavimus ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſimus ad catholicam Eccleſiam, anathematizantes omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabamus, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et recitata nobis expoſitione, juravimus per venerabile jusjurandum ſanctiſſimæ trinitatis & per victoriam & ſalutem Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum nihil ex ſupraſcriptis labefactaturos. Et credentes cum familiis noſtris ſubſcripſimus.

Fl. Nymphidianus Diſphiladelpheus ſcholaſticus omnibus dogmatibus & moribus Teſſareſcædecatitarum, qui non admittunt dogmata orthodoxorum, renuntio, & profiteor communicare fidei orthodoxorum in omnibus & eam admittere.

Polychronius Tatiani & Philadelpheus per manum Fl. Eſyci Cerdaliheli Philadelphei curialis, propterea quòd tardè ſcriberem, agnovi orthodoxiam, & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium acceſſi ad catholicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim & maximè Teſ-

ſareſcædecatitarum, in qua antè errabam, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et recitata mihi expoſitione, juravi per venerabile jusjurandum ſanctiſſimæ trinitatis & per victoriam & ſalutem Dominorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum nihil me ex ſupraſcriptis labefactaturum. Et credo cum omni familia, & placent mihi omnia ſupraſcripta. Polychronius mutuatus ſum manum [Eſycii.]

Euſtathius Marcelli Philadelpheus aurifex Teſſareſcædecatitarum agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Theophanium Epiſcopum, acceſſi meo arbitrio & voluntate ad ſanctiſſimam Dei & catholicam & orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid ex ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea.

Eutytius Diſphiladelpheus agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi meo arbitrio & voluntate ad ſanctiſſimam Dei & catholicam & orthodoxam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid ex his ſupraſcriptis labefactavero,

ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea.

Stratonicus Emonii Philadelpheus Teſſareſcædecatites agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem Chriſti amantium Principum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiani perpetuorum auguſtorum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi per nepotem meum Alexandrum, propterea quòd litteras neſcirem.

Theodoretus & Alexander & Philadelpheus ſubſcripſimus per unum ex nobis Alexandrum, & agnovimus orthodoxiam; & rogantes ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, & acceſſimus ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam orthodoxam Eccleſiam. Et anathematizamus omnem hæreſim, & maximè eorum qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravimus per ſanctam trinitatem & per pietatem & victoriam Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactaverimus, ſubjacere nos legum ſeveritati. Et recitata nobis hac expoſitione, ſubſcripſimus.

Marinus Evethi per manum Neorii lectoris orthodoxorum agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Et anathematizo omnem hæreſim, & eos qui non

faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per ſanctam trinitatem & per pietatem & victoriam Dominorum noſtrorum Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, & juravi per venerabile jusjurandum ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ſubſcripſi.

Padicius Philadelpheus ſubſcripſi manu mea, & agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, & eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem orthodoxorum. Et juravi per venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Cyriacus Philadelpheus, unus de hæreſi Novatianorum, agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Catharon. Et juravi per venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et recitata mihi expoſitione, ſubſcripſi per Euſebium Galliopiſtri.

Euſenius Philadelpheus nauta agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi ad ſanctam Dei catholicam orthodoxorum Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim. Et juravi per venerabile jusjurandum nihil me de ſupraſcriptis labefactare. Et ſubſcripſi manu mea.

Diomedes habitans in vico Caccaba agnovi orthodoxiam; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium, acceſſi voluntate mea ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam orthodoxorum, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antea errabam. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & per victoriam & per pietatem Dominorum perſeveraturum me in ſupraſcriptis & nihil labefactaturum & in omnibus ſervaturum orthodoxorum fidem. Et ſi fuero deprehenſus labefactans aliquid de placitis, ſubjacebo legum ſeveritati. Et audita expoſitione, ſubſcripſi manu mea.

Iulianus Diſphiladelpheus agnovi orthodoxiam, & acceſſi ad ſanctam Dei catholicam & apoſtolicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum. Et juravi venerabile jusjurandum, ſi quid de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati. Et ægrotans ſubſcripſi per Martyrium lectorem.

Eutychius de vico Aulacis, primus Teſſareſcædecatitarum hæreſeos, agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium & reverentiſſimum Epiſcopum Iacobum & reverentiſſimum Preſbyterum & diſpenſatorem Chariſium, acceſſi ad ſanctam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam; anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam; & aſſentio ſupraſcriptæ expoſitioni rectæ fidei, anathematizans eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem catholicæ & apoſtolicæ ſanctæ Eccleſiæ. Et juravi per ſanctam & homouſion trinitatem &

per pietatem & victoriam Dominorum Flavii Theodoſii & Flavii Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid verò de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Et ſubſcripſi manu mea.

Patricius Preſbyter de vico Parazioxili per manum Maximi compreſbyteri, eò quòd litteras neſcirem, agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogavi religioſiſſimum EpiſcopumTheophanium & reverentiſſimum Preſbyterum Chariſium, & rogavi quàm maturiùs communicare ſanctæ Dei catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ orthodoxorum; & anathematizo omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta morem Eccleſiæ. Et juravi per ſanctam & vivificam trinitatem & per pietatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi quid de his labefactavero, ſubjacere me legum ſeveritati.

Zenon de territorio Sagari poëta Teſſareſcædecatitarum hæreſeos agnovi veram fidem orthodoxiæ; & rogans ſanctiſſimum Epiſcopum Theophanium & reverentiſſimum Chorepiſcopum Iacobum & reverentiſſimum Preſbyterum & diſpenſatorem Chariſium, acceſſi ad ſanctiſſimam & catholicam Eccleſiam, anathematizans omnem hæreſim, & maximè Teſſareſcædecatitarum, in qua antè errabam. Et aſſentio ſuperſcriptæ expoſitioni orthodoxorum, anathematizans eos qui non faciunt ſanctum diem Paſchæ juxta mortem catholicæ Eccleſiæ. Et juro per ſanctam & homouſion trinitatem & victoriam DD. NN. Fl. Theodoſii & Fl. Valentiniani perpetuorum

auguſtorum. Si quid autem de ſupraſcriptis labefactavero, ſubjacebo legum ſeveritati. Hanc manum ei commodavit Flavius Palladius, quòd præſens litteras neſciret.

His igitur recitatis, decrevit ſancta ſynodus aliam fidem nulli licere proferre vel conſcribere vel componere præter illam quæ conſtituta eſt à ſanctis patribus qui Nicæa in ſancto ſpiritu convenerunt, illos verò qui audeant fidem alienam vel componere vel proferre volentibus convertere ad agnitionem veritatis ex paganiſmo, ſive ex Iudaiſmo, ſive ex aliqualibet hæreſi, eos, ſive Epiſcopi ſint aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos epiſcopatu, Clericos clericatu; ſi verò laici ſint, anathema eſſe. Simili modo ſi qui deprehenſi forent, ſive Epiſcopi, ſive Clerici, vel laici, vel credentes vel docentes ea quæ ſcripta ſunt in expoſitione quæ à Chariſio Preſbytero prolata eſt de incarnatione unigeniti filii Dei aut certè ſcelerata & perverſa Neſtorii dogmata, quæ etiam infrà ſcripta ſunt, eos ſubjacere ſententiæ ſanctæ & mundanæ ſynodi; ut ſit perſpicuum Epiſcopum quidem alienum futurum epiſcopatu & fore depoſitum, Clericum verò ſimili modo à clericatu ſummovendum; ſi verò laicus ſit, & eum fore anathema, ſicut ſuprà dictum eſt.

Ex libro ipſius Neſtorii, ex quaternione XVI. *dogmate.*

Quotiens igitur ſancta ſcriptura dictura eſt vel generationem Chriſti ex beata virgine vel

mortem, nuſquam Deum dicit, ſed aut Chriſtum aut Ieſum aut Dominum; quoniam hæc tria naturas indicant duas, modò hanc, modò illam, modò utramque. Eſt autem tale quod dico. Quotiens nobis generationem ex virgine ſcriptura commemorat, quid dicit? *Miſit Deus filium ſuum.* Non dicit: *Miſit Deus verbum.* Sed utitur eo nomine quod naturas indicat duas. Quia enim filius homo eſt & Deus, dicit, *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere*; ut ſi audieris factum ex muliere, videas etiam nomen poſitum quod naturas indicat duas, ut generatione quidem ex beata virgine filium voces. Filium enim peperit Dei virgo Chriſtotocos. Quoniam verò filius Dei duplex eſt in naturis, peperit quidem filium Dei, ſed peperit hominem qui eſt filius propter conjunctum filium.

Ejuſdem ex quaternione XXI.

Vide quid accidat, hæretice. Non invideo nomen virgini Chriſtotoco. Fateor enim reverendam eam eſſe quæ conceperit Deum, per quam tranſierit dominus omnium, per quam juſtitiæ ſol inluxerit; ſed porrò ſuſpicor plauſum quomodo hoc quod dixi *tranſierit* acceperitis. Non dixi *tranſiit* pro eo quod eſt natus. Neque enim tam citò meorum egomet obliviſcor. Tranſiſſe Deum per virginem χριστοτόκον à ſcriptura perdoctus ſum, natum [verò Deum ex ipſa nunquam didici.] Nuſquam divina ſcriptura Deum ex virgine Chriſtotoco aſſerit natum, ſed Ieſum Chriſtum, filium, Dominum. Hæc omnes confiteamur. Quæ enim docuit divina ſcriptura qui

non ſtatim accipit, miſer eſt. *Surge & accipe puerum & matrem ejus.* Hæc angelorum vox eſt, immo tua. Fortaſſe generationem ipſius noverant archangeli. *Surge & accipe puerum & matrem ejus.* Non dixit: *Surge, & accipe Deum & matrem ejus.*

Ejuſdem ex quaternione XIX.

Quid igitur dicebamus? *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum eſt.* Sive natum ſive factum dixerimus, ſenſui nihil nocet. *Quod enim in ea natum eſt, ex ſpiritu ſancto eſt.* Si dixerimus quòd Deus verbum natum eſt in utero. Eſt enim aliud ſimul eſſe cum naſcente; aliud naſci. *Quod enim in ea natum eſt, ex ſpiritu ſancto eſt*, hoc eſt, ſpiritus ſanctus creavit id quod eſt in ea. Viderunt igitur patres, utpote ſcientes ſanctarum ſcripturarum, quòd ſi eum qui incarnatus eſt natum dixerimus, invenietur Deus verbum creatura ſpiritus ſancti, aut duos patres habens. Si verò factum dixerimus, invenietur Deus verbum creatura ſpiritus ſancti. Fugientes igitur generationis dictionem, dixerunt ita: *Qui deſcendit propter noſtram ſalutem & incarnatus eſt.* Quid eſt *incarnatus?* non converſus à deitate in carnem. Quod dixit *incarnatus ex ſpiritu ſancto*, ſecutus eſt evangeliſtam. Nam cùm evangeliſta veniſſet in ἐνανθρώπησιν, fugit generationem de verbo dicere, & dixit incarnationem. Audi ubi: *Et verbum caro factum eſt.* Non dixit verbum per carnem factum. Vbi enim aut Apoſtolus aut evangeliſtæ filii faciunt mentionem, non dicunt natum ex muliere. Adverte quæſo ubi dicunt nomen filii, & quod natum

eſt ex muliere, dicunt natum; ubi verò verbi faciunt mentionem, nemo audet dicere generationem per humanitatem. Audi beatus Iohannes evangeliſta cùm veniſſet in verbum [&] ἐνανθρώπησιν ejus, audi quid dicat: *Verbum caro factum eſt*, hoc [eſt,] adſumpſit carnem; & *habitavit in nobis*, hoc eſt, noſtram induit naturam; *& habitavit in nobis, & vidimus gloriam ipſius*, filii. Non dixit: *Vidimus generationem verbi.*

Ex quaternione XV.

Ita etiam Chriſtum ſecundùm carnem propter conjunctionem quam habet cum Deo verbo, Deum nominamus, ſcientes eſſe hominem qui apparet. Audi utraque Paulum prædicantem. *Ex Iudæis*, inquit, *Chriſtum ſecundùm carnem, qui eſt ſupra omnes Deus.* Priùs hominem confitetur; deinde conjunctione ad Deum dicit Deum eum qui apparet, [ne] quis Chriſtianitatem hominis putet eſſe cultricem.

Ejuſdem ex quaternione XXVII.

Sed quemadmodum dicebamus Deum omniúm opificem & Deum Moſen, *Deum enim*, inquit, *poſui te Pharao*, & filium Dei, *Filius enim*, inquit, *primogenitus mihi Iſrahel*, & quemadmodum dicimus Chriſtum Saul, *Non enim*, inquit, *imponam manum meam ſuper ipſum, quòd Chriſtus Dominus eſt*, ſimiliter & Cyrum, *Hæc dicit*, inquit; *Dominus Chriſto meo Cyro*, & Babylonium ſanctum, *Ego enim*, inquit, *præcipio ipſis ſanctificatis, & ego duco ipſos*, ita dicimus & Domi-

num Chriſtum & Deum & filium & ſanctum; ſed communio quidem omnium ſimilis eſt, dignitas verò non eadem.

Ejuſdem ex quaternione XV.

Hoc autem ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu, qui cùm in forma Dei eſſet, ſe exinanivit formam ſervi accipiens. Non dixit: *Hoc ſentite in vobis quod & in Deo verbo, quod cùm in forma Dei eſſet, formam ſervi accepit.* Sed cùm dicat Chriſtum quaſi duarum naturarum appellatione, ſine periculo eum & formam ſervi quam accepit & Deum nominavit, cùm ea ſine peccato dicatur de naturarum duplici & ſeparabili ratione.

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Vt in nomine, inquit, *Ieſu omne genu flectatur cœleſtium & terrenorum & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris.* Propter illum qui portavit, eum qui portatus eſt colo. Propter inviſibilem veneror eum qui apparet. Nunquam ab eo qui apparet Deus ſeparatur. Ideo nec ego honorem ſeparo. Separo naturas, ſed unam facio venerationem.

Ejuſdem ex quaternione XVII. *de dogmate.*

Erat quidem Deus verbum & ante incarnationem filius & Deus cum patre. Sumpſit verò noviſſimis temporibus ſervi formam. Sed cùm ſit & antea filius, & ita vocatur poſt adſumptio-

nem. Non poteſt vocari diviſus filius, ne duos filios conſtituamus. Sed quia illi conjunctus eſt qui erat à principio filius, non poteſt ſecundùm dignitatem filietatis, aio, non ſecundùm naturas. Propterea & Chriſtus Deus verbum nominatur, quia habet conjunctionem cum Chriſto perpetuam.

Ejuſdem ex quaternione XV.

Inconfuſam igitur ſervemus naturarum conjunctionem, confiteamur in hominem Deum, colamus quadam divina conjunctione cum Deo omnipotenti coadorandum hominem.

Ejuſdem ex quaternione VI.

Conſiderate & quid his continuò inferatur, *Vt miſericors*, inquit, *fieret & fidelis Pontifex ad Deum, qui in eo quod paſſus eſt ipſe tentatus, potens eſt illi qui tentatur auxiliari.* Ergo qui paſſus eſt, Pontifex miſericors. Paſſibile autem templum vivificus Deus templi ejus quod paſſum eſt.

Ejuſdem ex quaternione XVII.

Vt ſciatis, *inquit*, quanta erat conjunctio deitatis, cùm etiam in infante caro dominica cerneretur. Erat enim idem infans & infantis dominus. Laudaſtis vocem; ſed nolite eam parum curiosè laudare. Dixit enim quòd idem erat infans & habitator infantis.

Ejuſdem ex quaternione 1.

Communes enim ſunt trinitatis operationes

& tantùm ſubſtantiis dividendæ. Vnigeniti verò præclara gloria aliquando patri adſignatur, *Eſt enim*, inquit, *pater meus qui clarificat me*, aliquando ſpiritui, *Spiritus enim*, inquit, *veritatis clarificavit me*, aliquando Chriſti poteſtati.

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Hic eſt qui dicit: *Deus Deus meus, ut quid me dereliquiſti?* Hic eſt qui tridui guſtavit mortem. Adoro verò eum cum deitate, quaſi divinæ auctoritatis cooperationem. *Et poſt alia.* Propter illum qui portavit eum qui portatus eſt colo, & propter occultum veneror apparentem. Nunquam ab eo qui apparet Deus ſeparatur. Ideo nec ego ab eo honorem ſeparo. Separo naturas, ſed unam facio venerationem. Non eſt Deus ipſe per ſe qui eſt fictus ex ſpiritu, non Deus ipſe per ſe qui eſt ſepultus in monumento. Nam ſi ita eſſet, eſſemus certè hominum mortuorumque cultores. Sed quia in adſumpto Deus eſt, ex eo qui adſumſit is qui adſumptus eſt, quaſi aſſumenti conjunctus, nuncupatur Deus.

Ejuſdem ex quaternione tertio in hæreticis, cùm de ſpiritu diceret.

Quomodo enim ſit ſervus, *inquit*, qui cum filio operatur & patre? Et ſi quis requirat opera ſpiritus, inveniet ea non diſtantia operibus patris & filii; non quia una deitas dividatur; ſed quia divina ſcriptura ea quæ ſunt unius virtutis ſingulis ſubſtantiis diſpertiat, ut trinitatis ſimilitudo ex temporibus operum cœperit, Deus

verbum factum eſt caro & habitavit in nobis, conſidere ſibi fecit adſumptum hominem pater. *Dixit* enim *Dominus Domino meo, ſede ad dexteram meam.* Ejus qui adſumptus eſt gloriam clarificavit ſpiritus. *Quando enim venerit ſpiritus veritatis, ipſe me clarificabit.*

Ejuſdem ex quaternione VI.

Cùm de Chriſto diceret quòd miſſus eſſet denuntiare captivis remiſſionem, quaſi Apoſtolus addidit hoc etiam & dixit: *Hic qui fidelis factus eſt Pontifex.* Factus eſt enim hic, non perpetuò antea fuerat. Hic qui paulatim in Pontificis profecit, hæretice, dignitatem. Audi vocem tibi hoc evidentiùs declamantem. *Qui in diebus*, inquit, *carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſet ſalvum à morte facere cum clamore valido & lachrymis offerens, & exauditus pro ſua reverentia, quidem cùm eſſet filius, didicit ex illis quæ paſſus eſt obedientiam, & conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.* Conſummatur autem id quod paulatim proficit, hæretice. De quo etiam & Iohannes in evangeliis clamat: *Ieſus proficiebat ætate & ſapientia & gratia.* Quibus congruè etiam Paulus dicens, *Conſummatus*, inquit, *factus eſt obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ, appellatus à Deo Pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech.* ET POST ALIA. Pontifex, *inquit*, vocatur. Quur igitur diverſa ſentis Paulo? Quur impaſſibilem Deum verbum corpore terreno commiſcens, paſſibilem Pontificem facis?

Ejuſdem

Ejuſdem ex quaternione VII.

Vnde, fratres, ſanctæ vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum fidelem ei qui fecit ipſum. ET POST ALIA. Cùm ſit igitur nobis hic ſolus Pontifex, condolens ſive cognatus & firmus, de ejus fide nunquam depellamini. Ipſe enim nobis ex promiſſa benedictione ex ſemine Abrahæ miſſus eſt, utpote pro ſe & ſuo genere corporis ſacrificium offerens. Notandum quòd confiteatur omnem Pontificem ſacrificio indigere, & cùm excipiat Chriſtum quaſi non indigentem, in his inquit eum pro ſe offerre & gerere ſacrificium.

Ejuſdem ex quaternione.

Audite igitur & dicta diligenter inſpicite. *Qui manducat*, inquit, *carnem meam.* Memento quòd de carne dicamus, & quòd non à me carnis nomen fingitur, ne videar illis falſus interpres. *Qui manducat*, inquit, *carnem meam & bibit ſanguinem meum.* Numquid dixit: Qui manducat deitatem meam, & qui bibit deitatem meam? *Qui manducat carnem meam, & qui bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in ipſo.* ET POST ALIA. Sed ad procimenum veniamus. *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in ipſo.* Mementote quòd de carne dicamus. *Sicut miſit me vivus pater,* me qui appareo. Sed fortaſſe ego non rectè interpretor. Videamus ex his quæ ſequuntur. *Sicut miſit me vivus pater.* Ille dicit deitatem, ego humanitatem. Videamus qui

ſit pravus interpres. *Sicut miſit me vivus pater.* Hæreticus dicit quòd deitatem hic miſit me Deum verbum. *Sicut miſit me vivus pater*, juxta illos, *& ego vivo* Deus verbum propter patrem. Quid poſtea. *Qui manducat me*, *& ille vivet*. Quid manducamus? Deitatem, an carnem?

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Et tamen, *inquit*, ſi totum novum ſcrutatus fueris teſtamentum, nuſquam in eo invenias mortem Deo adſignatam, ſed aut Chriſto, aut filio, aut Domino. Nam Chriſtus & filius & Dominus, cùm de unigenito à ſancta ſcriptura dicitur, naturas duas oſtendit, & aliquando ſignificat deitatem, aliquando humanitatem, aliquando utrumque. Vt cùm Paulus ſcribens prædicat, *cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*, humanitatem ſignificat filii. Porrò cùm idem dicat ad Hebræos, *Deus loquutus eſt nobis in filio, per quem & ſecula fecit*, deitatem filii ſignificat. Neque enim caro fecit ſecula, quæ poſt multa ſecula facta eſt. ET POST ALIA. Non deitas fratrem habuit Iacobum, nec Dei verbum denuntiamus mortem dominicum ſanguinem & corpus manducantes.

Ejuſdem ex quaternione.

Video, *inquit*, populum noſtrum habere ingentem reverentiam & ardentiſſimam pietatem, ſed in dogmate theognoſiæ ignorantia labi. Id autem non eſſe crimen populi, ſed ut honeſtè dicamus, non habuiſſe retro doctores tempus accu-

tatè vobis dogmata demonſtrandi.

Ecce hic planè confitetur neminem ante ſe talia populo prædicaſſe.

Cyrillus Epiſcopus Alexandriæ ſubſcripſi.

Arcadius Epiſcopus & Legatus ſedis apoſtolicæ ſubſcripſi.

Iuvenalis Epiſcopus Ieroſolymorum ſubſcripſi.

Projectus Epiſcopus Legatus ſedis apoſtolicæ ſubſcripſi.

Philippus Preſbyter ſedis apoſtolicæ & Legatus ſubſcripſi.

Firmus Epiſcopus Cæſareæ ſubſcripſi.

Theodotus Epiſcopus Ancyræ ſubſcripſi.

Berenianus Epiſcopus Pergeorum metropoleos ſubſcripſi per Timotheum Epiſcopum.

Severus Epiſcopus Synnandon ſubſcripſi.

Perigenes Epiſcopus Corinthi ſubſcripſi.

Iconius Epiſcopus Cortines Cretes ſubſcripſi.

Mennon Epiſcopus Epheſi ſubſcripſi.

ReginusEpiſcopusConſtantiæCypriusſubſcripſi.

Acacius Epiſcopus Militenſis ſubſcripſi.

Palladius Epiſcopus Amaſiæ ſubſcripſi.

Herennianus Epiſcopus Myron ſubſcripſi.

Valerianus Epiſcopus Iconii ſubſcripſi.

Pius Epiſcopus Piſſinontiorum metropoleos ſubſcripſi.

Cyrus minimus Epiſcopus Aphrodiſiados ſubſcripſi.

Amphilocius Epiſcopus Sidenorum metropoleos ſubſcripſi.

Mæonius Epiſcopus Eccleſiæ quæ eſt Sardibus Lydiæ ſubſcripſi.

Hellanicus Epiſcopus Chrodiſus ſubſcripſi.

Dalmatius Epiſcopus Cizyci ſubſcripſi.

Flavianus Epiſcopus Philipporum ſubſcripſi.
Ariſtonicus Epiſcopus Laodociæ ſubſcripſi.
Paralius miſericordia Dei Epiſcopus Andrapon ſubſcripſi.
Olympius Epiſcopus Claudiopoleos ſubſcripſi per Epiſcopos Epiphanium & Therſebium.
Dinaſtus Epiſcopus Nicopoleos Epiricus ſubſcripſi.
Domninus Epiſcopus civitatis Cutiæ ſubſcripſi.
Euſtaſius Epiſcopus civitatis Docimi ſubſcripſi.
Epiphanius Epiſcopus Gratiæ ſubſcripſi.
Gregorius Epiſcopus Cæſaraſunitis ſubſcripſi.
Helladius Epiſcopus Cadramiti ſubſcripſi.
Aniſius Epiſcopus civitatis Thebarum Græciæ ſubſcripſi.
Domninus Epiſcopus civitatis Opunti ſubſcripſi.
Callicrates Epiſcopus civitatis Magnerenſium ſubſcripſi.
Nitius Epiſcopus civitatis Magnarenſium ſubſcripſi.
Callinicus Epiſcopus Apamiæ ſubſcripſi.
Petrus minimus Epiſcopus civitatis Prutes ſubſcripſi.
Euprepius Epiſcopus Byſes ſubſcripſi.
Dio Epiſcopus civitatis Thebarum ſubſcripſi.
Perebius Epiſcopus ſaltuum Theſſalonicenſium ſubſcripſi.
Paulus Epiſcopus civitatis Anthedonis ſubſcripſi.
Theodorus Epiſcopus civitatis Anineſiorum ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Heracliæ ſubſcripſi.
Iohannes Epiſcopus Leſbi Selenicatorum ſubſcripſi.
Theonas Epiſcopus civitatis Hierbæ ſubſcripſi.

Sinecion Epiſcopus Codrinæ civitatis ſubſcripſi.
Tribonianus Epiſcopus Eccleſiæ quæ eſt in Primopoli ſubſcripſi.
Martyrius Epiſcopus civitatis Illiſtron ſubſcripſi.
Neſius Epiſcopus Corybraſi ſubſcripſi.
Acacius Epiſcopus Cotennenſis ſubſcripſi.
Ablabius Epiſcopus civitatis Amorii ſubſcripſi.
Heracleon, qui & Theopanius, Epiſcopus Trallion ſubſcripſi.
Philippus Epiſcopus Pergami ſubſcripſi.
Daphnus Epiſcopus civitatis Magneſiæ Mæandri ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Magneſiæ civitatis Sipili ſubſcripſi.
Anderius minimus Epiſcopus Cherronenſis ſubſcripſi.
Paulus minimus Epiſcopus civitatis Lampenes ſubſcripſi.
Eutropius Epiſcopus minimus civitatis Evazon ſubſcripſi.
Severus minimus Epiſcopus provinciæ Piſidiæ civitatis Sozopoleos ſubſcripſi.
Silvanus Epiſcopus civitatis Chæretapon ſubſcripſi.
Commodus minimus Epiſcopus Tripoleos ſubſcripſi.
Conſtantius Epiſcopus civitatis Diocletianorum ſubſcripſi.
Neſtorius Epiſcopus Sponſus ſubſcripſi.
Aphobius minimus Epiſcopus Coloe ſubſcripſi.
Phoſcus Epiſcopus civitatis quæ eſt in Thyatireno ſubſcripſi.
Paulus Epiſcopus Daldianorum ſubſcripſi.
Limenius Epiſcopus civitatis Ettenorum ſubſcripſi.

Dorotheus Epiſcopus civitatis Myrenes ſubſcripſi.

Theodorus Epiſcopus Attaliæ ſubſcripſi.

Aphonetus minimus Epiſcopus Heracleotanorum Lamtupoleos ſubſcripſi.

Spudaſius minimus Epiſcopus Cerami ſubſcripſi.

Philetus minimus Epiſcopus Amizonis ſubſcripſi.

Docimaſius Epiſcopus civitatis Maroniæ ſubſcripſi.

Ennepius Epiſcopus civitatis Maximianupoleos ſubſcripſi.

Euthalius Epiſcopus civitatis Colophoniæ ſubſcripſi.

Lucianus Epiſcopus civitatis Toperi ſubſcripſi.

Rufinus Epiſcopus civitatis Gaborum ſubſcripſi.

Romanus Epiſcopus civitatis Raphiæ ſubſcripſi.

Phidus Epiſcopus Præ ſubſcripſi.

Eſicius Epiſcopus civitatis Parii ſubſcripſi.

Timotheus Epiſcopus civitatis Termæ & Eudociados ſubſcripſi.

Eucharius Epiſcopus civitatis Direci ſubſcripſi.

Evagrius Epiſcopus civitatis Selorum Cypri ſubſcripſi.

NectariusEpiſcopus civitatis Naſorum ſubſcripſi.

Agathocles Epiſcopus civitatisCaronię ſubſcripſi.

Ianes Epiſcopus Cicazonis ſubſcripſi.

Ædeſius Epiſcopus Syndorum ſubſcripſi.

Secundianus Epiſcopus civitatis Calamiæ ſubſcripſi.

Nunechius Epiſcopus civitatis Elegen ſubſcripſi.

Matidianus Epiſcopus Coraceſſii ſubſcripſi.

Cyrillus Epiſcopus Cælorum ſubſcripſi per manum Helleſponti Preſbyteri.

Sapritius Epiſcopus Paphi Cypri ſubſcripſi.
Themiſtius minimus Epiſcopus civitatis Hiaſi ſubſcripſi.
Promachius minimus Epiſcopus civitatis Liundorum ſubſcripſi.
Eudoxius Epiſcopus civitatis Homati ſubſcripſi.
Libanius Epiſcopus civitatis Paleaſpoleos ſubſcripſi.
Trajanus Epiſcopus civitatis Lyrbæ ſubſcripſi.
Alexander Epiſcopus Arcadiopoleos ſubſcripſi.
Theodorus Epiſcopus Niſæ ſubſcripſi.
Titius minimus Epiſcopus civitatis Erlidetorum ſubſcripſi.
Eugenius Epiſcopus civitatis Apolliniados ſubſcripſi.
Aetius Epiſcopus civitatis Pœoniorum Helleſponti ſubſcripſi.
Timotheus Epiſcopus civitatis Germæ Helleſponti ſubſcripſi.
Archelaus Epiſcopus Myndri ſubſcripſi.
Apellas minimus Epiſcopus Cybræ ſubſcripſi.
Philadelphius minimus Epiſcopus Gratianupoleos ſubſcripſi.
Euterius minimusEpiſcopus Strationiceorum Lydæ ſubſcripſi.
Iohannes minimus Epiſcopus Aureliopoleos ſubſcripſi.
Maximus minimus Epiſcopus Cymæ ſubſcripſi.
Modeſtus Epiſcopus civitatis Aneatorum ſubſcripſi.
Theodoſius minimusEpiſcopus civitatis Maſtauron ſubſcripſi.
Thomas EpiſcopusValentinianopoleos ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Aſpanorum ſubſcripſi.

Euporius Epiſcopus civitatis Pepon ſubſcripſi.
Sadus Epiſcopus Phœnus ſubſcripſi.
Rhodon Epiſcopus Paleaſpoleos ſubſcripſi.
Domnus Epiſcopus civitatis Orciſtis ſubſcripſi.
Iohannes Epiſcopus Auguſtopoleos ſubſcripſi.
Petrus Epiſcopus Parembolarum ſubſcripſi.
Necyras Epiſcopus Gazæ ſubſcripſi.
Zeno Epiſcopus Cyri Cypris ſubſcripſi.
Evoptius Epiſcopus Ptolomaidus Pentapoleos ſubſcripſi.
Macarius Epiſcopus Metoliton ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Peluſii ſubſcripſi.
Hermogenes Epiſcopus Rinocororus ſubſcripſi.
Marinus Epiſcopus Heliopoleos ſubſcripſi.
Iohannes Epiſcopus Epheſtus ſubſcripſi.
Heraclius Epiſcopus Thamuateos ſubſcripſi.
Theon Epiſcopus Heracleus & Thoitus ſubſcripſi.
Solo Epiſcopus civitatis Corallion ſubſcripſi.
Alypius Epiſcopus civitatis Seuleus ſubſcripſi.
Macedonius Epiſcopus Xoeos ſubſcripſi.
Petrus Epiſcopus Oxyrinchi ſubſcripſi.
Metrodorus Epiſcopus Leonton ſubſcripſi.
Paulus Epiſcopus Fraboneoneos ſubſcripſi.
Amnonius Epiſcopus Panephiſi ſubſcripſi.
Publius Epiſcopus Olbiorum ſubſcripſi.
Iaracis Epiſcopus Aphau ſubſcripſi.
Samuel Epiſcopus Diſtheos ſubſcripſi.
Sopater Epiſcopus Lybiæ Septimiacæ ſubſcripſi.
Iſaac Epiſcopus Tavæ ſubſcripſi.
Heraclius Epiſcopus Tineo ſubſcripſi.
Thonas Epiſcopus Pſinchus ſubſcripſi.
Cyrus Epiſcopus Achæorum ſubſcripſi.
Eulogius Epiſcopus Achæorum ſubſcripſi.
Alexander Epiſcopus Cleopatridos ſubſcripſi.

Silvanus Epiſcopus Copritheos ſubſcripſi. Ego autem Heraclius Epiſcopus pro eo ſubſcripſi quòd ægrotaret.
Adelphius Onupheus Epiſcopus ſubſcripſi.
Abraham Epiſcopus civitatis Oſtracines ſubſcripſi.
Athanaſius Epiſcopus Paraliæ ſubſcripſi.
Adelphios Epiſcopus Cæos ſubſcripſi.
Lampetius Epiſcopus Caſii ſubſcripſi.
Chryſaorius Epiſcopus Aphroditus ſubſcripſi.
Amon Epiſcopus Butus ſubſcripſi.
Euthitius Epiſcopus Theodoſiopoleos ſubſcripſi.
Venantius Epiſcopus Hierapoleos metropoleos ſubſcripſi per Notarium meum Theodorum.
Zenobius civitatis Barchæ ſubſcripſi.
Zeno Epiſcopus civitatis Theucyron ſubſcripſi.
Euſebius Epiſcopus Nilupoleos ſubſcripſi.
Heraclides Epiſcopus Heracleus ulterioris ſubſcripſi.
Marius Epiſcopus Anteuſus ſubſcripſi.
Sabinus Epiſcopus Panoſus ſubſcripſi.
Athanaſius Epiſcopus civitatis Cepheorum ſubſcripſi.
Philumenus Epiſcopus Cinnes ſubſcripſi.
Felix Epiſcopus civitatis Apolloniensium ſubſcripſi.
Timotheus Epiſcopus provinciæ Scythiæ civitatis Tomorum ſubſcripſi.
Zenobius Epiſcopus civitatis Conoſi ſubſcripſi.
Paulinianus Epiſcopus Majumæ ſubſcripſi.
Phœbammon Epiſcopus Coptu ſubſcripſi.
Pabiſcus Epiſcopus Apollonos ſubſcripſi.
Andreas Epiſcopus Thermupoleos ſubſcripſi.
Fanias minimus Epiſcopus civitatis Arpaſon ſubſcripſi.

Theoſebius Epiſcopus civitatis Prienes ſubſcripſi.
Maximus Epiſcopus Caſiæ ſubſcripſi.
Theoctiſtus Epiſcopus Photiæ ſubſcripſi.
Hermolaus minimus Epiſcopus Attudeorum ſubſcripſi.
Theodorus Epiſcopus Gadaron ſubſcripſi manu Ætheri Archidiaconi.
Athanaſius Epiſcopus Pari inſulæ ſubſcripſi.
Paulus Epiſcopus Orimnorum ſubſcripſi.
Timotheus Epiſcopus Briulorum ſubſcripſi.
Daniel Epiſcopus Coloniæ Cappadociæ ſubſcripſi.
Aſclepiades Epiſcopus Trapezolitarum ſubſcripſi.
Theodorus Epiſcopus civitatis Eſcinei ſubſcripſi.
Beſſula Diaconus Eccleſiæ Carthaginenſis ſubſcripſi.
Stephanus Epiſcopus Cajupoleos Aſiæ ſubſcripſi.
Cæſarius Epiſcopus civitatis Arces ſubſcripſi.
Theodolus Epiſcopus Ariddelon ſubſcripſi.
Letoius Epiſcopus Lybiadis ſubſcripſi.
Ariſtocritus Epiſcopus Olympi ſubſcripſi.
Theodorus Epiſcopus Aridelon ſubſcripſi.

Expliciunt Epiſcoporum nomina qui interfuerunt ſynodo contra Neſtorium numero CXCIII.

Cyrilli Epiſcopi Alexandrini apologeticus adverſùs orientales.

QUi ſuam mentem Deo ſancto devovere feſtinant, & veritatis cupiunt inhærere dogmatibus, aſpernantur quidem ſceleratorum hæreticorum profanos novoſque ſermones, intendentes autem inteſtinum arcanumque oculum mentis divinæ ſcripturæ, atque inde eam ſententiis bonis armantes, illis qui recta depravant conſtanter exurgunt, propè exclamantes; *Zelo zelati ſumus pro Domino.* Neſtorio igitur 3. Reg. 19. multas diverſaſque blaſphemias profundente in Chriſto omnium ſalvatore & quaſi funditus evertente magnum & venerabile incarnationis myſterium, exiſtimavimus ingens eſſe periculum de his tantis talibuſque reticere. Itaque eum ſæpenumero monuimus ab hujuſmodi blaſphemiis abſtinere. Sed poſtquam nihil omnino profecimus, neceſſariò ſtuduimus defendere dogmata pietatis. Notavimus igitur quædam capitula ex ipſius blaſphemiis, & ea utiliter anathematizavimus & eos qui eadem cum illo ſentiunt, obtemperantes beato Paulo dicenti: *Si* Gal. 1. *quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Sed etſi nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Sed neſcio quomodo hoc quidam moleſtè tulerunt, vel ejuſdem amentiæ ſocii & conſimiles, vel diſſimulantes quidem eadem cum ipſo ſentire, adjuvantes verò eum omnibus modis, & eos qui pro Chriſto loqui velint odio

dignos conantes efficere. Sed hoc illos conſequens fuerat cogitare, quòd ſi magis doctores pravos objurgaſſent, id ipſum illis Chriſti dilectionem benivolentiamque comparaſſet. Nunc verò id egerunt quod eos gerere minimè oportebat. Eos enim infeſtos ſibi eſſe dixerunt quorum ſi fuiſſent imitatores, cum his ipſis capita ſua corona ſempiternæ gloriæ redimiſſent. Reprehenderunt igitur anathematiſmos quaſi non rectè factos. Deinde etiam ſingulis oppoſuerunt ſuæ mentis inventa & neſcio quas ineptias, ſperantes imperitis poſſe ſubripere & eis qui incuriosè eorum verba accipiunt. Fuit igitur neceſſe etiam noſmetipſos illis opponere veritatem & criminationem inaniſſimam propulſare & probare illos maledicos & reprehenſores magis quàm ſcrutatores eſſe totius veritatis. Præpoſitis igitur ſingulis anathematiſmis, ſubjectis etiam quæ ſunt ab illis objecta, noſtra ſubjunximus, peritos ſanctæ ſcripturæ judices facientes, & eorum rectum ſuffragium expetentes qui habent ſcientiam veritatis.

Anathematiſmus primus.

Si quis non confiteatur Deum verè eſſe Emmanuel, & propterea ſanctam virginem eſſe Θεοτόκον, (peperit enim carnaliter carnem factum Dei verbum) anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Et quis carnem factum Dei verbum, carnaliter natum eſſe confiteatur? Nam ſi carnaliter

peperit, quomodo jam virgo eſt? Deinde ubi ponamus dictum illud, *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi innumbrabit tibi*, ſiquidem carnaliter juxta ipſum & non divino modo virgo ſancta peperit? Et quomodo eam ſtella miris modis apparens indicabat, & magi ex Perſide, ſtella duce, adventabant quærentes eum qui fuerat natus; quo invento offerebant dona & intelligibili & viſibili convenientia, angeli verò de cælo deſcendentes, generationem ipſius paſtoribus mixti cantabant dicentes: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Carnaliſne an divinæ hæc ſunt magis generationis indicia? Alioquin, ſi incuriosè & inconſideratè ipſas voces acceperimus, converſionem verbi & mutationem in carnem factam eſſe conſideramus, ac ſic & peccatum & maledictionem ipſum factum eſſe exiſtimabimus, niſi & ea quæ ſequantur & ea quæ antecedant in libris & ipſam ſcripturæ conſuetudinem inſpiciamus, & natum eſſe verbum carnaliter inhabitationem in carne accipiamus juxta evangeliorum ſenſum.

Luc. 1. Matth. 2. Luc. 2.

Reſponſio orthodoxi.

Carnalis diſpenſationis unigeniti filii Dei myſterium ſapientiſſimus Iohannes evidenter oſtendit dicens: *Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Hæc rectè intelligentes beatiſſimi patres qui tunc temporis Nicæa congregati ſunt, ipſum dixerunt ex Deo & patre natum verbum, per quem & cum quo omnia fecit pater, lumen de lumine, Deum verum de Deo

Ioan. 1.

vero, incarnatum, & hominem factum, id eſt, conjunctum eſſe carni habenti animam rationabilem, & hominem factum, Deum tamen remanſiſſe. Quòd verò inconvertibiliter & inconfusè adunatio illa facta ſit, nulli eſſe dubium poteſt, cùm Dei verbum id quod antè fuerat remanſiſſet, licèt factum ſit caro. Nam id quod dicitur incarnari, non in naturam convertitur carnis, ſed aliud quiddam intelligitur præter carnem, carni tamen conjunctum. Id ſentientes beati patres ſanctam virginem Θεοτόκον nominaverunt. Crediderunt enim quòd incarnatum & hominem factum peperit filium, per quem omnia fecit pater. At verò Neſtorius novarum blaſphemiarum nobis inventor huic opinioni repugnat, & vituperat quaſi non verè dici debeat Θεοτόκος; qui ita dicit. *Interrogavi*, inquit, *ipſos ſæpe: A ſancta virgine deitatem dicitis natam? Fugiunt ſtatim reſponſionem. Et quis, aiunt, adeo blaſphemator eſt ut in illa quæ peperit templum dicat ab ſpiritu Deum creatum? Deinde ubi ego adjecero, Quid ergo nos abſurdum facimus perſuadentes hanc vocem vitare & venire potiùs ad communem ſignificationem duarum naturarum, tunc illis blaſphemia videtur eſſe quod dico. Aut ergo apertè confitere deitatem natam eſſe ex ſancta virgine, aut ſi hanc vocem quaſi blaſphemam fugis, cur eadem mecum ſentiens, ſimulas non ſentire?*

Illo igitur violenter agente, immo potiùs ſcelerarè ſollicitante eos qui ſanctam virginem appellant Θεοτόκον ut confiteantur carnis fuiſſe germen deitatis naturam & ſubſtantiæ initium ex [illegible]e habuiſſe Deum verbum, nos probare [illegible] quòd ab hujuſmodi opinione prorsùs

abhorteamus, (neque enim adeo deliramus ut tam nefariè ſentiamus) peperiſſe diximus virginem carnem factum Dei verbum juxta ſcripturas, hoc eſt, hominem, peperiſſe autem carnaliter, hoc eſt, ſecundùm carnem. etenim Deus & pater divino modo peperit ex ſeſe Deum filium. Sed quoniam id quod ex carne naſcitur, caro eſt, peperit virgo, quaſi caro, carnaliter. *Ioan. 3.* Non interimo generationis miraculum, neque abnego ſancti ſpiritus operationem, per quam in vulva finxit id quod natum eſt; ſed magis demonſtro quia quemadmodum Deus parit diviné & ut decet Deum, juxta ſuam naturam, ſic etiam homo humanè & caro carnaliter. Cùm ſit igitur Deus natura verbum, licèt factum ſit caro, prodivit divinè & ut verum decuerat Deum. Solus enim habüit matrem innuptam, & eam virginem reſervavit quæ eum carne pepererat. Atque illud admiror, quòd cùm pigeat ipſos ſanctam virginem dicere θεοτόκον, divino modo ipſam perhibent peperiſſe. Neque enim divinè naſcitur homo communis.

Deinde dona à magis aiunt oblata & intelligibili & viſibili convenientia. Dividunt porrò in duos poſt conjunctionem unum Deum Ieſum Chriſtum. Intelligibilis enim factus eſt viſibilis, non converſione naturæ, ſed conjunctione corporis quod viſibile eſt. Et certè ſpectatores ipſos & miniſtros verbi fuiſſe ſanctos Apoſtolos ſacræ litteræ docuerunt; cùm ſit omnibus planum, incorporale & intractabile eſſe Dei patris verbum. Sed audio dicere ſanctos diſcipulos: *Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus quod inſpeximus oculis noſtris, & manus noſtræ con-* *1. Ioan. 1.*

trectaverunt de verbo vitæ. Convenientia igitur dona uni, id eſt, Chriſto. Eſt enim in uno Deus ſimul & homo. Denique nato ipſo, chori angelorum & agmina ſpirituum ſalvatorem eum liberatoremque clamabant.

Sed quoniam evangeliſta dicente, *Verbum caro factum eſt*, vereri ſe aiunt ne cùm ſuam ſignificationem ſervet τὸ ἐγένετο, converſio quædam intelligatur facta in divina verbi natura, laudo quidem timorem, illud autem admiror, quòd excipientes dictionem & veram & neceſſariam
Gal. 3. ſignificationem, ita aiunt *verbum factum eſt caro*,
2. Cor. 5. ut dicitur factum maledictio & peccatum. Deinde quare non videantur ſibi eſſe ſagaciſſimi, cùm beatus evangeliſta dicens ἐγένετο, omnem opinionem converſionis interimat adiciens ſtatim: *& habitavit in nobis?* Præterea abſurdum eſt tantum audere & dicere ſic factum eſſe carnem verbum
Marc. 15. ut dicitur factum maledictio & peccatum. Neque
Iſai. 53. enim verè & propriè maledictio factum eſt & peccatum; ſed juſtus inter iniquos reputatus eſt ut peccatum deſtrueret, & vocatus eſt maledictum qui benedicit creaturam, ut maledictionem ſolveret noſtram, & liberaret pœna credentes in ipſum. Non fuit ergo verè maledictio & peccatum; ſed utrumque vocatus eſt ut maledictionem deſtrueret & peccatum. Igitur ſi ſimili modo factus eſt caro, deſtruxit & carnem, ſicut maledictionem videlicet & peccatum; & neque factus eſt homo, neque incarnatus eſt verè, ſed in δοκήσει tantùm myſterium & in nudis vocabulis incarnationis ratio invenietur & modus.

Tollitur autem penitùs etiam reſurrectionis ſpes. In cujus igitur mortem baptizati ſumus?

Vbi

Vbi eſt verbum fidei quod prædicamus? Confitentes enim quòd Dominus eſt Ieſus, & credentes quòd Deus eum à mortuis ſuſcitaverit, ſalvamur. An in unum ſimilem noſtri & communem hominem fides eſt noſtra, ac non magis in humana forma propter nos factum verbum adoramus? Non ergo accepit ſervi formam liber, id eſt, Deus. Non humiliavit ſeſe qui deitatis faſtigiis eniteſcit, & qui eſt in æqualitate patris & forma. Non ſe immiſit in exinanitatem qui ex ſua plenitudine creaturæ omnia bona diſpertit. Rom. 6. Rom. 10. Philipp. 2.

Apage iſtam dementiam. Aliter nos erudivere beatiſſimi patres. Incarnatum enim & hominem factum verè dixere Dei patris verbum inconvertibiliter & inconfuſè. Arcanus certè eſt ineffabiliſque diſpenſationis modus. Teſtes verò dictorum meorum vocabo ſermones ipſorum.

Petri martyris & Epiſcopi Alexandriæ.

Vnde evangeliſta aſſerit veritatem dicens: Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *ex illo tempore ſcilicet quo angelus ſalutavit virginem dicens*: Ave gratia plena, Dominus tecum. *Dominus enim tecum dixit Gabriel pro eo quod eſt Deus verbum tecum. ſignificat enim id eſt naſci in vulva & carnem futurum, juxta id quod ſcriptum eſt:* Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi inumbrabit tibi; ideo quod naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei. Ioan. 1. Luc. 1.

Athanaſii Epiſcopi Alexandriæ.

Vnde etiam cùm caro ipſius naſceretur ex Maria

Θεοτόκῳ, ipſe dicitur natus qui præſtat ut alii naſcerentur, ut noſtram in ſemetipſum generationem transferret.

Ejuſdem de epiſtola ad Epictetum.

Quomodo autem vel dubitare auſi ſunt qui dicuntur eſſe Chriſtiani, niſi Dominus, qui proceſſit ex Maria, filius quidem ſit Dei ſubſtantia & natura, ſecundùm carnem verò ex ſemine David, ex carne ſanctæ Mariæ, qui porrò adeo audaces fuerunt ut dicerent Chriſtum, qui carne ſit paſſus & crucifixus, non eſſe Dominum ſalvatorem & Deum & filium patris? Vel quomodo ſe volunt nominari Chriſtianos qui dicunt in hominem ſanctum quemadmodum in unumquemque prophetarum ſuperveniſſe verbum, ac non magis ipſum hominem factum, corpore ſumpto ex Maria, vel alium eſſe Chriſtum, aliud verbum, quod ante Mariam & ante ſecula erat filius patris? Aut quomodo poſſunt eſſe Chriſtiani qui dicunt alium eſſe filium & aliud Dei verbum?

Hanc nos ſanctorum patrum opinionem ſequimur & fidem. Sin verò eſt qui diverſa doceat & novas voces inducat, extra rectam conculcatamque ſemitam videtur errare. Quòd verò non ſit inuſitatum nec inſolitum ſanctis patribus dicere carnaliter eum natum, ſed magis hæc dictio ſit frequens & ſæpius uſurpata nihilominus infraſcripta dicta monſtrabunt, quæ ſe ita habent.

Iconii Epiſcopi.

Nam niſi ille fuiſſet carnaliter procreatus, tu nunquam fuiſſes ſpiritaliter recreatus; & niſi ille ſuſti-

nuiſſet formam ſervilem, tu nunquam fuiſſes adoptionis gloriam conſecutus.

Hic quoque carnaliter poſitum eſt pro eo quod eſt ſecundùm carnem; quemadmodum etiam diviné, id eſt, ſecundùm divinitatem.

Athematiſmus tertius.

Si quis in uno Chriſto dividat ſubſtantias poſt unitatem, & conjunctione ſola conjungat ſecundùm vel dignitatem vel auctoritatem vel dominationem, ac non magis conventione quadam quæ eſt facta per ἕνωσιν naturalem, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Rurſus ipſum ſuorum admonebimus verborum, convincentes ipſum duas ſubſtantias in his quæ ſcripſit in primo tomo, hoc modo: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non ſolum ipſum per ſe ſanctificatum eſt verbum Dei patris. Sin verò eſt qui credat eum qui eſt natus ex ſancta virgine unctum eſſe & ſanctificatum ſolum ipſum per ſe, & propterea Chriſtum fuiſſe nominatum.* Quomodo igitur, oblitus ſuorum, in unam ſubſtantiam contrahit, confundens naturas, divinam ἕνωσιν naturalem vocans? Et quis unquam accipiat naturalem divinam ἕνωσιν in diſpenſationis myſterio? Nam ſi eſt ἕνωσις illa naturalis, ubi eſt gratia, ubi divinum myſterium? Naturæ enim, ſicut edocti ſumus, ſemel à Deo conſtitutæ neceſſariis legibus ſerviunt. An erit iterum per ἀνακύκλησιν & legem naturæ diſpenſationis ratio juxta fabuloſa illa χιλιονταετηρίδος, id eſt, mille annorum, Apollinaris inventa?

Cap. 1. antiquæ verſionis Concil. Epheſ. pag. 394.

Reſponſio orthodoxi.

Divinus Paulus quemadmodum factum ſit homo unigenitum Dei verbum planum omnibus faciens, utpote diſpenſator myſteriorum Dei, & ipſum habens in ſe loquentem Chriſtum, *Non enim angelos apprehendit*, inquit, *ſed ſemen Abraham apprehendit. Vnde debuit in omnibus adſimilari fratribus, ut miſericors fieret & fidelis pontifex ad Dominum.* At nos id dictum rectis ſuffragiis coronantes, ſanctam ſcripturam ubique ſequentes, & divinorum magiſtrorum voces admirantes, immo verò leges eſſe eas ſanctiſſimas arbitrantes, non ſanctorum angelorum neque ſuam naturam apprehendere dicimus Dei verbum & patris; ſed ut placitum eſt divinis litteris, credimus inumbraſſe ſanctæ virgini, quippe cùm ſit virtus patris altiſſimi, & finxiſſe ſibi corpus ex, ea operatione tamen ſpiritus ſancti, & factum eſſe hominem, & nuncupatum filium Abrahæ & David, cùm non deſiiſſet eſſe verè filius Dei & patris, ſed manſiſſet in ſua natura & majeſtate & gloria deitatis, licèt factum ſit caro. Inconvertibilis enim Deus eſt & omni converſione valentior. Eſt igitur unus atque idem filius & Dominus & ante incarnationem & poſt incarnationem. Et dividere unum in duos & veram ἕνωσιν labefactare & ſeparare in partes, & ſeorſum dicere hominem, ſeorſum Deum, impietatis eſt crimen ingentis.

Hebr. 2.

Verùm his omnibus contemptis, Neſtorius auſus eſt iſta verba proferre. *Hoc autem ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu: qui cùm in forma Dei eſſet, ſe exinanivit, formam ſervi accipiens. Non di-*

Vide ſuprà pag. 204.

xit: Hoc ſentite in vobis quod & in Deo verbo; quod cùm in forma Dei eſſet, formam ſervi accepit. Sed ubi dixit Chriſtum, quaſi duarum naturarum appellationem, ſine periculo eum & formam ſervi quam accepit nominavit & Deum, cùm ea abſque peccato dicantur de naturarum duplici & ſeparabili ratione. Et rurſus in alio tractatu: *Vt in nomine*, inquit, *Ieſu omne genu flectatur cæleſtium & terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Propter illum qui portavit, eum qui portatus eſt colo; propter inviſibilem veneror apparentem. Nunquam ab eo qui apparet Deus ſeparatur. Ideo nec ego honorem ſeparo. Separo naturas, ſed unam facio venerationem.* Et rurſus in alio tractatu: *Dic eum qui aſſumpſit, quia Deus eſt; dic eum qui aſſumptus eſt, quia ſervus. Adde conjunctionis deinde dignitatem, quia duorum auctoritas communis eſt; quia duorum eadem dignitas, manentibus naturis, confitere dignitatis unitatem.*

Vide ſuprà pag. 114. 205.

Vides eum naturas ubique ſeparare, unam verò facere, ut ipſe ait, venerationem, & communem auctoritatem dicere & ſolam dignitatis ἑνότητα. Quicquid autem commune eſt, non uni poteſt eſſe commune, ſed vel duobus certè vel pluribus ſeparatim & ſeorſum intelligendis. Pro qua igitur cauſa criminati ſunt ſermonem quia hæc anathematizamus? Quod tantum crimen admiſimus, ſi profanis & novis Neſtorii fabulis pietatis dogmata opponentes, tuitionis fratrum competentem habuimus rationem? Sed quoniam aiunt me meis adverſari ſermonibus, & ad probationem hujuſce rei recitant partem epiſtolæ meæ quæ eſt ad ſanctos monachos ſcripta, decere

existimavi ad hoc quoque verbis me competentitibus reſpondere. Aiunt enim duas & me dixiſſe ſubſtantias, & hoc ſibi ad probationem ſufficere arbitrantur. Poſita igitur parte epiſtolæ, inferam mox ea quibus mendaces ubique & vaniloqui convincantur. Habet epiſtola: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non ſanctificatum eſt ſolum ipſum per ſe Dei verbum. Sin verò eſt qui exiſtimet eum qui eſt natus ex ſancta virgine unctum fuiſſe & ſanctificatum ſolum ipſum per ſe, proptereaque Chriſtum eſſe nominatum, procedat in medium, & probet quòd unctio ſola ſufficiat eum qui ungitur declarare gloriæ patris conſimilem ejuſdemque ſedis eſſe cum Deo, qui eſt omnibus eminentior.* Nam quia Dei verbum ſeorſim nominatum Chriſtum Neſtorius novarum blaſphemiarum novus inventor affirmat, ſeorſum autem & ſeparatim Chriſtum alium, qui eſt natus ex virgine, nos hujuſmodi ipſius opinionem, tamquam minùs aptam & incongruam & extra terminos poſitam veritatis, vituperamus; & neque Dei patris verbum ſolum ipſum per ſe & ſeorſum unctum eſſe oleo lætitiæ affirmamus, neque porrò ſeorſum & ſolum ipſum per ſe ut hominem, & alium eſſe filium verbum Dei patris præter illum qui eſt natus ex virgine, ſed unum magis Chriſtum oportere affirmamus ab omnibus nominari incarnatum & hominem factum unigenitum Dei verbum. *Unus enim Dominus, una fides, unum baptiſma.* Nulli igitur volenti recta ſentire obſcurum eſt illos depravare eorum quæ à me ſunt ſcripta ſententiam & hic quoque calumniam facere veritati. Id autem etiam ob aliam cauſam rectum eſt & procul ab omni vituperatione ſummotum. Novimus enim

C. 1. antiquæ verſionis Concilii Epheſ. pag. 394.

Epheſ. 4.

videlicet quia alia quædam eſt caro proprietate naturæ ſuæ præter verbum quod eſt natum ex patre, aliud porrò ratione naturæ ſuæ unigenitum Dei verbum. Verùm id ita eſſe ſcire, non eſt dividere naturas poſt unitatem.

Verùm ſi quis velit vim myſterii perſpicaci mentis oculo intueri, ex eo ipſo facilè intelligat quod & à principio diximus, quia non ſuam naturam apprehendit Deus verbum, ſed ſemen Abrahæ. Nec verò eſt verbo Dei in ſubſtantia ſimile ſanctum corpus, quod eſt ex ſemine Abrahæ: quo ſumpto ex beata virgine, proceſſit homo, ut fratribus aſſimilaretur, & nuncuparetur primogenitus qui èſt unigenitus. Sed tametſi alterius naturæ ſit corpus præter verbum Dei patris, attamen unus & Chriſtus & filius & Deus & Dominus, licèt factus ſit caro. Et veræ unitatis rationem labefactare periculoſum eſt, & ſecernere in duas partes ſubſtanrias, & eas diverſas quidem eſſe dicere inter ſe & ſeparatas proprietare ſua, ſolam autem habere conjunctionem extrinſecus & honorariam. Si verò dicamus naturalem ἕνωσιν, veram dicemus; & maximè cùm divina ſcriptura hac dictione tam frequenter utatur. Scribit enim alicubi beatus Paulus: *Et eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri.* Nemo eſt autem qui dicat iram divinam *natura* habere ſubſtantiam, ita ut etiam ipſius filii dicantur eſſe peccantes. Nam ſi ita dixerimus, erimus nempe Manichæorum furori conſimiles; ſed *natura* poſuit pro eo quod eſt *veritate.* Ergo non confundentes naturas, nec, quemadmodum adverſarii commemorant, inter ſe eas commiſcentes, naturalem dicimus ἕνωσιν factam, ſed ex duabus rebus diſſi- *Epheſ. 2.*

milibus, id eſt, ex deitate & humanitate unum factum eſſe Chriſtum, filium, & Dominum ubique affirmamus. Apollinaris verò dogmata nulli omnino cauſæ ſunt nobis. Eos etenim qui ſemel tamquam veritatis corruptores damnati ſunt convenit averſari.

Anathematiſmus quartus.

Si quis perſonis duabus ſive ſubſtantiis voces quæ ſunt in evangelicis vel apoſtolicis ſcriptis diſpertiat, quæ vel de Chriſto à ſanctis dicantur, vel ex ipſo de ſe ipſo, & has quidem ut homini qui præter Dei verbum ſeorſum intelligitur deputet, has verò, ut divinas, ſoli Deo verbo, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Hic quoque ipſum ſuorum dogmatum convenit admonere, in quibus ait: *Et ſi audierit quòd proficiebat ætate & ſapientia & gratia, ne* *Luc. 2.* *profectus ſapiens fuiſſe Dei verbum putaveris, ſed ne illud quidem auſus fueris dicere quòd profectum ætatis & ſapientiæ & gratiæ homini aſſignemus.* Sed etſi negent ſcripturæ teſtimonium docentes, quòd juxta viſibilem carnem Domini profectus fiebat, non eſt tamen tempus modò nobis ipſum convincendi ad capitulum propoſitum feſtinantibus. Vt enim probemus ipſum duas ſubſtantias dicere & ſibimetipſi repugnare, poſuimus ea quæ antè dixerit. Perſonis autem duabus vel ſubſtantiis duabus vel filiis ſejungentes ἕνωσιν ſive unum filium, voces aptare non convenit. Indi-

vidua enim & inſeparabilis ſumma illa ἕνωσις, & unus eſt filius omni ratione & omnibus modis. Servata igitur unitate, & uno filio & Chriſto & Domino demonſtrato, uni eidemque filio ea quæ dicuntur oportet aptare. Non dividere autem voces evangelicas, vel quæ ab ipſo Domino de ſe ipſo dicantur, vel quæ in litteris apoſtolicis poſitæ ſunt, furoris ingentis eſt. Nam ſi voces non dividamus, quibus oculis inſpiciamus Eunomianos vel Arrianos, qui omnia quæ dicuntur in unam ſolent conferre naturam & humiles humanitatis voces ad divinitatis referre faſtigium? Vel quomodo intelligamus Domini voces, qui propter carnis naturam viſibilem dixit: *Non veni meam voluntatem facere.* & illud: *Ioan. 6.*
Mandatum accepi quid dicam & quid loquar. &: *Ioan. 12.*
Ego ex me nihil facio. &: *Aſcendo ad patrem* *Ioan. 8.*
meum & patrem veſtrum, & Deum meum & Deum *Ioan. 20.*
veſtrum? & cetera hujuſmodi. Nam ſi individuæ ſunt voces ſicut & naturæ, erit ipſius per ſe unigeniti Dei Deus pater, miniſter verò & internuntius mandatorum patris filius juxta deitatem. Et ſi humiles voces in naturam deitatis referamus, cui adſcribamus: *Ego & pater unum* *Ioan. 10.*
ſumus. &: *Quòd eadem faciat ipſe quæ & pater.* *Ioan. 5.*
&: *Quemadmodum enim pater ſuſcitat mortuos, ita & filius quos vult vivificat?* Sed eſt certè juxta ipſius Domini vocem pater Deus quidem carnis quæ noviſſimis temporibus ex ſemine David facta eſt, pater verò verbi quod ex ipſo caſtè impaſſibiliterque ſemper eſt natum, filietate uno modo ſervanda & manifeſta. Quomodo enim accepimus, *Amen amen dico vobis, ante-* *Ioan. 8.*
quam Abraham eſſet, ego ſum, & *Omnia per ip-* *Ioan. 1.*

ſum facta ſunt, ſi voces ſint individuæ? Adſcribemuſne vocem naturalem illi quæ noviſſimis temporibus ex ſemine David facta eſt, antequam Abraham eſſet & David eſſet, ipſam fuiſſe, & omnia per ipſum facta? An magis pietatis intuitu, naturis inconfusè manentibus, & unitate indiviſa, voces ſecundùm vim conjunctarum naturarum, ſicut ſuprà dictum eſt, imputemus, in unum filium & Dominum & Chriſtum, non in unam naturam, omnia conferentes, ſicut & ex uno nomine naturam utramque intelligimus propter ἕνωσιν ſummam & nobis in
Ioan. 3. intelligibilem; ut: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis qui eſt in cælo.* &
Ioan. 6. porrò: *Si videritis hominis filium aſcendentem ubi erat antea.* nonne ex appellatione filii hominis & illum qui inconfusè & inſeparabiliter eſt ei conjunctus accipimus? Nam ſi & dominum hominis diceret propter aſſumptæ & viſibilis carnis naturam, Deum ſe tamen factis oſtenderet,
Heb. 2. & porrò *Ieſus Chriſtus per quem omnia*, & porrò
Heb. 13. *Ieſus Chriſtus heri & hodie, idem ipſe & in ſecula.* Si heri & hodie, quomodo per ipſum omnia? Et ſi per ipſum omnia, quomodo heri & hodie? Sed & quòd *omnia per ipſum* verum eſt, & quòd *heri & hodie* credendum eſt, & quòd *idem & in ſecula* certiſſimum eſt, ſi ſecundùm diverſitatem naturarum inconfusè inſeparabiliterque conjunctarum voces aptaverimus, intelligentes ſecundùm quod viſibile eſt *heri & hodie*, ſecundùm intelligibile *in ſecula*, ſecundùm verò filietatis conjunctionem unum eundemque.

Reſponſio orthodoxi.

Videlicet hæc eſt intentio eis qui inconſiderate & temerè objurgare contendunt, anathematiſmos quos tam utiliter, & neceſſariò fecimus, nihil prorsùm rectum nec ſentire nec dicere, ſed ſe tantùm maledicos & obtrectatores oſtendere. Nam ſi ſuæ mentis oculum ſcriptis diligenter voluiſſent intendere, certè cognoſcerent ſe magis anathematiſmum ſuis ſuffragiis comprobare & ex his quæ ipſi accuſant evidenter oſtendere non eum imperitè eſſe à nobis factum.

Vir bonus Neſtorius cùm in Eccleſia prædicaret, hoc dixit: *Ut id evidentius clariuſque omnibus faciam, & Arrianis & Eunomianis & Apollinariſtis & omnibus qui ſunt ejuſdem gregis ſtudium eſt dicere* Θεοτόκον, *quaſi commixtionem quandam factam & naturis minimè dividendis voces humiles non de humanitate accipere, ut locum inveniant adversùs deitatem, tamquam omnia quæ dicuntur, de uno eodemque dicantur.* His ita dictis, commodiſſimè anathematiſmus à nobis eſt factus, non concedens in duas perſonas dividi vel in duas ſubſtantias unum Dominum Ieſum Chriſtum. Quòd verò ipſi quoque dictis noſtris aſſentiant conſpicuum eſt ex his quæ & ſentire ipſi & ſcribere ſtuduerunt, quæ ſe ita habent: *Perſonis autem duabus vel ſubſtantiis vel filiis duobus unitatem dividentes ſive unum filium voces aptare non convenit. Individua enim & inſeparabilis ſumma illa* ἕνωσις, *& unus eſt filius omni ratione & omnibus modis. Servata igitur ſumma unitate, &*

Cyrill. lib. 1 adversùs Neſtorium.

uno filio & Chriſto & Domino demonſtrato, uni eidemque filio ea quæ dicantur oportet aptare. Ceterùm, juxta vim naturarum conjunctarum, uni filio aptare quæ dicuntur oportet. Ergo ſi ſumma illa ἕνωσις ſervanda eſt, quæ jam diviſionis ratio poſſit interrumpere? Et ſi quis dividere audeat, procul à recta ſemita videtur errare & à pietatis dogmatibus abhorrere.

Quid igitur ita anathematiſmus? *Quiſquis dividat voces hoc modo, ut has quidem tamquam homini qui præter Dei verbum ſeorſus intelligatur deputet, has verò tamquam divinas ſoli Deo verbo, anathema ſit.* Et ſi hi qui dividunt & ſeparant in hominem ſeorſum & in Deum verbum ſeorſum, non dividunt unum Chriſtum, nec duos filios dicunt, meritò mihi ſuccenſeant objurgatores. Sin verò ita ſentire planè diviſio eſt, quamobrem meos objurgaverint ſermones, cùm præſertim ipſi quoque ex his quæ dicant individuum & unum per unitatem ſummam confiteantur eſſe Emmanuel? Voces quidem ſingulas quæ ſint dictæ de Chriſto, vel quæ ab ipſo probatæ ſunt, ſapienter accipiendas eſſe & ipſe laudans aſſentio, & omnes qui ſolent recta ſentire. Aliæ enim divinæ ſunt, aliæ carnis diſpenſationi magis convenientes. Sed quoniam unus idemque eſt Deus ſimul & homo, propterea nunc divinè loquitur, nunc humanè. Vnius tamen Ieſu Chriſti & hos & illos affirmamus eſſe ſermones, neque divinitate nudantes templum quod eſt natum ex virgine, nec ſine carne dicentes eſſe verbum Dei & patris poſt arcanam & ineffabilem unitatem.

Illud autem admiror, quòd cùm videantur

mea curioſè rimari, &, quemadmodum ipſi exiſtimant, ſubtiliter meas ſcrutentur epiſtolas, illa quidem quæ ſunt in ipſis utilia & neceſſaria & ad probationem rectorum dogmatum pertinentia conſultò prætereunt, invadunt verò ſatis agiliter & impigrè ſi quid illis viſum fuerit vel tenuiſſimam habere ſuſpicionem per quam poſſint calumniam nobis inferre. Meminero autem meorum dictorum. Scripſi enim in epiſtola ad Neſtorium hoc modo: *Voces autem ſalvatoris noſtri quæ ſunt in evangeliis neque duabus ſubſtantiis nec duabus perſonis dividimus. Neque enim duplex & unus eſt & ſolus Chriſtus, licèt ex duabus rebus diverſis intelligatur in unam inſeparabilemque unitatem fuiſſe conlatus; ſicut etiam homo, licèt ex anima intelligatur & corpore, non ideo duplex eſt, ſed unus ex utroque. Sed humanas voces, necnon etiam divinas, ab ipſo prolatas eſſe rectiſſimè confitemur. Ubi enim ut Deus de ſe dicit,* Qui me videt, videt & patrem meum, *&*, Ego & pater unum ſumus, *divinam ipſius intelligimus arcanamque naturam, per quam eſt ad patrem ſuum, propter ſubſtantiæ ſimilitudinem, imago & figura & lumen gloriæ ipſius. Ubi verò humanitatis menſuram non inhonorans Iudæos alloquitur,* Nunc me quæritis interficere hominem qui veritatem vobis locutus ſum, *nihilominus ipſum qui eſt in ſimilitudine & æqualitate patris Deum verbum ex menſura humanitatis ipſius agnoſcimus. Nam ſi neceſſe eſt credere quia cùm ſit Deus natura, factus ſit caro ſive homo animata carne anima rationabili, quare quemquam pudeat vocum ipſius, ſi humano more ſint dictæ? Si enim fugiat ſermones qui videntur homini convenire, quis eum coëgit fieri hominem ſimilem*

Extat infrà poſt epiſtolam Neſtorii ad Cæleſtinum.

Ioan. 14.

Ioan. 10.

Ioan. 7.

noſtri? Qui verò ſe propter nos miſit in voluntariam exinanitatem, quam ob cauſam fugiat competentes exinanitati ſermones? Uni igitur perſonæ voces omnes evangelicas dedicandum eſt & uni ſubſtantiæ
1. Cor. 8. *verbi incarnati. Unus enim Dominus Ieſus Chriſtus, juxta ſcripturas.* Igitur non oſtendimur ignorare diſpenſatiónem quæ unicuique voci conveniat, ſed magis non permittere ψυχικοῖς & Chriſtum non habentibus duos filios nominare vel dicere, dividentibus à ſeſe ſubſtantias poſt inſeparabilem unitatem.

Sed quoniam breviſſimam partem noſtræ epiſtolæ in principio ſuorum poſuere dictorum, interminantes ſe quodam nos tempore convicturos quaſi non mediocriter delinquentes in verbum Dei & patris, & naturæ ipſius inconſultiſſimè aſcribentes id quod carni convenit incrementum, age, etiam ſuper hoc quoque quæ ſunt reſpondenda dicamus, illam omnem partem epiſtolæ apponentes. Timentes enim illi ſcilicet veritatem & ſubripere auditoribus feſtinantes, partem illam tantummodo poſuerunt quæ ipſis utilis videbatur, per quam poſſent ratione coloratam calumniam nobis inferre. Ita autem ſe habet ſcriptum: *Et ſi audieris quòd proficiebat Ieſus ætate & gratia & ſapientia, ne ſapiens ex profectu fuiſſe Dei verbum exiſtimaveris, meminero au-*
1. Cor. 1. *tem potius ita ſcribentis beatiſſimi Pauli: Chriſtus Dei virtus & Dei ſapientia. Sed nec illud temerè auſus fueris dicere quod profectum ætatis & ſapientiæ & gratiæ homini aſſignemus. id enim nihil aliud eſt niſi dividere in duas partes unum Chriſtum. Sed, ut dixi dudum, cùm ante ſecula ſit filius, noviſſimis temporibus filius fuiſſe dicitur Dei, carnis ſuæ*

Vide ſuprà pag. 178. *incarnatus ex virgine Maria Dei filius, qui habitavit in nobis, non in homine operatus Hoc enim de Prophetis eſt & Apoſtolis. Perfectus Deus in carne, perfectus homo in ſpiritu. Non duo filii, ſed unus; quidem naturalis filius, qui aſſumpſit hominem; alter verò mortalis aſſumptus à Deo: ſed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra Deus.*

Felicis ſanctiſſimi Epiſcopi & martyris Romæ.

Suprà pag. 178. *De incarnatione verò verbi & fide, credimus in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum natum ex virgine Maria. Hic enim eſt filius Dei æternus & verbum, & non homo à Deo aſſumptus ut ſit alius præter ipſum: ſed cùm eſſet Deus perfectus, factus eſt ſimul & homo perfectus, incarnatus ex virgine.*

Anathematiſmus ſeptimus.

Si quis ut hominem operatione Dei verbi adjutum filium dicat, & gloriam unigeniti ut alii præter ipſum aſſignat, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Operatione adjutum ab ſpiritu Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ut hominem ſimpliciter aut ut prophetam aut ut Apoſtolum nemo eſt qui confiteatur. Apoſtolicas verò voces de ipſo dictas propter naturam carnis viſibilem nec negare poſſumus nec delere modò dicentes, *Secundùm operationem principatus virtutis ipſius, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans ipſum à mortuis.* & rurſus: *quem Deus ſuſcitavit à mortuis, ſolvens dolores mortis.*

Epheſ. 1. *Act. 2.*

generationem diſpenſatoriè propriam faciens ; ita etiam cùm ſit ſapientia genitoris, proficere ſapientia dicitur qui eſt perfectiſſimus, utpote Deus, humanitatis propria propter ſummam ἕνωσιν *in ſe familiariter accipiens.* Pro qua igitur cauſa (Deo dicente : *Iudicium juſtum judicate*) veritatem ipſi cor- Deut. 1.
rumpunt ? Neque enim diviſionem ſubſtantiarum poſt ἕνωσιν aſſerimus, neque deitatis naturam incremento & profectu dicimus eguiſſe, illud autem magis, quòd per diſpenſationem ſua fecerit ea quæ ſunt carnis propria, utpote caro factus juxta ſcripturam. Quòd verò tali fidei & opinioni ſanctorum etiam patrum chorus aſſentiat probabo, appoſita parte tractatus habiti à beatæ memoriæ Attico, qui ita ſe habet. *Hodie Chriſtus Dominus clementiæ generatio-* Vide ſuprà
nem ſuſcepit. Nam divinæ dignitatis jam antè ha- pag. 184.
buerat. Et adjecit porrò Clementiæ. Verbum exinanitur, quod natura inexinanibile eſt. Se enim Philipp. 2.
exinanivit formam ſervi accipiens. Incarnabilis in carne fit. Nam verbum caro factum eſt. Qui tracta- Ioan. 1.
ri non poteſt propter incorporalem naturam, contrectatur. Qui initium non habet, fit ſub initio corporali. Perfectus creſcit, invertibilis proficit, dives in cœnaculo fit. Qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur. Rex reponitur in præſepe.

Quòd verò dividere ſubſtantias poſt unitatem ſit grande peccatum, immo magis evertat venerabile incarnationis myſterium, ſcibimus nihilominus ſi inſpexerimus dicta ſubjecta Iulii & Felicis, qui Romanæ Eccleſiæ præfuerunt.

Iulii Epiſcopi Romæ.

Prædicatur autem ad conſummationem fidei &

mortis. & rurſus : *virtute Dei exaltatus*. & quæ ſunt horum ſimilia. Sed licèt hæc ita dicantur propter id quod apparet, nemo tamen exiſtimet eum ut hominem ſimpliciter operatione adjuvari, aut ut ſanctum, aut ut prophetam, aut ut Apoſtolum. Ergo divinas voces neque delemus neque negamus, aut imperitè & per blaſphemiam anathematizamus voces dictas & poſitas propter viſibilem carnis naturam; neque ut hominem ſimpliciter, aut ut ſanctum, aut ut prophetam, aut ut Apoſtolum operatione adjutum dicimus. Neque enim diceret : *Hæc dicit Dominus*; ſed ut filius legiſlator : *Ego dixi vobis*. *Matth. 5.*

Reſponſio orthodoxi.

Nunc quoque nobis nihilominus iiſdem verbis eademque ratione reſpondendum eſt. Vnus enim eſt certè Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui quidem eſſe creditur & verbum quod eſt ex Deo patre ſempiternum & ante ſecula, & qui noviſſimis ſeculi temporibus homo eſt factus, quique præcipuam habuit inæſtimabilemque generationem ſecundùm carnem; ſed unus filius & Deus & Dominus operatus ſigna virtuteſque ſupra hominem demonſtrans, licèt factum caro, nihilominus ſic quoque ſe eſſe Deum verum & patris virtutem. Neque enim homo factus deſiit eſſe quod fuerat. Denique implebat mirabilia, modò objurgans dæmonia, modò contundens Satanam, cæcis lumen immittens, mortuos ſuſcitans, mare gurgitibus ſæviens uno ſopiens verbo, non ut hominem neſcio quem & alium præter ſe Chriſtum clarificans, quemadmodum unum-

quemque Prophetarum & Apoſtolorum, ſed ſibi gloriam pariens, ut Deus natura eſſe ab omnibus crederetur, licèt factus ſit homo.

Nonne igitur flagitioſiſſimum eſt pati Neſtorium dicentem: *Communes enim ſunt trinitatis operationes, & tantummodo ſubſtantiis dividendæ. Unigeniti verò præclara gloria aliquando patri aſſignata eſt, aliquando ſpiritui, aliquando Chriſti virtuti.* V. de ſuprà pag. 206. Aut probent igitur objugatores alium eſſe Chriſtum ſeorſum & ſeparatim intelligendum, cui ſuam virtutem impoſuit unigenitum Dei verbum, quaſi alius ſeorſum filius præter ſe ipſum; aut ſi non eſt alius, ſed unus atque idem & ex patre unigenitus & ex muliere homo ſecundùm carnem, quam ob cauſam nos melius fuerat reticere, ac non magis deliramentis illius vim opponere veritatis & ſplendorem veritatis dogmatum declarare? Erat quidem & eſt Deus filius; ſed quoniam humanitatis menſuram ſemel ſuſcepit, nec inhonoravit diſpenſationem, ſed omnia propter exinanitatem voluntarius noſtri cauſa ſuſtinuit, ideo cùm juxta ſuam naturam ipſe ſit vita, ex patre dicitur vivificari, & cùm ſit gloriæ dominus, gloriam dicitur accepiſſe. Ait enim Hebræus ex Hebræis, legiſlator verè, & ex tribu Benjamin: *Paulus Apoſtolus, non ex hominibus, neque per homines, ſed per Ieſum Chriſtum & Deum patrem, qui eum ſuſcitavit à mortuis, gloriam dans ei.* (Gal. 1.) Sed etſi dicatur à patre gloriam accepiſſe, quia hoc ad incarnationis menſuram pertineat, ſcit tamen ſe, quòd Deus eſt, habere dignitatem quæ modum totius creaturæ tranſcendit. Ait enim. *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo; & nemo novit filium niſi pater, neque patrem quis novit* (Matth. 11.)

niſi filius, & cui filius voluerit revelare.

Dicat aliquis cupiens diſcere: Si omnia tibi à patre tradita ſunt quaſi gloriæ egenti & qui habere debueras in omnes dominationem propter humanum modum, quare dicis impoſſibile eſſe hominum mentibus te poſſe noſcere ſicut & patrem? Non, inquit, viſibilibus tantùm cognitio de me continetur. Sum Deus enim in carne & ſanguine, ſecundùm carnem noſcendus; ſecundùm divinitatis naturam & gloriam par ſimiliſque Deo patri, & omnem cogitationem ſupervolans ac ſermonem.

Ergo, ut ad propoſitum redeamus, neque apoſtolicas evacuamus voces, abſit, nec secùs quàm oporteat ſentientes, ἐνανθρωπήσεως rationi repugnamus; ſed ſacras magis litteras ubique ſequentes, & divinorum doctorum dicta firmantes, illis exſurgimus qui Eccleſiæ recta dogmata pervertunt.

Quòd verò pater à mortuis dicatur ſuſcitaſſe Dominum Ieſum Chriſtum, videlicet cùm ea res erga carnem ipſius impleretur, nulli eſſe dubium poteſt. Ipſe verò, cùm ſit vivifica & efficax virtus patris, templum ſuum vivificabat, juxta illud: *Solvite templum iſtud, & in triduo reædificabo illud.* Erat igitur corpus illud vivificandum non alienum, nec unius hominum noſtri ſimilium, ſed ipſius proprium verbi.

Anathematiſmus octavus.

Si quis dicere audeat aſſumptum hominem coadorari oportere cum Deo, & conglorificari & connuncupari Deum, tamquam alterum cum

altero, ac non magis una veneratione colit Emmanuel, & unam ipſi glorificationem deputat, eò quòd verbum caro ſit factum, anathema ſit.

Reſponſio hæretici.

Coadorari & conglorificari ut de perſonis, aut de ſubſtantiis, aut duobus filiis non dicimus, tamquam ſi carnaliter veneratio fiat, & Deo verbo aliter, ſed magis unam venerationem & cetera. ut uni filio offeramus, ita poſitum eſt ſicut ipſe etiam in primo tomo dicit: *Cùm conſederet enim ut verbum ſuo patri, & ex ipſo ſit & in ipſo per naturam, rurſus audiebat dicentem cum carne:*
Pſal. 109. *Sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Ita etiam adorarari ipſum dicimus tam à nobis quàm à ſanctis angelis.*

Ad hæc igitur hoc dicimus, quòd valdè doctè peritèque objurgavit eos qui cum carne adorari unum eundemque filium volunt, tamquam ſi longè diverſa ſint inter σὺν καὶ μετ᾽, quod ipſe ita poſuit ut ſuprà memoratum eſt, dicens cum carne adorari oportere, abnegans verò coadorari carnem cum deitate.

Reſponſio orthodoxi.

Acutiſſimos nos divinus Paulus effecit dicens:
2. Cor. 13. *Voſmetipſos probate ſi eſtis in fide.* Humanus etenim ſenſus etſi quadam jactantia & amore ſui extra rectam ſemitam feratur & à veritatis dogmatibus abhorrentem habeat motum, ſuas novas ineptaſque cogitationes ipſe ſentire formidat, ſe tamen facillimè emendabit, ſanctorum pa-

trum ſcrutatus labores & ſcripta qui propter. rectiſſimam dogmatum ſcientiam memorabiliter ab omnibus conlaudantur, tumque ſuam fidem bene probabit. Propoſitum eſt enim omnibus qui mente ſunt ſana ſequi opiniones illorum: quoniam quidem ipſi quoque ſuum ſenſum apoſtolicæ & evangelicæ traditionis implentes, & fidei rationem rectè & irreprehenſibiliter ex ſacris litteris concipientes, lumina erant in mundo, verbum vitæ habentes, ſicut ſcriptum eſt. *Philip. 2.*

Scribit igitur ſempiternæ memoriæ pater noſter Epiſcopus Athanaſius de omnium ſalvatore Chriſto: *Confitemur & eſſe ipſum filium Dei & Deum ſecundùm ſpiritum, & filium hominis ſecundùm carnem, non duas naturas unum filium, unam adorandam, & alteram non adorandam, ſed unam naturam verbi incarnatam & adorandam cum carne ipſius una veneratione, neque duos filios, alium quidem filium Dei verum & adorandum, alium autem ex Maria hominem non adorandum, gratia filium Dei factum ſicut & homines.* Porrò poſt alia: *Qui igitur ex virgine Maria natus eſt, filius eſt Dei natura & Deus verè, non gratia nec participatu, ſecundùm carnem natus eſt homo ex Maria, ſecundùm ſpiritum verò ipſe filius Dei & Deus.* Et rurſus: *Si quis autem contra hæc ex ſacra ſcriptura docet alium dicens filium Dei & alium natum ex Maria gratia filium factum ſicut nos, & ſunt duo filii; unus natura filius Dei ex Deo, & unus gratia, homo ex Maria, aut ſi quis Domini noſtri carnem deſuper dicit, ac non ex virgine Maria, aut converſam deitatem in carnem, aut confuſam aut commutatam aut paſſibilem Domini noſtri deitatem, aut non adorandam Domini noſtri carnem ut hominis, ac* *Lib. de incar. Verbi tom. 2.*

non adorandam ut Domini & Dei carnem, eum anathematiʐat ſancta & catholica Eccleſia, obtemperans
Gal. 1. *divino Apoſtolo dicenti: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.*

Hæc ita illo ſentiente & ſcribente nobis, gloriæ Chriſti hoſtis & rebellis Neſtorius, effrænatam in eum linguam ſolvens, ita ait: *Confiteamur eum & qui eſt in homine Deum. Colamus divina conjunctione cum Deo verbo coadorandum hominem.* Nonne planè hominem θεοφόρον nominat Chriſtum, & conjunctionem tantùm hominis factam eſſe dicit ad Deum, ſecundùm illud fortaſſe quod eſt Pauli voce memoratum: *Qui adhæret Domino, unus eſt ſpiritus.* Atqui iſtud eſt verum, ipſum eundemque fuiſſe magis Deum ſimul & hominem, & non hominem neſcio quem ſeparatim & ſeorſum intelligendum & tantùm conjunctione Deo adhærentem. Nam poſt illam ineffabilem adunationem, ſive quis dixerit Deum Emmanuel, hominem factum & incarnatum Dei verbum oportet accipere, & ſi hominem nominaverit, ſcimus tamen cum hoc eſſe etiam verbum patris. Eſt igitur aliud unum dicere filium Dei patris verbum cum carne conjuncta, & aliud dicere ei in homine eſſe Deum quemadmodum etiam in prophetis fuit ſive in nobis ipſis per ſpiritum ſanctum. Sine periculo autem & inreprehenſibiliter, ut opinor, hoc dixeris, quòd incarnatum Dei verbum, cùm ſit unus filius, non ſine propria carne ſed cum ipſa eſt potiùs adorandum; quemadmodum etiam omnis anima in ſuo corpore honoratur, & appellatione una, quod ex duobus eſt, ut unum animal nominatur. Cùm tu igitur de Chriſto om-

Vide ſuprà pag. 206.

1. Cor. 6.

nium ſalvatore ſermonem faciens dividas unum in duo, & hominem ſeorſum & ſeparatim intelligendum pronunties, deinde eum coadorari oportere & connuncupari Deum audias dicere, tamquam ſi alius ſit præter ipſum filius Dei, quis eſt qui ferre poſſit & tantam linguæ petulantiam ſilentio præterire? Oportuerat enim magis dicere: Colamus Deum verbum, quod factum eſt homo, & nuncupatur Deus, & in humanitate adoratur, quia & natura Deus eſt & ex Deo patre natus.

Sed dixerint è diverſo: Tu quoque reus eris ſcribens in epiſtola quòd filius patri cum ſua carne conſederit. Deinde quare reprehendis dicentem quòd oporteat coadorari hominem cum Deo verbo & connuncupari Deum? Tantumdem eſt enim & σὺν dicere & μετ'. Redarguamus ipſos vim ignorantes dictorum & naturam rerum minimè intuentes. Quotiens enim in una perſona & natura una ſive ſubſtantia ſermo explanans ea ex quibus ſit compoſita naturaliter ipſa perſona, adiciat τὸ σὺν, ſive τὸ μετ', ſervat ſignificationem unitatis, & non in duas partes diviſam eſſe definit. Quotiens autem ſubſtantiis in duas partes antè diviſis, ad ſignificandam utramque ſeparatim & ſeorſum τὸ σὺν dicitur, ſive τὸ μετ', tunc certè duorum aut plurium & non unius per compoſitionem ſignificatio eſt; ut ſi fortè dixero coadorari cum ſuo corpore hominis animam, ſi quis fortaſſe honor delatus fuerit homini qui eſt ex utroque compoſitus, aut ſi quis dixerit animam unum eſſe animal cum ſuo corpore, non certè in duos homines unum dividit, ſed apparet illum non ignoraſſe magis

ea ex quibus vel ſit vel compoſitus ſit. Sin autem dixero, Petrus & Iohannes connuncupantur homines, vel ſi dixero, Cum Petro Iohannes aſcendebat in templum, τὸ σὺν jam, ſive τὸ μετ̀, non unius ſignificationem habet. Neque enim compoſitus eſt Petrus cum Iohanne; ſed nec pro uno homine ambo æſtimantur.

Cur igitur veritatem corrumpunt, unum Chriſtum in duos per imperitiam dividentes? Aut ſi putant quòd nos conſedere patri dicentes filium cum ſuo corpore, duos intelligi dederimus filios, exquirant diligentiùs an non unum dicentes filium, uno etiam conſeſſu eum dicimus honorandum, non duobus; ita ut unus quidem & ſeorſum corpori deſtinetur, alter vero iterum verbo. Sed nunquam hoc probare poſſunt. Vnum enim cúm ſua carne filium, Deum ſimul & hominem, eundem uno conſeſſu cum patre aſſerimus honorandum. Cohonorari autem dicere & connuncupari Deum planè eſt confiteri duos eſſe cohonorandos & connuncupandos. Verùm id dementiæ plenum eſt & à rectis veritatis dogmatibus alienum.

Factus eſt igitur anathematiſmus in eos qui uſquequaque & omnibus modis dividunt Emmanuel, ſeorſus in hominem, & ſeorſus in Deum verbum. Vnum etenim ipſum nobis divinarum rerum prædicavere doctores & ſincera & incorrupta ſacrarum ſcientia litterarum.

Anathematiſmus nonus.

Si quis dicat unum Dominum Ieſum Chriſtum glorificatum à ſpiritu virtute ipſius quaſi aliena

uti & ab ipſo accipere ut poſſet operari adverſùs immundos ſpiritus & implere hominibus ſigna divina, ac non magis ipſius eſſe proprium ſpiritum, per quem operatus eſt ſigna divina, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Rurſus ea quæ ipſe antè dixit in medio proferamus, & ipſum ſuorum forſan oblitum admoneamus. Neque enim tantummodo Dominum ſigna in ſpiritu dixit implere, verùm etiam ipſum mortuum vivificatum eſſe per ſpiritum. Ait enim in primo tomo: *Si igitur non eſt paſſus, eò quòd mortuus eſt carne juxta ſcripturas, neque vivificatus eſt ſpiritu.* Conſiderare autem oportet quàm ſibi ipſe contraria loquatur in anathematiſmis ſuis negans Dominum in ſpiritu Dei dæmonia eicere & alia ſigna facere, & illam vocem Domini quæ in evangeliis poſita eſt falſam faciens dicentis, *Sin autem in ſpiritu Dei ego dæmonia eicio*; cùm nos Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & propria virtute & operatione ſpiritus implere mirabilia confiteamur; nec quia non habet ipſe propriam virtutem, ut virtute etiam ſpiritus ſancti indigeat.

Cirill. in cap I. antiq. verſ. Concil. Epheſ. pag. 199.

Matth. 12.

Qui verò non accipit ſpiritum, negat ſanctas ſcripturas. Nam & ſicubi dicat ſcriptura divina mirabilium opera patrem implere, (ſicut ait: *Pater manens in me & ipſe facit opera quæ ego facio*) & filius eſt qui facit, omnia enim quæ ſunt patris, filii ſunt; & ſi ſpiritum dicat facere, (ſicut ait: *Sin autem ego in ſpiritu Dei eicio dæmonia*) Dominus eſt qui facit in ſpiritu. neque

Ioan. 14.

Matth. 12.

enim alienus eſt filius à patre vel ſpiritu. nec diviſæ nec ſeorſum poſitæ ſunt trinitatis operationes, ſed propria trinitatis eſt uniuſcujuſque ſubſtantiæ operatio quæ in ſcriptura memorata eſt; ſicut & omnem creaturam modò filii opus
Pſal. 32. fuiſſe ſcriptura commemorat dicens, *Verbo Domini cœli firmati ſunt*, modò ſpiritus ſancti, adicit enim, *& ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*; ſed non quia non poſſit pater omnia facere, ope-
Ioan. 1. ratur & filius, verum eſt enim quòd omnia per ipſum facta ſunt; ſed ut trinitatis eandem ſubſtantiam, eundem honorem, eandemque virtutem ſcriptura nobis exprimeret, modò ait à patre, modò à filio, modò à ſancto ſpiritu eſſe facta. hoc enim modo etiam ſub una ſubſtantia pendere omnia intelligimus. Nam ſicut verbum ἐνούσιον ἐνυπόστατον unigenitum ex ipſa impaſſibiliter natum eſt, ſic ſpiritus ex ipſa exiit, qui eſt & ipſe in ſua ſubſtantia, ita ut una οὐσία in tribus ſubſtantiis deſignetur, & nulla à ſeſe juxta rationem ſubſtantiæ aliena eſſe noſcatur, ſed tantummodo proprietatibus demonſtrantibus ſive diſcretionibus ſingulæ ſubſtantiæ declarentur. Quo igitur modo propria eſt operatio quorum ſubſtantia & virtus & voluntas communis eſt? Quibus enim iſta communia ſunt, eorum certè una eſt operatio.

Reſponſio orthodoxi.

Opuſne mihi erit teſtium vocibus ad probandum adverſarios frivolas ineptaſque velle fabulas exercere & inconſideratè nos maledictionibus lacerare? At id opinor & ipſorum ſola verba poſſe monſtrare.

In propoſito anathematiſmo affirmavimus planè proprium eſſe filii ſpiritum ſanctum, & per ipſum implere eum ſigna divina. Adverſarii verò, qui tam frequenter meorum memetipſum obliviſci commemorant, in tantum ipſi ſtoliditatis ac dementiæ ceciderunt ut exiſtimarent me dicere non per ſpiritum eicere dæmonia filium. Nonne igitur hæc aperta calumnia eſt? Nam ſi non dignantur confiteri ejectionem dæmoniorum ad ſigna referri divina, dicant ſanè quæcunque ipſi voluerint, & me modis omnibus criminentur quòd non dixerim hæc non eſſe ſigna divina. Sin verò inter cetera mirabilia ejectio etiam dæmoniorum annumeranda eſt, cur, tamquam grande aliquid damnum, veritatem vitantes, loquacitatis ſuæ morbum in honorem maximè ponunt, nec aſpernantur potiùs rem & apud Deum & apud homines odioſam? Obliti autem mihi videntur Chriſti dicentis: *Quomodo dicis fratri tuo, Frater, ſine eiciam feſtucam ex oculo tuo, & ecce trabem non vides in oculo tuo.* ὑπόκριτα, *eice primùm trabem ex oculo tuo, & tunc vides eicere feſticulam de oculo fratris tui.* Matth. 7.

Quòd quidem divinitas una ſubſtantia ſit, pari virtute & operatione, non ex veſtra oratione comperimus, ſed id ita eſſe ex divina magis ſcriptura credimus. Quòd vero fidei rectæ rationi nihil obſit ſed proſit magis anathematiſmus propoſitus, videre nullus eſt labor. Eis enim qui dividunt unum Dominum Ieſum Chriſtum & ſeparant, ut ſæpe diximus, ſeorſus in hominem & ſeorſus in Deum verbum, ut duæ ſcilicet intelligantur eſſe perſonæ & duæ ſubſtantiæ, id facere non permittit, nec concedit dicere ut

unum hominem communem ſpiritus operatione adjutum fuiſſe filium ut mirabilia poſſet implere. Nam ſi ita eſt, nihil differt à ſanctis Apoſtolis vel Prophetis, qui Dei manſuetudine donationibus divinis oppleti dixerunt videlicet: *Gratia ſumus id quod ſumus.* Sed ſanctis quidem viris, in quibus divinarum donationum diſtributio eniteſcit, vox iſta rectè conveniat, Chriſto autem minimè. Proprius etenim ipſius eſt ſpiritus ſanctus, ſicut & Dei patris; & ſicut pater per ſpiritum, ita etiam ipſe per ſpiritum operatur. Denique dicens Iudæis, *Multa opera bona vobis oſtendi à patre meo*, &, *Non ex me loquor, pater autem qui manet in me, facit opera*, ipſe dicebat rurſus, *Sin autem ego in ſpiritu Dei eicio dæmonia*, operationem per ſpiritum ſibi aſcribens & patri propter eandem ſimilemque ſubſtantiam. Et ingens quidem longiſſimuſque tractatus ſuper his fieri poſſit, ſed aptioris eſt temporis hæc latiùs propagare. Igitur non ut aliena virtute dicimus Emmanuel adjutum eſſe per ſpiritum, ſed uſum eſſe magis ut ſua divinè & propriam habere virtutem ſubſtantiæ ſpiritus. Beati enim diſcipuli ſigna facientes dicebant: *Viri fratres, quid nos intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus ambulare ad ſpecioſam portam ſedentem claudum?* Chriſti verò proprius eſt ſpiritus ſuus.

1. Cor. 15.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Matth. 12.

Act. 3.

Verùm illis qui noſtra vituperare feſtinant hoc dicam, ſi non videtur horridum menti ipſorum dividi individuum filium, & ut communem hominem dici Ieſum adjuvari per ſpiritum, nos ab ita credentibus abhorrere. Sin verò Chriſtum unum & filium & Dominum confitentur eundem eſſe Deum ſimul & hominem,

credant nobiſcum quòd non adjuvetur quaſi aliena præter ſe ipſum & meliore virtute ſpiritus, ſed ipſe magis operetur ſigna divina per ſuum ſpiritum, in quo etiam omnium naſcentium virtus eſt. Hoc enim modo deſinent aliquando nobis ſine cauſa detrahere & dentibus contra nos livoris infrendere.

Anathematiſmus decimus.

Pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum divina ſcriptura commemorat. Obtulit autem ipſum ſe pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri. Si quis igitur Pontificem & Apoſtolum noſtrum factum eſſe dicat non ipſum verbum Dei, tunc ſcilicet cùm eſt caro factum & homo juxta nos, ſed ut alium præter ipſum ſeorſum hominem ex muliere, aut ſi quis dicat pro ſe obtuliſſe ipſum oblationes, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit ſacrificio qui peccatum non noverat, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Si Pontifex eſt Deus verbum, cui Deo ſuo vel quale ſacrificium offert? Sed oblitus eſt beati Pauli dicentis: *Neque enim habemus Pontificem qui non poſſit condolere infirmitatibus noſtris, tentatum in omnibus abſque peccato.* Heb. 4. Quis igitur tentatus eſt? Deus verbum, an natura magis humana, ſemen David? Et rurſus: *Non ſibi quiſque ſumit honorem, ſed qui vocatus eſt à Deo.* Heb. 5. Quemadmodum ergo Aaron, ſic etiam Chriſtus ſe pontificatu voluit clarificare. Quis eſt ergo qui cum Aaron comparatur in ſacerdotii dignitate, & cum eo qui non

ſibi honorem ſumit, ſed vocatus à Deo, & cum eo qui in ſacerdotii gradum aſcendit? Divina natura, quæ eſt coæterna cum patre, quæ omnia quæ ſunt patris, propria habet. Et in quam dignitatem, quæ ſe ipſa eſſet altior, aſcendebat? Sacerdotiumne dicamus divina natura eſſe glorioſius, in quod, non per ſe, ſed vocatus à Deo, ut ille ait, aſcendebat, & per id glorificabatur? An magis illa natura quæ ex ſemine David facta & præfinita eſt, cui etiam juravit Deus, ſecùndum pſalmiſtam, daturum ſe in æternum ſacerdotium. *Juravit* enim, inquit, *Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm*
Pſal. 109. *ordinem Melchiſedech.* Divinitaſne unigeniti pollicitationes cum jurejurando accipiebat à Deo ſe in æternum ſacerdotium accepturam, & per id ſe glorioſam futuram? Et quis nos ferat vel ſentientes iſta vel dicentes, ac non magis culpet memorantes Deum ordinari Pontificem & promiſſiones cum jurejurando accipere & vocari in ſacerdotii dignitatem, ac non per ſe honorem accipere, ſed in eum vocari, & comparari cum eo qui ſacerdotium primus acceperit? Et porrò, *ſicut & alibi*, inquit, *dictum eſt: Tu es ſacerdos in æter-*
Heb. 5. *num ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Quis porrò eſt qui Melchiſedech ſacerdotio aſſimilatus eſt? Idne poſtulat ratio pietatis ut Deum verbum exiſtimemus an magis carnem quæ ex nobis aſſumpta eſt, quæ ipſi inſeparabiliter & inconfusè conjuncta eſt? Et porrò inquit: *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui potens eſt eum ſuſcitare à morte cum clamore valido & lacrymis.* Deus verbum preces ſuplicationeſque cum clamore ad alium quendam, qui potens eſt ipſum

ſervare, offerens exauditus eſt pietate, & didicit ex quibus ipſe paſſus eſt & conſummatus?

Sed ne mens veſtra terreatur audiens de eo qui paſſus eſt, & eum qui impaſſibilis manſit. Neque enim ſeparatim & ſeorſus ille qui eſt ex ſemine David, filius nominatus eſt, ſicut nec divinitas poſt unitatem ſine carne viſibili filius appellata eſt. Filietas enim poſt ἕνωσιν cemmunis eſt utriuſque naturis non ſeparandis à ſe. Neque enim poſt ἕνωσιν ulla eſt inſecuta ſejunctio, manet autem illa ἕνωσις ſempiterna. Similiter in paſſionibus etiam carnis, deitas inſeparata, ſed impaſſibilis remanebat, & rurſus per carnem implebantur ſigna divina. Vnde unum eundemque filium confitemur, inconfuſis manentibus naturis, non alium & alium, abſit, ſed unum eundemque dicentes. Pontificem quidem noſtrum & Apoſtolum factum eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecundùm divinas ſcripturas nemo eſt qui non confiteatur, non ſejunctum tamen ſeorſus ex muliere hominem à Dei patris verbo ut eſſet id quod ex ſemine David factum eſt, conjunctum inconfuſè inſeparabiliterque cum Deo verbo, Pontificem tentatum in omnibus abſque peccato, edoctus ex quibus paſſus eſt obaudientiam, offerentem autem non pro ſe, ſed tantummodo pro nobis propriam carnem Deo & patri. Neque enim vnigeniti deitatis Deus eſt pater, ſed pater.

Vide infrà pag. 258.

Reſponſio orthodoxi.

Rurſus adverſariis opportunè dicatur à nobis: Quouſque claudicabitis utroque pede? Oportet enim illos ſanum & rectum ſenſum habere ad ſcripturæ ſcientiam, & non tamquam duplici ani- *Reg. 18.*

ma claudicantem & nimis invalidum & rectis uti
Iac. 1. veſt g s recuſantem. *Omnes enim bilingues inconſtanteſque viis ſuis omnibus inquietantur, nec quicquam à Domino impetrabunt.* Hæc autem dico, adverſarios nimiùm admiratus hunc etiam anathematiſmum tam impudenter petulanterque increpare; quippe id faciunt, nolentes verbum Dei & patris nominari à nobis Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ tunc cùm homo ſit factum. Qui enim generationi ipſius ſecundùm carnem calumniari conantur & audent quaſi novam rem repudiare fugientes ſanctam virginem dicere θεοτόκον, ut facilè negent diſpenſationis videlicet rationem, audient igitur per vocem
Iſaia 7. Eſaiæ: *Niſi credideritis, non intelligetis.* Divinus quidem Iohannes evangeliſta magnum aliquid & præcipuum exclamavit in orbem terrarum, verbum dicens carnem eſſe factum. Hi autem vim veritatis furantur, & ita eum dicunt carnem factum ut ſi dicatur & maledictio & peccatum. Et de his quidem ſatis jam antè diximus, ea quæ probare poſſent, hunc eorum de his infirmiſſimum eſſe ſermonem.

Ad objurgatores verò hoc in præſentia dicimus: Diſcite audire contribulati: percipite ſecundum Chriſtum myſterii fundamenta, diſpenſationis principes cauſas, & ipſum, ut ita dicam, ejus ſuperventum credite nobiſcum; immo potiùs ſacris litteris dare ſuffragium veritatis, confitentes quòd unigenitum Dei verbum, quod eſt in ſinu patris, per quem ſunt & in quo omnia, factum ſit caro, non converſionem aut confuſionem paſſum, ſed magis manens per naturam ſemper id quod erat & eſt & erit. Factum eſt autem caro,

generationem

generationem paſſum à ſancta virgine, ſecundùm carnem dico, & nuncupatus eſt filius hominis, & ſimiliter ac nos communicavit carni & ſanguini. Id ita credentibus & venerabilem veriſſimamque fidem tenentibus omnia quæ inſequuntur erunt planiſſima, & nihil ex his videbitur arduum nec obſcurum. ſcriptum eſt enim: *Plana omnia ſunt intelligentibus, & recta invenientibus cognitionem.* Prov. 8.

Oportere autem exiſtimo cauſas ob quas anathematiſmus ſit factus exponere. Qui enim ima ſummis miſcuit, qui & omnia confudit ille Neſtorius, tale quiddam alicubi dixit de Chriſto omnium ſalvatore: *Miſſus eſt denuntiare captivis remiſſionem is qui fidelis Deo factus eſt pontifex. factus eſt enim hic, non antè ſemper hic qui paulatim & gratia, ô hæretice, proficiebat in pontificis dignitatem.* His & alia eandem ejus impietatem & germanam audaciam indicantia intulit multa. Quis igitur eſſet qui cùm ejuſmodi verba audiret, non omnia melius perpeti ſe duceret quàm in his rebus inviſum Deo tenere ſilentium? Mortuus eſt pro nobis Chriſtus; injuria omni contempta, patibulum & ſecundùm carnem mortem ſuſtinuit. At nos ſalvatori noſtro vicem ne verborum quidem remuneratione ſolvemus, ſed alto ſilentio dormiemus, tam nefandas blaſphemias audientes? An non magis hujuſmodi criminum erimus nos quoque participes?

Quid ais: *In pontificem paulatim proficiebat?* Atqui cùm Deus ſit, exinanivit ſe, ſervi formam qui eſt natura liber accepit; humiliavit ſe qui omnem natum tranſcendit & deitatis faſtigiis gloriatur. Et ſi proficiebat quoniam exinanitus

eſt, modò ſe ipſum humiliavit, honoriſne ei & gloriæ exinanitatem cauſam fuiſſe dicamus? Deinde quomodo jam exinanitas eſſe poſſit? Ipſum, inquit, Dei patris verbum factum eſt Pontifex, Quiſnam eſt major ipſo & obſequio ſacerdotii honorandus? Ergo (dicam enim porrò) crede quòd cùm ſit Deus natura & in forma patris filius, non rapinam arbitratus eſt ut eſſet æqualis Deo, ſed exinanivit, formam ſervi accipiens. Si factus eſt homo, & ſi ſervi formam accepit, non arbitratus vile eſſe & diſpenſationi incongruum & Apoſtolum ſe & Pontificem nuncupari, hic qui non deſprevit humanitatis noſtræ menſuram quonam modo humana deſpernat?

Eſt quidem non arduum nec nobis difficile verbis pluribus progredi & hujus rei argumenta ponere prolixiore tractatu. Verùm, hoc interim omiſſo, proponam verba quæ ipſi fecerunt. *Vide ſuprà pag. 255.* Scripſerunt enim hoc modo: *Sed nec mens veſtra terreatur de eo audiens qui paſſus eſt, & eum qui impaſſibilis manſit. non enim ſeparatim & ſeorſus illud quod eſt ex ſemine David, filius nominatus eſt, ſicut nec divinitas poſt* ἕνωσιν *ſine carne viſibili filius appellata eſt. Porrò autem unde unum eundemque filium confitemur inconfuſis manentibus naturis, non alium & alium dicentes, abſit, ſed unum eundemque, Pontificem quidem & Apoſtolum noſtrum factum eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecundùm divinas ſcripturas nemo eſt qui non confiteatur, non ſejunctum tamen ſeorſum hominem ex muliere à Dei patris verbo.*

Si igitur unum dicunt filium, non dividentes in duo id quod eſt ex ſemine David & Dei patris verbum, lædunt myſterium, dividentes diſpen-

ſationem inter Deum & hominem ac non magis unum eundemque & Deum eſſe dicentes & hominem, ut omnia eſſent ipſius & divina pariter & humana? Nam ſi quid divinum de divinitate ipſius dicatur, id veriſſimum eſſe omnino credimus. Novimus enim eum Deum eſſe, etſi humanum aliquid huic item aſſentiemus. Confitemur enim Deum eſſe in carne & ſanguine, & humanitatis menſuram per humana cognoſcimus. Mille enim millia ſanctorum miniſtrant ipſi & divinam ipſius ſedem circumſtans ſeraphim. Sed quoniam factus eſt homo, etiam Pontifex nuncupatus eſt; non ut ſacrificium majori Deo offerat, ſed ſibi & patri fidei noſtræ confeſſionem, magis & patri. Si dixeris non eſſe Deo dignum ſacerdotio miniſtrare, aio ego quoque id: Si ſolum & abſque carne eſſe verbum diceres, rectè; ſed quoniam homo factus eſt, adtende ipſum & miniſtrantem propter humanitatem. Conſedet enim ut Deus. Quid enim ait beatus Paulus: *Talem habemus Pontificem qui ſedit ad dexteram ſedis magnitudinis in excelſis.* Scientes igitur quia cùm ſit Deus, factus eſt caro, & eſt unus atque idem, ipſi, ut uni, omnia tribuemus, & diſpenſationis non ignorabimus modos, vim ſententiarum ſapienter & artificiosè ad ipſius ſemper obedientiam referentes.

Anathematiſmus undecimus.

Si quis non confitetur carnem Domini vivificam eſſe ipſius Dei verbi propriam, ſed alterius cujuſpiam, conjunctam quidem ipſi per dignitatem ſive per ſolam divinam habitationem, ac non

magis vivificam, ut antè dixi, eò quod fuerit propria verbi, quod omnia [vivificare poteſt, anathema ſit.]

Reprehenſio hæreticorum.

Propriam fuiſſe verbi carnem dominicam per ἕνωσιν confitendum eſt; ſciendum tamen ex nobis eam fuiſſe adſumptam. Supervacuum eſt autem inferre *& non alterius cujuſpiam præter ipſum*, niſi fortè neget eam ex nobis fuiſſe adſumptam. Tam enim frequenter propriam dicere negantis eſt dominicam carnem eſſe noſtræ naturæ. Et ubi gloriatio noſtra? Per quem dicit Paulus: *Conreſuſcitavit nos ſimul & conſedere fecit?* Cujus enim hominis ſua caro alterius eſt? Nonne unuſquiſque noſtrum communem quidem habet carnem ſimili ſubſtantiæ ratione, propriam verò eò quòd unuſcujuſque caro non ſit alterius, ſed illius cujus eſt? Quid igitur vult propriam quaſi non unum aliquid dicens? Nam ſi intelligit dominicam carnem extra noſtram carnem fuiſſe adſumptam, ita ut uniuſcujuſque caro ejus eſt propria cujus eſt, non alterius, quid, quaſi novum dicens, propriam fuiſſe commemorat? An ſcilicet per obtentum negat eam ex noſtra natura fuiſſe adſumptam, ſicut in primo ſuo tomo evidentiùs dicit? *Et puer*, inquit, *erat, non juxta nos, id eſt, non in nuda, nec in ſola noſtri ſimilitudine, ſed in humanitate quidem propter carnem, divinus verò quaſi ſupra nos & de cælo.* Et item in ſecundo tomo ait: *Corpus enim erat, non alterius juxta nos, ſed proprium magis ipſius Dei patris verbi, quod erat natum ex ipſo.*

Epheſ. 1.

Cyrillus Alex. hom. 17. Paſchali. Cap. 1. antiquæ verſionis Concilii Epheſ. pag. 397.

Quis enim dixit unquam cujuſpiam priorum hominum carnem fuiſſe dominicam, aut Abel, aut Noë, aut Eliæ, vel alterius neſcio cujus ſuperiorum? Neque ſolùm dominicam carnem dicimus non fuiſſe cujuſpiam alterius ſuperiorum hominum, ſed ipſius magis Domini propriam & inconfusè & inſeparabiliter cum Deo verbo conjunctam. Verùm nec uniuſcujuſque noſtrum caro facta eſt unquam, ut ſuprà diximus, cujuſpiam alterius niſi ejus cujus ſit caro. Cùm hoc igitur traditione Eccleſiæ comprobetur, quare tam crebrò propriam dicit; niſi fortè neget eſſe eam noſtræ naturæ.

Quare autem negat dici oportere *conjunctam ipſi ſecundùm dignitatem & auctoritatem*, cùm ipſe in primo tomo dicat: *Ita enim paupertate ipſius divites facti ſumus, cùm natura humana in ipſo ſublevata ſit in divinam dignitatem?* At nos etiam contraria ſibi ponenti dicamus. Si naturæ manent inconfuſæ, manet autem ἕνωσις, & dicimus venerationem & dignitatem uni filio offerri debere, naturis in unitate manentibus inconfuſis, oſtende quid aliud deeſt quod poſſit ἕνωσιν comprobare, & adſentiemus & dabimus, ſine tamen confuſione naturarum. Sed ſcilicet ad probationem ſummæ ἑνώσεως nihil ei ſatis eſt quod non confundat naturas. At nos naturas quidem inconfuſas ſervamus, & ſummam divinamque unitatem & nobis intelligibilem confitemur, omnia ad ipſius glorificationem ut Deo & filio offerentes, dicentes ad eum beati Petri voce: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.*

Cyrill. homil. 17.

Matth. 16.

Reſponſio orthodoxi.

Inſtigabantur aliquando in furores impios miſerrimi Iudæi, telis invidiæ animum ſauciantes. Sed cùm ad hoc manus etiam ſceleratas inferrent Chriſto omnium ſalvatori, tantæ eorum audaciæ & facinorum cauſas ipſos reddere jube-
Ioan. 10. bat dicens: *Multa & bona opera facio vobis à patre meo. Ob quod eorum factum me lapidatis?* [At ii ad tantam temeritatem & impietatem cogitationum venerunt] ut ei etiam blaſphemiarum crimina obicere conarentur dicentes: *De bono facto non lapidamus te, ſed de blaſphemia, quòd tu, cùm ſis homo, facis te Deum.* Ait autem ad
Pſal. 81. ipſos ſalvator: *Non eſt ſcriptum in lege veſtra: Ego dixi: Dii eſtis? Si illos dixit deos ad quos verbum Dei factum eſt, & non poteſt ſolvi ſcriptura, quem pater ſanctificavit & miſit in hunc mundum vos dicitis quòd blaſphemat, quia dixi: Filius Dei ſum.*

Nos verò inquirentes apoſtolatus modum, per quem ad nos veniſſe dicitur, ex ſacris litteris cognitionem captamus. Dixit enim ipſe
Iſai. 61. per vocem Iſaiæ: *Spiritus Domini ſuper me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, denuntiare captivis remiſſionem & cæcis receptionem oculorum.* Miſſum autem dicimus filium à Deo & patre factum hominem. Conveniat enim rectiſſimè exinanitatis menſuræ ratio apoſtolatus & nomen. Miſſum verò eſt, ut antè dixi, non nudum & ſine carne Dei patris verbum, ſed generationem paſſum ſecundùm carnem, ſive ex ſancta Maria corpus accipiens,

idque ineffabiliter & inconfuſè ſibi adjungens, ut ſæpiſſime dictum eſt, inluxit nobis Deus Dominus juxta ſcripturas. *Pſal. 117.*

Proprium ergo verbi fuiſſe corpus dicimus, non hominis neſcio cujus ſpecialiter & ſeorſum alterius præter ipſum, qui intelligitur Chriſtus & filius. Quemadmodum autem uniuſcujuſque noſtrum corpus, ejus ſpecialiter eſſe dicitur cujus eſt, ſic etiam de uno Chriſto intelligendum eſt. Nam licèt ſit noſtris corporibus conſimile & cognatum, quippe factum ex muliere, attamen ipſius proprium, ut antè diximus, & intelligitur & vocatur. Sed quoniam vita eſt naturaliter Dei patris verbum, vivificam ſuam carnem effecit, hocque modo facta eſt nobis vivifica benedictio. Denique dicebat Chriſtus: *Amen amen dico vobis. Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi, & vitam dans mundo.* Et porrò: *Si quis manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in ipſo.* Adtende quomodo ubique corpus ex muliere ſuum nominat propter ſummam ἕνωσιν. *Ioan. 6.* *Ibidem.*

Cùm ita ſe habeat myſterii ratio, rurſus in ſuo tractatu Neſtorius. *Audite*, inquit, *& ſcripta diligenter attendite: Qui manducat carnem meam. Memento quod de carne eſt quod dicatur, & non à me fingatur nomen carnis, ne videar illis aliud pro alio interpretari. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum. Numquid dicit: Qui manducat deitatem meam, & bibit deitatem meam? Sed: Qui manducat carnem meam & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in ipſo. Mementote quod de carne eſt quod dicatur: Sicut miſit me vivus pater, me qui appareo. Sed fortè aliud* *Vide ſuprà pag. 115. 209.*

pro alio interpretor. Audiamus quid ſequitur: Sicut miſit me vivus pater. Ille dicit deitatem, ego dico humanitatem. Videamus quis ſit pravus interpres: Sicut miſit me vivus pater. Dicit hæreticus quòd deitatem hic dicat, id eſt: Miſit me Deum verbum vivus pater, juxta illos, & ego vivo Deus verbum propter patrem. Deinde infert: Qui manducat me, & ille vivet. Quid manducamus? Deitatem, an carnem?

At de his quidem quæ tam flagitiosè petulanterque dixerit longiorem habuimus certè ſermonem. Quid verò eſt quod velit intelligere non Deum verbum miſſum eſſe dicens, ſed incarnatum & hominem factum, ſeponens in parte & ſeorſus, ut ipſe ait, eum qui apparet, videre non poſſum, immo perſpicuum eſt magis præſenſque commentum. Rationem enim labefactat ἑνώσεως ut Chriſti corpus commune videatur, non verè proprium ejus qui omnia vivificare potens eſt.

Parvula quidem & perexigua Deo verbo omnia videntur humana. Quatenus verò dictum eſt noſtra cauſa exinanitatem mundo ſaluberrimam ſuſtinere, etſi dicatur miſſum eſſe denuntiare captivis remiſſionem, cœcis receptionem oculorum, hoc magis glorificatur quaſi perpeſſum carnalis diſpenſationis humilitatem; nec quiſquam ſapientum reprehendat ſuſtinuiſſe ipſum noſtra propter nos. Nonne igitur ut alium quendam filium & Chriſtum præter Deum verbum eum eſſe qui apparet adfirmans, cui etiam ſoli apoſtolatus officium & nomen attribuit, hominis manducationem noſtrorum dicit eſſe myſterium, in perditas cogitationes ſcelerate convertens animos auditorum, & humanis ra-

tiocinationibus ea ſubiciens quæ & inexquiſita fide creduntur. Neque enim quòd deitas non manducatur, ideo ſanctum Chriſti corpus dixeris eſſe commune.

Scire autem neceſſe eſt, ut ſæpe diximus, proprium eſſe corpus verbi omnia vivificantis; ſed quoniam corpus eſt vitæ, vivificum eſt. per id etenim mortalibus noſtris corporibus immittit filius vitam, & deſtruit mortis imperium. vivificat autem nos ſimili modo etiam ſanctus ſpiritus Chriſti. Spiritus enim eſt qui vivificat, *Ioan. 6.* juxta ipſius ſalvatoris vocem. Nihil autem impedit, ne ſolus videar corpus verbi proprium dicere, etiam ſanctorum patrum in medium exempla proferre; ut cognoſcant adverſarii ſe ſine cauſa in nos inclamaſſe, qui ubique ſequamur voces illorum. Ait igitur memoratiſſimus pater noſter & Epiſcopus Athanaſius in libro de ſancta trinitate : *Et oſtendebatur quòd non per* *Vide infrà pag. 272.* *phantaſiam ſed verè habeat corpus. Decuerat autem Dominum induentem carnem humanam, totam cum paſſionibus ſuis induere; ut quemadmodum ipſius proprium fuiſſe dicimus corpus, ſic etiam corporis paſſiones propriæ ipſius eſſe dicantur, & propter deitatem ipſum non tangerent paſſiones.* Et rurſus : *Hæc neceſſariò antè tractavimus, ut ſi videamus ipſum per ſuum corpus tamquam per inſtrumentum divinè facientem vel dicentem, cognoſcamus quòd ut Deus hæc operetur.* Et hæc quidem beatus pater noſter Athanaſius.

Ceterùm etſi proprium corpus verbi dicatur, attamen eſt ex muliere, eò quòd eſſe intelligitur caro. Beatus quidem Paulus, *Primus homo*, inquit, *de terra, de limo; ſecundus de cælo.* Ipſe *1. Cor. 15.*

Ioan. 3. autem Chriſtus : *Nemo aſcendit in cælum*, inquit, *niſi qui de cælo deſcendit filius hominis.* Dicimus autem quòd non de cælo corpus conjunctum ſibi deferens verbum hæc dicit, corpus ſibi adjunctum ineffabiliter, inæſtimabiliter, inconvertibiliter, inconfusè, ideo quia de cælo ait ſe eſſe etiam tunc cùm factum eſt filius hominis.

Cum rectè igitur & procul omni culpa habita ſit noſtra oratio, quæ objurgatoribus maledicendi fuit occaſio, ſiquidem anathematiſmus quorundam blaſphemiis adverſatur, opponens mendacio veritatem, opinor autem me nullo cernere deliquiſſe ſi Chriſtum eſſe dixerim ſupra nos natum. Etſi Deus verbum factus ſit homo, eſt tamen ſic quoque non tantummodo ſupra nos, ſed & ſupra omnem ſcilicet creaturam. Neque enim homo tantùm intelligitur eſſe juxta nos, ſed idem etiam de cælo.

Anathematiſmus duodecimus.

Si quis non confiteatur quòd Dei verbum paſſum ſit carne & crucifixum carne & mortem guſtaverit in carne, & factum primogenitum ex mortuis, eò quòd ſit & vita & vivificans, anathema ſit.

Reprehenſio hæreticorum.

Rurſus ipſum ſuorum nunc quoque admonuimus, quòd impaſſibilem omnino dixerit dixerit divinam naturam in primo tomo. Ait enim ita : *Unus ergo, qui eſt omnibus dignior præſtantiorque, ſuam pro omnibus animam poſuit, &*

C. 1. antiquæ verſio. Concilii Epheſ pag. 598.

diſpenſatoriè parumper carnem deprimi morte conceſſit, & mortem, utpote vita, deſtruxit, non ſuſtinens contra naturam ſuam aliquid pati. Dicamus igitur ipſi dicenti ſibi contraria : Quomodo is qui carnem parumper deprimi morte concedit, & qui mortem deſtruit, utpote vita, non ſuſtinens contra naturam ſuam aliquid pati, nunc, ut ipſe ais, patitur carne? At verò non paſſus eſt Deus carni conjunctus, ſed caro magis, quæ erat Deo verbo conjuncta, conceſſu ipſius patiebatur ea quæ ſua ſunt. Nequaquam enim, ipſo non concedente, aut mors aut paſſio accidiſſet. Nam ſi, præſente anima, mors intervenire non poſſit, quomodo Deo præſente, nec præſente tantùm ſimpliciter, ſed conjuncto ſumma quadam & ipſi ſoli nota conjunctione, inquietare ipſius templum poterat aut mors aut paſſio, niſi ipſius ſanè conceſſu? Sed non deitas paſſa eſt carni conjuncta, ſed, deitatis conceſſu, caro patiebatur quæ ſua ſunt.

Quod vero malitioſè poſuerit carne paſſum & ad ſimpliciorum deceptionem hinc poteſt intelligi. Neque enim ſervabit impaſſibilitatem divinæ naturæ qui dixerit carne paſſum. Qui enim ait carne paſſum, id ſcilicet dicit ipſum paſſum fuiſſe cum carne. Licèt ergo cum carne ſit paſſus, paſſibilis demonſtratur. Aut enim cùm pati poſſet, præ natura ſua paſſus ſit aut contra naturam; & ſi præ natura paſſus eſt, erit & pater paſſibilis, qui eſt ſimilis filii. Neceſſe eſt namque omnia ineſſe genitori quæ inſunt ei qui natus eſt. Confitemur ipſum quidem paſſum eſſe habentem patiendi naturam, patrem verò pati non poſſe. At ſi ita dixerimus, eadem cum hæreticis ſentie-

mus dicentibus unigeniti deitatem eſſe paſſibilem, patrem vero pati non poſſe. Vnde etiam ἑτεροούσιον aiunt, id eſt, alterius eſſe ſubſtantiæ. Si verò contra naturam paſſum eſſe dicent, dicemus: Et quæ paſſio divina natura poſſit eſſe validior, ut in ſe deprimeret eum qui eſt impaſſibilis per naturam? Dicet ille: Hoc ipſius voluntatis eſt. Dicemus: Ipſius voluntas impaſſibilis eſt. Quærimus autem paſſionem quæ impaſſibilem naturam in ſuam paſſibilitatem tranſtulit. Alioquin & voluntas divina vult quæ ipſam deceant. Et quid decentius, inquit, quàm ſervare hominum genus? Quomodo ſervari hominum genus poſſet, ipſam impaſſibilitatem tranſiens, quæ divinam etiam impaſſibilemque naturam in paſſionem tranſtulerit? Certè enim, ut validior, in ſuum paſſibile tranſtulit id quod eſt impaſſibile. Et quod erit emolumentum paſſibili, ſi id quod impaſſibile eſt, fuerit commune paſſibile; Hæc enim adjectio magis eſt mali quàm interemptio. Res enim nulli tollitur cùm eſt ſimili addita, ſed augetur.

Quæ igitur ſalus eſt paſſionis, ut diximus? Non impaſſibilis cum paſſibili communio; ſed paſſibilis ad paſſibilem magis migratio. Quod fecit etiam Dominus Chriſtus, qui non ipſe ſecundùm deitatem in paſſionem deductus eſt, ſed & humanitatem omnem per carnem ſanctam in altitudinem ſublevavit, & humi jacentem erexit ad cælum, & obnoxiam antè in adoptionem conferre dignatus. Quis verò propter inobedientiam mortem debet? Humana ſanè natura, non divina, quam reddere oportebat inobedientiæ mortem.

Reſponſio orthodoxi.

O magnam certè vim mirabilemque veritatis, quam negotia ipſa teſtantur. Neque enim mihi opus erit longiore ſermone qui ſatisfacere poſſit eis qui decepti ſunt & opinati nos dixiſſe divinam naturam verbi eſſe paſſibilem, cùm ipſi adverſarii ſponte conceſſerint & planiſſimè confeſſi ſint nos ab hujuſmodi criminibus longiſſimè eſſe ſubmotos. Sed quoniam rem ſine ullo argumento per dementiam, ut ipſis libuerit, proponentes, & acribus ſenſuum utentes inventis, ſagacitatem ſuam acrimoniamque probare contendunt, agunt autem ſatis argutè, impaſſibile ſecundùm ſuam naturam Dei verbum eſſe dicentes, audiant à nobis quòd ſine cauſa depugnent & auras verberent, cùm nemo contrà è diverſa parte nitatur, nec ſentiat contraria nec diverſa. Quid ergo fruſtra deſudant? Quid ſine cauſa contendunt? Quis adeo ſtupidus eſt, quis ita attonitus ut excellentiſſimam omnium naturam dicat eſſe paſſibilem & eam audeat ponere inter infirmitates creaturæ quæ incorporalis eſt & omni ſuperior creatura?

Sed quoniam myſterii ratio hominem factum eſſe cognoſcit diſpenſatoriè unigenitum Dei filium, & proprium ipſius eſſe affirmamus ex beata Maria ſanctum corpus adſumptum, ideo per rectè, propter proprietatem diſpenſatoriam, carnis ipſius eſſe dicimus paſſiones, ſervantes ubique naturæ ipſius impaſſibilitatem. Deus eſt enim qui de Deo natus eſt.

Quotiens igitur paſſus eſſe dicitur carne, non

ipſe natura intelligitur paſſus, ſed ſuas magis faciens paſſiones ipſius. Ipſius enim factum eſt corpus quod eſt ipſi conjunctum, ut dudum dixi. Idcoque divinus Paulus ipſum per quem & in quo omnia fecit pater, primogenitum ex mortuis dicit
Col. 1. fuiſſe, qui ita ſcripſit: *Gratias agimus patri, qui dignos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem, remiſſionem peccatorum, qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipſo condita ſunt univerſa in cælis & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus. Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt; & ipſe ante omnes, & omnia in ipſo conſtant; & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, ut ſit in omnibus ipſe principatum tenens; quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem habitare, & per ipſum reconciliare omnia, in ipſum pacificans per ſanguinem crucis ejus ſive quæ in terris ſive quæ in cælo ſunt.* Attende quemadmodum per eum omnia facta eſſe commemoret viſibilia & inviſibilia, thronos & principatus, ipſum datum eſſe dicat caput Eccleſiæ, & primogenitum ex mortuis fuiſſe adfirmet, conciliata eſſe omnia per ipſum, pacificaſſe per ſanguinem crucis ipſius ſive quæ in terris ſive quæ in cælis. Quis ergo eſt qui poſſit ulteriùs dubitare aut quis vereatur ne fortè paſſibilem filii naturam myſterii ratio oſtendat, ſi carne paſſus eſſe dicatur? Paſſiones enim corporis ſui, ut antè dixi, ſuas exiſtimat paſſiones.

Hoc ita ſentire & beato Petro placebat dicenti:
1. Pet. 4. *Chriſto ergo paſſo pro nobis carne.* Aliud autem no-

bis eſt dici carnem paſſam, & aliud dici, paſſus eſt deitatis natura. Quoniam enim idem eſt & homo ſimul & Deus, impaſſibilis quidem quantum eſt ad deitatis naturam, paſſibilis verò humanitate, quid mali vel novi eſt ſi ea parte paſſus dicatur quæ & pati poſſet, cùm ea quæ pati non poſſet impaſſibilis permanſiſſet? Quòd verò hujuſmodi fide beatorum patrum enituerit chorus, ex his iterum cognoſcemus quæ ipſi ſcripſerunt, ſalvatoris ſecuti mandatum. Meminerant enim eum dixiſſe: *Gratis accepiſtis, gratis date.* *Matth. 10.*

Gregorii beatiſſimi Epiſcopi Nyſſæ.

Hoc, inquit, *ſentite in vobis quod etiam in Chriſto filio, qui cùm eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo, ſed exinanivit ſe ipſum, formam ſervi accipiens. Quid in Deo ſervi forma pauperius? Quid in Rege humilius quàm ad participatum noſtræ naturæ pauperrimæ voluntariè deveniſſe? Rex regnantium & dominus dominantium tributum penſitat; Dominus creaturæ deducitur in ſpeluncam. Qui omnia comprehendit, cænaculi non invenit locum, ſed in præſepe mutorum animalium proicitur. Mundus & ſincerus humanæ naturæ patitur ſordem, & per omnem noſtram gradiens paupertatem, uſque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis. Vita mortem guſtare dignatur, judex adducitur in judicium vitæ, omnium dominus ſubiit ſuffragium judicantis, Rex cæleſtium principatuum manus carnificum non repellit.*

Vide ſuprà pag. 183. *Philipp. 2.*

Baſilii ſanctiſſimi Epiſcopi Cæſareæ.

Neque tantùm cælum & terra & æquorum altitudo,

& quæ in aquis vivunt, nec terreſtria animalia, nec ſtellæ, nec arbores, nec aër, nec horæ temporum, & elementorum varia diverſaque ordinatio, virtutis ipſius majeſtati improbare poſſunt quantum quòd potuerit Deus, qui capi non poteſt, abſque carnis paſſione conjungi cum morte, ut nobis paſſione ſua impaſſibilitatem donaret.

Athanaſii beatiſſimi Epiſcopi Alexandriæ.

Vide ſuprà pag. 265. *Et oſtendatur quòd non per phantaſiam, ſed verè habebat corpus. Conſentaneum autem erat Dominum induentem carnem humanam, eam totam cum paſſionibus ſuis induere, ut quemadmodum ipſius proprium dicimus corpus, ſic etiam corporis paßiones propriæ ipſius eſſe dicantur, etſi propter divinitatem eum non tangerent paßiones. Quòd ſi corpus alterius eſt, alterius dicatur & paßio. Sin autem verbi eſt caro, (Verbum enim caro factum eſt) neceſſe eſt ut carnis paßiones qui eſſe dicantur cujus ſit etiam caro. Cujus namque paßiones ſunt, damnatio, flagellatio, ſitis, patibulum, mors, & ceteræ corporis paſſiones, ejus etiam victoria & gratia. Eſt igitur rectè & decenter ut non alterius, ſed ipſius Domini tales paßiones eſſe dicantur, ut ipſius ſit etiam gratia, & ne alium colere pro alio videamur, ſed vera religione cultores: quippe cùm non communem hominem, ſed verè naturaque Dei filium, & hunc factum hominem, nihilomus tamen & Deum ſalvatorem precemur.*

Satis igitur ad ſatisfactionem dicta addita opinor eſſe prudentibus, cùm præſertim lex divina apertè commemoret: *In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* Si quis igitur eſt

Matth. 18.

eſt qui velit ultra contendere, audiat à nobis ipſe: Perge tuum iter. At nos, qui ſumus deditì veritati, ſanctas litteras & ſanctorum patrum fidem ſequimur. Ita enim ſupernæ vocationis palmam conſequimur in Chriſto, per quem & cum quo Deo & patri gloria cum ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum. Amen.

Cyrilli Epiſcopi Alexandriæ [reſponſio adea] quæ Theodoretus contra anathematiſmos dixit.

CYrillus reverentiſſimo & dilectiſſimo fratri & conſacerdoti Evoptio in Domino ſalutem. Legi quæ à tua ſanctimonia dudum mihi tranſmiſſa ſunt, & affectum miratus ſum & ſinceritatem caritatis in Chriſto. Oportere autem arbitror nunc quoque adtemperatiſſimè exclamare quod in libro proverbiorum ſcriptum eſt: *Frater à fratre adjutus, ut civitas bene munita.* Et *Prov.* 18.
mihi videtur caritas divinæ ſcripturæ maximè fuiſſe laudibus honorata; & rectè quidem, quippe cùm habeat in ſe plenitudinem legis, & vir- *Rom.* 13.
tutibus ſit aliis præferenda, & ſanctorum animis videatur eſſe mirabilis; quam non nudis nec ſolis impleri verborum vocabulis, ſed rebus ipſis dico poſſe firmari. Quemadmodum enim pretioſiſſimi lapides, quos Indicos aiunt eſſe, non ſi quis de ipſorum pulcritudine commemoraret, ſed ipſi pulcri ſi fuerint, ſpectantium oculis admirandi ſunt, ita ex ipſis exemplis præclarum caritatis decus apparet bonis omnibus comparatum. Hanc reverentia tua plurimi facit, ſanctorum ſolita ſemper obſervare

veſtigia & probatiſſimæ vitæ illorum laudes ſectari. Accepi igitur, ut tuæ ſanctitatis affectum nunc quoque cognoſcerem, tomum tranſmiſſum quem compoſuiſſe dicitur contra anathematiſmos Theodoretus à Cyro oriundus. Ita enim oppidum illud audio nominari. Quo perlecto, egi gratias maximas Deo, & illud dicere non ceſſavi : *Domine, libera animam meam à labiis injuſtis & à lingua doloſa.* Comperi enim ubique & in ſingulis capitulis mihi calumnias importari. Miratus igitur ſum virum non alienum à litteris, ut quidam de eo retulerunt, & ſacrarum fortè litterarum non mediocri ſcientia præditum, in tantum ignoraſſe vim capitulorum ut eſſet ſuſpicio eum alienis deſideriis ſuam ignorantiam fuiſſe gratificatum, ſcilicet ne videatur temerè nobis & ſine aliquo colore detrahere ; cùm præſertim nos nihil proisùs arduum nec obſcurum in noſtris dictis, niſi fallit opinio, nec quod ſit intellectu difficile. Verùm quoniam neceſſe fuit, quamvis jam ſuper his antea ſcripſerimus, paucis ad eum quoque reſpondere, ne quis nos credat reticuiſſe convictos, adgrediar ad reſponſionem, quantum res patitur, brevitate ſervata. Decuerat quidem ipſum, maximè cùm ſcripturarum habeat ſcientiam divinarum, volentem nobiſcum de ſanctis myſteriis diſputare, ſacrarum tantummodo litterarum feciſſe mentionem, ac non carioſas fabulas ſordidaſque proferre. Meos etenim ſermones malò diſcordiæ adſimulare dignatur, & hanc fortaſſe probationem ſuæ putat eſſe doctrinæ. Vnde & nos hanc ipſius nimiam ſumus admirati ſcientiam. Apparet enim illum, propter profun-

Pſal. 119.

Vide infrà pag. 283.

dam ſcilicet ingentemque doctrinam, malum non ignoraſſe diſcordiæ nec Paridem filium Priami. Verùm nos, his interim miſſis, propoſito inſiſtamus.

Anathematiſmus primus.

Si quis non confiteatur Deum eſſe verè Emmanuel, & propterea ſanctam virginem Θεοτόκον, peperit enim carnaliter carnem factum Dei verbum, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Poſt alia præterea non ſolùm ipſe hæc ita aſſeruit, verùm etiam nolentes ejus obtemperare blaſphemiis anathematizare auſus eſt, ſi tamen ipſius ſunt iſta inventa, ac non magis quidam inimicus veritati tamquam ex illo conſcripta projecit in medium, ſicut illud quod in fabulis eſt malum diſcordiæ, quod flammam accendat. At nos, qui evangelicam traditionem ſequimur, non carnem natura factum & in carnem converſum Deum dicimus verbum. Invertibilis etenim & incommutabilis eſt Deus; de quo etiam David propheta dicit: *Tu autem idem es, & anni tui non deficient.* Quod Paulus veritatis prædicator maximus de filio dictum eſſe in epiſtola ad Hebræos aſſeruit; & alibi per prophetam Deus dicit: *Ego ſum, & non commutatus ſum.* Ergo ſi inconvertibilis & incommutabilis eſt Deus, converſionem & commutationem pati non poteſt; & ſi impoſſibile eſt ut invertibilis convertatur, non eſt factum caro Deus verbum converſum, ſed adſump-

Pſal. 101.
Hebr. 1.
Malach. 3.

ſit carnem, & habitavit in nobis, juxta evangeliorum voces. Et ipſe id explanans Paulus divi-
Philipp. 2. nus in epiſtola ad Philippenſes ait: *Hoc ſentite in vobis quod & in Chriſto filio; qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ut eſſet æqualis Deo, ſed ſe exinanivit, formam ſervi accipiens.*

Apparet igitur ex dictis quòd Dei forma non ſit in ſervi formam converſa, ſed quòd manens id quod erat, ſervi formam accepit. Ergo ſi non eſt factum caro Dei verbum, ſed carnem vivam & rationabilem adſumpſit, non ipſe natura ex virgine natum eſt, conceptum, & finctum, & formatum, & inde initium ut eſſet accipiens quod ante ſecula eſt & Deus & ad Deum ſemper, & patri adhærens, ut cum patre cognoſcendus adorandusque ſecum ſibi templum finxiſſet in utero virginali, adhærebat fincto & concepto & formato & nato. Qua de cauſa etiam virginem ſanctam Θεοτόκον vocamus, non quòd Deum pepererit per naturam, ſed quòd hominem conjunctum Deo, qui ipſum formaverat. At ſi non eſt homo qui in utero virginis finctus eſt, ſed Deus verbum quod eſt ante ſecula, factura ergo ſancti ſpiritus eſt Deus verbum. Nam
Matth. 1. *quod in ea natum eſt*, inquit Gabriel, *ex ſancto ſpiritu eſt*. Et ſi increatum eſt unigenitum Dei verbum, ſed ejuſdem cum patre ſubſtantiæ & coæternum cum patre, non eſt ſpiritus ſancti factura. Et ſi non Deum verbum in utero virginis ſpiritus formavit, ſupereſt ut ſervi formam intelligamus & finctam & formatam & conceptam & natam eſſe natura. Sed quoniam non tantùm erat ſervi formæ, ſed templum habitatorem habens
Col. 1. juxta Pauli vocem, (*Quoniam in ipſo*, inquit, *com-*

placuit omnem plenitudinem deitatis habitare corporaliter) ἀνθρωποτόκον ſed & Θεοτόκον ſanctam virginem vocamus, ἀνθρωποτόκον propter finctionem & formationem & ἕνωσιν, Θεοτόκον propter ἕνωσιν appellantes; ideoque puer qui natus eſt, Emmanuel eſt vocatus, nec Deus humana natura ſeparatus, nec homo deitate nudus. Emmanuel enim ſignificat nobiſcum eſſe Deum juxta evangeliorum voces; nobiſcum autem Deus & eum ſignificat qui ex nobis pro nobis adſumptus eſt, & Deum verbum, quod adſumpſit, oſtendit. Ergo puer Emmanuel propter Deum qui adſumpſit; & virgo θεοτόκος propter conjunctionem Dei & formæ ſervi. Neque in carnem Deus verbum converſum eſt, ſed Dei forma ſervi formam accepit. *Vide ſuprà pag. 280*

Reſponſio orthodoxi.

Plurimùm & ſæpe incuſavimus eos qui recuſant confiteri Deum eſſe verè Emmanuel & ſanctam virginem eſſe θεοτόκον ideo quòd peperit ſecundùm carnem Dei verbum tunc cùm eſt factum caro, id eſt, homo. At verò is qui tam rectè dicta à nobis accuſat, ſi Deum verè eſſe neſcit Emmanuel, ſi non eſt natum carnaliter ex ſancta virgine caro factum Dei verbum juxta ſcripturas, cur non magis palam clamaret: Quid agis, vir bone ambroſi? Eructas infandoſque ſermones, dogmata obteris veritatis. Non eſt Deus verè Emmanuel, nec virgo ſancta θεοτόκος, ut etiam nos hæc ita clamitanti dicentique, ea quæ à divina ſcriptura dicta ſunt ſapienter opponentes, & apoſtolicæ atque evangelicæ fidei traditionem & ſanctorum patrum confeſſionem qui

tunc temporis Nicææ congregati ſunt, perſuaderemus quòd neque rectè nec honeſtè dicta noſtra conetur arguere, immo magis divinæ ſcripturæ reluctari feſtinet.

Sed prudens argutuſque tractator, illis quæ eum oportuerat & neceſſe fuerat dicere prætermiſſis, & cùm nihil horum tetigiſſet, omnino in aliam ſe contulit viam. Dicere enim aggreſſus eſt ſtatim quòd Dei verbum ſit converſione validius, & quòd non in naturam carnis transformatum ſit, tamquam ſi hoc verum eſſe anathematiſmus vel ſentiat vel adfirmet. Audiat igitur hic qui orationi nullius neſcit prorsùs occurrere: Sermones, homo, ſine cauſa vanos exerces, & reluctaris opinioni vel nobis inviſæ. Novimus enim nos quoque quòd nec umbram quidem converſionis divina illa excellenſque natura perpetiatur, & quòd Dei verbum in naturam non commigraverit carnis, deitate depoſita.

Verùm quoniam à Dei forma ſervi formam adſumptam eſſe commemorat, doceat nos ſi ſine ſubſtantiis ſolæ & per ſe ipſæ inter ſe formæ convenerint. At id, opinor, ipſe quoque non ita eſſe confitebitur. Neque enim ſpecies tantùm ſine ſubſtantiis & formæ inter ſe per ἕνωσιν diſpenſatoriè convenerunt; ſed rerum ipſarum ſive ſubſtantiarum conventus eſt factus, ut humanitatis ratio verè facta eſſe credatur. Ergo ſi Dei verbum carnem factum eſſe dicamus, non confuſionem nec commixtionem nec rurſus converſionem aut commutationem ei dicimus contigiſſe, ſed conjunctum eſſe arcana ineffabilique ratione corpori ſancto habenti animam rationabilem. Quicquid enim adunari dicitur, non con-

funditur, ſed aliud ſibi magis adſumit.

Affirmamus igitur Dei patris verbum adſumpſiſſe ſibi ſanctam & animatam carnem & eſſe verè inconfusèque ex ipſa vulva conjunctum, exiſſe quidem hominem, Deum tamen verum ſic quoque remanſiſſe. Ideo & virgo ſancta Θεοτόκος eſt. Supervacuum autem eſſe opinor eam etiam ἀνθρωποτόκον vocari. Nam ſi eſſent quidam adeo mente capti ut dicerent naturam verbi ex carne tamquam fontem ſuæ originis habuiſſe & ſuæ ſubſtantiæ inde initium fuiſſe ſortitum, fortaſſe non abſque aliqua ratione facere viderentur qui eam ἀνθρωποτόκον vocari debere oſtenderent. Sed quoniam hujuſmodi opinio omnibus odioſa eſt, nec aliter poteſt intelligi θεοτόκος eſſe virgo ſancta niſi quis priùs crediderit quòd factum ſit caro, id eſt, factum ſit homo Dei patris verbum, (neque enim divinitatem nudam virgo peperit) quod nobis ex hac contentione emolumenti parient hi qui certant etiam ἀνθρωποτόκον eam vocari debere?

Verùm, quantum apparet, locum ſibi adversùs Chriſtum dicendi excogitaverunt. Non enim patiuntur vel ſentire vel dicere ipſum Dei patris verbum, quod erat ante ſecula filius, noviſſimis temporibus inconfusè inconvertibiliterque adunatum eſſe ex vulva carni habenti animam rationabilem, ac ſic fuiſſe hominem ſimilem noſtri, ſed ſicut unum ſanctorum inhabitantem Deum habuiſſe commemorant, alios etiam ita ſentire ſollicitant, non conſiderantes quòd in nobis quoque per ſanctum ſpiritum ut in ſanctis templis habitet omnium Deus. Scriptum eſt enim: *Neſcitis quòd templum Dei eſtis, & ſpiri-* 1. *Cor.* 3.

tus Dei habitat in vobis? Si quis ergo templum Dei corrumpit, corrumpet eum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Sed etſi nominati ſumus templa Deum habentes inhabitantem per ſpiritum, ſed tamen ſecundùm Chriſtum myſterii alium novimus modum. Verè enim adunatam eſſe Deo verbo dicimus carnem, habentem ſcilicet animam rationabilem.

Sed libenter eum conſulerem utrum unitatem Dei verbi & humanitatis ſive ſancti corporis rationabiliter animati factam eſſe verè confiteatur, an ipſe quoque nonnullorum exemplo per conjunctionem ſolam ſervilis & ἀνυποστάτου formæ ἐνυποστάτῳ forma divina ſive alio modò & ſola filietatis ὁμωνυμία & æqualitate dignitatis, ſi tamen iſte conjunctionis eſſe ullus legitur modus? Sed fortè ſine cauſa moleſtus ſum, & percunctor non neceſſariò. Habeo enim voces ipſius & apertiſſimam confeſſionem. In primo namque capitulo dixit hoc modo: *Ideo natus puer vocatur Emmanuel, nec Deus à natura ſeparatus humana, nec homo divinitate nudus.* Oportuerat quidem ipſum ſubtilem ex his expoſitionem elimatamque curare. Ceterùm id certè notandum eſt. Ecce enim ipſe unitatem explanans, humana natura Deum non ſeparatum eſſe commemorat, ad hoc unum eſſe Chriſtum unitate ſe ſcire non negat, eundemque videlicet Deum ſimul & hominem. Deinde cur non erubeſcit dicta increpans noſtra, & criminatur immeritò ſecundum anathematiſmum, qui ſe ita habet.

Vide ſuprà pag. 277.

Anathematiſmus ſecundus.

Si quis non confiteatur carni per ſubſtantiam adunatum eſſe Dei patris verbum & unum eſſe Chriſtum cum propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Vnum quidem Chriſtum confitemur, divinis Apoſtolorum traditionibus obtemperantes, & eundem propter ἕνωσιν Deum & hominem nominamus. Verùm ἕνωσιν per ſubſtantiam penitùs ignoramus, ut novam & alienam à divinis ſcripturis & patribus qui eas interpretati ſunt. Et ſi is qui hæc reperit hoc vult dicere ἕνωσιν per ſubſtantiam, quòd commixtio ſit facta divinitatis & carnis, contradicemus omni alacritate, & blaſphemiam convincemus. Neceſſe eſt enim commixtionem confuſio ſequatur; ſecuta autem confuſio adimit naturæ proprietatem. quæ enim miſcentur, id quod erant antè non ſervant. id autem de Deo verbo & de ſemine David dicere flagitioſiſſimum ſit. Oportet autem obtemperare Domino demonſtranti duas naturas & dicenti Iudæis: *Solvite templum iſtud, & in triduo reædificabo ipſum.* At ſi commixtio fuiſſet facta, nec Deus remanſiſſet Deus, nec templum cognoſceretur templum, ſed & Deus templum eſſet, & templum Deus, (id enim commixtionis ratio poſtulat) & non rectè Dominus Iudæis dixerit: *Solvite templum iſtud, & in triduo reædificabo ipſum.* Oportuerat enim ita dicere: *Ioan. 2.*

Solvite me, & in triduo reſurgam, ſiquidem verè commixtio confuſioque fuiſſet facta. Nunc autem oſtendit & templum ſolvendum & reſuſcitaturum Deum. Superflua igitur per ſubſtantiam ἕνωσις, qua pro commixtione, ut opinor, utuntur. Sufficit autem ἕνωσιν dicere, quæ & naturarum proprietates oſtendit, & unum adorandum præcipit Chriſtum.

Reſponſio orthodoxi.

Ecce iterum iſte barbarus ex minimis fortuitiſque cauſis occaſionem maledicendi nobis invenire feſtinans, reprehendit dictionem, quòd per ſubſtantiam dixerimus, & eandem inſolitam eſſe definit, & novo more eam factam eſſe à nobis adfirmat; nec conſiderat quòd impiorum hæreticorum argutiis veritatem opponens, convellit id quod videtur obſiſtere. Neſtorio igitur ubique evacuante Dei verbi ſecundùm carnem generationem & ſolarum dignitatum unitatem nobis inſtituente, & dicente hominem Deo conjunctum filietatis ὁμωνυμία fuiſſe honoratum, neceſſe fuit ut nos adversùs illius dicta agentes, per ſubſtantiam ἕνωσιν factum fuiſſe dicamus. Hic autem ſermo nihil aliud ſignificat niſi quòd tantùm verbi natura ſive ſubſtantia, id eſt, ipſum verbum humanæ naturæ verè adunatum, abſque omni converſione & confuſione, ut ſæpe diximus, unus intelligitur & eſt Chriſtus, ipſe Deus & homo. Id autem, ut opinor, Θεοφορήτω ipſi videtur dicenti humana natura Deum non fuiſſe ſeparatum, nec abſque deitate humanitatem intelligi. Igitur nec abſque ſubſtantiis ſervi

& Dei formas conjunctas dicimus, nec communem hominem æqualitate ſola dignitatis honoratum σχετικῶς conjunctum eſſe verbo definimus; ſed ipſum, ut ſuprà dixi, filium Dei unigenitum, qui verè carnem adſumpſit habentem animam rationabilem, hominem factum, ita tamen ut remaneret & Deus. Sed vehemens oratione & cogitatione acerrimus commixtionem ſignificare hujuſmodi dictionem definit & dicere audet, & ea quæ ex naturarum commixtione contingant proponit in medium, quaſi nos ignoremus. An fortè quadam inſolentia gloriatur, & exiſtimat neminem alium orationem poſſe quantum voluerit propagare, ſi quod à nullo ſit dictum, tamquam verum ſibi propoſuerit, ut aliquid videatur eſſe apud eos qui diſcernere neſciunt qui ſint vaniloqui mendaceſque, & qui rectam viam teneant veritatis, & prudentes exerceant neceſſarioſque ſermones. Opinabar quidem, confiteor, à principio capitulorum vim ipſum minimè ignoraſſe, ſed ſimulare ignorantiam & hoc quibuſdam gratificari. Verùm eum ignoraſſe verè comperi. *Vide ſuprà pag. 274.*

Habet autem ſe ita anathematiſmus tertius.

Si quis in uno Chriſto dividat ſubſtantias poſt unitatem, & conjunctione ſola conjungat ſecundùm dignitatem vel auctoritatem vel dominationem, ac non magis conventione quadam quæ ſit facta per ἕνωσιν naturalem, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Obſcura quidem dictorum caliginoſaque ſen-

tentia, plana verò apud pios ipſorum dementia. Cui enim non ſit perſpicuum quòd conjunctio & conventio nihil differant? Nam & conventio eorum eſt quæ erant antè ſeparata, & conjunctio eorum quæ erant antè diviſa. Sed hujuſmodi verborum prudentiſſimus generator tamquam contraria poſuit verba ſibi convenientia. Non enim oportet, *inquit*, conjungere conjunctione ſubſtantias, ſed complexione & conventione naturali, aut fortè quid ſit quod dicat ignorans, aut ſciendo blaſphemans. Natura enim res eſt quædam imperioſa & cogens quædam agere non voluntate. Eſt autem tale quod dico. Natura eſurimus, non voluntate, ſitientes, ſed neceſſitate; ac, ni ita eſſet, pauperes à mendicitate liberarentur ſua, ut non eſuriant poſſidentes. Naturaliter ſentimus, naturaliter dormimus, naturaliter ſpiritum ducimus. Verùm hæc omnia, ſicut dixi, non voluntate. Nam quiſquis horum aliquid non admittat, neceſſariò vitæ ſentiet finem. Ergo ſi naturalis conjunctio facta eſt formæ Dei & formæ ſervilis, compellente quadam neceſſitate, non ſua clementia Deus verbum conjunctum eſt formæ ſervili, & invenietur legiſlator neceſſariis legibus ſerviens. Verùm non ita nos beatus Paulus edocuit, ſed contrà magis quod *ſe exinanivit formam ſervi accipiens*, dicendo *ſe exinanivit*, ſignificat voluntatem. Si igitur ſuo arbitrio & voluntate naturæ ex nobis adſumptæ conjunctus eſt, ſuperflua eſt dictio naturalis conjunctionis. Confiteri enim ſufficit ἕνωσιν. ἕνωσις porro de diviſis accipitur. Nam niſi ſit ulla diviſio, nunquam ἕνωσις fiat; & qui

Vide infrà pag. 287.

admittit ἕνωσιν, admittit & diviſionem. Quare ergo dicit ſubſtantias ſive naturas dividi non oportere, ſciens maximè quòd perfecta quidem erat Dei verbi ſubſtantia, perfecta autem ab ea adſumpta eſt forma ſervilis, ideoque ſubſtantias dixerit, non ſubſtantiam? Ergo ſi utraque natura perfecta eſt, & ambæ in unum convenerunt, Dei forma ſcilicet & formam adſumentis ſervilem, unam quidem perſonam & unum filium Chriſtum ſimiliter confiteri pietatis ratio poſcit; duas verò ſubſtantias adunatas ſive naturas dicere non ineptum, ſed ex cauſa magis conſequens eſt. Nam ſi in uno homine naturas dividimus, & mortalem quidem corpus vocamus, immortalem verò animam, utrumque verò hominem, multò magis adſumentis Dei & adſumpti hominis naturarum proprietates convenit ſcire. Invenimus etiam beatum Paulum unum eundemque hominem in duos homines dividentem, & modò dicentem, *Quanto exterior homo corrumpitur, tanto interior renovatur*, modò, *Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem*, & ſtatim in homine inhabitare Chriſtum. Si igitur naturalem conjunctionem ejuſdem temporis naturarum Apoſtolus dividit, quare impietatis arguit eos qui dividunt propria naturarum Dei ſempiterni & ejus hominis qui in noviſſimis temporibus adſumptus eſt, ille qui commixtionem nos aliis nominibus docet.

2. Cor. 4.
Rom. 7.
Epheſ. 3.

Reſponſio orthodoxi.

Animadverte quamvis ſapiens, primùm quidem quid obſcura dicta noſtra eſſe mentiatur, &

cùm ipſe caliginoſam offuſamque habeat mentem, obſcurum eſſe ait tam planum ſapientibus evidentiſſimumque ſermonem. Arbitratus eſt autem quòd conventionem ac non magis conjunctionem nominari debere noſtra adfirmet oratio. Deinde calliditatem ſuam cupiens oſtentare, unum ait nobis idemque ſignificari, ſive conventionem ſive conjunctionem factam eſſe dicamus. Ego verò hoc quoque loco mentis ipſius acumen admiror. Solus enim fortaſſe didicit quod à nullo eſt unquam ignoratum & quod ſit adeo inculcatum ut eis etiam qui ſunt omnino à doctrina & litteris ſecularibus alieniſſimi notiſſimum videatur, eis etiam qui auditu tantummodo fabularum ad levem incertamque ſcientiam pervenerunt.

Admirans igitur ipſius doctrinam, hoc ad eum dico: Minimùm evigila, velut ex ebrietate aut ſomno, qui tam magnum in nos os aperire contendis; animadverte ſubtiliter acutèque myſterium unitatis quod de Chriſto dicitur. Faciunt quidam calumniam in fœditate & in id quod ipſis libuerit ſacrarum litterarum ſententias transferentes. Aiunt enim diviſas quidem eſſe à ſeſe naturas & à ſeſe ſejunctas, & ſeorſus & in parte ſua eſſe utramque, hominem verò conjunctum eſſe σχετικῶς Deo contendunt ſecundùm ſolam dignitatem ſive auctoritatem & ſecundùm filietatis ὁμωνυμίαν. Huic anathematiſmus opinioni repugnat, & tam prophanis vocum novitatibus reluctatur. Adfirmat etenim adunatum fuiſſe verbum natura, id eſt, non σχετικῶς, ſed veritate, carni habenti animam rationabilem, & nullo modo dividi oportere, ne duos filios intelli-

gamus individuum dividentes. At ille non intelligens quid ſit unquam adunatio naturalis, quod eſt, vera, quæ neque naturas confundat, nec commixtionem faciat, ita ut utraque aliud eſſe quàm quod erat incipiat, infantile aliquid frivolumque adſumit ad probationem eorum quæ bene ſe habere arbitratus eſt.

Denique ait: *Si naturalis facta eſt adunatio, ergo non voluntaria eſt exinanitas verbi, ſed tanquam ex neceſſitate & violentia. imperioſa enim natura.* Ad hoc quilibet ad eum dixerit quòd eſuritio & ſitis & cetera, quemadmodum dixiſti, carnis ſint infirmitates naturales & in nobiſmetipſis habeant motum, quòd ſcilicet naturam paſſionibus habeamus obnoxiam. Divina verò arcanaque verbi natura non neceſſitatis nec paſſionis capax, omnino à nullo coacta eſt, ne à ſe quidem, ut contra voluntatem fieret caro ſive adſumeret humanitatis menſuram & Abrahæ adprehenderet ſemen. *Vide ſuprà pag. 284.*

Quòd verò inconſulta vehementer ſit ipſius oratio non eſt difficile volentibus invenire. Ait enim omnino & procul dubio omnia naturalia neceſſitatis legibus ſubjacere; & ad hujus rei probationem protulit nos contra voluntatem eſurire atque ſitire, ad hoc nos provocante natura, & ſi quis fòrtè noluerit. Sed erat hominis docti & in his rebus exercitati alias etiam cauſas videre quæ oratione majore requirendæ ſunt. niſi fortè ſit falſum hominem rationabilem eſſe natura. Ergo contra voluntatem coactus eſt rationabilis eſſe. Deinde, dic mihi, Deus ne omnipotens non natura eſt Deus, non natura ſanctus, juſtus, bonus, vita, lumen; ſapientia, & virtus?

Vtrum ipſe quoque contra voluntatem & coactus id eſt quod eſt? Sed ita opinari veſanæ ſtoliditatis eſt certiſſimum argumentum.

Quid igitur nobis prætendit mendacium tamquam inexpugnabile & invincibile munimentum, & tam imbecillis utitur argumentis ut audiens naturalem factam eſſe adunationem, id eſt, veram & converſionis liberam & inconfuſam omnino ſubſtantiarum conventionem, torquere conatus vim ſententiarum, ut parum rectè poſitæ eſſe credantur? Nec horreſcit vir ſtrenuus exemplo noſtro, naturam verbi inevitabili neceſſitati ſubjacere commemorans. Exinanivit ſe, non contra voluntatem, ſed voluntarius unigenitus factus eſt homo; ac non, ut tu ais, adſumpſit hominem, σχετικῶς ei præbens conjunctionem, & filietatis beneficio honorans eum juxta nos. Ergo etſi intelligamus adunatas eſſe ſubſtantias & hominem factum & incarnatum Dei verbum, proptereaque videamur aliquo modo dicere adunationem naturalem, quæ illam quæ non eſt verè, ſed σχετικὴν, magis excludat, quam nos etiam habuimus per fidem & ſanctificationem, quòd & divinæ naturæ participes fuerimus, & ſic, ut ait Paulus,
1. Cor. 6. *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*, non tamen neceſſitati & violentiæ naturali impaſſibile & liberum Dei verbum ſubicimus.

Quòd verò poſt adunationem divinam nolumus ea quæ adunata ſunt à ſeſe eſſe ſejuncta, niſi fallor, nec criminoſum omnino nec culpabile videtur, cùm præſertim ipſe vir egregius Theodoretus unum hominem ex nobis exempli cauſa proponens, in duo dividi non ſinat: quamvis

quamvis quantum ad hominis theoriam pertinet, diviſionis patiens eſſe poſſit, eo videlicet quòd intelligamus aliud animam eſſe natura, aliud natura propria carnem. Ergo ſimili ratione curioſiùs inquirentes adunationem quæ in Chriſto facta eſſe intelligitur, ſecundùm theoriam quidem divinitatis & humanitatis conventionem veram per ἕνωσιν factam eſſe dicimus, non ignorantes aliud quidem eſſe præter carnem Dei verbum, aliam verò juxta ſuam naturam carnem præter verbum. Adunatum verò ſemel dividere criminoſum eſt, nec in duos filios ſeparare unum Chriſtum & filium & Dominum rectæ rationis permittit intuitus. in hanc enim ſcientiam nos ſancta & divina ſcriptura deducit. Verùm ille dogmatum veritatis nullam habet penitùs curam, nec laborat diſcere aliquid neceſſarium & quod vel mediocriter ipſi prodeſſe poſſit, ſed id tamquam aliquid quod nocere poſſit evitat. Veruntamen quòd mendacio glorietur, & calumniandi jactet ſe habere calliditatem, audiat à nobis: *Quid gloriaris in malitia qui potens es iniquitate? Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua.* *Pſal. 51.*

Anathematiſmus quartus.

Si quis perſonis duabus ſive ſubſtantiis voces quæ ſunt in evangelicis vel apoſtolicis ſcripturis diſpertiat quæ vel de Chriſto à ſanctis dicuntur, vel ex ſe ipſo, & has quidem homini qui præter verbum ſeorſus intelligitur deputet, has verò, ut divinas, ſoli Deo verbo, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Cognata hæc quoque ſupradictis. Vult enim, tamquam commixtione facta, nullam eſſe verborum differentiam quæ in ſacris evangeliis ſive apoſtolicis libris dicta ſunt, cùm præſertim Ario & Eunomio & ceteris hæreſeon auctoribus hoſtem ſe eſſe glorietur. Dicat igitur divinorum dogmatum peritiſſimus magiſter quomodo hæreticorum blaſphemiam poſſit arguere, humilia & ſervi formæ verba convenientia Deo deputans verbo. Illi enim hoc facientes, minorem & creaturam & facturam & ſervum & ex nihilo factum filium aſſerunt Dei. Cui igitur nos, qui ab illis diverſa ſentimus, & qui ejuſdem ſubſtantiæ & coæternum cum Deo & patre filium confitemur, opificem omnium & factorem & ordinatorem & gubernatorem & arbitrum ſapientiſſimum & omnipotentem, immo verò ipſum per ſe virtutem, ipſum vitam, ipſum ſapientiam deputemus.
Matth. 27. *Deus, Deus meus, ob quid me dereliquiſti.*
Matth. 26. & illud: *Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat à me calix*
Joan. 12. *iſte.* & : *Pater ſalva me ab hora iſta.* & : *Horam*
Marc. 13. *illam nemo ſcit, nec filius hominis.* & cetera quæ humiliter ab ipſo dicta ſunt & à ſanctis Apoſtolis de ipſo conſcripta ſunt. Cui eſuritionem adſcribamus, cui fatigationem & ſomnum, cui ignorantiam & timiditatem? Quis eſt qui adjutorio eguit angelorum? Si hæc Dei verbi ſunt, quomodo ſapientia ignoravit. Vel quomodo ſapientia nominatur quæ ignorantiæ habeat vitium? Vel quomodo verum dixiſſe videbitur omnia patris ſe habere commemorans, cùm non ha-

beat patris ſcientiam? *Solus enim*, inquit, *pater ſcit diem illam.* Vel quomodo imago ſit ſimillima genitoris, qui non omnia habeat genitoris? Et ſi non mentitur dicens ſe ignorare hæc quæ de ipſo exiſtimentur? Sin verò novit diem, occultare volens ignorare ſe dicit, vides qualis ex hoc blaſphemia contrahatur. Veritas enim mentitur? An ſcilicet veritas non vocetur quæ contraria habeat veritati? Et ſi non mentitur veritas, neque Dei verbum ignorat diem quam ipſe diſpoſuit, in qua judicaturus eſt orbem terrarum, ſed habet patris ſcientiam imago ſimillima, ergo non Dei verbi eſt ignorantia, ſed ſervilis formæ, quæ illo tempore tanta ſciebat quanta inhabitans deitas revelabat. Hæc de aliis ſimilibus poteſt dici. Quid enim habet rationis Dei verbum dicere ad patrem: *Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat à me calix iſte. veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Ex hoc rurſus irrationabilia multa eveniunt; & primum, diſcordare patrem & filium, & alia velle patrem, alia filium. Ait enim: *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Deinde ingentem rurſus ignorantiam in filio eſſe videbimus. Invenietur enim ignorans dicere: *Si poteſt fieri, tranſeat calix.* Hoc autem de Deo verbo dicere impium eſt & blaſphemiæ plenum. Sciebat enim certiſſimè, qui hujus cauſa advenit, qui ſponte noſtram naturam adſumpſit, qui ſe exinanivit, diſpenſationis myſterii exitum, propter quem & ſanctis prædicabat Apoſtolis: *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur in manus gentium, & flagellabitur, & crucifigetur, & tertia die reſurget.* Qui igitur pronuntiavit, & qui Petrum objurgavit, quî deprecatus eſſet ne fieret, qui pla-

Matth. 14.
Vide infrà pag. 294.
Matth. 20.

nè ſcit omne futurum? Quomodo autem non ſit abſurdum, Abraham quidem ante multa ſecula vidiſſe diem ipſius & gratulatum eſſe, & Iſaiam item præcantaſſe ſalutares paſſiones, & Hieremiam, & Danielum, & Zachariam, & omnem prophetarum chorum, ipſum verò & ignorare & liberationem poſcere & deprecari id quod ſaluti mundi fuerat profuturum? Ergo non Dei verbi iſta ſunt verba, ſed ſervi formæ, quæ pavebat mortem, quia nondum fuerat reſoluta. Sed Deus verbum hæc dicere conceſſit locum timiditati, ut appareret dicti natura, & ne doceſim aut phantaſiam id quod ex Abraham & David factum eſt exiſtimemus ob profanos hæreticos, quorum factio talem blaſphemiam peperit. Ergo ea quæ divinè dicta vel facta ſunt Deo verbo adſcribamus; quæ verò humiliter dicta ſunt, ſervi formæ aptemus, ne Arrii & Eunomii blaſphemias æmulemur.

Reſponſio orthodoxi.

Nonne multò melius, quæſo, fuerat vim perſcrutari dictorum ab odio & præjudicio liberum animum retinentem? Verùm id minimè agere dignatur. Omnia enim ad ſuum convertit arbitrium, & ait: *Cognata & hæc ſupradictis. Vult enim, tamquam commixtione facta, nullam eſſe verborum differentiam quæ in ſanctis evangeliis vel apoſtolicis dictis conſcripta ſunt, cùm præſertim Arrio & Eunomio & ceteris hæreſeon auctoribus hoſtem ſe eſſe glorietur.* Et hæc quidem ille. Verùm tantum abeſt ut ego dicerem naturas inter ſe fuiſſe confuſas & confuſionem & commixtionem quantùm

Vide ſuprà pag. 290.

abeſt ut ille recta ſentiret. Sed ne verborum quidem differentiam ſuſtulimus. Scimus enim quidem hæc diviné facta eſſe, hæc humanè, & quòd hæc excellentiſſimæ conveniant gloriæ, hæc ſint exinanitatis aptiora menſuræ. Oportere autem aſſerimus ea non perſonis duabus à ſe penitùs diviſis deputare. Nam ſi eſt unus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, una fides in ipſum, & unum baptiſma, una erit & unius ipſius certè perſona. *Epheſ. 4.* Et ſi erit ipſe Deus ſimul & homo, deceat ipſum certè & divinè ſimul facere & humanè ſermones; cùm neque divina ipſius arcanaque natura nec ex aliqua particula fiat majeſtate patris inferior, & illa diſpenſatio cum carne credenda ſit, cùm ſit Deus, homo etiam juxta nos factus eſſe prædicetur. Omnia igitur unius Chriſti ſunt, divina atque humana. Nam ſi non factus eſt homo Dei patris verbum, nec juxta nos loquatur humanè. Sin autem verum eſt ipſum ſimiliter ac nos communicaſſe ſanguini & carni, aſſimilans ſe per omnia fratribus, nobis ſcilicet, quare diſpenſationis reprehendunt rectiſſimam rationem qui vocem non patiuntur humanam, & qui ſermonem propter diſpenſationem factam, humiliter tamquam alii ſeorſum filio, ſervi formæ, ut ipſi aiunt, deputare feſtinant?

Ineptum eſt autem eos hæreticorum quidem malignitatem horrere ſe dicere, rectæ autem fidei traditionem nolle ſectari. Præſta! ilius autem ſit & multò doctius voces humanas aptare, non aliæ perſonæ, quæ intelligatur ſeorſus filius, & ſervi formæ, ſicut ipſi dicere conſuerunt, ſed magis humanitatis ipſius deputare menſuræ. Decuerat enim, cùm eſſet Deus ſimul & homo, per utroſque eum ſermones.

Admiror autem quòd ſimulet quidem ipſe quoque confiteri quòd ſit unus Chriſtus, idem ſcilicet Deus ſimul & homo, deinde, tamquam in oblivionem delapſus eorum quæ rectè habere arbitratus eſt, unum dividat rurſus in duo.

Marc. 13. Ponit enim ſalvatoris vocem dicentis: *De die autem aut hora illa nemo ſcit, nec angeli cælorum, nec filius, niſi pater.* Deinde ſapientiam eſſe adfirmans Dei patris verbum & omnia futura præſcire, adicit & ait: *Non ergo Dei verbi ignorantia, ſed ſervi forma, quæ tanta eo tempore ſciebat quanta ei inhabitans divinitas revelabat. Hæc & de aliis ſimilibus dici poſſunt.* Ergo ſi non mendosè dicis unum Chriſtum & Deum filium, eundem Deum ſimul & hominem, quare dividis & duos dicere filios non erubeſcis, niſi fortè non videantur duo eſſe omnino, ſiquidem non idem eſt is qui habet ſcientiam præfinitam & is qui omnia ſciat, & qui particularem accipiat revelationem, & qui ſit perfectus ſapientia, & tanta cognoſcat quanta etiam pater. Siquidem eſt unus & idem propter adunationis veriſſimæ rationem, & non alius & alius divisè & ſeparatim, ipſius eſt omnino ſcire & videri neſcire. Ergo ſcit quidem divinè, utpote ſapientia patris. Sed quoniam inſcientia humanitatis menſuram ſubit diſpenſatoriè, & hoc quoque cum aliis familiare facit, quamvis, ſicut nuper diximus, nihil prorsùs ignoret, ſed ſciat cuncta cum patre. Proinde quam ob cauſam eſuriſſe dicitur & fatigatus eſſe ex itinere, cùm ſit vita & vivificus, utpote Deus, & cùm ſit ipſe panis vivus qui de cælo deſcendit, & vitam dans mundo, & ipſe ſit idem virtutum dominus? Sed ut

Vide ſuprà pag. 291.

Ioan. 6.

Pſal. 23.

factus fuiſſe homo verè credatur, familiaria putat humana, nunquam naturæ ſuæ bonis excedens, ſed ea immota retinens in quibus erat ſemper & eſt & erit. Qui verò revelationem datam eſſe commemorat ſervi formæ à Deo inhabitante, & eam præfinitam, prophetam nobis oſtendit Emmanuel & hominem Θεοφόρον, & aliud nihil.

Verùm callidum aliquid ſe dicere & inexpugnabile arbitratur. *Nam ſi Dei verbum*, inquit, *eſt quod exclamavit, Pater, ſi poteſt fieri, tranſeat à me calix iſte, primùm quidem à patre diſcordat, nec rectè recuſat bibere calicem, cùm ſciat*, inquit, *quòd mundo ſalutaris futura fuerat paſſio. Igitur non ſint*, inquit, *Dei verbi tales voces.* Audiat igitur contrà ſuper hoc quoque à nobis, qui tam infirmis rationibus nutat & titubat. Ergo quoniam tibi videntur tales voces à Deo verbo removeri debere & ſoli eas deputari formæ ſervili, nonne in duos filios unum dividas? Et cui hoc ſapientium videtur obſcurum? Dixerit enim fortaſſe aliquis, tuas ſequens rationes, quòd nec veriſimile nec rationabile ſit omnino recuſare paſſionem ſervi formam & diſcordare à patre & ab eo quod inhabitaverat verbum, cùm ſciret paſſionem ſalutarem mundo futuram & vitæ cauſam illis qui fuerant morte devicti. Oportuerat ergo, inquit, ipſum videri timiditate ſuperiorem & divinis imperiis obtemperantem. Nonne igitur te ſentis fruſtra garrire? Vnde hæc ſententiarum vulgaris inventio?

Suprà pag. 291.

Ergo quòd omnia quidem humana Deo verbo parvula & exigua videantur, ſanè confiteor; ſed requiro exinanitas cujus facta eſſe intelliga-

tur, & qui eam ſuſtinuerit. Nam ſi, ut ipſi aiunt, ſervi forma, ſive id quod erat ex ſemine David, quomodo & qua ratione exinanitum ſit, cùm à Deo adſumptus ſit? Si verò ipſum verbum, quod erat in forma & æqualitate Dei & patris, exinaniſſe ſe dicitur, quomodo rurſus vel qua ratione exinanitum ſit, ſi recuſet exinanitatem? Exinanitas autem Dei verbi eſt ejus quod neſcit pati converſionem agere aliquid vel dicere humanorum propter conventionem diſpenſatoriam carnis.

Sed etſi factus ſit homo, nullo tamen modo naturam ejus myſterii violet ratio. Manſit enim id quod erat, & ſi ad humanitatem propter mundi ſalutem vitamque deſcenderit. Igitur non perſonis duabus, ſed uni Chriſto & filio & Deo, & evangelicas & ſanctorum Apoſtolorum deputabimus voces; neque divinam ipſius naturam & gloriam minorem facientes propter humanam, nec diſpenſationem abnuentes, ſed ipſius verbi ἐνανθρώπησιν propter nos factam eſſe credentes.

Anathematiſmus quintus.

Si quis dicere audeat Chriſtum eſſe hominem θεοφόρον, ac non magis Deum verè eſſe, ut unum filium per naturam, eò quòd verbum factum ſit caro & communicarit ſimiliter ac nos carni & ſanguini, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Communicaſſe quidem ſimiliter ac nos ſanguini & carni & animæ immortali Deum ver-

bum, eò quòd ei ſit adunata, confitemur. Carnem verò Deum verbum converſione factum eſſe non dicimus; ſed illos etiam qui id dicunt impietatis arguimus. Quàm autem contrarium id ſit jam antè dictis videre licet. Nam ſi verbum in carnem converſum eſt, non communicavit carni & ſanguini. Sin autem carni & ſanguini communicavit, quaſi alius præter hæc communicavit. Si verò caro aliud eſt præter ipſum, non ipſum in carnem converſum eſt. Ergo nomine communicationis utentes, ut unum quidem filium adoramus, & eum qui adſumpſit, & eum qui adſumptus eſt; differentiam tamen cognoſcimus naturarum. Et θεοφόρον autem hominem, ut à multis ſanctis patribus dictus eſt, non recuſamus: quorum unus magnus ille Baſilius in oratione ad Amphilochium de ſancto ſpiritu hoc eſt uſus nomine, & interpretatione pſalmi quinquageſimi noni. Vocamus autem θεοφόρον, non ut particularem neſcio quam divinam gratiam accipientem, ſed ut omnem habentem adunatam filii deitatem. Hoc enim explanans beatus Paulus dicebat: *Videte ne quis vos ſeducat propter philoſophiam & inanem gloriam ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum, quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Col. 2.

Reſponſio orthodoxi.

Hic quoque vanas eum fabulas exercere nullus eſt labor oſtendere. Aſſerimus enim à nullo oportere θεοφόρον hominem nominari Chriſtum, ne juxta unum neſcio quem intelligatur fuiſſe

ſanctorum, Deum autem magis verum hominem factum & incarnatum Dei verbum.

Increpat autem iterum quæ rectè ſunt dicta, & fallit modis variis & mentitur. Ait enim dicere nos in naturam carnis Dei verbum fuiſſe converſum; & eruit rationes ex alto, per quas probare contendit Dei verbum non eſſe vertibile. Quod verò ſæpius dixi, dicam nunc quoque neceſſariò: Cùm nemo ſit qui carnem terrenam in divinam immortalemque verbi naturam converſam fuiſſe dicat, ſed inconvertibilem eam omnes confiteantur, parcite jam inanes labores impendere, ut eis qui in nullo decepti ſunt poſſitis oſtendere quòd & invertibile ſit per naturam & incommutabile Deus verbum. Quis enim adeo ſtupidus vel mente captus eſt qui tam dedecoroſa & ipſis fortè etiam inſipientibus abominanda ſentire velit & dicere?

Ego verò vehementer admiror quòd cùm ubique adfirmet Deum eſſe Emmanuel, prophetæ ei menſuram in his tribuiſſe convincatur. Hominem enim eſſe ait ipſum θεοφόρον, ut videatur eſſe juxta nos, qui habeamus inhabitantem Deum in nobis per ſanctum ſpiritum. Inhabitat enim in cordibus noſtris, & ſumus templa Dei. Minimè verò tantundem eſt dicere verbum factum eſſe hominem & Deum in homine habitare. Nam licèt vera ſit beati Pauli vox, *Quoniam in ipſo complacuit inhabitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter*, attamen unum ait eſſe patrem & unum Dominum Ieſum Chriſtum, per quem omnia.

Coloſſ. 2.

Dicat aliquis & in hominem inhabitare ſpiritum ejuſdem. Denique ſcriptum eſt de quibuſ-

dam : *Inhabitantes autem domos luteas*; de quibus *Iob. 4.*
& nos ex eodem luto ſumus. Attamen unus intelligitur & eſt per compoſitionem à carne & ex anima rationabili. Cur ergo rectam & ſtabilem fidei rationem turbare non ceſſat? Modò enim unum ait Chriſtum & filium & Dominum, eundemque Deum ſimul & hominem; modò inter prophetas eum ponit, hominem ipſum nominans θεοφόρον, neſciſſe autem fortaſſe ipſum æquare vel nobis, ſi quidem non ſit Deus verè, ſed magis templum inhabitante verbo, ſicut & in nobis. Verùm hæc non ita ſe habere divina ſcriptura perdocuit : *Verbum caro factum* *Ioan. 1.*
eſt, & habitavit in nobis. ne quis arbitretur per converſionem & commutationem in carnis naturam ipſum fuiſſe converſum. Qui autem factus eſt caro ſive homo, non eſt homo θεοφόρος, ſed Deus magis, qui ſe in voluntariam exinanitatem immiſit, & propriam carnem fecit ex muliere, carnem autem non inanimem & abſque ſenſu, ſed animatam & rationabilem. Meminimus autem & templum eum nominaſſe ſuum corpus. Ceterùm non σχετικὴν fecit inhabitationem, ſicut & in nobis, per ſpiritum; ſed unus per adunationem intelligitur Chriſtus & filius & Dominus.

Anathematiſmus ſextus.

Si quis dicat Deum vel Dominum eſſe Chriſti vel Dei patris verbum, ac non magis confitetur eum Deum ſimul & hominem, quòd verbum caro ſit factum ſecundùm ſcripturas, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Beatus quidem Paulus id quod à Deo verbo adſumptum eſt formam nominat ſervi. Sed quoniam ante adunationem adſumptio eſt, de adſumptione autem beatus Paulus diſputans ſervi formam vocavit adſumptam naturam, ideo nullum jam locum habet, adunatione facta, ſervitutis nomen. Nam ſi eis qui in ipſum crediderunt beatus Paulus ſcribens dicebat, *Ergo jam non eſt ſervus, ſed filius*, & Dominus porrò diſcipulis, *Non jam dicam vos ſervos, ſed amicos*, multò magis primordium noſtræ naturæ, per quod etiam nos adoptionis meruimus gratiam, ſervili appellatione liberatum eſt.

Gal. 4. *Ioan. 15.*

Deum igitur confitemur ſervi etiam formam propter adunatam ei formam Dei, & adſentimus prophetæ vocanti puerum Emmanuel & magni conſilii nuntium & miraculum & conſiliarium & Deum fortem & dominantem & principem pacis & patrem futuri ſeculi. Idem propheta & poſt adunationem prædicans adſumpti naturam, ſervum appellat id quod eſt ex ſemine Abraham, ita dicens: *Servus meus es tu Iſrael, & in te gloriabor.* & rurſus. *Ita dicit Dominus, qui me finxit ex utero ſervum ſibi.* Et paulò pòſt: *Ecce dedi te in teſtamentum generi in lumen gentium, ut eſſes in ſalutem uſque ad extremum terræ.* Quod autem in utero fictum eſt, non eſt Deus verbum, ſed ſervi forma. Neque enim Deus verbum converſum factum eſt caro, ſed adſumpſit carnem habentem animam rationabilem.

Iſai. 7. & 9. *Iſai. 49.*

Reſponſio orthodoxi.

Myſterium diſpenſationis unigeniti, quæ cum carne facta eſt, noſtris ſermonibus nihilo minùs nunc quoque conveniet, & eos non inrationabiliter habitos facillimè demonſtrabit. Qui enim in forma eſt Dei & patris unigenitus filius, qui per omnia par eſt æqualiſque genitori, ejuſdem gloriæ, & liber, ſervi formam accipiens, nuncupatus eſt frater eorum qui jugum ſufferunt ſervitutis, id eſt, nobis. Denique tamquam unus ex nobis didragmum tributorum exactoribus penſitabat, & factus eſt ſub lege ut homo qui eſt legiſlator ut Deus. Edocebat autem ſuos diſcipulos quòd filius ſit verè & in forma ſervi propter carnem, cùm per ſuam naturam ſit liber, utpote ex Deo, & Deus, veruntamen propriam habens ſervi formam, propter exinanitatis menſuram tributum exactoribus penſitabat. Ergo etſi quis dixerit ſervum eum fuiſſe nominatum prophetarum voce ſanctorum, nullo modo debet ſcandalum pati. Sciebant enim illi, revelante eis ſpiritu ſancto, quòd factum homo ex Deo & patre verbum, erat quidem ſic quoque liber filius, non tamen ſapientiſſimæ exinanitatis proiciebat menſuram, nobis, qui ſumus ſub ſervitutis jugo, ſimilem capiens formam. Sic & Deum ipſum patrem dicit, cùm ipſe natura ſit Deus & ex patre, & nulla parte majeſtatis patris inferior.

Neſtorio igitur ſcribente ità de Chriſto, *Ergo qui paſſus eſt pontifex miſericors, non-vivificus Deus ejus, qui paſſus eſt*, & Deum Chriſti nominante verbum, & his hæc etiam adiciente, *Erat autem*

Vide ſuprà pag. 206. *ipſe & puer & pueri dominus*, non rectè nec competenti modo, ſed impietate vehementer hos ſermones habitos adfirmamus. Nam ſi Chriſtus Dei eſt verbum Dei & patris, duo omnino & procul dubio eſſe neceſſe eſt. Quo autem modo intelligatur idem & puer & pueri dominus? Non ergo dicendus eſt & Deus ſuus & Dominus Emmanuel, ſiquidem eſt idem Deus ſimul & homo, quaſi homo factum & incarnatum Dei verbum. Quòd verò deitas quidem aliud quiddam ſit natura ſua, aliud humanitas, nemo poſſit ambigere. Ceterùm ex utraque eſt Chriſtus, ex deitate & humanitate, ſecundùm diſpenſatoriam adunationem.

Anathematiſmus ſeptimus.

Si quis ut hominem operatione Dei verbi adjutum filium dicat, & gloriam unigeniti ut alii præter ipſum adſignat, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Si mortalis eſt hominis natura, vita enim Dei verbum, & vivificum, ſuſcitavit enim templum quod à Iudæis ſolutum eſt & elevavit in cælos, quomodo non glorificata eſt ſervi forma per Dei formam? Nam ſi id quod natura mortale eſt factum eſt immortale propter adunationem verbi & Dei, id quod non habebat accepit; accipiens autem quod non habuerit, & glorificatum ex eo qui dedit glorificatum eſt; proptereaque Apoſtolus clamat: *Secundùm operationem poteſtatis virtutis ipſius, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans eum à mortuis.*

Reſponſio orthodoxi.

Qui Chriſtum nominant, non unum ſimilem noſtri communem hominem ſed hominem factum & incarnatum Dei verbum audientibus deſignant. Ergo etſi aliquid mirabilium & divinorum operum dicatur per ſuum corpus impleſſe, quod ei inſtrumenti præbeat officium, nihilominus ipſe eſt qui operatur Dominus principatum, non alii præſtans ut operari poſſit, ſicut & beatis diſcipulis poteſtatem præbebat adversùs ſpiritus immundos eos eicere & curare omnem morbum & omnem infirmitatem in populo. Denique beatus Paulus dicebat: *Non enim audeo aliquid loqui* Rom. 15. *eorum quæ per me non efficit Chriſtus verbo & factis in virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute ſpiritus ſancti.* Gaudentes etiam beati diſcipuli accedebant aliquando ad Chriſtum dicentes: *Domine, etiam dæmonia nobis ſubdita ſunt in nomine* Luc. 10. *tuo.*

Adjutos quidem per Chriſtum in ſpiritu dicimus ſanctos, quaſi alios præter ipſum. Annon eodem modo eademque ratione & ipſum adjutum Ieſum verbo in ſpiritu intelligimus quaſi alium filium præter filium Dei unigenitum? Vnum enim ipſum adunatio nobis oſtendit, & in duo dividere recuſamus. Nam etſi caro factum ſit verbum juxta ſcripturas, attamen eſt ſic quoque filius unigenitus ſecundùm adunationem veram quam nemo cogitatione capiat mentis. Ipſe igitur unus eſt ſolus Chriſtus Ieſus, qui per ſuum corpus, tamquam per inſtrumentum, operatus eſt ſigna divina; ac non ipſum Chriſtum

dicimus operatione adjutum, exemplo ſanctorum. Hoc enim impium eſt & vehementer culpabile. Sed & ſi ſuſcitavit à mortuis proprium corpus, utpote vita ipſe & vivificus, & glorificavit, vivificam ſuam naturam eſſe demonſtrans, & non alii cuidam præter ſe in hoc gloriam condonavit. Denique ad cæleſtem patrem dicebat &
Ioan. 17. Deum: *Pater, glorifica me gloria quam habui penes te priuſquam mundus fieret.* Atqui & Deus eſt, & ex Deo per naturam eſt gloriæ dominus. Quo igitur modo, quaſi gloriæ egenus, quam habebat ante mundum, ſuam gloriam repoſcit? Nam quoniam factus eſt homo, & per ſuam carnem gratia Dei pro omnibus mortem guſtavit, ut ait
Heb. 2. beatus Paulus, terrenæ injuriæ non recuſans opprobrium, prænuntiat reſurrectionem, per quam cognoſcitur quòd ſit & vita & vivificus, utpote Deus, & eo quoque modo à nobis creditur. Glorificavit igitur, non alium quendam, ſed ſemetipſum, templum ſibi verè conjunctum deſignans morte validius. Corpus enim quod eſt ipſi adunatum, non inanimum nec abſque ſenſu eſſe credimus.

Anathematiſmus octavus.

Si quis dicere audeat adſumptum hominem coadorari oportere cum Deo verbo & conglorificari & connuncupari Deum, tamquam alterum cum altero, ac non magis una veneratione colit Emmanuel, & unam ei glorificationem deputat, eò quòd verbum caro factum eſt, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Vnam quidem, ut ſæpe dixi, glorificationem offerimus Domino Chriſto, & eundem Deum ſimul & hominem confitemur. Hòc enim nos adunationis ratio docuit. Naturarum verò proprietates dicere non recuſabimus. Neque enim Deus verbum in carnem converſum eſt, nec rurſus homo id quod fuerat perdidit & in Dei naturam tranſmutatus eſt. Ergo utriuſque naturæ proprietatem dicentes, Chriſtum Dominum adoramus.

Reſponſio orthodoxi.

At nos meliora & magis vera ſentire ſoliti, & ſubtiliores ſenſus tractantes ad certiorem explanationem rectioremque myſterii, juxta litterarum præcepta ſacrarum, & juxta morem patrum ſanctorum, non hominem adſumptum dicimus à Deo verbo & ei conjunctum per σχέσιν extrinſecus intelligendam, ſed hominem magis ipſum factum eſſe definimus. Hujus cauſa eos qui dicere audent adſumptum fuiſſe hóminem ducimus eſſe extra terminos dogmatum pietatis, qui adfirmant oportere ipſum, ut alterum cum altero, coadorari debere cum filio Dei. Nam ſi eſt idem Deus ſimul & homo, adoratur magis, ut unus, adoratione una, ac non coadoratur & connuncupatur Deus, ne homo ſimpliciter communis & ſimilis noſtri Emmanuel eſſe credatur, per beneficium divinæ gloriæ particeps factus. Creditur enim magis Deus in carne propter nos verè homo factus, non converſione naturæ, aut

V

commutatione, ſed adunatione diſpenſatoria.

Anathematiſmus nonus.

Si quis dicat unum Dominum Ieſum Chriſtum, glorificatum ab ſpiritu virtute ipſius, quaſi aliena vi, & ab ipſo accipere ut poſſet operari adverſùs immundos ſpiritus & implere ſigna divina, ac non magis ipſius eſſe proprium ſpiritum per quem operatus eſt ſigna divina, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Hic planè non eos tantùm qui in hoc ſeculo pietatem ſervant, ſed illos etiam qui antè fuerunt prædicatores veritatis, & ipſos divinorum evangeliorum ſcriptores, & ſanctorum Apoſtolorum chorum, præterea etiam Gabriel archangelum anathematizare auſus eſt. Secundùm carnem enim Chriſtum ex ſpiritu ſancto factum eſſe primus ille & ante conceptionem prædixit, & poſt conceptionem Ioſeph edocuit, ad Mariam
Luc. 1. quidem interrogantem *Quomodo erit mihi iſtud, quoniam virum non cognoſco*, dicens, *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi inumbrabit tibi, propterea quod naſcetur ſanctum, vocabitur fi-*
Matth. 1. *lius Dei*, ad Ioſeph verò: *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam. quod enim in ea natum eſt, ex ſpiritu ſancto eſt.* Et evangeliſta: *Deſponſatata autem*, inquit, *matre ejus Maria Ioſeph, inventa eſt in utero habens de ſpiritu ſancto.* Et ipſe autem Dominus ingreſſus in ſynagogam Iudæorum, cùm accepiſſet Eſaiam prophetam, & legiſſet illum
Luc. 4. locum in quo ait, *Spiritus Domini ſuper me; cu-*

jus cauſa unxit me , & quæ ſequuntur, adjecit: *Hodie impleta eſt ſcriptura hæc in auribus veſtris.* Id autem & beatus Petrus, cùm ad Iudæos loqueretur, dixit: *Ieſum de Nazareth, quem unxit Deus* *Act.* 10.
ſpiritu ſancto. & Eſaias ante multa ſecula præcantavit: *Exiet virga de radice Ieſſe, & flos de radice* *Iſai.* 11.
ejus aſcendet, & requieſcet ſupra ipſum ſpiritus Dei, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & virtutis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis; ſpiritus timoris Dei replebit eum. Et rurſus: *Ecce filius meus quem dilexi; dilectus meus, in quo complacuit anima mea. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus adnuntiabit.* Id autem teſtimonium etiam *Matth.* 12.
evangeliſta in ſuis ſcriptis poſuit. Ipſe autem Dominus in evangeliis ad Iudæos dixit: *Sin au-* *Luc.* 11.
tem in ſpiritu Dei ego eicio dæmonia, an pervenit in vos regnum Dei. Et Iohannes: *Qui miſit me*, in- *Ioan.* 1.
quit, *baptizare in aqua, ipſe mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper ipſum, ipſe eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Igitur non prophetas ſolos & Apoſtolos, nec ſolum Gabriel archangelum anathematizavit ille divinorum dogmatum diligentiſſimus examinator, verùm etiam in ipſum ſalvatorem omnium protendit blaſphemiam. Oſtendimus enim & ipſum Chriſtum, modò quidem Iudæis, poſtquam recitaſſet, *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me*, dixiſſe, *Hodie ſcriptura hæc impleta eſt in auribus veſtris*, modò ad eos qui dixerant ipſum per Beelzebuth eicere dæmonia dixiſſe, in *Luc.* 11.
ſpiritu Dei ſe ejicere dæmonia. Formatum verò à ſancto ſpiritu unctumque non Deum verbum dicimus, quod eſt cum ſpiritu ejuſdem ſubſtantiæ & coæternum, ſed naturam humanam, quæ

quæ ab ipſo noviſſimis eſt adſumpta temporibus. Proprium verò ſpiritum filii ſi quia ejuſdem naturæ ſit & ex patre exeat dixit, conſentiemus, & ut piam vocem accipiemus. Sin autem quia ex filio vel per filium habeat ſubſtantiam, id ut blaſphemiam & impietatem proiciemus. Credimus enim
Ioan. 15. Domino dicenti *Spiritus qui ex patre exit*, divino
Cor. 2. Paulo item dicenti: *Nos autem non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex patre eſt.*

Reſponſio orthodoxi.

Iam antè dixi quòd Neſtorii vanitatibus immo blaſphemiis & dictis ipſius vehementer incultis capitulorum vis repugnat. Illo enim dicente de ſpiritu ſancto, *Hic qui tantam Chriſto gloriam condonavit, qui eum dæmoniis fecit horribilem, qui adſumptionem ipſi in cælos donavit*, & cùm tamquam de aliquo homine communi ſimili noſtri hæc ita garriret, factus eſt neceſſariò anathematiſmus, non in eos qui dicunt glorificatum eſſe à ſancto ſpiritu Ieſum, id eſt, hominem factum Dei verbum, ſed in illos magis qui impudenter ipſum virtute ſpiritus ſancti tamquam aliena uſum fuiſſe commemorant. Meminimus enim evidenter dicentis de ſancto ſpiritu:
Ioan. 18. *Ille me glorificabit.* Novimus præterea ſancti ſpiritus operatione immundos malignoſque ſpiritus ipſum contundere. Sed non dicimus tamquam unum quempiam prophetarum ut aliena uſum fuiſſe ipſum virtute ſpiritus ſancti. Erat namque ipſius & eſt ſpiritus ſanctus, ſicut & patris. Hoc autem nobis evidentiſſimè deſignavit divinus
Rom. 4. Paulus ita ſcribens: *Qui autem in carne ſunt, Deo*

placere non poſſunt. Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu; ſi quidem ſpiritus Dei inhabitat in vobis. Si quis autem ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus. Exit namque ex Deo & patre ſpiritus ſanctus ſecundùm ſalvatoris vocem, ſed non eſt à filio alienus. omnia enim habet cum patre. Et id ipſe oſtendit de ſpiritu ſancto: *Omnia quæ habet pater, mea ſunt. ideo dixi vobis quòd ex me accipiet & adnuntiabit vobis.* Ioan. 16. Glorificavit igitur Ieſum ſpiritus ſanctus mirabilia operantem, verumtamen ut ſpiritus ipſius, nec aliena virtute, nec ipſo melior, eò quòd intelligitur Deus. Non blaſphemavimus ergo in angelos ſanctos, nec in prophetas, ut auſus eſt dicere qui maledicere didicit tantùm. Verùm quoniam adhuc propoſitum eſt ei & ſimilibus ipſius unum Chriſtum in duos dividere, & eum qui glorificatur, & operatione adjuvatur, & eum qui glorificat & operationem adjuvat dicere, reprehendunt inſipienter omnem rationem pietatis quæ poſſit à tam prava opinione ſeducere. Denique de beato Gabriel mentionem faciens objurgator, *Secundùm carnem*, inquit, *Chriſtum ex ſpiritu ſancto factum fuiſſe primus ille & ante conceptionem prædixit.* Aliuſne igitur Chriſtus ſecundùm carnem, & alius ſpecialiter Chriſtus ex Deo patre verbum? Vbi ergo adunatio? Et quod erit inde emolumentum, ſi duo ſunt Chriſti, & ſeorſum uterque intelligitur & vocatur? Licèt ergo vultum perſonamque pietatis ſibi fingentes, unum Chriſtum dicant, duos verò credentes, audiant à nobis: *Quouſque claudicabitis utroque pede?* 3. Reg. 18. Melius eſt enim rectis uti veſtigiis, rectam fidem ſervantes & ſtabilem

ac non ineptis cogitationibus vacillantem.

Anathematiſmus decimus.

Pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum divina ſcriptura commemorat. Obtulit autem ſe ipſe pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri. Si quis igitur pontificem & apoſtolum noſtrum factum eſſe dicat non ipſum verbum Dei, tum ſcilicet cùm eſt caro factum & homo juxta nos, ſed ut alium præter ipſum ſeorſum hominem ex muliere, aut ſi quis dicat pro ſe obtuliſſe ipſum oblationem, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit ſacrificio qui peccatum non noverat, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Vide infrà pag. 316. Non in carnis naturam inconvertibilis natura converſa eſt; ſed humanam naturam adſumpſit, eamque ſuper communes pontifices conſtituit, *Heb.* 5. ſicut beatus Paulus docet nos dicens : *Omnis namque pontifex ex hominibus adſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis, qui condolere poſſit his qui ignorant & errant : quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate, propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.* Et mox id ipſum explanans : *Sicut Aaron, ita etiam Chriſtus.* Deinde oſtendens adſumptæ naturæ infirmitatem dicit : *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum qui potens eſt ipſum ſervare à morte cùm clamore valido.*

& lacrymis offerens, exauditus eſt pietate. Et quidem cùm eſſet filius, didicit ex quibus paſſus eſt & obedientiam, & conſummatus factus eſt omnibus obaudientibus ſibi cauſa ſalutis æternæ, appellatus à Deo pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech. Quis igitur virtutis laboribus conſummatus eſt, cùm non eſt natura perfectus? Quis eſt qui experimentis didicit obaudientiam, quam ante experimentum neſciebat? Quis eſt qui cum reverentia vixit, & cum clamore valido & lacrymis ſupplicationes offerens, & ſervare ſe ipſum non valens, ſed eum qui ſervare poſſit obſecrans, & liberationem mortis expetens? Non Deus verbum, immortale, impaſſibile, incorporale: *cujus commemoratio*, ſecundùm prophetam, *lætificatio eſt & levatio lacrymarum ab omni vultu.* Et rurſus propheta: *Memor fui*, inquit, *Dei, & lætatus ſum* quòd *coronat pietate præclaros*, quòd *omnia patris poſſidet*, quòd *eſt imago ſimillima genitoris*, quòd *in ſe patrem oſtendit*, ſed magis, quod ex ſemine David à Deo fuerat adſumptum, mortale & paſſibile, quòd pavit ad mortem, licèt ipſum poſtea imperium mortis deſtruxerit, propter adſumentis Dei unitatem, quòd per omnem juſtitiam ambulavit, quòd ad Iohannem dixit: *Sine modò. Sic enim decet nos implere omnem juſtitiam.* quòd pontificatus appellationem accepit ſecundùm ordinem Melchiſedech. ipſum enim portabat naturæ infirmitatem, ac non omnipotens Deum verbum. Ideo & dudum beatus dixerit Paulus: *Non enim habemus pontificem qui non poſſit condolere infirmitatibus noſtris, tentatum autem in omnibus ad ſimilitudinem abſque peccato* Experta eſt autem paſſiones noſtras

Vide infrà pag. 317. *Iſai. 25.* *Pſal. 76.* *Dan. 13.* *Ioan. 16.* *Coloſſ. 1.* *Ioan. 14.* *Heb. 2.* *Matth. 26.* *Heb. 2.* *Matth. 3.* *Heb. 5.* *Heb. 4.*

abſque peccato natura illa quæ ex nobis pro nobis adſumpta eſt, non qui eam pro ſalute noſtra adſumpſit. Et in principio autem hujus capituli iterum docet : *Conſiderate*, inquit, *apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum, fidelem ei qui fecit ipſum, ſicut & Moyſes in omni domo ſua.* Facturam autem eſſe quis unquam dixerit recta ſentiens increatum & cùm patre coæternum Deum verbum, ſed eum qui eſt ex ſemine David, qui liber ab omni peccato, pontifex noſter fuit, victimam ipſe ſe pro nobis offerens Deo, habens in ſe certè Dei verbum adunatum ſibi & inſeparabiliter conjunctum ?

Heb. 3.

Vide infrà pag. 318.

Reſponſio orthodoxi.

Hieremias propheta, cùm offendiſſet Deum Iſraël & eum in iracundiam provocaret, contriſtatus dicebat : *Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum, ut poſſim deflere populum hunc dies & noctes ?* At ego opinor voces hujuſmodi non illi magis convenire, ſed eis qui patulum ſemper & petulcum os habent in Chriſtum, qui etiam ineffabili detrahunt gloriæ, audaces, petulanteſque, juxta quod ſcriptum eſt. Fletu autem fuiſt & lamentatione digniſſimi, qui infinita dementia rectam & inculpabilem pietatis in Chriſtum ſemitam negligentes, diſtortam orbitam ambageſque ſectantur, & cogitationum pravis inventis decus inquinant veritatis. Ergo audiant qui inviſa omnibus ſentiunt, errantes in ſcientia ſcripturarum, neſcientes magnum & venerabile incarnationis myſterium. Divinæ enim ſcripturæ hominem ſimilem nobis

Hierem. 9.

2. Petr. 2.

factum fuiſſe prædicant Emmanuel & participaſſe carni & ſanguini ſimiliter ac nos verbum Dei & patris. Adfirmant & carnem factum, id eſt, hominem, non per converſionem aut per commutationem, ſed virtute adunationis arcanæ; proptereaque unum dicimus Ieſum Chriſtum Dominum, & unam fidem, unum item ſanctum baptiſma.

Hi verò à rectis dogmatibus abhorrentes, & adversùs ſacras litteras durum ſenſum inſolentemque opponentes, ad id tantummodo quod ipſis bene habere videtur inſpiciunt, & hominem adſumptum à Deo verbo commemorant, juxta illud fortaſſe quod ab uno prophetarum dictum eſt: *Propheta non eram, nec filius propheta; ſed paſtor eram vellicans ſycomora, & adſumpſit me Deus ex ovibus.* aut fortè, ſicut ait beatus David, *adſumens manſuetos Dominus;* ſecundum σχέσιν & familiaritatem ſcilicet ſpiritalem, quam voluntate & gratia & ſanctificatione nos etiam habemus ipſi adhærentes Domino in ſpiritu, juxta quod ſcriptum eſt. Id autem nequaquam ſignificat Deum hominem fuiſſe factum, neque eum ſimiliter ac nos participaſſe carni & ſanguini, ſed magis adſumere hominem, non alio pacto quàm dicatur & apoſtolos & prophetas & omnes alios ſanctos.

Amos 7.
Pſal. 146.
1 Cor. 6.

Decipitne divinus Paulus ſanctificatos per fidem evidentiſſimè de unigenito dicens quòd cùm dives eſſet, pauper eſt factus? Abſit. Nunquam enim mentietur veritatis maximus prædicator. Sed quiſnam eſt dives, & quomodo pauper eſt factus, nunc quoque diligentiùs perſcrutemur. Etenim ſi, ut illi & dicere & ſentire confidunt,

2. Cor. 8.

homo eſt adſumptus à Deo, quomodo is qui adſumptus eſt à Deo, factus eſt pauper, qui ſublimioribus natura ſua dignitatibus illuſtratus eſt? Glorificatus eſt enim. At ſi id verum non eſt, reprehendetur ab ipſis adſumptio, quòd in inferius & glorioſius humanitatis dejecerit modum. Verùm ita ſentire ineptum eſt. Ergo non is qui adſumptus eſt, pauper eſt factus. Supereſt igitur ut dicamus Deum verbum, cùm eſſet dives, ad noſtram pauperiem deveniſſe. Deinde quomodo pauper eſt factus? Age, neceſſariò attendamus. Inconvertibilis quidem eſt procul dubio per naturam, nec ſua derelicta, in naturam tranſiit carnis. permanſit id quod erat, id eſt, Deus. Vbi igitur humilitatem videbimus paupertatis? In eone quòd unum ſimilem noſtri Deus adſumpſerit, ſicut dicere auſi ſunt impietatis Neſtorii paraſiti? Et qui fuit ipſi paupertatis & exinanitatis modus? In eo tantùm ut ſi fortè voluerit quemquam noſtri ſimilem hominem honorare? Nullo enim pacto beneficia præſtando Deus omnipotens violatur. Quomodo ergo pauper eſt factus? Quia cùm eſſet Deus natura & filius Dei & patris, factus eſt homo ex ſemine David, natus eſt ſecundùm carnem, & ſervilem ſubiit menſuram, id eſt, humanam, qui eſt opifex omnium. Homo enim factus, humanitatis non erubeſcit ſubire menſuram. Qui enim non recuſavit ut eſſet ſimilis noſtri, quomodo ea recuſaret per quæ hominem ſe noſtri ſimilem verè factum eſſe poſſet oſtendere? Si igitur eum ab humanis & rebus & ſermonibus ſubmoveamus, nullo pacto differimus ab his qui eum, ſi fieri poſſet, ſua carne etiam ſpoliarent; qui ſcripturæ divinæ non cre-

dunt, evertentes omnino incarnationis myſterium, ſalutem orbis terrarum, ſpem, fidem, reſurrectionem.

Dicat aliquis Deo verbo parum decorum eſſe & nullo modo conveniens lacrymari, pavere mortem, calicem recuſare, ſubire officium ſacerdotis. Valde ego quoque libens adſentiam hæc divinæ naturæ & gloriæ minimè convenire. Veruntamen in his video paupertatem quam propter nos volens ipſe ſuſtinuit. Si tibi gravis videatur exinanitatis injuria, eo plus mirare erga nos filii caritatem? Quod enim tam indecorum dicis & parvum, hoc Deus tui cauſa ſibi fecit amabile. More hominum lacrymavit ut tuas lacrymas ipſe conſpiceret. Expavit diſpenſatoriè, permittens carni interdum pati quæ ſua ſunt, ut nos confidentiſſimi redderemur. Calicem recuſavit ut crux impietatem argueret Iudæorum. Infirmatus eſſe dicitur ſecundùm humanitatem ut te infirmitatibus liberaret. Preces ſupplicationeſque obtulit ut tuis etiam ſupplicationibus aurem facilem redderet, ut tu diſceres in tentationibus minimè dormitare, ſed animum ad orationes magis arrigere. Denique dormitantes ſanctos apoſtolos incuſabat dicens: *Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum? Vigilate & orate ne intretis in tentationem.* *Matth. 61.* Sed enim tamquam reformationem præbens vitæ beatæ, profuit mundo. Ideo humanitatis infirmitates familiares fecit ut etiam verè homo factus eſſe crederetur, cùm permanſiſſet nihilominus id quod erat, id eſt, Deus.

Sed neſcio quomodo hi qui Chriſtum unum dicere ſimulant & filium & dominum, eundemque Deum ſimul & hominem, non Dei verbum

nuncupatum dicunt fuiſſe pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ tunc cùm factus eſt homo, ſed aut alium neſcio quem ſeorſus hominem ipſum per ſe qui erat ex ſemine David, in id vocatum eſſe adfirmant, forſitan metuentes ne ſi recta ſentiant, ab impietate videantur Neſtorii defeciſſe. Ait enim hoc modo ille: *Hic qui fidelis ad Deum pontifex factus eſt. factus eſt enim hic, non ſemper, fuerat hic qui paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem.* Deinde, ut ipſe exiſtimat, ſuas voces veritatem cupiens confirmare dicit; *de quo Lucas in evangeliis clamabat: Ieſus autem proficiebat ætate & ſapientia & gratia.* Et rurſus: *Sed cùm ſit vobis hic ſolus pontifex condolens & cognatus & certus, ab ipſius natura non ſeducamini. Ipſe enim nobis ex promiſſa benedictione & ſemine Abrahæ miſſus eſt, pro ſe ipſo & genere corporis victimam ſecum adducens.*

At dementiæ illius optimus æmulator, vir bonus iſte Theodoretus non erubeſcit dicens: *Humanam naturam adſumpſit, & eam ſuper communes pontifices ordinavit, ſicut & Paulus dicit: Omnis enim pontifex ex hominibus adſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, qui condolere poſſit his qui ignorant & errant, quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate; & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.* Nonne hominem nobis communem Emmanuel, quantum ad ipſum pertineat, effecit? Nonne ſupramemoratis hæc quoque ſunt germanæ ſententiæ, eandem blaſphemiam parturientes? Quid ais? Metuis ſacerdotii modum in Chriſto omnium ſalvatore, nec conveniens videtur eſſe Deo verbo humano more miniſtrare propter

Vide ſuprà pag. 310.

diſpenſationem? Detege tuum vultum, perſona depoſita, & palam denega Dei verbi incarnationem, propter quam & pontifex nominatus eſt. Immolantemne eum conſpicis, tamquam alii & majori Deo & patri ſacrificia offerentem, exemplo eorum qui ab hominibus adſumpti ſunt, qui condolere poſſint ignorantibus & errantibus, ideo quòd & ipſi ſint in infirmitatibus noſtris; nec conſideras quod fidem omnium ſive fidei confeſſionem ſibi & ſancto dedicet patri. Hicne humani miniſterii modus eſt fidem poſcere ab his qui in odorem ſuavitatis oblati ſint in ſpiritu? Animadverte quàm & alio modo Deus ſit, licèt humano more propter diſpenſationem miniſtrare dicatur. Conſidet enim Deo & patri, & in ſedibus excelſis conſpicitur.

Terret te humanitâs, nec divinitas liberat metu; nec pateris rebus ipſis inſpicere Deum eſſe ſimul & hominem Emmanuel; ſed tam petulanter & inconſideratè, immo ultra terminos impietatis totius excurrens, ais ipſum conſummatum eſſe laboribus & virtute & profeciſſe paulatim in pontificis dignitatem. Si profecit, ubi exinanitas, & ubi pauper eſt factus; Quicquid autem non eſt in virtute perfectum, culpa & vitio continetur; & quod vitio continetur, in peccato eſt. Quomodo igitur de ipſo ſcriptum eſt quòd peccatum non fecit? 1. *Pet.* 2.

Auſus es dicere infra ſcripta: *Quis igitur ſacerdos eſt factus? Quis virtute conſummatus eſt, cùm non eſſet natura perfectus? Quis tentationibus didicit obaudientiam, quam ante tentationes neſciebat? Quis cum reverentia vixit, & cum clamore valido lacrymans & ſupplicationes offerens, cùm ſe* *Vide ſuprà pag.* 311.

ſervare non poſſet, ſed eum qui ſervare poſſet obſecrans? O audaciſſimam & ſceleratiſſimam vocem! Quæ lacrymæ tam impiè credentium poterunt abolere peccata? Si adquieſcis adunationi, quomodo ignoraſti quòd de Deo dicamus qui factus ſit homo? Humiliavit ſe tua cauſa, & tam impiè exclamas: *Propitius eſto, Domine,* Matth. 16. *nunquam tibi erit iſtud.* Ergo audies ipſum dicentem: *Vade retro à me, ſatanas, ſcandalum mihi es.*

Vide ſuprà pag. 312. At enim in clauſula ſuorum dictorum dixit: *Ergo is qui eſt ex ſemine David, pontifex eſt, habens in ſe ſcilicet Deum verbum ſibi adunatum & inſeparabiliter conjunctum.* Et quomodo adunatum dicit Deo verbo id quod eſt ex ſemine David, ſi ſoli ei qui eſt ex ſemine David ſacerdotium deputaſti? Nam ſi vera eſt adunatio, non ſunt duo omnino, ſed unus & ſolus ex utriſque intelligitur Chriſtus.

Certum eſt ergo illos ſimulatè adunationem confiteri, ſimpliciorum animos inlectantes. Conjunctionem namque credunt σχετικὴν extrinſecus factam, quam nos etiam habuimus participes divinæ ipſius naturæ facti per ſpiritum. Accedendum igitur, non illorum vanitatibus, ſed rectæ & inculpabili fidei & evangelicis & apoſtolicis ſanctionibus.

Anathematiſmus undecimus.

Si quis non confiteatur carnem Domini vivificam eſſe & ipſius Dei verbi propriam, ſed alterius cujuſpiam, conjuncti quidem ipſi per dignitatem ſive per ſolam habitationem, ac non magis vivificam, ut antè dixi, τὸ quòd fuerat

propria verbi, quod omnia potens eſt vivificare, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Quantum apparet, obſcuritati ſtudet, ut impietatem ſuam occultet, qui eadem cum hæreticis ſentit. Sed nihil veritate validius, quæ radiis ſuis mendacii poteſt caliginem revelare. Ea illuminati, manifeſtam ejus fidem ἐπίδειξιν faciamus. Primùm quidem nuſquam carnis rationabilis meminit, nec hominem perfectum, qui eſt adſumptus, confeſſus eſt; ſed ubique carnem dicit, Apollinaris ſequens dogmata. Deinde commixtionis opinionem; omnibus eam ſententiis inſerens, aſpergit ſermonibus. Hic enim apertè inanimam dicit domini carnem, cùm ait: *Si quis confiteatur Domini carnem non eſſe propriam ipſius Dei verbi, ſed ut alterius præter ipſum, anathema ſit.* Vnde apparet eum non confiteri Deum verbum animam adſumpſiſſe, ſed carnem tantummodo, ipſum autem eſſe carni pro anima. Nos verò vivificam dicimus animatam & rationabilem Domini carnem propter adunatam vivificam deitatem. Confitetur autem ipſe quoque invitus differentiam naturarum, carnem nominans & Deum verbum, & propriam ipſius dicens fuiſſe carnem. Igitur non Deus verbum in carnis naturam converſum eſt; ſed propriam habet carnem, adſumptam ſcilicet naturam, & vivificam eam adunatione effecit.

Reſponſio orthodoxi.

Qui rectis & veris cogitationibus per impe-
Iſaia 28. ritiam delapſi ſunt, penè etiam dicunt: *Poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio operiemur.* In quemcunque enim ipſis libitum fuerit proferunt inconſideratè ſententiam; nec
Zach. 7. meminerunt divinæ ſcripturæ dicentis: *Iudicium*
Prov. 19. *juſtum judicate.* & rurſus: *Teſtis falſus non erit impunitus.* Nos etenim vivificum eſſe dicimus ſanctum corpus ſalvatoris omnium Chriſti. Eſt namque non unius ſimpliciter ſimilis noſtri hominis & communis, proprium autem magis verè verbi quod omnia vivificat, proprium autem hoc modo ut ſi fortè etiam dicatur uniuſcujuſque noſtrum corpus próprium eſſe dicatur. Hic autem vir bellus verboſitatis ſuæ in nos nullum modum præteriit intentatum, quamvis noſtris dictis conſentiat. Nominat rurſus nobis Apollinaris impietatis infamiam, nec erubeſcit commemorans me verbis aliis ac dictionibus rem commixtionis ſive confuſionis occultare & inanimam dicere carnem verbo conjunctam. Sed dixerit ad eum fortè aliquis: O vir optime, iiſdem etiam beatum Iohannem criminibus accuſabis. Ait enim: *Verbum caro factum eſt.* Et age cum ipſo etiam inſolenter, ut dicas animæ eum non meminiſſe rationabilis, ſed inanimam dicere eum Domini carnem. Quid ſi etiam ipſum dicere audieris Chriſtum omnium ſalvatorem:
Ioan. 6. *Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ipſius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* & rurſus: *Qui manducat carnem*

nem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in ipſo. & rurſus: *Panis autem quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Inſulta, ſi videbitur, etiam ipſi verbo. Carnem enim nominat tantùm, nec animæ rationabilis in his facit uſquam mentionem. At tu, ſi ſagax eſſes & ſapiens, non ignorares quòd plerunque etiam ſola carnis mentione animal quod eſt ex anima & corpore deſignetur, id eſt, homo. Scriptum *Iſaia 40.* eſt enim quòd videbit omnis caro ſalutare Domini. Ergo qui carnem dicit fuiſſe factum verbum, non ignorat omnino ſe etiam animæ rationabilis facere mentionem. Sed, quod à principio dixi, in probationibus deficiens, invenit ſibi mendacium tegumento, & calumniari conatur ut aliquid dicere videatur. At verò non hominem adſumptum fuiſſe à Deo ſanctis patribus non videtur. Neque enim ita unquam crediderunt; ſed ipſum magis Deum verbum hominem factum eſſe dixerunt, adunatum carni habenti animam rationabilem. Inconfuſa autem & abſque converſione omnino eſt adunatio. Inconvertibile eſt enim Dei verbum, & ita credimus.

Anathematiſmus duodecimus.

Si quis non confiteatur quòd Dei verbum paſſum ſit carne & crucifixum carne & mortem guſtavit carne, & factum primogenitum ex mortuis, eò quòd det vitam, & ſit vivificum, anathema ſit.

Reprehenſio hæretici.

Paſſiones paſſibilis propriæ ſunt; impaſſibilis

paſſionibus ſuperior eſt. Paſſa eſt igitur ſervi forma, adhærente ipſi ſcilicet etiam Dei forma, & permittente quidem pati propter ſalutem quæ ex paſſionibus fuerat eventura, ſuas verò paſſiones propter adunationem ducente. Ergo non Deus paſſus eſt, ſed is homo qui ex nobis à Deo adſumptus eſt. Propterea & beatus Iſaias

Iſaia 53. ante prænuntians clamat: *Homo in plaga & ſciens ferre infirmitatem.* Et ipſe autem Dominus Chri-

Ioan. 8. ſtus ad Iudæos dicebat: *Quid me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus ſum?* Occiditur verò non ipſa vita, ſed qui mortalem habet naturam. Et id alibi docens Dominus ad Iudæos dixit: *Solvite templum iſtud, & in triduo reædificabo ipſum.* Ergo ſolutus quidem eſt qui eſt ex David; reſuſcitavit verò ſolutum unigenitum Deus verbum, quod ex patre impaſſibiliter ante ſecula natum eſt.

Reſponſio orthodoxi.

Eſt quidem impaſſibilis procul dubio verbi natura; & id nulli eſt hominum, ut opinor, incertum. Neque enim ad tam inſanam dementiam quiſquam delabetur ut illam arcanam & paſſionibus ſuperiorem naturam dicat noſtris infirmitatibus contineri. Sed quoniam paſſio mundo futura erat ſalutaris, porrò autem impoſſibile erat ut in ſua natura verbum Dei aliquid pateretur, diſpenſationem ſubiit ſapienter. Proprium enim corpus fecit quod poterat pati, ut corpore patiente, ipſe paſſus fuiſſe dicatur, licèt ipſe per ſuam naturam impaſſibilis permanſiſſet. Verùm quoniam carne paſſus eſt volens,

propterea omnium ſalvator & eſt & nominatur. Vt enim Paulus ait : *Gratia Dei pro omnibus guſtavit mortem.* Teſtatur verò etiam divinus Petrus ſapientiſſimè dicens : *Chriſto ergo paſſo pro nobis*, non deitatis magis natura, ſed carne. Denique quonam modo dominus gloriæ crucifixus eſſe dicitur, quo item modo is per quem omnia & in quo omnia ordinata ſunt, ut ait beatus Paulus, datus eſt à Deo & patre caput corporis Eccleſiæ, factus eſt autem & primogenitus à mortuis, carnis paſſiones familiariter paſſus, dominus autem gloriæ nequaquam fuit homo noſtri ſimilis & communis? Sed fortè dices ſufficere unitatem ad probandum unum eſſe Chriſtum & Dominum crucifixum. Ergo omnia dicantur ipſius, & credatur Dei verbum eſſe ſalvator, permanens quidem impaſſibile ſecundùm deitatis naturam, carne autem paſſum, juxta quod dixit Petrus. ipſius enim erat proprium per veram adunationem corpus quod mortem guſtavit. Denique quomodo ex Iudæis ſecundùm carnem Chriſtus & Deus ſuper omnes & benedictus in ſecula, amen. In cujus morte baptizati ſumus? Cujus reſurrectionem confitentes juſtificamur? Atqui juxta ſuam naturam Deum verbum mortem ſuperiùs paſſum, immò potiùs ipſa vita eſt. In mortemne igitur hominis communis baptizati ſumus? In Ieſum credentes juſtificamur; an magis, quod verius eſt, Dei hominis facti & paſſi pro nobis carne mortem denuntiamus, & confitentes reſurrectionem, onus abicimus peccatorum? Redempti enim ſumus pretio, non corruptibili argento vel auro, ſed pretioſo ſanguine ſicut agni puri & immaculati Chriſti.

Heb. 2. *1. Petr. 4.* *1. Cor. 2.* *Heb. 2.* *Rom. 9.* *1. Cor. 6.* *1. Petr. 1.*

Plura quidem & alia ſuper his commemorare nihil difficile eſt, & ſanctorum patrum exempla proponere. Verùm hæc ſatis fore opinor docilioribus. Scriptum eſt enim : *Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit: adnuntia juſto, & adiciet ad percipiendum.* EXPLICIT.

Prov. 9.

Ejuſdem Theodoreti ex præfatione librorum quinque quos adversùm beatum Cyrillum Alexandrinæ civitatis antiſtitem ſanctumque Concilium Epheſinum, à quo Neſtorius damnatus eſt, diabolo inſtigante conſcripſit, inter cetera.

PRiuſquam conventus apud Epheſum celebraretur, duodecim capitulis ſtrictim apertèque reſtitimus, ut præſcius horum fieret intellectus etiam ſtudiorum & rationis expertibus. Quia verò ſe manifeſtum qui iſta protulit in Concilio declaravit, & plures ex his qui convenerant imperitia potiùs nec ulla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati ſunt, operæ pretium viſum eſt iterum contra niti ſermonemque diſtendere & ſucceſſam blaſphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus evidentiùs approbemus quemadmodum evangelicis dogmatibus declamarentur adverſa quæ nunc ab iſtis maximè proferuntur.

Item ejuſdem ex libro ipſius operis primo.

Idcirco Emmanuel jampridem & ante multa

nativitatis tempora virginis appellatus eſt parvulus. Emmanuel autem & ejus qui ſumpſit & ejus qui adſumptus eſt naturas inſinuat. nobiſcum enim Deus interpretatur, hoc eſt, in noſtra natura Deus, in homine Deus, Deus & homo, Deus homo factus, Deus natura hominis incircumſcriptè ſe veſtiens, Deus in templo humano, Deus nobiſcum, Deus propter unitatem ejus quem ex nobis accepit. Ergo non ſolùm Deus, ſed etiam homo eſt Emmanuel. Hic ipſe verò & Chriſtus appellatus eſt, & Ieſus nominatus eſt, & ſalvator vocatus eſt.

Item in eodem libro primo.

Si permixtio aut confuſio fieret, & una ex utraque ſubſtantia redderetur, neque Deus manſiſſet Deus, nec templum exiſteret templum, ſed & Deus templum, & templum natura Deus eſſet. Id enim operatur admixtio. Et ſi hoc ita eſt, non convenienter Dominus ait: *Solvite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Oportebat enim ut diceret, Solvite me, & in tribus diebus reſurgam, ſiquidem duæ naturæ unam permixtionis temperamento feciſſent. *Ioan.* 2.

Item ejuſdem ex libro ſecundo.

Sed & Gabriel evangelizans virgini, ſicut Lucas beatus exponit, *Ecce*, inquit, *in utero concipies, & paries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum. Hic erit magnus & filius altiſſimi vocabitur, & dabit ei Deus ſedem David patris ſui, & regnabit ſuper domum Iacob in æternum, & regni ejus non erit fi-* *Luc.* 1.

nis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quia virum non cognoſco? Et reſpondens angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Conſiderate quòd hic etiam cuncta dicantur humanitus. *Erit*, inquit, *magnus*, (non dixit, *eſt*) *& filius altiſſimi vocabitur*, (non dixit, *vocatur* aut *eſt*) *& dabit ei Dominus ſedem David patris ſui*, (non dixit, *habet ſedem David patris ſui*, ſed *dabit ei Deus ſedem David patris ſui*) *& regnabit*, (non dixit, *regnat*. Et ſuper quos? *ſuper domum Iacob*,) non dixit, *ſuper angelos & archangelos*. Et iterum, *ſanctum*, inquit, *vocabitur filius Dei*. Non dixit, *vocatur* & *eſt*, ſed *vocabitur*. Quid ad hæc dicitis qui veritati paſſiones proprias præponentes, propter humana certamina Deo prælium paſſi eſtis inferre? Cui iſta conveniunt? Deo, qui ſemper eſt, & Domino & Regi, & ſancto, & filio Dei, aut ei templo quod ex ſemine David, ſanctum eſt, & propter unitatem Dei verbi hæc ipſa promeruit?

Itemque ibi poſt paululum.

Non itaque Deum verbum poſt nativitatem virginis magnum futurum eſſe prædixit, ſed templum quod ex virgine ſanctum eſt adſumenti unitum, & connuncupatum etiam ipſum filium; non ut duos filios adoremus, ſed ut in templo viſibili Deum inviſibilem contuentes, unam illi venerationis gloriam deferamus.

Ejuſdem ex eodem libro ſecundo.

Cùm inveneris, *Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus à Iordane*, & iterum, *Egreſſus eſt Ieſus in virtute ſpiritus in Galilaam*, non Dei verbum cooperatione vel auxilio eguiſſe ſpiritus arbitreris; ſed viſibile templum variis ſpiritus ſancti donationibus fruebatur. *Luc. 4.*

Itemque ibidem poſt aliquanta.

Vt autem duarum naturarum diviſionem manifeſtè pervideas, ad doctrinam ipſius Domini veniamus. Acceſſerunt enim ad eum Iudæi dicentes: *Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* Reſpondit Ieſus & dixit. *Solvite templum hoc*, demonſtrativa voce eos ad viſibile pertrahens, *& in tribus diebus ſuſcitabo illud*, deitatis potentiam audientibus manifeſtans. *Ioan. 2.*

Item ejuſdem in libro tertio.

Hunc Deus auctorem & ſalvatorem exaltavit dextera ſua dare pœnitentiam in Iſrael & remiſſionem peccatorum, & nos teſtes ſumus horum verborum. Quis igitur exaltatus? Non excelſus, ſed ea natura quam deitas excitavit, quam Iudæi interemerunt ſuſpendentes in ligno. Hæc enim exaltata eſt, conjunctione ejus qui ſumpſit eam, & habitavit in ea. *Act. 5.*

Itemque ex eodem in libro tertio.

Manifeſtum eſt, *inquit*, qui die tertia reſur-

rexit, & quis hoc reſuſcitavit, ſecundum ſalvatoris promiſſionem dicentis: *Solvite templum hoc, & in triduo readificabo illud.* Ergo qui tertia die reſurrexit, hoc ſuſpenderunt in ligno Iudæi, hoc
Act. 10. unxit Deus ſpiritu ſancto & virtute. Non enim Deus verbum unctione vel operatione ſancti ſpiritus eguit, ſed templum quod ex ſemine David adſumens ſibimet copulavit, credentibuſque tribuit omnibus ſanitatem. Et hoc evidenter oſtendit Apoſtolus commemorans nazardit & unctionem quæ à Deo facta eſt, & ſanctum ſpiritum, à quo unctus eſt, & virtutem qua fruebatur, & quemadmodum ſanitatem operatus eſt: *Quoniam,*
Marci 6. inquit, *Deus erat in eo.*

Item circa finem libelli tertii capitulum beati Pauli corrumpens ita ponit & dicit.

Hebr. 2. *Paulò minùs*, inquit, *ab angelis minoratum videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum, ut ſine Deo pro omnibus guſtaret mortem.* Dividit à paſſione, *ut ſine Deo*, inquit, *pro omnibus guſtaret mortem.* Hunc etiam & paulò minùs ab angelis aſſerit minoratum. Verbum autem Deus non minor angelis, ſed creator eſt angelorum & archangelorum & virtutum & dominationum & omnis viſibilis & inviſibilis creaturæ.

Ibique poſt paululum.

Vnum, *inquit*, his omnibus adiciens teſtimonium, ſermoni terminum dabo. *Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula.* Quomodo igitur hoc, ô ſapientiſſimi, debemus advertere? Quomodo

idem ipſe heri & hodie & in ſecula, & temporalis & æternus, & in tempore & ſuper tempora? Nam ſi æternus eſt, temporalis non eſt; & ſi in tempore eſt, ſuper tempus non eſt.

Item ejuſdem ex libro quarto, poſt teſtimonia ſanctorum patrum quæ ſceleſtus & impius ad ſuum nefarium ſenſum retorquere contendit, poſt aſſertionem ei in nonnullorum hæreticorum (nam dico & Theodori) non timuit facere mentionem, quos ſummis quoque laudibus efferre molitus eſt, hæc in injuriam ſanctorum patrum qui apud Epheſum Neſtorium damnaverunt ſub exclamatione protulit dicens. VerbaMercatoris.

Audite ſurdi, & cœci reſpicite. Et quis eſt cœcus & ſurdus niſi qui mente captus eſt, nec vult intendere veritati, oculos ſuos claudens, & radiis ſe luminibus privans? Magiſtrum ergo veritatis audite jure præcipientem voces evangelicas apoſtolicaſque dividere, & deitati quidem ſublimes adſcribere, humiles autem humanitati deputare; tandemque deſinite huic piæ diviſioni reſiſtere, nec metu anathematis pavorem ſimplicioribus inferatis. Nos enim tamquam purgamenta quæ à vobis formidoloſa proferuntur adtendimus, ſanctorumque patrum magiſteria cuſtodimus. Verba Theodoreti.

His verbis profanus iſte tam in Neſtorium quàm in ejus ſimiles rectè latam ſub anathematis interpoſitione ſententiam, ut æſtimat, adtenuare contendit, ne ſectatores & complices metu præſentis & futuræ pœnæ dogmata pravitatis abiciant & ad unitatis tramitem venire nitantur. Denique ut nequitia cordis ejus evidenter appareat, in ultima parte quarti libri Theodorum Mamſueſtinæ civitatis Epiſcopum, quem omnes VerbaMercatoris.

ferè catholici hæreticum eſſe cognoſcunt, ſuis præconiis ita concelebrat.

Verba Theodoreti.

Idcirco, *inquit*, magnum Theodorum propugnatorem pietatis, & evangelicorum defenſorem præconiorum, in medium non deduxi, quia & ipſe, propter neſcio quam, nobiſcum impugnatur à vobis, & poſt ſudores quamplurimos & labores loco requiſitos, poſt clara certamina & ſtudia numeroſa, non externorum ſed ſuorum ſociorumque fidei calumniis appetitur. Oportebat enim eum cum Paulo poſt gentilium & latronum, etiam falſorum fratrum ejuſdemque generis enumerare pericula. Hujus rei gratia tantum virum ſponte præterire voluimus.

Item in quinto libro, qui eſt totius operis ejus extremus.

Verba Mercatoris.

Hanc calumniam ſanctæ ſynodo, quæ Neſtorium jure perculit, execrandus iſte ſtruere nititur, ut audeat dicere beatos patres qui apud Epheſum convenerunt non recti dogmatis intentione, ſed livore potiùs, illam protuliſſe ſententiam, quatenus Apollinaris olim ſepulta perfidia per eos renovata eſſe videatur, hanc autem contumeliam in ſanctos Dei pontifices his perfidus verbis exaggerat.

Verba Theodoreti.

Tantum valuit invidia cui vos mancipaſtis ut quæ olim pèr unum aut duos, & hos latentes, Apollinaris loquebatur, hæc nunc per multos Eccleſiæ præſules congregationibus Eccleſiarum ſacris exhibeat, & letales herbæ per paſtores offerantur gregibus, luporumque morſus rectorum miniſterio rationabilibus ovibus infligan-

tur; & qui in duabus aut tribus civitatibus extra murorum ſepta paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis ſeducebat, nunc iſte per vos in mediis tripudiat urbibus. Ejus enim prædicatis errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blaſphemiam, quæ jam fuerat conſumpta temporibus.

Qualem unitatem deitatis & humanitatis idem Theodoretus fateatur, per hæc quæ ſcripſit neceſſaria declaratur his verbis. Verba Mercatoris.

Quod, *inquit*, Dominus de viro & uxore ait, ut jam non ſint duo, ſed una caro, naturis procul dubio conſtant ſub diſcretione manentibus; & ſicut ibi nihil obeſt duorum numerus, quomodo una caro dicatur, (certum eſt enim qualiter una dicatur) ita & hic perſonæ unitas nihil obeſt differentię naturarum. Denique cùm naturas diſcernimus, Dei verbi naturam integram dicimus & perſonam ſine dubitatione perfectam, (Nec enim ſine perſona fas eſt aſſeverare ſubſtantiam) perfectam quoque naturam humanam cum ſua perſona ſimiliter confitemur. Cùm verò ad conjunctionem reſpicimus, tunc demum unam perſonam meritò nuncupamus. Verba Theodoreti.

Item ejuſdem ex capitulo quinto decimo.

Hæc, *inquit*, Apollinaris arguunt vanitatem, qui pro ratione vel mente Deum verbum in adſumpta carne aſſerit habitaſſe. Nam ſi non habuit humanam mentem adſumpta natura, Deus quidem erit qui contra diabolum decertavit, Deus etiam qui victoriam operatus eſt. Deo autem operante victoriam, ego quidem de hac victoria Verba Theodoreti.

Ejuſdem ex capitulo triceſimo.

Dei filius homini inſeparabiliter adjunctus cum diſciplinam ſummæ virtutis edocuit, & à peccatorum jaculis inlæſum cuſtodivit, & integrum & ſuperiorem diabolica fraude monſtravit, mortemque ad breve tempus guſtare permittens, protinus ab ejus tyrannide liberavit, & participatum ei propriæ vitæ contribuit, ad cælos evexit, & ad dexteram ſedere magnitudinis fecit & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, dignitatem ſuam eidem conferens, & appellationem naturæ ejus adſumens.

Item epiſtola ejuſdem ſceleratiſſimi Theodoriti directa Neſtorio jam in exilio pro ſua perfidia conſtituto, qua ſatisfacit, non honoris amore, ſed ipſa veritate compulſus, probaſſe ſe dogma beati Cyrilli, quem vocat Ægyptium, in damnationem verò ejuſdem Neſtorii nullo modo præbere conſenſum.

DOmino meo verè Dei amantiſſimo & venerando ſancto patri Neſtorio Epiſcopo Theodoritus in Domino ſalutem. Quòd urbana me converſatio & obſequium gloriaque non ſuperet, nec excelſis indigeam ſedibus, arbitror tuam cognoſcere ſanctitatem. Nam etſi nihil aliud, ſaltem ſolitudo civitatis, cujus diſpenſationem videor eſſe ſortitus, hanc me philoſophiam ſufficienter edocuit, quam conſtat ad ſo-

litudinis cumulum etiam turbas habere cauſarum, quæ retardare plurimos valeant, etiam qui rebus talibus nimis exultant. Nullus igitur tuæ perſuadeat ſanctitati quòd ego præſul eſſe deſiderans, clauſis oculis, velut recta dogmata, Ægyptia ſcripta ſuſceperim. Nam per ipſam fateor veritatem, ſæpius ea revolvens & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & alio quam illis imponere maculam formidabilis approbetur velut qui toto mundo cauſa perturbationis extiterit; & ſpero me nullis delictis pro hac re in die judicii ſubjacere, quia judex juſtus explorat propoſitum ſingulorum. His autem quæ contra tuam venerationem injuſtè atque iniquè patrata ſunt, nec ſi mihi utramque manum quis abſciderit, potero præbere conſenſum, divina procul dubio mihi cooperante gratia & infirmitatem animæ ſublevante. Hoc autem etiam his qui hæc exigunt certum litteris feci, & tuæ ſanctitati quid eis à me reſcriptum ſit exempla tranſmiſi, quatenus agnoſcat quòd nullum tempus nos per divinam gratiam commutavit, nec polypodas aut chameleontas oſtendit, quòd illi quidem petras, ii verò folia juxta colores proprios imitentur. Omnem quæ cum tua veneratione eſt in Domino fraternitatem ego & qui mecum ſunt plurimùm ſalutamus.

Ejuſdem Theodoriti ex epiſtola quam pro conſolatione Neſtorianorum Conſtantinopolim deſtinavit, in qua dicit quòd duas quidem naturas & cetera pietatis dogmata confiteatur Ægyptii, de iniquitate verò quæ in Neſtorium commiſſa eſt nulla ſit correctio ſubſecuta, poſt alia.

Fidelis, *inquit*, Deus, qui non patietur neque nos neque vos tentari ſuper id quod poſſumus, ſed faciet cum tentatione etiam exitum ut tolerare poſſimus, & mendacium quidem redarguet: quamvis & nunc aſſertio probetur mendacii confutata & veritatis oſtenſa potentia. Ecce enim qui ſalvatoris Chriſti naturas impia ratiocinatione confuderant, & unam naturam auſi fuerant prædicare ac deitati paſſiones adjungere, propterea etiam ſanctiſſimo & venerando ſummo Dei pontifici Neſtorio reſultarunt, velut quodam chamo & fræno, ſecundùm prophetam, maxillis omnino confractis, & à pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, utentes ejus aſſertione qui pro veritate bella ſuſtinuit. Pro una namque natura duas in præſentiarum confitentur, anathematizantes eos qui permixtionem aut confuſionem prædicant, & deitatem Chriſti in paſſibilitate venerantur, & carnis eſſe differunt paſſiones, & evangelicas dividunt voces, & deitati quidem ſublimes & Deo dignas adſcribunt, humiles autem adſignant humanitati. Talia namque nunc ab Ægypto ſcripta delata ſunt.

1. Cor. 10.

Pſal. 31.

Item epiſtola ejuſdem Theodoriti quam miſit Andreæ Samoſateno Epiſcopo, lectis ſancti Cyrilli pontificis Alexandrini litteris à Berœa directis.

Magnificus vir Ariſtolaus ab Ægypto magiſterianum cum litteris Cyrilli deſtinavit, quibus anathematizat Arrium, Eunomium, & Apollinarem, eoſque qui deitatem Chriſti paſſibilem dicunt, & qui confuſionem atque permixtionem duarum aſſerunt naturarum. Et ſuper hoc quidem gaviſi ſumus, quamvis propoſitionem noſtram ille diffugerit. Exigit autem ſubſcriptionem factæ dudum damnationis & ut anathematizetur ſancti Epiſcopi dogma Neſtorii. Scit autem veſtra ſanctitas quod ſi quis indiſcretè doctrinam anathematizet ejuſdem ſanctiſſimi & venerabilis Epiſcopi, idem eſt ac ſi pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, ſi omnino compellimur, eos anathematizare qui purum dicunt hominem Chriſtum, aut qui in duos filios unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum dividunt, & qui ejus abnegant deitatem. & cetera.

Item ejuſdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum Syriæ præſulem adſeverantis nunquam ſe in damnatione Neſtorii præbere conſenſum.

Exiſtimo præ omnibus maximè ſatisfactum eſſe domino meo ſanctiſſimo & venerando Iohanin

ni Epiſcopo quòd nullatenus adquieſcam in damnationem Domini mei & venerandi Neſtorii Epiſcopi præbere conſenſum quæ in Tarſo & Chalcedone & Epheſo facta eſt. Meminit enim & eorum quæ nuper apud Antiochiam poſt noſtrum regreſſum à nobis ſæpe deprompta ſunt. Nullus igitur tuam decipiat ſanctitatem quòd ego adquieſcam hoc aliquando facere, Deo procul dubio mihi cooperante & confortante.

Ejuſdem Theodoriti ex epiſtola quam direxit Himerio Epiſcopo Nicomediæ, inter alia.

Intentionem noſtram certam tuæ facimus ſanctitati, quòd lectis ex Ægypto litteris deſtinatis & apud nos ſæpe diſcuſſis, invenimus eas doctrinæ quidem congruentes Eccleſiæ, duodecim vero capitulis contrarias eſſe probavimus quæ uſque in præſentiarum impugnare perſtitimus. Placuit igitur nobis ut ſi ſanctitas veſtra receperit Eccleſias divinitus ſibi commiſſas, Ægyptiis quidem & Conſtantinopolitanis communicemus aliiſque qui contra nos cum eis militaſſe monſtrantur, quia noſtram fidem, magis autem Apoſtolorum, ſe habere profeſſi ſunt, damnationi verò venerandi & ſanctiſſimi Neſtorii quæ facta dicitur non præbere conſenſum. Iniquum namque verè & impium comprobamus ſi iiſdem criminibus quibus & ſocius ejus reus extiterat, illi quidē veniam largiri, huic autem oſtium pœnitentiæ claudere. Multò igitur magis iniquum & magis impium eſt innocentem morti tradere. Sciat ſanctitas veſtra quòd non priùs eis communicandum eſſe cenſemus quàm veſtras recipiatis eccleſias.

Hæc autem non ſolus ego, ſed omnes ſanctiſſimi noſtræ regionis Epiſcopi habito conſilio decreverunt.

Ejuſdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum.

Et antè jam tuæ ſanctitati prædixi quia ſi domini mei venerabilis & ſanctiſſimi Epiſcopi Neſtorii fuerit dogma damnatum, nec ego his qui hoc faciunt communicabo. Quòd ſi tuæ ſanctitati placuerit id ipſum litteris inſerere quæ Antiochiam diriguntur, hoc fiat. Ne ergo differatur obſecro tuis hærendo veſtigiis.

Ejuſdem Theodoriti ad eundem Alexandrum poſtquam reſcivit Iohannem Antiochenum Epiſcopum anathematizaſſe dogma Neſtorii, poſt alia.

Non, *inquit*, tuam lateat ſanctitatem quòd poſtea quàm legi epiſtolam quæ Imperatori directa eſt, nimis animo dolui; quia manifeſtè cognoſco quòd is qui hanc ſcripſit, idipſum ſentiens, indiſcretè atque iniquè damnavit eum qui nihil præter doctrinam ſanam novi aliquid docuit. Sed anathematiſmus inſertus, licèt idoneus ſit ampliùs quàm conſenſus damnationis ejus turbare lectorem, tamen quia non indiſcretè, ſed ſub quadam conſideratione poſitus eſt, ſolatium præſtitit. Nec enim dixit: *Anathematizamus doctrinam ejus*, ſed *quæcunque aliter dixit aut ſenſit quàm doctrina apoſtolica continet.*

Item ex geſtis quæ contra Domnum Antiochenum Epiſcopum conſcripta ſunt, in quibus accuſatur idem Domnus quòd eo præſente palam in Eccleſia auſus ſit idem nefandiſſimus Theodoretus poſt obitum ſanctæ recordationis Cyrilli Alexandrini pontificis, inſultans beatæ dormitioni ejus, ita proferre.

Nemo jam neminem blaſphemare compellit. Vbi ſunt qui dicunt quia Deus eſt qui crucifixus eſt? Non eſt crucifixus Deus. Homo crucifixus eſt Chriſtus Ieſus. Deus autem templum ſuum ex David ſuſcitavit, ſicut idem David antè prædixit; Homo generat hominem. Natura verò Dei filius Deus verbum. Chriſtus autem filius eſt David, ſed Dei filii templum eſt. Contentio ultrà jam non eſt, ſub uno jugo Ægyptus & Oriens convenerunt; mortua eſt invidia, & conſepulta illi eſt hæreſis. Iam quieſcant qui paſſum prædicant Deum. *Concil. V. collat. 5.*

Conſtat hunc Theodoritum per hæc ſcripta ſua cum Neſtorio ac Theodoro jure damnari. Cujus autem perfidiæ ſit etiam præfatus Theodorus, ex ſcriptis ejus quæ de Græcis tranſtulimus approbemus. Verba Mercatoris.

Theodori Mamſueſteni Epiſcopi de ſecundo codice libri quarti, folio decimo, contra ſanctum Auguſtinum defendentem originale peccatum & Adam per tranſgreſſionem mortalem factum catholicè differentem.

Tantis extantibus quæ demonſtrent Adam ſic

ex terra formatum ut mortalis prorsùs exiſteret, erga cibum proprium voluit occupare ſermonem, nec exinde valens advertere veritatem, pro dogmate vero, ſeductorio ex mendacio, advoca-
Geneſ. 2. tionem jungens. Non ait, *Mortales eritis*, ſed *Morte moriemini*, prorsùs exiſtentibus natura mortalibus inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam juxta morem propriæ benignitatis ad effectum perducere diſtulit. Sicut enim cùm di-
Geneſ. 9. cit, *Qui effuderit hominis ſanguinem, ſanguis ejus pro eo fundetur*, non hoc dicit quia qui occiderit hominem, erit mortalis, ſed quia dignus eſt hujuſmodi morte damnari, ſic & in præſentiarum dixit, *Morte moriemini*; non quòd tunc mortales fierent, ſed quòd digni eſſent qui mortis ſententiam pro tranſgreſſione referrent. Sed & divinam ſententiam quam poſt peccatum Deus Adæ inferre videtur adverte. Sic enim dicit:
Geneſ. 3. *Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno de quo præceperam tibi de hoc ſolo non comedere, ex eo comediſti, maledicta terra in operibus tuis, in triſtitia comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ, ſpinas & tribulos proferet tibi, & comedes fœnum agri; & in ſudore vultus tui comedes panem tuum donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc omnia comminatus eſt, quòd ærumnoſam vitam habiturus eſſet, cum labore deinceps fructus de terra ſumpturus quibus aleretur atque ſubſiſteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propoſitam largitatem quanta ex paradiſi copiæ fruebatur. Non enim operari terram pro ſupplicio dedit Deus, quaſi ex immortali natura in mortalitatem
Geneſ. 2. homines transferens, quandoquidem & paradiſum ei, ut operaretur & cuſtodiret, indixit. pro

tanta verò priſtina largitate & voluptate paradiſi, ærumnoſam ejus fore ſuſtentationem de terræ fructibus comminatur. Nam prorsùs ut mortalis factus, & tunc paradiſi fructibus indigebat ſicut nunc terræ fructus inquirit, & pro ſupplicio priſtinis fraudatus deliciis, hac ærumnoſiſſima laborioſiſſimaque converſatione multatur. Vnde ad poſtremum conſequenter adjecit, *quia terra es, & reverteris in terram*, hinc etiam mortalitatem naturæ ſignificans. Non enim immortali & nunc primùm incipienti ſententiam mortis excipere, ſicut ſapientiſſimi defenſores peccati originalis, immo potiùs patres peccati mirabiles, adſeverant, vocabulum huic terræ compoſuit; ſed ut ab exordio naturaliter effecto mortali appellationem hanc congruere judicavit divina ſcriptura, hoc de hominibus vocabulum ad oſtenſionem corruptibilis & reſolubilis eorum naturæ ſæpius adſumens. Nam *recordatus eſt*, inquit, *quia pulvis ſumus: homo, ſicut fœnum, dies ejus, & ſicut flos agri, ita florebit, quia ſpiritus pertranſivit in eo, & non erit ampliùs locus ejus.* Vult autem dicere quòd corruptibiles & reſolubiles omnes ſumus in modum fœni parumper florentis pereuntiſque poſt paululum. Nam ad breve quidem tempus vitam ducimus; ad non exiſtendum verò deinceps omnimodo pervenimus. Sic & Abraham, *Ego ſum*, inquit, *terrena & cinis*, pro eo ac ſi diceret: Non ſum dignus cum tanto Deo conloqui, homo factus è terra, & omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debuit, *quia terra eris, & in terram reverteris:* ſiquidem nunc primùm fieret natura mortalis.

Geneſ. 3.

Pſal. 103.

Ejuſdem Theodori ex ſecundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri.

Sed nihil horum proſpicere potuit mirabilis peccati originalis aſſertor, quippe qui in divinis ſcripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab
2. *Tim.* 3. infantia, juxta beati Pauli vocem, ſacras didicerit litteras. Sed ſive de ſcripturæ ſenſibus, ſive de dogmate ſæpe declamans, multa frequenter inepta propriè communiterve de ipſis ſcripturis dogmatibuſque plurimis impudenter exprompſit. Nam potentiæ metus nullum contrà ſinebat effari, ſed tantummodo taciti, qui divinarum ſcripturarum habebant notitiam, detrahebant. Noviſſimè verò in hanc dogmatis recidit novitatem qua diceret quòd in ira atque furore Deus Adam mortalem eſſe præceperit, & propter ejus unum delictum cunctos etiam necdum natos homines morte multaverit. Sic autem diſputans non veretur nec confunditur ea ſentire de Deo quæ nec de hominibus ſanum ſapientibus & aliquam juſtitiæ curam gerentibus unquam quis æſtimare tentavit. Sed nec illius divinæ vocis recordatus eſt, *quòd*
Ezech. 18. *non diceretur ulteriùs iſta parabola in Iſraël: Patres manducaverunt uvam acerbam, & filiorum dentes obſtupuerunt, quia hæc dicit Adonai Dominus: Dentes eorum qui manducaverunt uvam acerbam obſtupeſcent.* oſtendens per hæc quòd alterum pro altero, juxta quorumdam errorem, Deus omnino non puniat, ſed unuſquiſque pro delictis ſuis redditurus eſt rationem. His conſona beatus
Rom. 2. quoque Paulus adnectit. *Deus*, inquit, *qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua.* & : *Vnuſquiſque no-*

ſtrum onus ſuum portabit. & : *Tu quid judicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum? omnes enim adſtabimus ante tribunal Chriſti.* Sed vir mirabilis propter unum peccatum de tanto furore commotum arbitratus eſt Deum ut illum atrociſſimæ pœnæ ſubderet & ad univerſos omnes poſteros ejus parem ſententiam promulgaret, & inter quos quanti juſti fuerint non facilè numerare quis poterit. Ex quibus eum maximè conſiderare convenerat quòd valde videretur incongruum Noë, Abraham, David, Moyſen, & reliquos innumerabiles juſtos obnoxios pœnæ redditos ob ejus delictum & unum atque ex guſtu arboris adprobatum, & quòd ſic ultra modum juſtitiæ iram ſuam Deus extenderit ita ut tot juſtorum virtutes cunctas abiceret, eoſque propter unius peccatum Adæ tanto ſupplicio mancipatet. *Gal. 6.* *Rom. 14.*

Nam etſi nihil aliud, ſaltem de Abel mente perpendens convenienter æſtimar: debuerat; qui primus juſtus exiſtens, primus mortuus eſt. Et ſiquidem mortem Deus ad pœnam ſtatuerat hominum, quomodo non impietatis erat extremæ vivere quidem eum qui fuit cauſa peccati, vivere etiam cum illo & Evam malitiæ repertricem, (Prætermitto autem diabolum in immortalitate hactenus perdurantem) primum verò juſtum repertoremque virtutis primumque divini cultus curam gerentem ante omnes penè peccantium fuiſſe perculſum? Oportebat autem ſapientiſſimum virum & de Enoch, qui non eſt mortuus, diligenter expendere. Non enim tanta virtute vel pietate præditus fuit ut melior omnibus exiſteret, Moyſe dico & Prophetis

Apoſtoliſque vel reliquis omnibus de quibus ait
Heb. 11. beatiſſimus Paulus, *quibus dignus non erat mundus*, ita ut, illis mortuis, ipſe ſolus ſine mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio Deus hoc habuit apud ſe definitum, ut primùm quidem mortales fierent, poſtmodum verò immortalitate gauderent, ſic ad utilitatem noſtram fieri ipſe diſponens. ET POST PAULULUM. Manifeſtiùs, *inquit*, hæc eadem Deus oſtendit cùm transfert Enoch & immortalem facit. Nam ſi per peccatum cauſa ſupplicii Deus intulit mortem, nec olim definitum hoc habuit apud ſe, ineffabiliter pro nobis juxta propriam ſapientiam cuncta diſpenſans, nequaquam Enoch quidem immortalis exiſteret, Dominus autem Chriſtus ad mortis experientiam perveniret. ET POST PAULULUM. Idcirco, *inquit*, Dominus auctor omnium bonorum hominibus factus eſt ut ſicut Adam primi & mortalis ſtatus extitit inchoator, ita & ipſe ſecundi & immortalis ſtatus initiator exiſtens, primitus Adæ prioris naturalia cuſtodiret, dum naſcitur ex muliere, dum pannis involvitur, & paularim ætatis incre-
Luc. 2. menta ſortitur, (*Ieſus enim*, inquit, *proficiebat ætate & ſapientia & gratia coram Deo & hominibus*) dum circumciſionem ſuſcipit, dum juxta legalem conſuetudinem Deo adſtitit in templo, parentibuſque ſubicitur, & converſationi legitimæ mancipatur. Sic etiam, ad expletionem reliquorum, & mortem, utpote naturæ tributum, poſtremò ſuſcipit; ut ſecundùm legem humanæ naturæ moriens, & à mortuis divina virtute reſurgens, initium cunctis hominibus qui mortem ſecundùm propriam naturam ſuſcipiunt fie-

ret ut à mortuis ſurgant & ad immortalem ſubſtantiam commutentur. Sicut enim conformes Adæ ſecundùm ſtatum præſentem ſumus omnes effecti, ſic Chriſto Domino juxta carnem conformes efficiemur in poſterum. Transfiguravit *Philipp. 3.* enim corpus humilitatis noſtræ conformes fieri corporis gloriæ ſuæ; & qualis terrenus, tales *1. Cor. 15.* & terreni, & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes; & ſicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cæleſtis; oſtendens quòd primi ſtatus Adæ participes facti, neceſſariò etiam ſecundi Adæ Chriſti Domini ſecundùm carnem futuri ſtatûs participium conſequimur; utpote qui ex hac eadem natura conſtet exortus, & cuncta quæ fuerant naturæ ſuſceperit, & ideo ſuſtinuerit mortem, ut mortem naturæ ſuſcipiens, & à mortuis reſurgens, naturam liberam morte perficeret. Et mortem quidem propterea ſuſcepit, peccatum verò nequaquam, ſed ab hoc immunis omnino permanſit. Quod enim erat naturæ, id eſt, mortem, indubitanter aſſumpſit: peccatum verò, quod non erat naturæ, ſed voluntatis, nullo pacto ſuſcepit. Quòd ſi fuiſſet in natura peccatum juxta ſapientiſſimi hujus eloquium, peccatum in natura prorsùs exiſtens neceſſariò ſuſcepiſſet.

Ejuſdem Theodori de codice ſecundo, ex libro tertio, folio decimo octavo.

Si, *inquit*, peccaturum Deus neſciebat Adam, ſit horum ſapientia ſapientiſſimorum & iſta reſponſio, quòd hoc inſaniſſimum eſt vel in cogitatione percipere. Manifeſtum eſt quòd & pecca-

turum eum noverat & propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non eſt extremæ dementiæ credere quòd primitus eum mortalem in ſex horis fecerit; (nam tantæ fuerunt à conditione ejus uſque ad commiſſionem, quandoquidem ſexto die factus è terra, & comedens contra divinum mandatum, de paradiſo pulſus eſt) mortalem verò poſt peccatum monſtraverit? Certum eſt enim quia ſi eum immortalem eſſe voluiſſet, nec intercedens peccatum Dei ſententiam commutaſſet: quia nec diabolum fecit ex immortali mortalem, & quidem cunctorum malorum exiſtentem principium.

Ejuſdem Theodori, ſecundo codice ex libro tertio, folio vigeſimo quinto.

Non enim, *inquit*, his qui ab Adam uſque ad adventum Chriſti Domini in tantis fuerunt impietatibus & iniquitatibus quantas beatus Paulus propriis verbis expreſſit, ut in ſuperioribus ex ejus declaratum vocibus, tamquam magnum quiddam reſurrectionis collaturus eſt præmium, ſi eos ſuppliciis quibuſdam ſine fine & ſine correctione tradiderit. Nam ubi jam loco muneris reſurrectio computabitur, ſi pœna ſine correctione reſurgentibus inferatur? ET POST PAVLVLVM. Quis, *inquit*, ita demens ut tantum bonum credat materiam fieri reſurgentibus infiniti ſupplicii, quibus utilius erat omnino non ſurgere quàm tantorum & talium malorum poſt reſurrectionem ſub infinitis pœnis experientiam ſuſtinere?

Ejuſdem Theodori ex octavo ſermone catacifmi, folio ſeptimo.

Nec enim, *inquit*, ſi duas dicimus in Chriſto naturas, neceſſariò fiet ut duos filios aut duos dominos aſſeramus; quia hoc arbitrari extremæ probatur amentiæ. Omnia enim quæcunque ſecundùm aliquid duo ſunt, ſecundùm aliquid unum, non interimunt per unitatem utriuſque diviſionem. *Ego enim & pater unum ſumus.* Sed non quia unum, neganda eſt utriuſque proprietas. Et alibi de viro & uxore pronuntians ait: *Iam non ſunt duo, ſed una caro.* Sed non quia una caro vir & uxor, jam non ſunt duo, ſed una caro. manent enim duo juxta quod duo ſunt & unum juxta quod unum. Secundùm hunc modum & hic duo ſunt natura, ſed unum conjunctione; duo natura, quia multa naturarum diverſitas; ſed unum conjunctione, quia indiviſam venerationem quod ſuſceptum eſt cum ſuſcipiente ſortitur, velut templum ejus individuum perſeverans. Omnia enim quæcunque duo dicuntur, tunc duorum continent uſum quando alterum alteri indifferens creditur, juxta quod duorum vocabulum connumerationemque ſortitur. verbi gratia. Quatuor beſtias divina ſcriptura commemorat, urſum, pardum, leonem, & aliam quæ has immanitate præcellat; & ideo ſunt quatuor quòd unaquæque beſtia nihil minus juxta ſubſtantiam reliquis beſtiis exiſtere comprobatur. *Duorum*, inquit, *hominum teſtimonium verum eſt*, quia hoc uterque natura quod alter eſt. Sic & illud, *Nemo poteſt duobus dominis ſervire*, quia

Ioan. 10. *Matth. 19.* *Dan. 7.* *Ioan. 8.* *Matth. 6.*

præbenti ſervitium tamquam domino nihil minùs uterque eſt dominus, ita & hic, ſi uterque ſecundùm ſubſtantiam eſſet filius & dominus, poſſent aliquo modo duo filii & domini nuncupari ſecundùm numerum perſonarum. Quoniam verò hic quidem ſecundùm ſubſtantiam filius exiſtit & dominus, hic autem ſecundùm eſſentiam nec filius nec dominus approbatur, conjunctione verò quæ ei facta cum illo eſt, hiſdem participaſſe cognoſcitur, idcirco unum filium & dominum dicimus, principaliter quidem intelligentes eum filium & dominum qui ſecundùm ſubſtantiam utrumque verè eſſe creditur & vocatur, complectentes autem cogitatione & illum qui inſeparabiliter ei conjungitur & per ineffabilem cum eo copulam filii & domini particeps æſtimatur. Itaque ſicubi filium hunc qui ſumptus eſt divina ſcriptura commemorat, relatione ſuſcipientis juxta unitatem dicimus eum
Rom. 1. filium nuncupari. Cùm enim dicit *de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem,* nondum verbum dicat, ſed formam ſervi ſuſceptam. non enim Deus eſt ſecundùm carnem, nec Deus ex ſemine David factus eſt, quem filium beatus Paulus evidenter appellat. Intelligimus autem eum filium, non quòd per ſe dicatur filius, ſed quòd illa conjunctione quam habet cum eo qui verè eſt filius, taliter nuncupetur. Miſertus eſt creator perditæ creaturæ, & ſine commixtione format infantem, perducit ad ætatem virilem, incrementorum quidem proceſſu naturæ ſimilitudinem pro modo credulitatis inſinuans, occultè verò eidem copulatus exiſtens, non aberat cùm formaretur, non divi-

debatur cùm naſceretur, loquenti conjunctus & præſens, in ejus actibus perſeverans, atque ibi ſuam connexionem ſine peccato cuſtodiens.

Diodori Tarſenſis Epiſcopi dividentis deitatem Chriſti ab ejus humanitate.

Ieſus, inquit, *proficiebat & ætate & ſapientia.* *Luc.* 2.
Hoc autem de verbo Dei non poteſt dici, quia Deus perfectus natus eſt de perfecto, ſapientia de ſapientia, virtus de virtute. Ipſe igitur non proficit. nec enim imperfectus eſt ut ad perfectionem incrementis indigeat. Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam ſapientiam deitas contulit, ſed hanc particulatim corpori tribuebat.

Ejuſdem Diodori.

Dicite, inquit, *eis: Prophetam vobis ſuſcitabit* *Deut.* 18.
Dominus Deus veſter ex fratribus veſtris tamquam me. Ex fratribus non eſt Deus verbum. Propheta namque eſt qui gratiam ſpiritus accipit & futura prædicit, miniſtrans ſpiritui ad pronuntianda ea quæ ventura ſunt. Deus igitur verbum cui miniſterium præbuit, aut cujus propheta monſtratus eſt? Vides ergo quia divina ſcriptura cautè pronuntiat.

Item ejuſdem Diodori.

Precor, *inquit*, adtendite. Dicunt ad nos: Vt quid ſeparatis ergo vos? Reſpondete qui non ſeparatis. Numquid Deus verbum in noviſſimis eſt temporibus? Qui aiunt putaſne hoc dicunt?

Nequaquam, ſed ante ſecula eſt. Et ſi ante ſecula eſt quod eſt ex ſemine David, multò magis ipſe David, ex quo eſt ſemen. Sed non eſt David ante ſecula. Nam multis hominibus probatur eſſe poſterior, & poſt viginti octo generationes à David, id quod eſt ex ſemine David. Si autem ante ſecula eſt quod in vulva formatum eſt, non eſt ex ſemine David, & divina ſcriptura mentitur.

Item ejuſdem Diodori.

Homo ungitur Ieſus Dominus noſter, verbum non ungitur. Verbum namque majus eſt Chriſto, quia Chriſtus per ſapientiam magnus effectus eſt. Verbum enim de ſurſum eſt, Ieſus autem Chriſtus homo hinc eſt. Maria non peperit verbum, (nec enim erat Maria) ſed hominem nobis ſimilem genuit, meliorem verò per omnia, quia de ſpiritu ſancto.

Item ejuſdem Diodori.

Ad diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus. Laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro noſtro ſilentio. Perfectus ante ſecula filius perfectum eum qui ex David probatur adſumpſit, filius Dei filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas. Non dico duos filios David. Numquid Deum verbum filium David aſſerui? Sed nec duos filios Dei ſecundùm ſubſtantiam dico. Numquid enim duos filios aſſero de Dei ſubſtantia genitos ante ſecula? Dei autem verbum habitaſſe dico in eo quod ex David ſemine comprobatur.

Item ejuſdem Diodori.

Non ſic, *inquit*, in eo qui eſt ex ſemine David ſicut in prophetis habitavit Deus verbum. Illi enim particulari quadam & modicata quantitate ſancti ſpiritus gratia fruebantur; hic autem in his quibus interdum erant illi jugiter permanebat, & gloria verbi ac ſapientia replebatur, alter intelligendus procul dubio præter eum & ſuſtinens propriè filius ac ſeorſum. Non enim verbum ſemetipſum ſapientia replebat & glória, ſed alteri potiùs hęc quę ſunt inſignia cõferebat. Adoramus purpuram propter indutum & templum propter habitatorem, formam ſervi propter formam Dei, agnum propter pontificem, aſſumptum propter aſſumentem, formatum in utero virginali propter omnium conditorem. His confeſſis rebus, unam offer venerationem. Non nocebit adoratio una, ſi res fueris ante confeſſus. Vnam dicis venerationem, ſed per unam venerationem introducis blaſphemiam, ut ſi una eſt adoratio, ſit & una ſubſtantia.

Blaſphemiæ Ibæ Edeſſenorum Epiſcopi.

Non, *inquit*, invideo Chriſto cùm factus eſt Deus. quod enim ipſe factus eſt, ego factus ſum, quia meæ naturæ eſt.

Item ejuſdem Ibæ cùm populum alloqueretur in Paſcha.

Hodie Ieſus factus eſt immortalis. ET ITERUM. Quando, *inquit*, acceſſit ad eum Maria poſt rę-

ſurrectionem, dicit ei: *Noli me tangere.* Æſtimabat enim illa ipſum Dominum eſſe qui fuerat; & neſciebat quia poſt reſurrectionem perfectus fuerat factus.

EUTHERII HÆRETICI *reprehendentis ſanctorum patrum doctrinam, & maximè beati Cyrilli Alexandrini pontificis, quam de Chriſto protulit dicens: Paſſus eſt impaſſibiliter. Quæ ſententia catholicæ veritatis auctoritate munita hoc aſſerere nititur, ut unus idemque Dei filius ſecundùm carnem paſſibilis eſſe credatur; ſicut & ſanctus Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus in libro de incarnatione Chriſti his ediſſerit verbis:* Idem enim patiebatur & non patiebatur, moriebatur & non moriebatur, ſepeliebatur & non ſepeliebatur, reſurgebat & non reſurgebat, quia corpus proprium ſuſcitabat. *Sed Neſtorii ſectatores unum in duos filios dividentes, alterius paſſiones & alterius voluntates ſeparantes, nec credunt natum Deum de virgine ſecundùm carnem; nec dicunt Deum ſecundùm carnem crucis injuriam pertuliſſe; ſed hominis has contumelias aſſerentes, arcanum ſalutiferæ diſpenſationis à verbo Dei ſecernunt; ac ſic ingrati tantis ejus beneficiis approbantur. Sed jam ſupradicti Eutherii verſuta pravitas & nihil apud fideles ulteriùs valitura pandatur.*

O, *inquit*, inconſiderata ſapientia, ô luſoria diſciplina ædificans ſimul & deſtruens, ſicut infantes ludere in arena conſpicimus. *Paſſus eſt impaſſibiliter.* Priuſquam audiam quòd paſſus eſt, intelligentiam quòd paſſus eſt fugit. Inlatum namque

que impaſſibiliter non ſinit manere quod paſſus eſt impaſſibiliter. Si paſſus eſt, quomodo impaſſibiliter? Si impaſſibiliter, quomodo paſſus eſt? Fabulemur ineffabiliter, ut ſentiatur inſenſibiliter. Quis unquam vidit ruentem ſine ruina, reſurgentem ſine reſurrectione, dolentem ſine dolore, ſapientem ſine ſapientia, juvantem ſine adjutorio, ſolventem inſolubiliter, ut admittam paſſum impaſſibiliter? ET POST PUSILLUM. Paulus, *inquit*, in tertium cælum conſcendens, & ineffabiles in paradiſo ſermones audiens, nihil tale protulit, forſitan iſtis expoſitionem ſublimiſſimam derelinquens. Hic enim non dixit, *Paſſus eſt impaſſibiliter*, ſed, *Didicit*, inquit, *ex his quæ paſſus eſt ſubjectionem.* &: *tentatus per omnia juxta ſimilitudinem abſque peccato.* atque ita procul abſtulit talium deliramenta verborum. Qui enim per omnia tentatus eſt juxta ſimilitudinem, ſi paſſus eſt, impaſſibiliter paſſus eſt, ut per omnia ſimilitudo ſervetur; aut certè alii monſtrentur impaſſibiliter paſſi, ut cuſtodiatur eorum ſimilitudo quam geſſit. Itaque aut ſalvatorem paſſum veraciter confitendum eſt, aut alios quoque credendum impaſſibiliter paſſos ad quorum tentatus ſimilitudinem Dominus prædicatur. Quæ autem patientiæ erit oſtenſio, ſi paſſus eſt impaſſibiliter? Quomodo prædicabitur patientia Chriſti, ſi dolorem patiendo non ſenſit? Quomodo etiam monſtrabitur ineffabilis & incomparabilis erga homines dilectio Chriſti, ſi paſſio ejus ſine dolore peracta eſt? Quis non eligat pati, non ſolùm pro amicis, ſed etiam pro inimicis, ſi pati impaſſibiliter liceat? Cur autem & Dominus aiebat, *Spiritus promptus, caro autem infirma*, ſi paſſionem in-

Heb. 5.
Ibid. 4.
Matth. 26.

cipiebat ſine dolore perferre ? Quare & ad patrem clamabat : *Pater , ſi poſſibile eſt , tranſeat à me calix iſte.* Propter quid etiam preces ad eum
Hebr. 7. ſupplicationeſque cum clamore valido & lacrymis offerebat, qui eum de morte poſſet cripere ?

Verba Mercatoris. Hæc interim curſim, ne modum libri ſupergredi videamur, expreſſimus, plurimorum virulenta contagia ſimplicitatem fidelium ſimpliciter fallentium congruo tempore, favente Deo, diffuſiùs prodituri. Sed nunc hanc ipſam Neſtoriam perfidiam licet in hujus operis fine nonnullis exemplis arguere. Dic, hæreſis ingrata, crudelis, & impia, cui Chriſti Dei noſtri voluntaria pro nobis exinanitio probroſa eſt & humilitas divinæ dignationis indigna : quæ cum Iudæis & gentilibus crucem Chriſti ſcandalum & ſtultitiam reputas, nec Deum factum hominem tuliſſe paſſiones impaſſibiliter confiteris. Si
Exod. 7. Nilus Ægypti in ſua natura perſiſtens fuit Ægyp-
Exod. 10. tiis ſanguis, Hebræis autem aqua potabilis, ſi
Sap. 18. dies lumen Iſraelitis exhibuit, tenebras hoſtibus,
Dan. 3. quas merebantur, effudit, ſi fornax Babylonia tres pueros rore fovit, Babylonios incendio concremavit, cur tibi aut indignum aut impoſſibile videatur ut eum eundemque filium propter utramque naturam pro nobis impaſſibiliter fuiſſe perpeſſum credas ? Si hanc vim creaturæ potentiamque conceſſit, id ipſum creator implere non
Pſal. 134. potuit, *qui omnia quæcunque voluit fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis?*

Sed ne ſolita calumnia Neſtorii ſectatores & Euticianos criminentur qui ſuo dogmati nefario reluctantur, (Eſt enim hoc hæreſibus utriuſque

concretum ut contra quamlibet earum catholicus diſputator adſurgat, neutri crimen ſuſpicionis effugiat, dum nos Euticianam refellentes inſaniam Neſtorianos appellare non deſinant, & è contrà Neſtorii complices catholica veritate convicti refutatores ſuos Euticianos exiſtere mentiantur; neceſſarium profectò credidimus utramque pravitatem ſua per plurimos ignorantia ſerpentem beatiſſimi patris Iohannis Thomitanæ urbis Epiſcopi provinciæ Scythiæ ſermonibus prodere.

Ad Cæleſtinum Papam Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

Didici honeſtiſſimum Cyrillum Alexandrinæ urbis Epiſcopum propter libellos contra eum nobis oblatos exterritum, ac ſibi venantem latebras, ad evitandam ſacram ſynodum propter hos ipſos libellos futuram quaſdam alias interea cogitationes excogitare verborum, & amplecti verbum quod eſt Θεοτόκος & Χριστοτόκος; quorum alterum admittit, alterum verò modò quidem de evangeliis eximit, modò verò rurſus admittit, hoc eſt, Χριστοτόκος, ſecundùm quandam, credo, prudentiæ nimietatem. Ego autem ad hanc quidem vocem, quæ eſt Θεοτόκος, niſi ſecundùm Apollinaris & Arrii furorem ad confuſionem naturarum proferatur, volentibus dicere non reſiſto; nec tamen ambigo quin hæc vox Θεοτόκος illi voci cedat quæ eſt Χριστοτόκος, tamquam prolatæ ab angelis & evangeliis. Et niſi hæc ad venerationem tuam ſcientem dice-

rem, opus mihi foret longo multoque de hac ipſa cauſa ſermone. Sed & ſine hoc illud quoque omni modo beatitudini tuæ notum eſt, quia ſi æſtimemus duas ſectas contrarias ſibi ſtare, & harum altera hanc vocem proferat ſolam Θεοτόκος, altera verò illam ſolam ἀνθρωποτόκος, & utraque ſecta ad ſuam confeſſionem trahat, aut ſi hoc non impetraverit, periclitetur de Eccleſia cadere, neceſſe erit jactatæ huic rei deputatum, habentem pro utraque ſecta curam, mederi periculo utriuſque partis ex voce ab evangeliis tradita, quæ utriuſque naturæ ſignificatrix ſit. Horum enim, ſicut dixi, aſſertionem vox illa, quæ eſt Χριστοτόκος, quia & blaſphemium Samoſateni removet, quod eſt dictum de omnium domino Chriſto tamquam puro homine, ſed & Arrii & Apollinaris malitiam fugat. Hæc autem ipſa etiam honeſtiſſimo Alexandrinorum Epiſcopo ſcripſi, ſicut poteſt beatitudo tua cognoſcere exemplaribus quæ his meis litteris adjunxi, vel quæ ad nos ab eo ſcripta ſunt. Placuit verò Deo adjuvante etiam ſynodum inexcuſabiliter totius orbis terrarum indicere propter inquiſitionem aliarum rerum eccleſiaſticarum. Nam dubitatione verborum non æſtimo habituram inquiſitionem difficultatum nec impedimentum eſſe ad tractatum divinitatis Domini Chriſti.

Epiſtola ſynodica ſancti Cyrilli Alexandrini Epiſcopi directa Neſtorio quondam Conſtantinopolitanæ urbis Epiſcopo, duodecim continens anathematiſmi capitula.

Religioſo & Deo amabili ſacerdoti Neſtorio Cyrillus & quæ convenit apud Alexandriam ſynodus ex Ægyptia dioceſi in Domino ſalutem. Cùm ſalvator noſter apertè pronuntiet, *Qui diligit patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus, & qui diligit filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus,* quid nos patiemur, qui depoſcimur à tua religione ut te ſuper Chriſtum ſalvatorem omnium diligamus? Quis enim nobis in die judicii proderit? aut quam ſatisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum ſilentium de prolatis à te contra eum blaſphemiis continentes? Et ſiquidem te tantummodo læderes docens iſta vel ſentiens, ſollicitudo nobis minor exiſteret. Cùm verò totam ſcandalizaveris Eccleſiam, & fermentum inſolitæ pravitatis & novæ hæreſis miſcueris in populis, nec tantùm ibidem poſitis, ſed ubique conſiſtentibus, (nam tuarum expoſitionum libri per cuncta vulgati ſunt) quæ ſuper noſtro ſilentio ratio ultra vel excuſationis ſermo ſufficiat? aut quomodo non neceſſe ſit meminiſſe Chriſti Domini ſic dicentis: *Non putetis quòd venerim pacem mittere in terram, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem adversùs patrem ſuum & filiam adversùs matrem ſuam.* Nam cùm læditur fides, parentum reverentia velut

inutilis & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios fratreſque vitatur. Ad poſtremum etiam ſuper ipſam vitam mors potiùs à piis viris eligitur, ut meliorem reſurrectionem, ſicut ſcriptum eſt, conſequantur. Ecce itaque te ſimul cum ſancta ſynodo quæ apud amplam urbem Romam congregata eſt præſidente ſanctiſſimo & venerandiſſimo fratre & conſacerdote noſtro Cæleſtino Epiſcopo his ſcriptis jam tertiò convenimus, conſilium dantes ut à pravis abſtineas diſtortiſque dogmatibus quæ & ſentire cognoſceris & docere, recipias verò fidem rectam Eccleſiis per beatiſſimos Apoſtolos & evangeliſtas ab initio traditam, qui & oculis inſpexerunt, & miniſtri verbi fuiſſe monſtrantur. Quòd ſi hoc religio tua facere diſtulerit, juxta dilationem litteris præfinitam ſanctiſſimi & venerandiſſimi conſacerdotis noſtri Romanæ præſulis Eccleſiæ Cæleſtini ſcias te nullam ſortem habere nobiſcum nec locum aut conloquium cum Dei ſacerdotibus & Epiſcopis obtinere. Non enim eſt fas contemnere nos Eccleſias ita turbatas & ſcandalizatos populos, fidemque rectiſſimam violatam, diſſipatum quin etiam gregem, quem cuſtodire debueras, ſiquidem juxta nos amator recti dogmatis exſtitiſſes, ſanctorum patrum veſtigia pia conſectans. Omnes itaque quos propter fidem tua religio à communione removit aut ab ordine ſuo depoſuit, laicos & clericos, in noſtra communione recipimus. Non enim juſtum eſt eos tuis decretis opprimi qui noverunt recta ſentire, quin etiam benefacientes tibi prudentiſſimè reſtiterunt. Hoc idem namque in epiſtola quam miſiſti ad præſulem amplæ Romæ ſan-

ctum & coëpiſcopum noſtrum Cæleſtinum ſignificare curaſti. Non autem ſufficit tuæ religioni ſolummodo fidei ſymbolum confiteri quod expoſitum eſt per idem tempus ſancti ſpiritus largitate à venerando & magno Concilio apud Nicæam congregato, (Hoc enim nec intellexiſti, nec rectè interpretatus es, perverſæ licèt ſono vocis eadem verba protuleris) ſed nec conſequens eſt & jurejurando fateri te quòd anathematizes quidem tua polluta & prophana dogmata, ſentias autem & doceas quæ nos univerſi ſive per orientem ſeu per occidentem Epiſcopi & magiſtri præſuleſque populorum credimus & docemus. Epiſtolis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis Eccleſia conſenſum præbuit tam ea quæ apud urbem Romam convenit ſancta ſynodus quàm etiam nos omnes, velut rectè irreprehenſibiliterque conſcriptis. Subdidimus autem his noſtris litteris quæ te ſentire oporteat & docere, & à quibus abſtinere conveniat. Hæc eſt enim fides catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ, cui cuncti conſentiunt orthodoxi per orientem occidentemque Pontifices.

CREDIMVS *in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium conditorem, & in unum Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei, natum de patre unigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, homouſion patri, hoc eſt, unius cum patre ſubſtantia, per quem omnia facta ſunt in cœlo & in terra, qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus eſt, paſſus eſt, & reſurgens tertia die aſcendit in cœlos, unde venturus*

eſt judicare vivos & mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, Erat tempus quando non erat, & antequam naſceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia, dicentes eſſe aut convertibilem & commutabilem filium Dei, anathematizat catholica & apoſtolica Eccleſia.

Sequentes itaque per omnia ſanctorum patrum confeſſiones, quas loquentes in eis ſancto ſpiritu protulerunt, & intentioni quæ eſt in eorum intellectibus æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur quòd ipſum unigenitum Dei verbum Deus natus ex ipſa patris eſſentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt ſive in cælis ſive in terra, ſalutis noſtræ cauſa deſcendens, ad exinanitionem ſeſe dignatus eſt inclinare, incarnatus autem & homo factus, id eſt, carnem de virgine ſancta ſuſcipiens, eamque propriam faciens, nativitatem noſtram ex vulva ſuſtinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abiciens. nam licèt factus ſit in aſſumptione carnis & ſanguinis, tamen etiam ſic quod erat, Deus natura ſcilicet & veritate perſiſtens. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis eſſe converſam, nec in ſubſtantiam carnis ineffabilem Dei verbi eſſentiam commutatam. Inconvertibilis etenim eſt & incommutabilis idemque ipſe juxta ſcripturas jugiter permanens. Viſus eſt autem & parvulus; ſed poſitus adhuc in cunabulis, & in finibus genitricis virginis conſtitutus, univerſam creaturam replebat ut Deus, genitori ſuo indiviſus exiſtens. Quod divinum eſt enim, ſine quantitate & ſine mole cognoſcitur, nec ullis terminis continetur. Vnitum

ergo carni verbum ſecundùm ſubſiſtentiam confitentes, unum adoramus filium Dominum Ieſum Chriſtum, non ſeorſum ponentes & determinantes hominem & Deum velut invicem ſibi dignitatis & auctoritatis unitate conjunctos, (hoc enim novitas vocis eſt, & aliud nihil) nec item Chriſtum ſpecialiter nominantes Deum verbum, quod ex Deo eſt, nec alterum ſimiliter Chriſtum ſpecialiter qui de muliere natus eſt, ſed unum ſolummodo Chriſtum Dei patris verbum cum propria carne cognoſcimus. Tunc enim etiam juxta nos unctus eſt, quamvis ſpiritum dignis ipſe contulerit, & non ad menſuram, ſicut beatus evangeliſto Iohannes aſſerint. Sed nec illud dicimus, quòd Dei verbum velut in homine communi qui de ſancta virgine natus eſt habitarit, ne Deum homo Chriſtus habitatorem poſſidere credatur. Quamvis enim verbum habitaverit in nobis, & dictum ſit in Chriſto habitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter, attamen intelligimus quòd caro factus non ſicut in ſanctis habitare dicitur, nec talem in ipſo habitationem factam definire tentavimus; ſed unitus juxta naturam, nec in carnem penitùs commutatus, talem ſibi fecit habitationem qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Vnus igitur eſt Chriſtus filius & Dominus, non velut conjunctionem quamlibet & in unitate dignitatis & auctoritatis hominis habentis ad Deum. non enim poteſt unire naturas ſola dignitatis æqualitas. denique Petrus & Iohannes æqualis ſunt alterutrum dignitatis. propter quod & Apoſtoli & ſancti diſcipuli eſſe monſtrantur. veruntamen uterque non unus eſt, nec juxta collationem vel connexionem modum con-

junctionis advertimus. hoc enim ad unitatem non ſufficit naturalem. nec ſecundùm participationis effectum, ſicut nos etiam adhærentes Domino unus cum eo ſpiritus ſumus. Immo potiùs conjunctionis nomen evitamus, tamquam non exiſtens idoneum quod ſignificet unitatis arcanum. Sed neque Deum aut Dominum Chriſti verbum Dei patris adſerimus, ne iterum manifeſtiùs in duo dividamus unum Chriſtum filium & Dominum, & in crimen ſacrilegii recidamus, Deum illi ſe ipſum facientes & dominum. Vnitus quippe, ſicut ſuperiùs diximus, Deus verbum carni ſecundùm ſubſtantiam, Deus quidem eſt omnium & dominator univerſitatis; veruntamen nec ſervus eſt ſibi ipſe nec dominus, quia ineptum eſt vel potiùs impium hoc ſentire vel dicere. Quamvis enim Deum ſuum patrem dixerit, cùm Deus ſit etiam ipſe natura & de illius eſſentia, tamen nullatenus ignoramus quòd manens Deus, homo quoque factus ſit, qui ſub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis exiſteret, ipſe verò ſibi quomodo vel Deus poterit eſſe vel Dominus. Ergo ſicut homo, quantum decenter exinanitionis menſuræ congruit, ſub Deo ſe nobiſcum eſſe diſſeruit, hoc etiam modo ſub lege factus eſt, quamvis ipſe promulgaverit legem & legiſlator ut Deus extiterit. Cavemus autem de Chriſto dicere: *Propter adſumentem veneror adſumptum, & propter inviſibilem adoro viſibilem.* Horrendum verò ſuper etiam illud adicere: *Is qui ſuſceptus eſt, cum eo qui ſuſcepit nuncupatur Deus.* Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Chriſtos eum qui unus eſt, hominem ſeorſum in parte & Deum ſimiliter in parte conſtituens. Evidenter enim de-

negat unitatem ſecundùm quam non alter cum altero coadoratur aut connuncupatur Deus, ſed unus intelligitur Chriſtus Ieſus filius Dei unigenitus, una ſervitute cum propria carne venerandus. Confitemur etiam quòd idem ipſe qui ex Deo patre filius natus eſt unigenitus Deus, licèt juxta naturam ſuam expers paſſionis extiterit, pro nobis tamen ſecundùm ſcripturas carne perpeſſus ſit, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis impaſſibiliter ad ſe referens paſſiones. Gratia verò Dei pro omnibus guſtavit mortem, tradens ei proprium corpus, quamvis naturaliter ipſe vita ſit & reſurrectio mortuorum. Nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in ſua carne primogenitus ex mortuis fieret & primitiæ dormientium, viamque faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recurſum, gratia Dei, ſicut ſuprà dictum eſt, pro omnibus guſtavit mortem, & tertio die reſurgens ſpoliavit infernum. Idcirco quamvis dicatur quòd per hominem facta ſit reſurrectio mortuorum, tamen intelligimus hominem factum verbum, quod ex Deo eſt, & per ipſum mortis imperium fuiſſe deſtructum. Veniet autem temporibus præfinitis ſicut eſt unus filius & Dominus in gloria patris, ut judicet orbem terrarum in æquitate, ſicut ſcriptura teſtatur. Neceſſariò igitur & hoc adicimus. Adnuntiantes enim ſecundùm carnem mortem unigeniti filii Dei, id eſt, Ieſu Chriſti, & reſurrectionem ejus & in cælis aſcenſionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Eccleſiis ſacrificii ſervitutem. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes ſancti corporis & pretioſi ſanguinis Chriſti om-

nium noſtrum redemptoris effecti; non ut communem carnem percipientes, quod abſit, nec ut viri ſanctificati & verbo conjuncti ſecundùm dignitatis unitatem, aut ſicut divinam poſſidentis habitationem, ſed ut verè vivificatricem & ipſius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter ut Deus exiſtens, quia propriæ carni unitus eſt, vivificatricem eam eſſe profeſſus eſt. Et ideo quamvis dicat ad nos veniens, *Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem*, non tamen eam ut hominis unius ex nobis æſtimare debemus, (Quomodo enim juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe caro hominis poterit?) ſed ut verè propriam ejus factam qui propter nos filius hominis & factus eſt & vocatus. Eas autem voces quas ſalvator noſter in evangeliis protulit non in duabus ſubſiſtentiis aut perſonis omnino partimur. Non enim duplex eſt unus Chriſtus & ſolus, quamvis ex duabus diverſiſque rebus ad unitatem cognoſcatur individuam conveniſſe; ſicut homo quoque ex anima conſtans & corpore, non duplex potiùs, ſed unus eſt ex utroque. Humanas ergo & divinas inſuper voces ab uno Chriſto dictas animadvertentes rectè ſentimus. Cùm enim Deo digniſſimè loquitur de ſe ipſo, *Qui me videt, videt & patrem*, &, *Ego & pater unum ſumus*, divinam ejus intelligimus ineffabilemque naturam, ſecundùm quam unum eſt cum patre ſuo propter unam eandemque ſubſtantiam, imago & character ſplendorque gloriæ ejus exiſtens. Cùm verò humanæ naturæ menſuram nullatenus inhonorans Iudæos alloquitur, *Nunc me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus ſum*, item non minùs eum qui in ſimilitu-

dine & æquitate patris eſt Deum verbum etiam in menſuris humanitatis ejus agnoſcimus. Si autem neceſſariò creditur quòd natura Deus exiſtens factus ſit caro, immo potiùs homo animatus anima rationali, quæ cauſa eſt ut in eis quilibet vocibus erubeſcat, ſi eas homine dignas effatus eſt? Quòd ſi ſermones homini congruentes abicit, juxta nos hominem fieri quis coëgit? Cùm verò ſe propter nos ad exinanitionem ſpontaneam miſericorditer inclinaret, quam ob cauſam dignos exinanitione ſermones effugerit? Vni igitur perſonæ cunctas ejus in evangelio voces adſcribimus, uni ſubſiſtentiæ verbi ſcilicet incarnati, quia unus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ut ſcriptum eſt. Appellatum verò Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ, tamquam ſacrificantem Deo & patri fidei noſtræ confeſſionem, quæ à nobis ipſi & per ipſum Deo & patri inceſſanter offertur, iterum eum dicimus qui ex Deo eſt ſecundùm naturam filius unigenitus, nec homini præter eum alteri ſacerdotii nomen & officium deputamus. Factus eſt enim mediator Dei & hominum & reconciliator ad pacem, ſemetipſum Deo & patri pro nobis offerens in odorem ſuavitatis. Ideoque dicebat: *Sacrificium & oblationem noluiſti, holocauſta & pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfeciſti mihi. Tunc dixi: Ecce venio, in capite libri ſcriptum eſt de me ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Obtulit enim proprium corpus, non pro ſe, ſed pro nobis, in odorem ſuavitatis. Nam pro ſe oblatione vel ſacrificiis non indiget, ab omni peccato liber, ut Deus, exiſtens. Quòd ſi omnes peccaverunt & egent gloria Dei, ſecundùm hoc quod ſumus ad mutabilitatis exceſſum

proniores effecti, & peccatis ægrotavit humana natura, ipſe verò non ita, ideoque nos gloriæ ejus egemus, cur erit ultra jam dubium quòd agnus verus propter nos & pro nobis ſit immolatus? Qui dicit autem quia ſemetipſum tam pro ſe quàm pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet, cùm nihil prorsùs iſte deliquerit, nec ullum fecerit omnino peccatum. Qua igitur egeret oblatione, nullo ſuo extante facinore pro quo, ſi eſſet, ſatis admodum convenienter offerret? De ſpiritu quoque cùm dicit, *Ille me glorificabit*, hoc rectiſſimè ſentientes unum Chriſtum & filium, non velut alterius egentem gloriæ, confitemur ab ſpiritu ſancto gloriam conſecutum; quia ſpiritus ejus nec meliot nec ſuperior ipſo eſt; ſed quia mira opera faciens ad demonſtrationem ſuæ deitatis, virtute proprii ſpiritus utebatur, ab ipſo glorificari dicitur, quemadmodum ſi quis de hominibus adſeveret quòd virtus ſua vel diſciplina quælibet unumquemque clarificet. Quamvis enim in ſua ſit ſubſiſtentia ſpiritus, & ejus intelligatur in perſona proprietas, juxta id quod ſpiritus eſt & non filius, attamen alienus non eſt ab illo. Nam ſpiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt. Vnde & ab iſto ſimiliter ſicut ex Deo patre procedit. Denique hic ipſe ſpiritus etiam per ſanctorum manus Apoſtolorum miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificat Ieſum Chriſtum poſtquam aſcendit in cælum. Nam creditus eſt Chriſtus, natura Deus exiſtens, per ſuum ſpiritum virtutes efficiens. Ideoque dicebat: *De meo accipiet & adnuntiabit vobis.* Nequaquam verò participatione alterius idem ſpiritus ſapiens

aut potens dicitur, quia per omnia perfectus eſt, & nullo prorsùs indigens bono. Nam paternæ virtutis & ſapientiæ, id eſt, filii ſpiritus creditur; & ideo ipſa re & ſubſiſtentia virtus & ſapientia comprobatur. Igitur quia Deum carni unitum juxta ſubſiſtentiam ſancta virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem eſſe profitemur; non quòd verbi natura exiſtendi principium de carne ſortita ſit, (Erat enim in principio verbum, & Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum, & ipſe eſt conditor ſeculorum, patri coæternus, & univerſitatis creator) ſed quòd, ut ſuperiùs diximus, juxta ſubſiſtentiam ſibimet uniens humanam naturam, nativitatem ſuſtinuerit ex ipſa vulva corpoream; non quòd eguerit neceſſariò propter ſuam naturam nativitate iſta, quæ eſt in extremis ſeculi facta temporibus; ſed ut ipſas benediceret ſubſtantiæ noſtræ primitias, & dum eum carni unitum mulier edidiſſet, illa quæ adversùs omne genus humanum maledictio fuerat prolata deſineret, nec jam morti noſtra corpora deſtinaret, illud quoque quod dictum eſt, *In triſtitia paries filios*, ipſe diſſolvens, verum eſſe monſtraret quod Prophetæ voce prædixerat: *Abſorpta eſt mors in victoria.* & iterum: *Abſtulit Deus omnem lachrymam ab omni facie.* Propter hanc etenim cauſam dicimus eum diſpenſatoriè & ipſas benedixiſſe tunc nuptias cùm in Cana Galilææ cum ſanctis vocatus Apoſtolis adeſſe dignatus eſt. Hæc ſapere ſumus edocti à ſanctis Apoſtolis & evangeliſtis & ab omni ſcriptura divinitus inſpirata, necnon & à beatis patrum confeſſionibus veritate ſubnixis. His omnibus etiam tuam re-

ligionem concordare & præter aliquem dolum conſentire jam convenit. Quæ verò religionem tuam anathematizare neceſſe eſt, huic epiſtolæ noſtræ ſubjecta ſunt.

I. Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel & propterea Dei genitricem ſanctam virginem, peperit enim ſecundùm carnem carnem factum Dei verbum, anathema ſit.

II. Si quis non confitetur carni ſecundùm ſubſiſtentiam unitum Dei patris verbum, unumque eſſe Chriſtum cum propria carne, eundem ſcilicet Deum ſimul & hominem, anathema ſit.

III. Si quis in uno Chriſto dividit ſubſtantias poſt unitatem, ſola eas connexione conjungens ea quæ ſecundùm dignitatem eſt vel etiam auctoritatem aut poteſtatem, ac non potiùs conventu qui per unitatem factus eſt naturalem, anathema ſit.

IV. Si quis perſonis duabus vel ſubſiſtentiis eas voces quæ in apoſtolicis ſcriptis continentur & evangelicis dividit, vel quæ de Chriſto à ſanctis dicuntur vel ab ipſo etiam de ſe ipſo, & has quidem velut homini qui præter Dei verbum ſpecialiter intelligatur aptaverit, illas autem tamquam dignas Deo ſoli Dei patris verbo deputaverit, anathema ſit.

V. Si quis audet dicere Chriſtum hominem theophoron, id eſt, Deum ferentem, ac non potiùs Deum eſſe veraciter dixerit, tamquam unum filium per naturam, ſecundùm quod verbum caro factum eſt & communicavit ſimiliter ut nos carni & ſanguini, anathema ſit.

VI. Si quis dicit Deum eſſe vel Dominum Chriſti Dei patris verbum, & non magis eundem

dem ipſum confitetur Deum ſimul & hominem, propterea quod Verbum caro factum eſt ſecundùm ſcripturas, anathema ſit.

VII. Si quis velut hominem Ieſum operatione Dei verbi dicit adjutum, & ei unigeniti gloriam tamquam alteri præter ipſum exiſtenti tribuit, anathema ſit.

VIII. Si quis audet dicere adſumptum hominem coadorandum Deo verbo & conglorificandum & connuncupandum Deum, tamquam alterum cum altero, (nam *cum* ſyllaba ſemper adjecta hoc cogit intelligi) ac non potiùs una ſupplicatione veneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem dependit, juxta quod verbum caro factum eſt, anathema ſit.

IX. Si quis unum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum glorificatum dicit ab ſpiritu ſancto, tamquam qui aliena virtute per eum uſus fuerit & ab eo acceperit efficaciam contra immundos ſpiritus & poſſe in hominibus divina ſigna facere, ac non potiùs proprium ejus ſpiritum dicit, per quem divina ſigna complevit, anathema ſit.

X. Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum divina ſcriptura commemorat. Obtulit autem ſemetipſum pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri. Si quis ergo Pontificem & Apoſtolum noſtrum dicit factum non ipſum Dei verbum, quando caro factum eſt & juxta nos homo, ſed velut alterum præter ipſum ſpecialiter hominem ex muliere, aut ſi quis dicit & pro ſe obtuliſſe ſemetipſum oblationem & nón potiùs pro nobis ſolis, non enim eguit oblatione qui peccatum omnino neſcivit, anathema ſit.

A a

XI. Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe & propriam ipſius verbi Dei patris, ſed velut alterius præter ipſum conjuncti eidem per dignitatem, aut quaſi divinam habentis habitationem, ac non potiùs, ut diximus, vivificatricem eſſe, quia facta eſt propria verbi cuncta vivificare prævalentis, anathema ſit.

XII. Si quis non confitetur Dei verbum paſſum carne, & crucifixum carne, & mortem carne guſtaſſe, factumque primogenitum ex mortuis ſecundùm quod vita eſt & vivificator ut Deus, anathema ſit.

Cyrilli Epiſcopi Alexandrini ſcholia de incarnatione unigeniti.

QVID EST CHRISTVS?

I. CHriſti nomen nec definitionis vim obtinet, nec cujuſpiam ſubſtantiam, qualis ſit, ſignificat, ſicut fortè homo, aut equus, aut bos, ſed rei magis quæ in aliquo agatur habet ſignificationem. Oleo namque unguebantur quidam ſuperiorum, juxta quod Deo tunc temporis placebat, & ſignum regni illis erat unctio. Vnguebantur autem & prophetæ inſenſibiliter ſpiritu ſancto, ut inde quoque nominarentur Chriſti. Denique beatus David pſallit ex perſona Dei, &
Pſal. 104. ait: *Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis*
Hab. 3. *meis nolite malignari.* Ait autem & propheta Ha-
juxta LXX. bacuc: *Exiſti ad ſalutem populi tui, ut ſalvares Chriſtos tuos.* In Chriſto autem omnium ſalvatore unctionem quidem factam eſſe dicimus, cete-

rùm neque ſymbolicam, quaſi oleo factam, nec quaſi in gratia prophetica, ſed nec illam quæ intelligitur fieri ad perfectionem alicujus hujuſmodi negotii qualem factum eſſe dicimus & ſub Cyro Perſarum & Medorum Rege. Contra Babylonios enim ille duxit exercitum, inſtigante ipſum in id Deo omnipotente. Dictum eſt enim: *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus prehendi dexteram.* Atqui ille vir, cùm eſſet idolorum cultor, nominatus eſt Chriſtus, ideo quòd quaſi unctus eſt in regnum cæleſti ſuffragio & ordinatus eſt à Deo ut Babylonem vehementer expugnaret. Illud autem magis de Chriſto. Quoniam enim propter Adæ prævaricationem regnaverat ſupra omnes peccatum, & ſpiritus ab humanitate diſceſſerat, ob eamque cauſam in malis omnibus illa verſabatur, opus autem erat ut rurſum Dei miſericordia in priſtinum revocata ſpiritum mereretur, homo factum eſt unigenitum Dei verbum, & cum terreno corpore terrenis apparuit. Fuit etiam liber à peccato, ut & ipſo & in eo ſolo innocentiæ laudibus natura hominis coronata, ſpiritu ſancto ditaretur, ac ſic reformaretur ad Deum per ſanctificationem. Tranſit enim ad nos quoque gratia cœpta à Chriſto, qui eſt in nobis primogenitus; idque nos docens beatus David pſallit ad filium: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem. Ideo unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ.* Vnctus eſt igitur exemplo filius innocentiæ laudibus, ut antè dixi, in ipſo natura hominis illuſtrata & digna jam ſortiri ſpiritum ſanctum, non diſceſſurum jam, ſicut antea, ſed manſurum magis in ipſa. Ideòque ſcriptum eſt quòd deſcendit quidem in eum ſpiritus, manſit autem ſuper ip-

Iſai. 45. *Rom. 5.* *Gen. 6.* *Pſal. 44.* *Ioan. 1.*

ſum. Dicitur ergo Chriſtus Dei verbum, quod propter noſtri ſimilis homo eſt & factum eſt in ſervi forma; & unguitur quidem humanè ſecundùm carnem, unguit autem divinè ſuo ſpiritu eos qui in ipſum credunt.

QVALITER INTELLIGI DEBEAT Emmanuel.

II. EMmanuel nominatur Deus verbum, quod
Hebr. 2. Abrahæ ſemen adprehendit, & ſimiliter ac nos participavit carni & ſanguini. Interpretatur autem Emmanuel, nobiſcum Deus. Conſitemur autem fuiſſe Dei verbum, non localiter, (in quo enim loco non eſt Deus, qui implet omnia?) nec quòd adeſſe nobis conſpicitur auxilii
Ioſ. 1. ratione (dictum eſt enim hoc modo ad Ieſum: *Et ſicut eram cum Moyſe, ita ero & tecum)* ſed quòd factum eſt in noſtris, id eſt, in humanitate, non derelicta ſua natura. inconvertibile eſt enim natura Dei verbum. Ceterùm quam ob cauſam cùm planè dicatur ad Ieſum quòd *ſicut eram cum Moyſe, ſic ero tecum*, non eſt tamen nominatus Emmanuel, ipſa autem ratio ſit, etſi cum alio neſcio quo ſanctorum fuiſſe dicatur, ergo nobiſcum factum eſſe dicimus Deum verbum eo tèmpore
Baruch. 3. quo, juxta quod dicit Baruch, *in terra viſus eſt, & inter homines converſatus eſt, & omnem viam inveniens diſciplinæ, & dans eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto à ſeſe. ipſe eſt enim Deus noſter, & non comparabitur alius ad eum.* Et quantum quidem ad Dei naturã pertinet, non erat nobiſcum. Multum enim intereſt inter deitatem & humanitatem; & ingens eſt nimis differentia naturarum. Denique

etiam divinus David ad proximitatem myſticam, ſcilicet Deum verbum, quod nondum ad nos venerat, vocabat dicens in ſpiritu: ***Ob quid, Domine, diſceſſiſti longè?*** Diſceſſit, ſed nobiſcum fuit; qui cùm manſiſſet id quod erat, adprehendit Abrahæ ſemen, ut dixi; accepit autem etiam ſervi formam, & conſpectus eſt homo in terra. Chriſtus verò & Emmanuel eundem nobis filium deſignant, partim quia unctus eſt more noſtro, humanæ hominis naturæ ſpiritum accipiens, ut in ſe ipſo & primo, (Poſitus eſt enim primordium generis) ſecundùm ipſe ungens, ut Deus, ſpiritu ſancto eos qui in ſe credunt; partim quia fuit nobiſcum ſecundùm quas modò reddidi rationes, & in eo nos facit certos Eſaias propheta dicens: ***Ecce virgo in utero accipiet, & pariet filium,*** *Iſai. 7.* ***& vocabitur nomen ejus Emmanuel.*** Cùm enim ſancta virgo ex ſpiritu quidem ſancto prægnans eſt facta, peperit autem ſecundùm carnem filium, tunc etiam Emmanuel dictus eſt. Fuit enim nobiſcum per carnalem generationem incorporalis, & id erat quod per vocem David ſignificabatur. ***Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non reſilebit.*** & illud opinor: ***Ipſe qui locutus ſum, præſto*** *Pſal. 49.* ***ſum.*** Locutus enim per Prophetas, ut incorporale adhuc verbum, advenit etiam corporaliter.

QVID EST IESVS?

III. VI quidem intentionum, qua oporteat à nobis unum dici filium Dei, tantundem eſt & Chriſtus & Emmanuel & Ieſus. Itidem verò quaſi ex re nomen eſt factum. ***Ipſe enim***, inquit, ***ſalvabit populum ſuum à peccatis***

ſuis. Quemadmodum enim τὸ Emmanuel ſignificabat per generationem ex muliere nobiſcum factum fuiſſe Dei verbum, & Chriſtus porrò, quia factus homo, unctus dicitur juxta nos humanè, ita etiam Ieſus, quòd ſalvavit nos ſuum populum. quod maximè eum demonſtrat verè & natura omnium dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur; deceat autem magis omnia dicere eſſe unigeniti, etſi factus ſit homo.

Dicet fortè aliquis: Atqui Moyſis dictus eſt populus Iſrael. Ad hoc dicemus quòd Dei quidem populus nominatus ſit, & id erat verum. Verùm quoniam ad defectionem deductus eſt, & vitulum fecit per deſertum, inhonoratus eſt à Deo. Non enim jam ſuum nominare populum dignabatur, ſed eùm jam homini deſtinavit. At nos non ita. Proprii enim ſumus filii, eò quòd & Deus ſit & per ipſum creata ſint omnia. Ita
Pſal. 49. enim ait David: *Quoniam ipſe fecit nos, & non ipſi nos; nos autem populus paſçua ejus, & oves manus ejus.* Denique etiam ipſe de nobis dixit:
Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me.* Et rurſus: *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me congregare, & fiet unus grex & unus paſtor.* Mandabat autem etiam beato
Ioan. 12. Petro: *Simon Iohannis, amas me? Paſce agnos meos, paſce oves meas.*

QVAM OB CAVSAM HOMO *dictum ſit Dei verbum.*

Heb. 2. IV. HOmo nominatus eſt, cùm ſit natura Deus, Dei patris verbum: quoniam

ſimiliter ac nos ſanguini communicavit & carni. Sic enim terrenis apparuit, non amittens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam. Veruntamen & in humanitate Deus manſit & omnium dominus, utpote qui natura & veritate ex Deo natus & patre. Et id nobis evidentiſſimè ſapientiſſimus Paulus oſtendit. *Primus enim*, inquit, *homo ex terra de limo, ſecundus è cælo.* Atqui virgo ſancta peperit templum verbo unitum; ſed è cælo dicitur, & rectè quidem Emmanuel. deſuper enim & ex ſubſtantia Dei & patris natum eſt verbum ipſius; deſcendit verò ad nos tunc cùm factum eſt homo; tamen ſic quoque deſuper eſt. Teſtatus eſt autem Iohannes de eo dicens: *Qui de ſurſum venit, ſupra omnes eſt.* Et ipſe autem Chriſtus ait ad populum Iudæorum: *Vos deorſum eſtis, ego deſuper ſum.* Et rurſus: *Ego non ſum ex mundo*, licèt pars mundi ſicut homo nuncupatus ſit; ſed erat cum hoc quoque ſupra mundum ut Deus. Meminimus enim planè dicentis: *Et nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit de cælo filius hominis.* Deſcendiſſe autem dicimus de cælo filium hominis per unitatem diſpenſatoriam, verbo tribuente propriæ carni gloriæ ſuæ & divinæ majeſtatis claritudinem.

1. Cor. 15. *Ioan. 3.* *Ioan. 8.* *Ioan. 14.* *Ioan. 3.*

QVAM OB CAVSAM exinanitum dicitur Dei verbum?

V. PLenum ſecundùm naturam & ex omni parte perfectum Deum verbum, & diſtribuens ex ſua plenitudine bona ſua creaturæ, exinanitum dicimus, nihil in natura propria violatum, nec, ut aliter ſe haberet, commutatum, nec in-

ſerius ex ulla parte factum. inconvertibile enim & immutabile eſt ipſum quoque ſicut & generator ipſius, & nunquam paſſionis fiet unquam capax. Quòd verò factum ſit caro, id eſt, homo

Iſai. 44. ex eo quòd ait, *effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem*, humanitatis paupertatem propriam facit, primum quia ſemel homo ſit factus, etſi remanſerit Deus; deinde, quòd ſervi formam accepit qui ſecundùm ſuam naturam liber eſt, utpote filius; & cùm ſit ipſe gloriæ dominus, gloriam dicitur accipere; cum ſit ipſe vita, vivificari videtur, & in omnes accipit poteſtatem; cùm ſit ipſe Rex omnium cùm Deo ſimul & patre, obediens fuit, crucem eſt paſſus, & cetera. Verùm hæc quidem humanitatis menſuræ conveniant; tamen ea familiaria ducit eſſe cum carne, & implet diſpenſationem manens quod erat.

QVOMODO VNVS CHRISTVS?

1. Cor. 8. VI. Divinus Paulus ſcribit: *Etſi ſunt dii multi & domini multi in cælo & in terra, ſed nobis unus Deus pater, ex quo omnia, & nos ex eo, & unus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per eum.* At verò ſapientiſſi-

Ioan. 1. mus Iohannes de Deo verbo dixit quòd omnia per ipſum facta ſunt, & abſque eo factum eſt nihil. Evangelizabat autem beatus Gabriel ſan-

Matth. 1. ctæ virgini dicens: *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum.* Cùm igitur per Chriſtum Ieſum omnia divinus Paulus facta eſſe commemoret, confirmet autem vim ſententiæ & opificem omnium fuiſſe Deum evangelizet rem veram dicens evangeliſta divinus,

deſignet autem etiam angeli vox verè ex ſancta virgine natum eſſe Ieſum Chriſtum, nec abſque humanitate intelligimus Deum verbum, ſed unum dicimus ex ambobus effectum, ut Deum hominem factum, eundem ex patre & verbum, natum divinè, & ex muliere humanè, ut hominem, non tamquam in ſecundum ſubſtantiæ initium vocatum tunc cùm ſecundùm carnem dicitur natus, ſed natum quidem ante omnia ſecula, inſtante tamen tempore quo debuerat implere diſpenſationem, natum etiam ex muliere ſecundùm carnem. Ergo, etſi alii ſimili appellatione vocati ſunt Chriſti, unus tamen eſt, per quem omnia, Ieſus Chriſtus; non quòd homo ſit factus opifex omnium, ſed quòd Deus verbum, per quem omnia facta ſunt, ſimiliter ac nos participarit carni & ſanguini, & nuncupatus ſit homo, non tamen perdiderit eſſe quod erat. Ita enim & in carne factus intelligitur meritò opifex omnium. *Heb. 2.*

QVOMODO VNVS EST Emmanuel?

VII. SEmel noviſſimis ſeculis Dei verbum homo eſſe dicitur factum, &, ſicut ait divinus Paulus, per ſacrificium ſuum manifeſtatus eſt. Et quodnam eſt ſacrificium? *Suum enim corpus obtulit pro nobis in odorem ſuavitatis Deo & patri, & intravit in ſancta ſemel, non per ſanguinem hircorum aut taurorum, ſed per ſuum ſanguinem. Sic enim credentibus in ſe remiſſionem in æternum comparavit.* Ergo plurimi quidem ante ipſum ſancti fuere; ſed nemo eorum Emma- *Heb. 9.* *Epheſ. 5.* *Heb. 9.*

nuel nominatus eſt. Quam ob cauſam? Nondum enim venerat tempus quo deberet eſſe nobiſcum, id eſt, in noſtram venire naturam per carnem, is qui eſt omni ſuperior creatura. Vnus igitur Emmanuel. Semel enim factus eſt homo unigenitus tunc cùm per ſanctam virginem generationem carnalem perpeſſus eſt. Dictum eſt

Ioſue 1. enim & ad Ieſum *quòd ero tecum.* At non erat ille Emmanuel. Fuit etiam cum Moyſe; ſed nec ille Emmanuel nominatus eſt. Igitur quotiens audimus nomen filio datum eſſe *Nobiſcum Deus*, ſapienter intelligamus non ita ipſum fuiſſe nobiſcum noviſſimis temporibus ſicut dicitur aliquando fuiſſe cum ſanctis. Illis enim erat tantùm adjutor; nobiſcum autem fuit, id eſt, factum eſt ſimilis noſtri, cùm ſuam non amiſiſſet naturam. Eſt enim inconvertibilis, ut Deus.

QVAM ESSE DVCIMVS adunationem?

VIII. Addunatio multis modis impletur. Sejuncti enim nonnulli affectu fortè vel voluntate, & diſcordantes inter ſe, adunari dicuntur per reconciliationem ſocialem, depoſita ſimultate. Adunari autem dicimus & quæ ſibi conglutinantur ſive modis aliis conferuntur, aut per compoſitionem, aut mixtionem, aut temperationem. Quotiens igitur adunatum eſſe noſtræ naturæ Dei verbum dicimus, omni humana cogitatione adunationis ejus modus videtur eſſe ſuperior. Neque enim per ſupraſcriptos modos facta eſt arcana illa & nulli penitùs nota niſi ei cui omnia nota ſunt. Et nihil mirum ſi

in hujuſmodi cogitatione vincamur, cùm res noſtras, quomodo ſe habeant, inquirentes, ultra modum noſtræ mentis inventionem eſſe confiteamur, quonamque modo animam hominis ſuo corpori adunatam eſſe putavimus, quis eſt qui id poſſit exprimere? Sed ſi oportet eos qui parva ea vix intelligere ſoleant, immo & eos qui valeant intelligere, tam ſubtiles res & omnem rationem tranſcendentes conjectare, dicimus quòd deceat cogitare (quamvis minor ſit oratio ad veritatem) talem eſſe adunationem Emmanuel qualem quis intelligat animam hominis ad ſuum corpus habere. Anima enim omnia quæ ſunt corporis eſſe reputat ſua, licèt per naturam propriam expers ſit paſſionibus corporis & naturalibus & quæ extrinſecus accedant. Movetur enim corpus in concupiſcentias naturales, & conſentit anima, nullo tamen modo participans, concupiſcentiæ tamen exitum delectationem propriam ducit. Et ſi fortè à ſuo corpore deprimatur aut torqueatur, condolet quidem quòd ſuum corpus patiatur, ipſa verò in ſuam naturam nullum patitur omnino tormentum. Tamen ſuper hæc quoque dicimus eſſe adunationem quæ eſt in Emmanuel facta. Erat enim neceſſe cum ſuo corpore adunatam ei animam dolere; ut dum timebat paſſiones, ſubditam cervicem Deo ſubmitteret. De Deo autem verbo, condolere paſſionibus nefas eſt dicere. Impaſſibilis enim Deus eſt & noſtrarum rerum longè diſſimilis. Sed adunatus quidem erat carni habenti animam rationabilem, qua patiente, ipſe impaſſibilis ea quæ animæ contingerent cognoſcebat; & contundebat quidem ut Deus car-

nis infirmitates, ſuas tamen eas tamquam ſui corporis eſſe ducebat. Itaque eſuriiſſe dicitur, fatigatus eſſe, paſſus fuiſſe pro nobis. Ergo verbi adunatio, quæ eſt cum humanitate facta, non inrationabiliter rebus noſtris comparetur. Nam ſicut corpus alterius eſt naturæ præter animam, unus tamen ex utroque homo efficitur & vocatur, ita etiam ex perfecta Dei verbi ſubſtantia & ex humunitate perfecta unus eſt Chriſtus, idem in eodem Deus ſimul & homo. Et ſua quidem ducit Deus verbum, ut antè dixi, ea quæ ſunt carnis propria, quia ipſius eſt corpus, non alterius. Communes autem facit tamquam cum ſua carne divinæ ſuæ majeſtatis operationes, ut poſſet etiam vivificare mortuos & ſanare infirmos.

DE CARBONE.

IX. AT ſi convenit exemplis etiam divinæ ſcripturæ quaſi per figuram adunationem demonſtrare, age, dicamus ut poſſumus.
Iſai. 6. Beatus Eſaias. *Miſſus eſt*, inquit, ***ad me unus ex Seraphim, & in manu habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, & dixit ad me: Ecce tetigit hoc labia tua, & adimet iniquitates tuas, & peccata tua depurgabit.*** Carbonem autem dicimus figuram & imaginem nobis exhibere verbi hominis facti: quod ſi labia noſtra tetigerit, id eſt, ſi fidem in id confeſſi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficit & priſtinis criminibus liberat. Ceterùm tamquam in imaginem licet in carbone conſpícere adunatum quidem humanitati Dei verbum, non tamen projeciſſe quod fuerat,

tranſformaſſe autem magis adſumptam naturam in ſuam gloriam & operationem. Quemadmodum enim ignis ligno adfixus & id penetrans comprehendit quidem ipſum, & quamvis lignum eſſe non deſinat, in vim tamen ſuam ſpeciemque tranſmutat, & omnem ſe confert in lignum, & cum ipſo jam quaſi unum aliquid æſtimatur, intellige de Chriſto. Adunatus enim inæſtimabiliter humanitati Deus ſervavit quidem ipſam in eo quod fuerat, & ipſe permanſit quod erat, ſemel tamen adunatus, quaſi unus jam cum ipſa putatur, ea quæ ſunt illius ſua faciens, conferens autem ei etiam ipſe naturæ ſuæ operationem.

QVOD INCORPORALIS divinitatis corpus fuerit caro habens animam rationabilem, & quòd ſi ea à ſeſe dividere voluerimus, procul dubio labefactabimus diſpenſationem quæ in Chriſto intelligimur.

X. IN cantico canticorum ipſe nobis introductus dicens Dominus noſter Ieſus Chriſtus: *Ego flos campi & lilium convallium.* Quemadmodum ergo odor res quidem eſt incorporea, habet autem quaſi proprium id in quo ineſt, tamen unum ex utroque intelligitur lilium, corrumpetur autem ipſius unius rei diſceſſu, in ſubjecto enim corpore odor eſt, ita etiam de Chriſto intelligimus divinitatis naturam, quæ ſuam excellentiſſimam majeſtatem, ut odorem ſuaviſſimum, mundo diſpergat tamquam in ſubjecto eſſe corpore humanitatis, & id quod incorporale eſt per naturam, per adunationem diſpenſato- *Cant. 2.*

riam penè dicam factum fuiſſe corporale, propterea quòd voluit ſeſe cognoſci per corpus. in eo enim divina ſigna operatus eſt. Igitur id quod incorporale eſt, tamquam in ſuo corpore intelligatur; quemadmodum etiam odor in flore ſubjecto, lilium tamen jam & odor & flos nominatur.

QVOD ET ADVNATO VERBO verè humanitati, inconfuſæ tamen ſubſtantiæ permanſerunt.

XI. Erectum eſt ſecundùm Dei voluntatem ſanctum tabernaculum per deſertum, & in eo multis modis formabatur Emmanuel. Dixit Deus omnipotens ad divinum Moyſen: *Et*
Exod. 25. *facies mihi arcam teſtimonii ex lignis imputribilibus, duorum cubitorum & dimidii longitudine; & inaurabis eam auro puro, extra & intra inaurabis eam.* Sed lignum quidem imputribile ſit figura corporis incorrupti. imputribilis enim cedrus. aurum verò, quaſi materies aliis pretioſior, divinæ nobis indicat ſubſtantiæ majeſtatem. Adtendite igitur quoniam arca tota inaurata ſit auro puro extra & intra. Adunatum quidem fuerat ſanctæ carni Deus verbum, ut & id eſt, ut opinor, arcam fuiſſe extra inauratam. Quòd verò & animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit ex hoc apparet quòd & intra arcam præceperit inaurari. Quòd autem naturæ ſuæ ſubſtantiæ inconfuſæ manſerunt hinc ſcimus. Aurum enim ſuperpoſitum ligno manſit id quod erat; & ornabatur quidem lignum auri decore, tamen lignum eſſe non deſiit. Quòd verò arca in Chriſti accipiatur

imaginem pluribus poſſit probationibus declarari. Præambulabat enim his qui ſunt ex Iſrael, quærens ipſis requiem. Ait enim alicubi & Chriſtus: *Ibo, & parabo vobis locum.* *Ioan.* 14.

QVOD CVM ESSET DEVS verbum, factus ſit homo ſimpliciter, nuda conjunctione honoratus, vocatus ſit ad parem dignitatem Dei verbi ſive auctoritatem, ſicut quibuſdam videtur.

XII. Divinus Paulus magnum quidem ait eſſe myſterium pietatis. Et verè ita ſe res habet. Manifeſtatus eſt enim in carne cùm ſit Deus verbum; juſtificatus eſt autem in ſpiritu. Nullo enim modo noſtris videtur infirmitatibus contineri, licèt juxta nos homo ſit factus. Non enim fecit peccatum. Apparuit autem & angelis. Neque enim generationem ipſius ſecundùm carnem ignoraverunt. Prædicatus autem & gentibus, quaſi Deus homo factus; ita autem creditus eſt in mundo. Probavit autem divinus Paulus ita ſcribens: *Propter quod memores eſtote quòd aliquando vos gentes in carne, qui dicimini praputium, ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manufacta, qui eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in mundo.* Erant ergo gentes in mundo ſine Deo, cùm abſque Chriſto eſſent. Verùm quoniam agnoverunt eum & verè naturaque Deum eſſe cognoverunt, ipſæ quoque ab eo agnitæ ſunt, fidem confitentes, & ipſe adſumptus eſt in gloriam, certè divinam, *1. Tim.* 3. *Ephes.* 2.

Pſal. 46. Pſallit enim beatus David: *Aſcendit Deus in jubilo.* Aſcendit enim certè cum corpore, nec in nuda deitate. Deus enim erat incarnatus. Credimus igitur, non in unum noſtri ſimilem deitate per gratiam honoratum, ne cultores eſſe hominis detegamur, ſed in Dominum magis, qui in ſervili forma comparuit, & qui fuit verè noſtri ſimilis, & in humanitate tamen Deus manſit. Deus enim verbum, carne adſumpta, non depoſuit quod erat. intelligitur tamen idem Deus & homo. Et fidei quidem ratio ita ſe habet, & rectè quidem. Sed ſi fortè aliquis dicat, Quid mali eſt ſi intelligatur homo ſimilis noſtri adprehendere deitatem, ac non magis Deus homo fieri, reſpondebimus mille eſſe quæ è contrario poſſunt opponi & penè etiam nutu ſignificantia nos oportere reniti conſtanter nec credere ita eſſe. Age enim ante alia. Diſpenſationis quæ cum carne facta eſt modum cernamus, & noſtrarum rerum naturam ſubtiliùs perſcrutemur. Periclitata eſt hominis natura, & depreſſa eſt malis extremis, maledictione & morte damnata, & peccati laqueis irretita errabat & erat in tenebris, Deum neſciebat eum qui eſt natura & veritate, præter creatorem coluit creaturam. Quomodo igitur hujuſmodi malis poterat liberari? An illud dicemus, quòd fas erat humanitati divinam naturam adprehendere; quæ neſciret omninò qualis eſſet dignitas naturæ cæleſtis, cùm eſſet ignorantia & tenebris occupata & peccati ſordibus inquinata? Quomodo poterat fieri ut adprehenderet ſanctam naturam & acciperet gloriam quam nemo inveniat niſi acceperit? Concedamus enim quòd cognoverit fortaſſe & ſcierit adprehendere

duntaxat.

duntaxat. Quis eſt qui docuerit? Quomodo enim credent, niſi audierint? Ceterùm non id eſt adprehendere deitatem & convenientem ei gloriam capere. Ergo decentius ſit, & rectè quidem, ita ſentire, quòd ſervare volens id quod perierat deſcendens ad nos Deus, per quod omnia, & in id ſe quod non erat immiſit ut & hominis natura id quod non erat fieret, & divinæ majeſtatis dignitatibus per adunationem pateſcens, quæ ſublevata eſt magis ultra naturam quàm deicit infra naturam invertibilem Deum, conveniens erat ut incorruptibilis natura adprehenderet corruptibilem, ut eam à corruptione liberaret. Conveniens erat qui peccare non noverat, cum peccatoribus conformari, ut peccata compeſceret. Quemadmodum enim ubicunque lux fuerit, caligo interit tenebrarum, ita etiam immortalitate præſente, omnis certè peſtis fugitiva diſcedit; & præſente eo qui peccatum non novit, qui etiam proprium corpus effecit quod eſt in peccato, cedet omne peccatum. *Rom.* 10.

Quòd verò verbum, cùm eſſet Deus, factum ſit homo, & non magis homo τεθεοποιημένος intelligitur Chriſtus, etiam ex ſacris litteris enitor oſtendere. Ait igitur beatus Paulus de unigenito: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt ut eſſet æqualis Deo; ſed exinanivit ſe, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſeſe factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propterea & Deus ipſum ſuperexaltavit, & donavit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu flectatur cæleſtium & terrenorum & infernorum, & omnis lingua confiteatur quòd Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris,*

Quem igitur dicemus in forma eſſe & in æqualitate patris, ſe hæc non rapina arbitratum, ſed deſcendiſſe magis in exinanitatem & in formam ſervi, & ſe humiliantem, & in ſimilitudinem noſtram fuiſſe factum? Si hominem factum ex muliere nudum & ſolum, quomodo habebat plenitudinem ut intelligatur exinanitus? Vel in qua antea poſitus celſitudine, ſemet humiliaſſe dicitur? Vel quomodo in ſimilitudinem hominum factus eſt qui id erat & antea per naturam, etſi non factum eſſe fortè dicatur? Vbi autem magis exinanitus eſt adſumens plenitudinem deitatis? Vel quomodo non ſit factus altiſſimus, qui in gloriam ſupernam aſcenderit?

Igitur non hominem Deum factum dicimus, factum autem eſſe magis in exinanitate propter humanitatem Dei verbum, quod erat in æqualitate patris & forma. Exinanitum eſt enim hoc modo propter ſimilitudinem noſtram, cùm eſſet plenus ut Deus. Humiliatus eſt propter carnem, ut à divinæ majeſtatis faſtigio non deſcendat. ſedem enim habet altiſſimam. Factus eſt in ſimilitudine hominum, cùm ſit ejuſdem formæ cum patre, & cujus eſt figura ſubſtantiæ. Verùm quoniam ſemel factus eſt juxta nos, aſcendiſſe dicitur & cum carne in gloriam deitatis, quam patentem quidem habet quaſi propriam, alio tamen pacto in ea fuit propter humanitatem. Dominus enim omnium eſſe creditur & cum carne. Flectitur autem ipſi omne genu, & id non ad dolorem vel contumeliam patris, ſed magis ad gloriam. Gaudet enim & glorificatur dum ab hominibus filius adoratur, licèt factus ſit ſimilis noſtri. Scriptum
Hebr. 2. eſt autem rurſus: *Non enim angelos adprehendit,*

ſed ſemen Abrahæ adprehendit, ut debuit per omnia fratribus adſimilari. Ecce ſemen Abrahæ adprehendit verbum quod Deus eſt, & non homo neſcio quis noſtri ſimilis deitatem adprehendit, & ipſe nobis adſimilatur, & nuncupatur frater ut homo, non quantum eſt ad deitatis naturam. Et rurſus: *Quoniam pueri communicaverunt ſanguini & carni, & ipſe ſimiliter participavit eis, ut per mortem deſtrueret eum qui imperium obtinet mortis, id eſt, diabolum, & liberaret eos qui timore mortis per omnem vitam natura continebantur ſervitute.* Ecce iterum ipſe ſimiliter ãc nos participavit ſanguini & carni, & ea res cauſam habet conjunctam ſtatim ac proximam. Scriptum eſt enim: *Nam* Rom. 3.
quod impoſſibile erat legis, in quo infirmabatur in carne, Deus filium ſuum miſit in ſimilitudine carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne. Adtende iterum quòd non homo affectans divinam naturam oſtenditur & ad ejus dignitatem aſcendens, ſed mittens magis ſuum filium Deus & pater in ſimilitudine carnis peccati, ut deſtrueret peccatum. Ergo verbum, cùm Deus ſit, ſe in exinanitatem homo factus immiſit, & non homo ſimpliciter divinam gloriam adfectans Chriſtus videtur.

QVOD CHRISTVS IESVS vocetur homo factum Dei verbum.

XIII. DIſpenſationis incarnati unigeniti myſterium ſubtiliùs conſiderantes, id adſerimus, fidem rectam ſervantes ut veram, quòd ipſum patris Dei verbum, qui eſt Deus verus ex Deo vero & lumen de lumine,

incarnatum ſit & homo factum & deſcenderit, paſſum ſit, ſurrexerit autem etiam ex mortuis. Ita enim definivit fidei ſymbolum ſynodus ingens & ſancta. Perquirentes autem & nos & diſcernere cupientes quid ſit unquam incarnatum eſſe & hominem factum Dei verbum, cernimus quòd non hoc eſt hominem adſumere tamquam in conjunctione quæ fiat per æqualitatem dignitatis ſive auctoritatis vel per ſolam filietatis ὁμωνυμίαν, magis autem fieri juxta nos hominem, ita tamen ut nulla converſio vel commutatio ſubſequatur, & ſublevare pariter cum ſua natura eum qui in adſumptione fuit carnis & ſanguinis diſpenſatoriè. Vnus igitur eſt qui ante incarnationem quidem à divina ſcriptura nominatur unigenitus & verbum & Deus, imago & lumen & figura ſubſtantiæ patris, vita, gloria, ſplendor, ſapientia, virtus, magnificentia, Dominus ſabaoth, & aliis talibus nominibus quæ verè conveniunt deitati. Poſt incarnationem verò Chriſtus, Ieſus, propitiator, mediator, primitiæ dormientium, primogenitus à mortuis, ſecundus Adam, caput corporis Eccleſiæ, cùm eum etiam nomina priſca ſequantur, omnia noviſſimis facta temporibus. Vnus igitur eſt & ante incarnationem Deus verus, & qui in humanitate manſit id quod erat & eſt & erit. Non diſcernendum igitur unum Dominum Ieſum Chriſtum in hominem ſeorſus, & ſeorſus in Deum, ſed unum eundemque Ieſum Chriſtum eſſe dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſeſe ſervantes. Quotiens igitur littera ſacra commemorat quòd in Chriſto inhabitavit omnis ple-

Col. 2.

nitudo divinitatis corporaliter, non ideo dicimus tamquam in alio Chriſto, in homine ſeorſus inhabitaſſe Deum verbum, nec porrò dividentes ea quæ unita ſunt, duos intelligimus filios; illud autem magis, quòd Chriſtum nominat littera ſacra & ex parte nonnunquam humanitatem Dei verbi, quam propriam habens in locum poſuit templi. Scriptum eſt autem & de animabus humanis: *Inhabitantes autem domos luteas.* Humana corpora nominat, adfirmat autem in his animas habitare, in duos homines unum hominem dividemus? Atqui non inrationabile omnino ſit in homine ſpiritus ſuus inhabitare dicatur. Ergo ſi per hujuſmodi modos orationis figura procedat, quæ aliter fieri non poſſit, non tamen ideo rerum corrumpi naturas oporteat, ſed magis eas recto veritatis tenore ſervari. Quotiens igitur quæpiam, quæ diſſimilem ſunt inter ſe ſortita naturam, collecta in adunationem per compoſitionem videantur, deinde alterutrum ex his in altero habitare dicatur, non dividendum in duo, adunationis conventione minimè violanda, licèt ſuis nominibus per ſeſe ea quæ adunata ſunt nominentur à nobis. Dicitur namque, ut antè dixi, & in homine habitare ſpiritus ſuus, veruntamen homo dicitur & ſeorſus ſpiritus ſuus, ſeorſus & corpus. Quid igitur à nobis hujuſmodi nobis divinus Paulus obliqua ſignificatione commemorat: *Nam etſi exterior noſter homo corrumpitur, ſed interior renovatur de die & dies.* Si quis igitur dicat interiorem noſtrum hominem in exteriore homine inhabitare, verum quidem memoravit, in duo tamen unum dividere non videbi-

Iob. 4.

tur. Ait autem alicubi etiam propheta Eſaias:
Iſai. 26. *De nocte vigilat ſpiritus meus ad te, Domine.* Vtrumne tamquam aliàs præter ipſum ſpiritus ipſius ad Deum dicitur vigilare? Nonne id ineptiſſimum videatur? Ergo ſcire quidem neceſſe eſt orationis figuras, non tamen ab intellectu diſcedere competenti, ſed referre magis ſententiarum vim ad ſenſum qui unicuique rei conveniat.
Luc. 2. Et ſi dicatur proficere Ieſus ætate & ſapientia & gratia, diſpenſationis id ratio eſt. Deus etenim verbum humanitatem more ſuo proficere permittebat, & quaſi paulatim divinitatis ſuæ volebat gloriam declarare, & cum corporis ætate etiam ſuam extendere. Neque novum videatur, idque nonnullos nimia novitate perterreat, cùm præſertim ſic quoque dicerent:
Ioan 7. *Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?* Ergo corporale quidem eſt augmentum, & profectus gratiæ & ſapientiæ humanitatis magis menſuræ conveniat, ipſum verò Deum verbum per ſuam naturam perfectiſſimum confitemur, non egenum profectus, non ſapientiæ, non gratiæ. Ipſum enim creaturæ & ſapientiam & gratiam & bona omnia impertit. Et ſi Ieſus paſſus eſſe dicatur, paſſio quidem erit diſpenſationis; ipſius tamen dicitur, & rectè quidem, quia corpus paſſum eſt, & quòd erat in corpore patiente ipſe qui pati non poterat. impaſſibilis eſt enim ut Deus. quantum tamen ad conviciatorum petulantiam pertinuit, paſſus eſſet ſi pati poſſet. Ergo quoniam noſtri ſimilis factus ſit unigenitus, quotienſcunque homo nominatur à divina ſcriptura, intuentes diſpenſationem, Deum ipſum natura ſic quoque confiteamur.

EXEMPLA DIVINÆ ſcripturæ quòd Dei verbum & homo factum manſerit Deus.

XIV. AIt alicubi Deus ad pontificem Moyſen : *Et facies propitiatorium impoſitioni auri puri duorum cubitorum & dimidium longitudinem, & cubitum unum & dimidium latitudinem. Et facies duos Cherubin aureos ornatos, & impones illos ex utroque latere, [Cherub unus de latere] hoc eſt & Cherubin unus de latere iſto propitiatorii. Et facies duos Cherubin ſuper duo latera. Erunt Cherubin extendentes pinnas ſurſum, ſuperobumbrantes pinnis ſuis ſuper propitiatorium; & vultus eorum adinvicem reſpicientes propitiatorio erunt vultus Cherubin.* Ænigma certiſſimum id ſit, Deum verbum etiam in humanitate Domini manſiſſe & in ſua gloria ac majeſtate, etſi propter diſpenſationem factus ſit ſimilis noſtri. Propitiatorium namque per fidem factus eſt nobis Emmanuel. Id autem nobis comprobabit ſapientiſſimus Iohannes dicens : *Filioli, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis; ſed ſi quis peccaverit, conſolatorem habemus apud patrem Ieſum Chriſtum juſtum; & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* Necnon etiam Paulus : *quem propoſuit*, inquit, *Deus propitiatorem per fidem in ſuo ſanguine.* Ceterùm cerne Cherubin circumſtantia propitiatorium & ſuperobumbrantia quidem pinnis, converſa autem ad propitiatorium, & penè nutui dominico oculum intendentia. Ad Dei enim voluntatem tantùm reſpicit ſancta cæleſtium ſpirituum multitudo, & nunquam Dei ſatiatur aſpectu. Ita

Exod. 25. *Rom. 3.* *Ioan. 2.* *Rom. 5.*

Iſai. 6. filium propheta Iſaias vidiſſe ſe dicit in ſede altiſſima & eminentiſſima, circumſtantibus Seraphin & obſequentibus ei ut Deo.

ALIVD.

XV. DEſtinabatur aliquando divinus Moyſes ut Iſrael ab Ægyptiorum violentia liberaret. Verùm quoniam neceſſe erat eos qui ſub jugo eſſent ſervitutis inſolitæ priùs docere quòd eis Deus jam eſſet reconciliatus, prodigia eum facere imperabat. plerunque enim miraculum nos adducit in fidem. Ait igitur Moyſes ad Deum omnipotentem: *Sin autem non crediderint mihi, neque obaudierint vocem meam, dicentes, Non apparuit tibi Deus, quid dicam illis? Dixit deinde Dominus: Quid hoc eſt quod eſt in manu tua? Reſpondit: Virga. Et ait illi: Proice illam in terram; & facta eſt ſerpens, & fugit Moyſes ab ea. Et dixit Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam, & adprehende caudam ejus. Et extendens manum adprehendit caudam, & facta eſt virga in manu ejus. Et dixit illi: Ut credant tibi quia apparuit tibi Dominus Deus patrum ipſorum, Deum Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Animadverte in his natura & veritate filium Dei, quam quaſi quædam virga ſit patris. Virga autem inſigne eſt regni. *In filio enim habet omnium poteſtatem.* Denique etiam divinus David: *Thronus tuus*, inquit, *Deus in ſeculum ſeculi; & virga æquitatis, virga regni tui.* Sed eam projecit in terram, id eſt, corpore terreno circumdedit, ſive per humanitatem miſit in terram. Tunc enim tunc & in ſimilitudine factus eſt maligno-

Exod. 4. — Ioan. 17. — Pſal. 44.

rum, hominum ſcilicet. Malignitatis autem ſignum eſt ſerpens. Quòd autem verum ſit hinc ſcibis. Ipſe enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, imagine & figura diſpenſationis ſancta cum carne, pro ſerpente accipitur æreo quem erexit Moyſes ut ſerpentum morſus arceret. Ait enim: *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnes qui credunt in ipſum, non pereant, ſed habeant vitam æternam.* Quemadmodum enim ſerpens factus ex ære ſalutis erat periclitantibus cauſa, (ſanabantur enim in eum reſpicientes) eodem modo etiam Dominus Ieſus Chriſtus eis qui eum vident quidem in ſimilitudine malignorum, eò quòd factus ſit homo, non ignorant tamen quòd Deus ſit vivificus, cauſa erit vitæ, & dat poſſe animalia venenoſa vitare, id eſt, contrarias poteſtates. Id quoque hujus rei figura ſit, quòd Moyſeos virga virgas alias devoraverit, quas in terra magi projecerant. Igitur virga quidem in terra projecta eſt, non tamen ſerpens remanſit. Reſumpta autem iterum fuit quod erat. Nam licèt facta ſit, ut antè dixi, in ſimilitudine noſtra patris virga, id eſt, filius, per quem habet omnium poteſtatem, attamen impleta diſpenſatione revolavit in cælum, & fuit iterum tamquam in manu patris virga æquitatis ac regni. Sedet enim ad dexteram genitoris ſui in propria majeſtate, ſedes altiſſimas obtinens & cum carne.

Num. 21.
Ioan. 3.
Exod. 4.
Pſal. 44.

ALIVD.

XVI. *Dixit autem ad eum Deus Dominus ite-*
Exod. 4. *rum : Infer manum tuam in ſinum*
tuum. Et intulit manum in ſinum ſuum, & protu-
lit manum de ſinu ſuo, & facta eſt manus ejus tam-
quam nix. Et dixit iterum : Infer manum tuam in ſi-
num tuum. Et intulit manum ſuam in ſinum
ſuum, & protulit eam de ſinu ſuo, & iterum
reſtituta eſt in colorem carnis ejus. Manum & dex-
teram Dei & patris verum filium ejus divina
ſcriptura nominat. Induxit enim ipſum dicen-
Iſaia 4. tem : *Ego manu mea firmavi cælum.* nec non etiam
Pſal. 32. David divinus cantat : *Verbo Domini cæli firmati*
ſunt. Cerne igitur in ſinum quidem Moyſei ad-
huc manum ejus occultari & nondum factam
leproſam, prolatam verò, ſtatim leproſam fa-
ctam ; deinde mox inlatam, & rurſus prolatam,
& de cetero non leproſam : *Reſtituta eſt enim*, in-
quit, *in colorem carnis ejus.* Ergo quandiu qui-
dem erat in ſinu patris Deus verbum, divinitatis
nitore fulgebat. Verùm quoniam aliquo modo
Rom. 8. extra fuerat per incarnationem ſive ἐνανθρώπησιν,
Iſai. 53. factus eſt in ſimilitudine carnis peccati, & inter
iniquos reputatus eſt. Ait enim divinus Paulus:
2. Cor. 5. *Eum qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum*
Levit. 13. *fecit ut nos fieremus juſtitia in ipſo.* Hoc exiſtimo
lepram ſignificare. Immundus enim ſecundùm le-
gem leproſus. Sed quoniam iterum in ſinum fue-
rit patris, (adſumptus eſt enim in reſurrectio-
nem à mortuis) prolata iterum manus videbatur
munda. Adveniet enim adveniet per tempora
Do..inus noſter Ieſus Chriſtus in ſinceritatem
divinitatis & gloriam, quamvis ſimilitudinem

noſtram non projecerit. Ait enim & beatus Paulus de Chriſto *quia ſemel mortuus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem.* Ergo quotiens nobis ſacra littera nominat Chriſtum Ieſum, ne hominem ſeorſum putaveris, non verè adunato ipſi Deo verbo; ſed exiſtimaveris magis ipſum eſſe ex Deo & patre verbum Ieſum Chriſtum, cùm factus ſit homo. Heb. 9.

QVOD NON ERAT HOMO Theophorus Chriſtus, nec ſimpliciter in homine inhabitarit Dei verbum, ſed magis caro ſit factum, ſive homo perfectus ſecundùm ſcripturas.

XVII. QVi fidem habent in Chriſto immaculatam & rectis omnibus ſuffragiis comprobatam, dicant videlicet quòd ipſum ex Deo patre verbum in exinanitatem deſcenderit, formam ſervi accipiens corpus quod eſt natum ex virgine, quòd factum ſit noſtri ſimilis & nuncupatus ſit filius hominis. Eſt autem Deus quidem ſecundùm ſpiritum, homo autem idem ſecundùm carnem. Denique divinus Paulus Iudæorum populum alloquebatur dicens: *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, noviſſimis diebus iſtis locutus eſt nobis in filio.* Et quonam modo intelligatur locutus fuiſſe Deus & pater noviſſimis diebus in filio? Locutus eſt enim antiquioribus per ſeſe legem. Idcirco etiam ipſe filius ſuos dicit eſſe ſermones, per ſapientiſſimum Moyſen. Ait enim: Heb. 1.

Matth. 5. *Nolite putare quia veni ſolvere legem aut prophetas. Non veni ſolvere, ſed implere. Dico enim vobis, iota unum aut unus apex non tranſibit legem donec omnia fiant. Cælum & terra tranſibit, verba autem mea non tranſibunt.* Ad hoc etiam prophetæ vocem:

Iſaie 25. *Ipſe qui loquor, præſto ſum.* Ergo cùm factus eſt

Heb. 1. in carne, tunc locutus eſt nobis pater in ipſo, ſicut ait beatus Paulus, noviſſimis diebus. Sed ne patum credamus quòd ipſe ſit ille, & ante ſe-

Ibidem. cula filius, intulit ſtatim, *Per quem fecit & ſecula.* Splendorem etiam gloriæ & figuram ſubſtantiæ patris eſſe commemorat. Homo igitur factus eſt verè is per quem fecit & ſecula Deus & pater, & non, ut nonnulli exiſtimant, in nomine fuit, ut tamquam homo intelligatur à nobis Deum habens inhabitantem. Nam ſi hæc rectè ſe habere verè confidunt, ſupervacaneus videbitur eſſe beatus evangeliſta Iohannes dicens: *Et verbum caro factum eſt.* Vbi enim opus eſt ἐνανθρωπήσεως? Aut quare incarnatum dicitur Deus verbum, ſi non factus eſt caro? Similem noſtri eum factum eſſe ſignificat, & vis ἐνανθρωπήσεως ſimilem noſtri factum eſſe declatat, manſiſſe tamen ſic quoque ipſum ſupra nos, immo ſupra univerſam etiam creaturam. Oportere autem exiſtimo ea quæ dixi exemplis etiam comprobare & perſuadere quòd factus ſit homo unigenitus & ſit Deus etiam cum catne, ac non magis inhabitarit in homine, theophorum ipſum & faciens tamquam alios qui divinitatis ipſius fuere participes.

INTELLECTVS SIVE COGITATIONES.

XVIII. Ait alicubi Deus de nobis: *Inhabitabo in ipſis, etiam inambulabo, & ero ipſis Deus, & ipſi erunt mihi populus.* Necnon etiam ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus: *Ecce ego venio; & ſi quis mihi aperuerit, intrabo ego & pater, & manſionem apud eum faciemus, & apud eum cœnabimus.* Nominati ſumus etiam templa Dei. *Vos enim*, inquit, *templa Dei eſtis vivi.* Et rurſus: *Neſcitis quòd corpora veſtra templum eſt ſpiritus ſancti, qui eſt in vobis, quem habetis à Deo.* Verùm ſi ita aiunt & ipſum eſſe Emmanuel tamquam unumquemque noſtrum, inhabitantem in ſeſe Deum habuiſſe apertè confiteantur; ut cùm ipſum adorari conſpiciunt tam à nobis quàm ab angelis, in cælo pariter & in terra, erubeſcant tamquam diverſa ſentientes & litterarum ſacrarum propoſitum neſcientes nec habentes in ſe fidem quam nobis tradiderunt qui in principio & viderunt & miniſtraverunt verbo. Sin autem dicant quòd propterea Deus ſit ut Deus glorificetur, quia in eo tantùm inhabitavit Dei patris verbum, ac non propterea quia factus ſit homo, audient rurſus à nobis: Qui inhabitantem in ſe Deum habuerint, ſatis eſt ut idcirco verè dii eſſe poſſint, & ab hominibus adorentur, omnes ſint dei & adorandi. Inhabitat enim in ſanctis angelis. Habuimus autem & nos & ipſum in nobis per ſpiritum. Sed non ſufficiat hoc natura deos oſtendere & adorandos eos qui habent ſpiritum. Igitur non propterea Deus eſt & adorandus Emmanuel quòd inhabitarit in eo tamquam in homi-

Apoc. 3.
Ioan. 14.
1. Cor. 3.
1. Cor. 6.

ne communi & ſeorſus intelligendo & in parte Deum verbum, ſed quòd factum ſit caro, id eſt, homo. Manſit enim ideo & Deus & adorandus.

DICTA APOSTOLICA in quibus Deus nominatus ſit Chriſtus.

Epheſ. 3. XIX. De myſterio dicens ſecundùm Chriſtum: *Quod aliis*, inquit, *generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicut nunc revelatum eſt ſanctis ejus, quibus voluit revelare divitias gloriæ myſterii hujus in gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ, quem nos annuntiamus.* Si igitur eſt theophorus, ac non Deus verè, quomodo ipſe eſt divitiæ gloriæ myſterii quod adnuntiatur gentibus? Vel quomodo omnino Deus adnuntiatur?

ALIVD.

Col. 2. XX. *Volo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis & pro his qui ſunt Laodiciæ & quicunque non viderunt faciem meam in carne, ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in caritate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Chriſti.* Ecce myſterium Dei myſterium nominat Chriſti, & plenè intelligere quoſdam vult in agnitionem ipſius. Quo igitur intellectu opus erat volentibus Chriſti myſterium diſcere, ſi fuerant audituri quòd inhabitaret in homine Deus? Opus eſt enim nimio intellectu ut ſcias contrà quòd verbum, cùm ſit Deus, factus eſt homo.

ALIUD.

XXI. *A Vobis enim ſonuit ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia & Achaia, ſed in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, exivit.* Ecce iterum in Deum fidem factam eſſe commemorat, cùm etiam Chriſtus dicat: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Sermonem autem prædicationem dicit de ſe ipſo.

1. Theſſ. 1.

Ioan. 7.

ALIUD.

XXII. *IPſi enim ſcitis introitum noſtrum apud vos, quoniam non inanis fuit; ſed antè multa paſſi, & contumeliis affecti, ſicut ſcitis, in Philippis, confiſi fuimus in Deo colloqui ad vos evangelium Dei.* Ecce loquens in Deo, Dei evangelium memoravit qui prædicat gentibus Chriſtum.

1. Theſſ. 2.

ALIUD.

XXIII. *REcordamini, fratres, laborem noſtrum & ærumnam; nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus evangelium Dei inter vos.* Et iterum: *Propterea & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione; quoniam cùm percepiſſetis à nobis verbum, auditus Dei excepiſtis, non ut verbum hominum, ſed ſicut verè verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.* Nonne evidenter evangelium Dei & Dei verbum prædicationem de Chriſto commemorat? Quippe id omnibus manifeſtiſſimum eſt. *Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris omnibus, eru-*

Ibidem.

Tim. 2.

diens nos, ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè & juſtè & piè vivamus, in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti. Ecce Deus & magnus pleniſſimè nominatus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Ipſe eſt enim cujus adventum gloriæ expectantes, ſobriè vivere, & inreprehenſibiliter feſtinamus. Sed ſi eſt homo theophorus, quomodo ſit & magnus Deus? Vel quomodo beata ſpes in eum? Siquidem ve-

Ierem, 1. rus eſt profectò Hieremias dicens: *Maledictus qui ſpem ſuam ponit in homine.* Neque enim Deum ipſum poſſit efficere, ut antè dixi, Deum portare. Denique doceant nos quid impediat alios etiam omnes deos eſſe & adorandos qui in ſe habuerint Deum? Deum autem & magnum & beatum, habentem inluminationem Chriſtum nominat beatus Paulus, qui invenitur dicens de

Rom. 4. Iudæis & Emmanuel: *Quorum patres & teſtamentum & promiſſiones, & ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.* Quòd verè ſecundùm divinam revelationem faciebat prædicationem

Gal. 2. perſpicuum ſit, ipſo dicente: *Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, adſumpto etiam Tito. Aſcendi autem ſecundùm revelationem, & expoſui eis evangelium quod prædico in gentibus, ſeorſum autem his qui videbantur, ne fortè in vacuum currerem aut cucurriſſem.* Chriſtum prædicans gentibus ut Deum, divinum nominat ipſius ubique myſterium. Aſcendit per revelationem Hieroſolymam, & expoſuit his qui videntur, id eſt, ſanctis Apoſtolis, ſive diſcipulis, ne fortè in vacuum currat.

Ac

At cùm verò ab Hieroſolymis deſcendiſſet, & rurſus gentium gregibus interfuiſſet, emendavitne aliquid ex prioribus? Nonne perſeveravit Deum confitens Chriſtum? Atque ſcribit quibuſdam: *Miror quòd ſic citò transferimini ab eo qui vos vocavit in aliud evangelium, quod non eſt aliud, niſi aliqui ſunt conturbantes vos & volentes convertere evangelium Chriſti.* Ait autem iterum: *Sed etſi nos aut angelus de cælo evangelizaverit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Pro qua igitur cauſa alios omnes omittens, licèt Deum inhabitantem habuerint, ſolum prædicabat Ieſum ſicut Deum? Gal. 1.

ALIUD.

XXIV. Scriptum eſt de Chriſto: *Cùm autem eſſet in Hieroſolymis in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna quæ faciebat. Ipſe autem Ieſus non credebat ſe illis, quòd ipſe ſciebat omnes, & quòd non neceſſe habebat ut aliquis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid erat in homine.* Si homo eſſet theophorus, quomodo non decepti ſunt multi qui Hieroſolymis in nomen ejus crediderunt? Vel quare ſolus cognoſcit quæ ſunt in homine, cùm præſertim nemo alius ſciat? Finxiſſe enim dicitur Deus corda noſtra ſingillatim. Vel quare ſolus remittit peccata? Ait quia poteſtatem habet filius in terra remittere peccata. Quare ſolus præter alios adſeſſor eſt Dei & patris? Quare ſoli obſequuntur angeli? Et nos quidem docuit communem putare patrem qui eſt in cælis, ſibi autem eum ſpecialiter ſcribebat. Ioan. 2. Pſal. 32. Matth. 9.

Sed fortè dices quòd hujuſmodi voces inhabitanti verbo deputandæ ſint. Nonne igitur eum oportebat juxta prophetas convenientem menſuram ipſum quoque dicere : *Hæc dicit Dominus.* Verùm ea quæ ſupra legem ſancire vellet, adſumens ſibi convenientem legiſlator auctoritatem aiebat : *Ego dico vobis.*

Matth. 5. Quomodo liberum ſe ait & non obnoxium Deo? Ideo quia eſt filius in veritate. Et ſi eſſet homo theophorus, eſſetne etiam liber ſecundùm naturam? Hujus enim Deus liber atque ſolutus eſt. Solus enim quaſi tributa omnium exigit, & tamquam loco debitorum ab omnibus recipit religionem. Etſi exitus legis & prophetarum Chriſtus eſt, eſt autem homo theophorus, nonne dicere liceat quòd propheticarum prædicationum exitus ἀνθρωπολατρείας nobis crimen induxerit? Deinde lex quidem prędicabat: *Dominum Deum tuum adorabis, & ei ſoli ſervies.* Qua nos eruditione perduxit ad Chriſtum

Deut. 6. quaſi ad agnitionem illis qui in umbris fuerant potiorem. Spernenteſne igitur Deum adorare, adorabimus hominem habentem Deum inhabitantem? Vbi enim præſtabilius erat Deum intelligi, in cælo an magis homine, in Seraphim

Heb. 2. an in terreno corpore? Si erat homo theophorus, quomodo propemodum ac nos participavit carni & ſanguini? Nam ſi quia inhabitarit, hoc ei ſufficit ut noſtri ſimiliter ac nos participaret, & ita his participare id eſt hominem factum eſſe, inhabitavit & in multis ſanctis, homo igitur non ſemel, ſed ſæpiſſime factus eſt.

Heb. 9. Quare ergo ſemel in conſummatione ſeculorum, in deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam di-

citur apparuiſſe? Quomodo autem unum nobis verbi adventum prædicant divinæ ſcripturæ, ſi theophorus erat homo? Templum ſcilicet & ipſe factus eſt Dei. Quomodo in nobis etiam Chriſtus eſt? Sicut templumne in templis, an ut Deus magis in templis per ſpiritum? Si theophorus erat homo, cur eſt ſolius ipſius corpus vivificum? Oportuerat enim aliorum etiam corpora eſſe talia in quibus habitavit Deus omnipotens.

Scripſit autem alicubi etiam divinus Paulus: *Irritam faciens quis legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus teſtibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui filium Dei conculcaverit & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit?* Heb. 10. Atquin divina erat lex, & mandata dicta per angelos. Quomodo igitur dignus erit deteriore ſupplicio qui pollutum duxerit ſanguinem Chriſti? Vel quomodo potior eſt religione quæ eſt ſecundùm legem fides in Chriſtum? Sed, ut jam antè diximus, eſt non ſimilis aliorum ſanctorum homo theophorus, ſed Deus magis verè, & omni mundo celſiorem poſſidet gloriam, quòd cùm Deus ſit natura Dei verbum, factum eſt caro ſive homo perfectus. Animatum enim & rationabile eſſe quod adunatum eſt ei credimus corpus, & verè omnino eſt adunatio.

QVOMODO OPORTET intelligere Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, *& quomodo mittitur verbum quod Deus eſt, & quomodo proprium ipſius dicitur corpus.*

Heb. 2. XXV. SEmen Abrahæ adprehendere verbum Dei unigitum beatus Paulus commemorat, necnon etiam quòd propemodum ac nos participavit carni & ſanguini. Memores autem ſumus etiam Iohannis. Ait enim: *& verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Idne igitur fuit propoſitum viris ſpiritalibus docere quòd Dei verbum converſionis ſit patiens, aut quòd cum fas ſit commutationem quæ magis creaturæ conveniat ſuſtinere, adeo ut & id quod non erat, forſitan aut id ſua ſponte deveniat, aut ut alius contra ipſius voluntatem ad aliam naturam impellatur. abſit. Manet namque idem, à ſua natura commutationem omnem excludens, converſionis umbram neſciens pati. Fixa eſt enim ſemper in ſuis ſuperna illa cæleſtiſque natura. Quomodo igitur verbum caro factum ſit videre eſt. Primùm quidem divina ſcriptura carnem plerunque nominat, & quaſi ex parte animalis totius ſignificationem facit, necnon etiam à ſola anima interdum tantundem agit. Scriptum eſt enim quòd

Luc. 3. videbit omnis caro ſalutare Dei. Et ipſe divinus

Gal. 1. Paulus, *Non conſenſi*, inquit, *carni & ſanguini.* Allocutus eſt autem eos qui ſunt ex Iſrael ponti-

Deut. 10. fex Moyſes: *In ſeptuaginta & quinque animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum.* Sed non id-

circo dixeris quòd nudæ & ſine carnibus animæ in Ægyptum deſcenderint, nec porrò quòd inanimis corporibus & ſolis carnibus ſalutare ſuum Deus indulſerit. Quotiens igitur audimus carnem factum eſſe verbum, hominem intelligamus ex anima & corpore. Factum eſt autem verbum, cùm ſit Deus, homo perfectus, corpus accipiens animatum & rationabile, idque ſibi verè adunavit, (quomodo, ipſe ſciat. noſtris enim ſenſibus hujuſmodi cogitationes omnino cerni non poſſunt) & nuncupatus eſt filius hominis. Sed ſi oportet tamquam in ſpeculum intuentes dicere, conjectat aliquo modo ſenſus humanus adunatum fuiſſe verbum corpori habenti animam rationabilem qualiter etiam hominis animam ſuo corpori, ipſam quidem diverſæ naturæ, ſortitam tamen communionem adunationemque cum corpore, ut penè videatur non eſſe alia præter corpus, eò quòd per compoſitionem ex utroque animal unum efficiamur, manente tamen ipſa, ut antè memoravi, in ſua natura. Ergo non per commutationem aut converſionem hominem factum Dei dicimus verbum, nec prorsùs quòd Deus eſſe deſierit, ſed quòd carnem accipiens ex muliere, & ei ex utero adunatus, exiit homo idem ſimul & Deus, neque Dei & patris generationem proiciens, ſuſtinuit arcanam ex muliere, inde initium ut eſſet accipiens. Permittebat autem carni propriæ ſuæ naturæ legibus naſci, nativitatis ratione duntaxat. Ceterùm habet in ſe aliquid ab humana natura diſſimile: Natus eſt enim ex virgine, & ſolus habet matrem innuptam. Factum autem ipſum etiam carnem & in nobis inhabitaſſe commemorat, ut utroque comprobaret &

factum fuiſſe hominem & ſuum non perdidiſſe. manſit enim quod erat. Intelligitur namque certè tamquam aliud in alio inhabitare, id eſt, divina natura in humanitate, non perpeſſa commixtionem aut confuſionem aut commutationem, ut eſſet quod non erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur, non ipſum fit tale quale eſt id in quo habitat, ſed aliud in alio magis intelligitur. At verò in verbi natura & humanitatis ſolam nobis differentiam deſignat diverſitas naturarum. Vnus enim ex utroque intelligitur Chriſtus. Ergo inconfuſione, ut antè dixi, ſervata, inhabitaſſe verbum ait in nobis. Scit enim unum eſſe filium unigenitum carnem factum & hominem. Cerne autem mihi divinum evangeliſtam totam ſapienter naturam hominum coronare. Ait enim verbum habitaſſe in nobis, non alterius, ut ego opinor, gratia incarnationem verbi factam eſſe commemorans niſi ut etiam nos participatu ipſius per ſpiritum ſanctum locupletati adoptionis beneficium lucraremur. Igitur in Chriſto unitatem ſummam veramque credimus factam. Sin autem in nobis inhabitare dicatur, σχετικῶ ipſe faciet inhabitationem. Inhabitavit namque in eo omnis plenitudo divinitatis corporaliter, non per participatum, vel σχέσιν ſimpliciter, quaſi ſole inlucente, aut igni inſitum ſibi calorem aliis immittente, ſed, ut ita dicamus, ipſam divinam ſinceramque naturam intelligendam id quod eſt, inhabitationem ſibi faciente per veram, ut antè diximus, unitatem in templo quod eſt natum ex virgine. Ita enim unus & eſt & intelligitur Chriſtus Ieſus. Quòd verò in expreſſionum ſumma noſter ſermo vincatur, non

negabo; ſed non idcirco Chriſti myſterium non credatur, ſed magis ſit meritò mirabilius. Quanto enim omni eſt mente ſuperius & ſermone, tanto magis ultra omnem admirationem ponendum eſt. Carnem verò factum verbum, id eſt, hominem perfectum, non dicimus menſura corporis comprehendi, (id enim ineptiſſimum eſt) ſed implere ſic quoque credimus, ſicut ſolet, cælum & terram & quæ inferiùs poſita ſunt. Omnia etenim plena ſunt Deo, & omnia ipſi parvula ſunt. At quomodo & ſingulis & in omnibus totus ſit, intellectumque dictumque difficile eſt, immo verò etiam impoſſibile. Id autem, ut opinor, eò poſſidet quòd incorporeus ſit & indiſpertibilis. Proprium autem verbi corpus dicitur à nobis, non quemadmodum proprius eſt homini riſus, vel equo hinnitus, ſed quòd factum per adunationem veram inſtrumenti ei præbens officium ad exequendum ea quæ more ſolito operatur abſque ſolo peccato. Sin vero Deus verbum etiam miſſum fuiſſe fortè dicatur, ne quis veſtrum terreatur, illud cogitās: Quò perget incorporeum, vel quò cedet is quo plena ſunt omnia? Sciat autem magis quòd ſit & alius miſſionis modus, non ut locum de loco qui mittitur mutet, ſed ut miniſterium magis ſacrum ſuſcipiat. quod etiam diſcipulis injunctum eſſe diſcimus à Chriſto omnium ſalvatore. Denique etiam divinus Paulus ait de Chriſto: *Ergo, fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum.* Heb. 3. Animadverte autem quantum eum miniſtrantem hominum more oſtendit, licèt natura ſit Deus, tunc ei etiam officium apoſtolatus attribuit. Nihil autem, ut antè

diximus, abſurdum eſt ſi Deus verbum mitti etiam dicatur à patre. Implet namque certiſſimè omnia, & nulli loco penitùs deeſt. Nos verò humanis vocibus divina interpretantes, figurationibus corporis immortalis naturæ diſpenſationem ſolemus intelligere. Denique cùm ſanctus ſpiritus omnia impleat, ſcribit beatus Pau-
Gal. 4. lus & dicit: *Quòd autem eſtis filii, miſit Deus ſpiritum filii ſui in corda noſtra, in quo clamamus: Ab-*
Ioan. 16. *ba pater.* Ait autem & ipſe ſalvator: ***Expedit vobis ut ego eam. nam ſi non abiero, paraclitus non veniet ad vos.*** Oportet igitur ad rationem pietatis omnia referentes, certa cogitatione ſectari. Id enim facientes nobiſmetipſis maximè profuerimus.

QVOMODO INTELLIGITVR Theotocos virgo ſancta.

XXVI. NAtum eſt quidem inæſtimabiliter verbum Dei & patris; & hæc generatio omnem ſenſum cogitationemque tranſcendit, & eſt incorporali naturæ conveniens. Verùntamen id quod natum eſt, proprius partus intelligitur genitoris & ejuſdem cum eo ſubſtantiæ; ideoque etiam filius nominatus eſt, nomine ſcilicet indicante quaſi veram ſinceramque progeniem. Sed cùm ſit vivus in æternum pater, neceſſe eſt eum quoque vivere in æternum propter quem eſt pater. Erat igitur in principio verbum & Deus, & erat etiam verbum apud Deum, ut ſapientiſſimus evangeliſta commemorat. In conſummatione autem temporum propter nos homines & propter noſtram ſalutem incarnatum eſt

& homo eſt factum, non amittens quod erat, ſed retinens inconvertibilem ſuam naturam & ſemper divinitatis faſtigiis conlocatam, ſubiens autem propter nos diſpenſatoriè exinanitatem, nec inhonorans pauperiem quæ humanæ menſuræ conveniat. Nam cùm eſſet dives, pauper eſt factus, ſicut ſcriptum eſt, ut nos paupertate ejus divites eſſemus. Factum eſt igitur homo, & generationem ex muliere paſſum dicitur. Igitur quòd ex ſancta virgine verè ſibi adunatum corpus acceperit, unde etiam Θεοτόκον eſſe dicimus virginem ſanctam, quia id humanè ſive ſecundùm carnem peperit, licèt haberet ante ſecula generationem ex patre. Opinari autem nonnullos verbum tunc initium fuiſſe ſortitum cùm homo ſit factum, impietatis furoriſque pleniſſimum eſt. Eos etenim inſipientiſſimos eſſe monſtravit ipſe ſalvator de ſe dicens: *Amen dico vobis, antequam Abraham eſſet, ego ſum.* Quomodo enim ante Abraham erat qui multis pòſt temporibus ſecundùm carnem natus eſt? Satis autem ipſos, ut opinor, redarguet divinus Iohannes dicens: *Hic erat de quo ego dixi: Poſt me venit vir qui ante me factus eſt, quia prior me erat.*

2. Cor. 8.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

Prætermittentes igitur in re tàm frivola ſine cauſa certare, ad illud magis veniamus quod etiam emolumenti aliquid poſſit adferre, ne moleſtè ferant nonnulli audientes eſſe ſanctam virginem θεοτόκον, nec incredulitatis Iudaicæ ſuas oppleant mentes, immo verò etiam paganicæ impietatis. Iudæi etenim aggrediebantur Chriſtum dicentes: *De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, quòd cum ſis homo, facis te Deum.* At verò filii paganorum Eccleſiæ dogmata derident au-

Ioan. 10.

dientes ex muliere Deum eſſe progenitum. Sed illi quidem ſuæ dementiæ exedent fructus, & audient à nobis: *Stultus ſtulta loquitur, & cor ipſius vana intelliget.* Noſtri enim myſterii oratio, licèt Iudæis ſit ſcandalum, gentibus autem ſtultitia, nobis tamen, qui id ſcimus, verè eſt admirabile & ſalutare & digniſſimum credi; & ſi eſſet omnino quiſquam qui dicere auderet hanc carnem terrenam nudæ divinitatis fuiſſe genitricem & ex ea creatura omni ſuperiorem natam fuiſſe naturam, inſania id eſſet & furor. Neque enim ex terra divina eſt facta natura, nec corruptibile incorruptionis radix unquam fiet, nec mortalitas pariet vitam, nec corporis tractabilis incorporale fit germen, nec increatum à creato naſcitur, nec quod abſque initio eſt ab eo quod habet initium.

Verùm quoniam Dei verbum juxta nos factum eſſe adfirmamus & noſtris corporibus corpus ſumpſiſſe conſimile, idque ſibi veriſſimè adunaſſe arcana inenarrabilique ratione, & ſic hominem factum carnaliter natum, quid abſurdum eſt vel quod credi non debeat, cùm præſertim hominis anima, ut ſæpiſſime diximus, cùm ſit naturæ alterius præter corpus, naſcatur tamen cum ipſo, cùm ſit ei adunata, nec quiſquam arbitretur naturam corporis animæ initium præbere ſubſtantiæ; ſed immittit quidem ipſam inæſtimabiliter Deus in corpus, & cum ipſo etiam naſcitur; unum tamen ex utroque animal definimus, hominem ſcilicet. Igitur verbum quidem Deus erat, factum eſt autem & homo, & quia natum eſt ſecundùm carnem, propter humanitatem neceſſarium eſt ut quæ ipſum peperit ſit θεοτόκος.

Nam ſi non peperit Deum, certè nec dicetur Deus qui eſt ab ipſa progenitus. Sin verò Deum ipſum divinæ ſcripturæ nominant, peperit ipſa Deum hominem factum, ſiquidem homo aliter fieri non poſſet niſi per generationem ex muliere. Quomodo igitur non ſit, quæ ipſum peperit, Θεοτόκος. Quòd autem Deus ſit verus qui natus inde eſt, ex divina ſcriptura diſcimus.

DICTA DE CHRISTO.

XXVII. *Ecce virgo in utero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel.* Quomodo ergo id quod natum eſt ex ſancta virgine Emmanuel nominatur, cùm Emmanuel, ut antè dixi, ſignificet in noſtra natura propter carnem fuiſſe verbum, quod eſt Deus verus de Deo, ſed & Emmanuel? Exinanivit enim ſe, generationem noſtram & ſimilem paſſus, ac ſic nobiſcum converſatus eſt. Ergo Deus in carne, & Θεοτόκος verè quæ eum carnaliter ſive ſecundùm carnem generavit. *Iſaia 7.*

ALIUD.

XXVIII. *Quoniam omnes ſtolam dolo congregatam & veſtimentum cum commutatione deponent, & volent, ſi fuiſſent igni combuſti; quoniam verè natus eſt nobis & datus eſt nobis, cujus principatus factus eſt in humero ejus, & vocatur nomen ejus magni conſilii nuntius.* Audis quòd puer nominatus ſit, quòd generationem ſit noſtræ ſimilem paſſus. At eum puerum cælum per ſtellam clariſſimam indicavit, magi ado- *Iſaia 9.*

raverunt ex ultimis terræ limitibus adventantes, angeli paſtoribus evangelizabant ſalvatorem natum eſſe dicentes, & pacem necnon etiam patris bonam voluntatem. Eſt autem magni conſilii nuntius. Manifeſtavit etenim nobis patris voluntatem, qui in eo complacuit orbem ſalvare terrarum, & per ipſum & in ipſo mundum ſibi conciliare. Chriſto enim reconciliati, Deo ſumus reconciliati. Deus eſt enim & verè filius Dei & patris. Quòd igitur ſit patris conſilium, cujus
Ioan. 3. nobis fuerit nuntius, ipſe docebit dicens: *Ita enim dilexit Deus mundum ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Filius autem unigenitus ille ſit qui ex ſancta virgine procreatus. Ipſum enim eſt verbum homo factum quod fuit Deus in carne, ac ſic terrenis apparuit. Denique
Ioan. 6. dicebat: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Quòd verò per ipſum & in ipſo credamus patri
Ioan. 12. explanavit dicens: *Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me.* & : *Qui vidit me, vidit eum qui miſit me.*

ALIVD.

Iſai. 49. XXIX. *AVdite me inſulæ, & intendite gentes. Poſt multum temporis ſtabit dicens Dominus. Ex utero matris vocabunt nomen meum.* Cùm Deus ſit verbum, non ignoravit quòd generationem patietur ex muliere incarnatus propter nos. Sciebat autem quòd vocabitur Chriſtus Ieſus Deo & patri, omnibus novum filii nomen prædicans, quod eſt benedictum in terra. Obſerva autem quam propriam nomine

matrem, quæ ſuum peperit corpus. Ergo ſi Deum verum ſe eſſe cognoſcit, illa quæ eum carnaliter peperit, θεοτόκος dicitur, & rectè quidem. Sin verò non eſt Deus, idque audacter immo potiùs ſceleratè nonnulli ſentiunt, privent ipſam virginem ſanctam hoc nomine, ne Θεοτόκος eſſe dicatur.

QVOD DEVS NOMINATVR & homo apparens unigenitus.

XXX. SAlomon ait orans: *Et nunc, Domine Deus Iſrael, credibile fiat verbum tuum, quod locutus es puero tuo David. Quòd ſi verè habitavit Deus cum hominibus in terra?* Animadverte quàm miretur verbi incarnationem. Res enim incredibilis videbatur. Habitavit namque cum hominibus in terra tunc cùm homo eſt factum. Ceterùm quomodo id præcipuum quiddam ſit, vel quomodo id miratione dignum, ſi Deus ab his quæ ipſe creaverit non diſcedat, fovens ea ſcilicet, & continens quidem ea quæ jam facta ſunt, ea verò quæ nondum facta ſunt creans. Miraculum autem verè præcipuum, quòd in terra cum hominibus habitarit homo factus Deus juxta promiſſiones jam antea datas divino David. Scriptum eſt enim: *Iuravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eum.* Quid autem juravit? *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Et verò ille, quamvis credidiſſet quòd nunquam abneget promiſſionem Deus omnipotens, & ipſum generationis locum curioſiùs inquirebat. Denique dicebat: *Si aſcendero ſuper lectum ſtratus mei, ſi dedero ſomnum oculis aut palpebris meis*

2. Paralip. 6.

Pſal. 131.

dormitationem aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Deinde cùm id quoque per ſpiritum comperiſſet, & carnalis generationis unigeniti locum cognoviſſet, evangelizabat & dicebat: *Audivimus eam in Eufrata*, id eſt, in Bethleem, *invenimus eam in campis ſylvæ.* Quod verò dicens Eufrata ſignificet
Mich. 5. Bethleem propheta comprobavit: *Et tu Bethleem domus Eufrata.* Obſerva autem quoniam eum quem crediderat creatum juxta nos in Eufrata, Deum Iacob nominet, cujus inhabitatio fuit in tabernaculo. Ibi enim peperit Ieſum ſancta virgo. Nominat autem eum & alibi Deum Abra-
Pſal. 46. ham dicens: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham.* Penè enim mentis ſuæ oculis illuminatione ſpiritus ſancti futurorum ſcientia eruditus, principes populorum, id eſt, ſanctos Apoſtolos, in Domini noſtri Ieſu Chriſti cernebat obſequio. Cùm igitur Deus Abraham & Deus Iacob, qui eſt natus ex muliere, nominatus ſit, quare non ſit virgo ſancta Θεοτόκος?

ALIVD.

XXXI. PRopheta Habacuc: *Domine*, inquit,
Habac. 3. *inaudivi auditum tuum, & timui. Conſideravi opera tua, & expavi. In medio duorum animalium cognoſceris. In adventum temporis, oſtenderis in eo. Dum conturbata fuerit anima mea, in ira miſericordiæ memor eris. Deus de Theman veniet, & ſanctus de monte Pharan.* Quomodo in medio duorum animalium cognoſcetur? Nam cùm natus eſſet ex muliere, & vixiſſet uſque ad tempus pretioſæ crucis, gratia Dei, ſicut ait beatus Paulus, per ſuum corpus pro omnibus

guſtavit mortem. Sed quoniam natura erat Deus, *Heb. 2.*
reſurrexit denuo in ſempiternam vitam. Cognitùs eſt igitur hic qui pro nobis pretioſam ſuſtinuit crucem in medio duorum animalium. Nam ipſe alicubi ait ad Iudæos: *Cùm exaltaveritis filium hominis, tum cognoſcetis quia ego ſum.* *Ioan. 8.*
Quomodo autem & Deum ipſum nominans, ex Theman venturum & ex Tharan monte pronuntiat? Interpretatur autem Theman auſter. Apparuit enim Chriſtus, non à regionibus aquilonis, ſed ab auſtrali Iudæa, in qua etiam Bethleem eſt. Cùm igitur is qui Dominus & Deus nominatus eſt, ex Iudæa venerit auſtrali, natus eſt enim Bethleem, quomodo non ſit ſancta virgo Θεοτόκος?

ALIVD.

XXXII. IN Geneſi ſcriptum eſt: *Subremanſit autem Iacob ſolus, & luctabatur homo cum ipſo uſque ad mane, Vidit autem quòd non prævaleret ad ipſum, & tetigit latitudinem femoris ejus cùm luctaretur cum eo, & dixit ei: Dimitte me, aſcendit enim ortus. Ille autem dixit: Non te dimitto, niſi benedixeris mihi.* ET POST ALIA: *Benedixit autem eum ibi, & vocavit nomen loci illius faciem Dei. Vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem, & ſalva eſt anima mea; aſcendit autem locum, & tranſiit facies Dei. Ipſe autem titubabat femore ſuo.* *Gen. 32.*
Myſticus quidem eſt ſcripturarum ſenſus. Subindicare enim videtur Iudæorum obluctationem, qua utebantur penè cum ipſo luctantes: qui tamen ſuperati ſunt, & ipſi autem impetraturi benedictionem ipſius, ſi per fidem ad eum noviſſimis temporibus convertiſſent. Attamen illud cerne: Homo erat qui luctabatur,

&eum tamen Iacob Dei faciem nominabat. Neque id ſolum. Nam ſciebat eum Deum eſſe veritate. *Vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem, & ſalvata eſt anima mea.* Deus namque eſt natura Em-
Heb. 1. manuel. Dicitur autem etiam facies Dei. Nam eſt figura ſubſtantiæ patris, & ita ſe vocabat apud
Ioan. 5. Iudæos cùm diceret de Deo & patre: *Neque faciem ejus vidiſtis, & verbum ejus non habetis in vobis manens; quòd quem miſit ille, huic vos non creditis.* Quòd verò Deus ſit verus homo ille qui luctabatur cum Iacob, ſacra iterum littera faciet fi-
Gen. 35. dem. Dixit enim: *Inquit Dominus ad Iacob: Surge, aſcende in locum Bethleem, habita ibi, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi cum fugeres à facie fratris tui Eſau.* Revertens enim ex Meſopotamia, deinde timens Eſau, traicit Iacob pueros
Gen. 32. & omnia vaſa ſua. Subremanſit autem ſolus, & luctabatur homo cum eo.

ALIVD.

Dan. 7. XXXIII. Beatus Daniel horribilem viſionem nobis exponens, *Videbam*, inquit, *in viſione noctis, & ecce cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniens, & uſque ad vetuſtum dierum pervenit, & in conſpectum ejus adduxerunt eum, & ipſi datus eſt honor & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſervient; poteſtas ejus poteſtas in æternum, quæ non tranſgredietur, & regnum ejus non corrumpetur.* Audis quemadmodum non hominem ſimpliciter ſe vidiſſe commemoret, ne unus ex nobis & juxta nos Emmanuel eſſe credatur, ſed quaſi filium hominis. Cùm
Philipp. 2. enim verbum natura ſit Deus, in ſimilitudine tamen

tamen hominum factum fuit, & inventum eſt habitu ut homo, ut in eodem utrumque intelligatur, & neque homo nudus, nec verbum abſque humanitate & carne, tamen ei principatum & honorem, quæ ſemper habeat, data eſſe commemorat. Ait enim quòd omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſervient. Cùm igitur etiam in humanitatem poſitum unigenitum Dei verbum ſervientem habeat creaturam & patris principatum & ſuum, peperit autem ſecundùm carnem ipſum ſancta virgo, quomodo non intelligitur ſancta virgo Θεοτόκος?

DE CHRISTI PASSIONE; & quòd utile ſit quòd ſecundùm aliud & aliud de uno eodem dicitur, nec dividimus in duo.

XXXIV. SAnctus Paulus ſalutarem paſſionem nobis exponit. Ait namque: *Nunc gratia Dei pro omnibus guſtavit mortem.* necnon etiam: *Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die.* Ad hoc etiam ſapientiſſimus Petrus, *Chriſto*, inquit, *paſſo pro nobis carne.* Cùm unum igitur credamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, id eſt, in humana forma conſpectum ſive hominem factum juxta nos Deum verbum, quonammodo & paſſionem ipſi deputemus & impaſſibilem ut Deum? Ergo paſſio diſpenſationis erat, ſua quidem ducente Deo verbo ea quæ ſunt propria carnis propter inenar-

Heb. 2. *1. Cor.* 15. *1. Petr.* 4.

rabilem unitatem, manente verò extra paſſionem, quantum ad ipſius naturam pertinet. Impaſſibilis enim Deus eſt. Neque id mirum, cùm & ipſam hominis animam videamus, ſi quid corpus paſſum fuerit, extra paſſionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam, attamen non extra paſſionem eſſe intelligi, eò quòd proprium ſit corpus ipſius quod patitur, licèt incontigua ſit omnium ſalvatori. Vtar autem exemplis quæ quaſi per ænigma nobis poſſint oſtendere quòd communicarit quidem paſſioni unigenitus, quantum pertineat ad familiaritatem corporis ſui, manſerit autem paſſionis expers ut Deus. Itaque Deus omnipotens prodigia ſapientiſſimo Moyſi jubebat efficere, ut credat ei Iſrael quòd non eſſet miſſus à Deo, & ut violentia liberentur. Ait

Exod. 4. autem: *Et accipies aquam de flumine, & effundes ſuper terram, & erit aqua quam accipis à flumine ſanguis ſuper terram.* Inquimus quòd aqua quidem figura ſit vitæ, & quòd ſit per naturam vita filius, ex patre tamquam ex flumine exiens, ejuſdem ſubſtantiæ ratione. Itaque omnia vivificat. *Sed cùm aquam*, inquit, *effuderis ſuper terram, erit ſanguis.* Ergo cùm factus eſt caro de terra, id eſt, quando à terra carnem ſibi circumdedit, tunc in ea mortem noſtræ ſimilem dicitur paſſum, licèt per naturam ſit vita.

Levit. 13. & *ſeq.* In Levitico pollutum quidem & immundum leproſum eſſe ſignificat. Itaque eum de caſtris eici præcipit oportere, & ſi ſanatus fuerit morbus, hoc eum pacto purgari. *Et accipient purgati duos pullos mundos & lignum cedrinum & netum coccinum & hyſſopum; & præcipiet ſacerdos? & occidat pullum unum in vas fictile in aqua viva, & pul-*

lum qui vivit accipiet illum, & lavabit in ſanguine pulli occiſi in aqua viva, & aſperget ſuper eum qui purgatus eſt à lepra ſepties, & mundus erit. Reddit quidem nos mundos & pollutionum ſordes abluit & carnalis concupiſcentiæ mortalitatem repellit ſanguis pretioſiſſimus Chriſti & purgatio baptiſmatis ſacroſancti. Ceterùm illud aſpice. Omittentes enim ſcriptorum vim ſubtiliter examinare, cùm myſterio expediat, in præſentia memorabimus. Pullis duobus comparatur Chriſtus; non quòd duo ſint filii, ſed quòd unus potiùs ex duobus, ex divinitate & humanitate in unitatem conlatis. Mundi autem pulli. Neque enim fecit peccatum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed erat verbum ſanctum & divinitatis & humanitatis. Volucribus verò comparatur, quòd quaſi in ſublimi ſit ſupra terram, & è cælo deſuper. E cælo enim homo eſt Chriſtus, licèt carnem ſancta virgo peperit. Quomodo igitur deſuper & de cælo? Deus enim verbum, quod eſt deſuper & ex patre, carnem ex virgine ſancta accipiens, & eam ſuam propriamque exiſtimans, tamquam ſi eam deſuper & de cælo detuliſſet, dicebat: *Nemo aſcendit in cælum niſi qui de cælo deſcendit filius hominis.* *Ioan. 3.* Ea enim quæ ſua ſunt propriæ carni ſemper adtribuit; adunatum verò ſemel, jam cum ipſa unum ſcilicet æſtimatur. Ceterùm vide, occiſo uno pullo, lavari quidem alterum in ejus ſanguine, tamen non emori, & quid hoc ſit? Vivebat enim verbum, licèt ſua caro fuiſſet emortua, & communem paſſionem eſſe dicebat propter adunationem & familiaritatem quam habebat cum carne. Igitur quidem ipſe vivit, ut Deus; corpus verò tamquam proprium faciebat, & ſic in

ſe familiariter accipiebat corporis paſſiones, cùm ipſe nihil in natura propria pateretur. Prodeſt igitur & neceſſarium eſt, ſi in uno Chriſto id accipiamus quod ſecundùm aliud & aliud de uno eodemque conſtituatur, & quod in duo dividi non permittat, licèt diverſa inter ſe & minimè convenientia actu eſſe dicantur.

Eſt autem tale quod dico. Natum eſſe ſecundùm carnem ex muliere Deum dicimus verbum, quamvis omnibus ipſe præbeat naſci & ad nativitatem quæ nondum nata ſunt vocet. Secundùm aliud natum eſt, eò quòd homo noſtri ſimilis intelligatur. Vocat autem ad nativitatem omnia, eò quòd natura ſit Deus.

Luc. 2. Scriptum eſt autem de ipſo: *Puer proficiebat, & confortabatur, & implebatur ſapientia & gratia.* Cùm natura ſit perfectus, ut Deus, & ex ſua plenitudine ſpiritalia ſanctis impertiat, & ipſe ſit ſapientiæ dator & gratiæ, quomodo proficit puer & ſapientia impletur & gratia? Secundum aliud & aliud. Cùm ſit enim ipſe idem homo ſimul & Deus, propter unitatem quidem propria ducit humana. Eſt autem perfectus, & ſapientiæ & gratiæ dator, ut Deus.

Nuncupatus eſt enim & primogenitus & unigenitus. Sed ſi quis vim ipſam ſcrutari voluerit dictionum, primogenitus eſt qui eſt inter fratres plurimos primogenitus; unigenitus verò, ut unigenitus, non jam primogenitus, nec inter plurimos fratres. At eſt ipſe & hoc & illud. Quomodo ergo? Secundùm aliud & aliud. Primogenitus enim, ut inter plurimos fratres, propter humanitatem; unigenitus porrò idem, ut ſolus ex ſolo patre natus & Deus,

Sanctificatus fuiſſe dicitur per ſpiritum, cùm ipſe ſanctificare ſoleat accedentes; baptizatus ſecundùm carnem qui in ſancto ſpiritu baptizabat. Quomodo igitur idem & ſanctificat & ſanctificatur, baptizat & baptizatur? Secundùm aliud porrò & aliud. Sanctificatur enim humanè, ſicut etiam baptizatur; ſanctificat autem divinè, & baptizat in ſpiritu ſancto.

Cùm ipſe ſuſcitet mortuos, reſurrexit; & cùm ſit per naturam vita, vivificari dicitur. Hoc quoque quonam modo? Secundùm aliud nempe & aliud. Ipſe enim reſurrexit quidem à mortuis, & vivificari dicitur ſecundùm carnem; vivificat autem & ſuſcitat à mortuis, utpote Deus. Patitur & non patitur, ſecundum aliud & aliud. Patitur quidem humanè carne, eò quòd homo ſit; impaſſibilis autem divinè manet, ut Deus.

Adoravit ipſe nobiſcum. *Vos enim*, inquit, *adoratis quod neſcitis; nos adoramus quod ſcimus.* & eſt etiam adorandus. Flectitur enim ipſi omne genu. Hoc quoque ſecundùm aliud & aliud. Adorat enim, quia naturam adſumpſerit quæ debeat adorare; adoratur autem porrò idem quaſi major adorante natura, eò quòd intelligitur Deus. Adoratione verò non eſt dividendum in hominem ſeorſus & ſeorſus in Deum. Nec verò tamquam Deo conjunctum æqualitate dignitatis, diviſis ſubſtantiis, cum ipſo adorari dicimus hominem, (id enim extremæ impietatis pleniſſimum eſt ſed unum adorandum hominem factum) & incarnatum Dei verbum, ita tamen ut credamus corpus ei adunatum animam juxta nos habuiſſe rationabilem. Neque enim Deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere tam à

Ioan. 4.

Philipp. 2.

nobis quàm à ſanctis angelis adorari. Vnus eſt
Heb. 1. enim qui eſt introductus in orbem terrarum. Et ſi introductionis modum curioſiùs perſcrutemur, carnalis diſpenſationis myſterium invenimus. Introductus eſt autem in orbem terrarum tunc cùm factus eſt homo, licèt natura ſua diſtare ab orbe longiſſimè videatur & in divinitatis eminentia verè eſſe credatur. Alius eſt enim præter elementa creator ipſorum. Ergo ſupra ea quæ ipſe condidit ſecundùm naturam eſt, quod natura ſit Deus. Vnus tamen, ut antè dixi, adorandus eſt & tunc cum in multis fuerit fratribus. Tunc enim propterea dictus eſt primogenitus.

Ioan. 9. Vnum filium adoravit cœcus à nativitate ſua, cùm præcipuo mirabilique modo ſanatus eſt. Nam *cùm inveniſſet eum in templo Ieſus, dixit: Tu credis in filium Dei? Ille autem dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum?* Chriſtus verò ei ſe ipſum cum corpore demonſtrabat: *Et vidiſti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.* Vides quòd ſingulari numero utatur, non permittens Deum & hominem ſeorſus intelligi. Immo verò & ſi quis hominem nominaverit Emmanuel, minimè quidem communem hominem ſignificaverit, ſed Dei verbum adunatum noſtræ naturæ, ſicut unum hominem adoravere beati diſcipuli, cùm eum videntes miris modis inter aquas ambulare, adoMatth. 14. ravere dicentes: *Verè Dei filius es.*

Si verò hominem cum Deo coadorari dixerimus, diviſionem ſpatioſiſſimam inducemus. *σὺν* enim ſemper, (quod Latinè eſt *cum*) niſi in ſignificatione unitatis quæ eſt per compoſitionem ponatur, duo omnino coget intelligi. Quemadmodum enim nemo ſibi convivere dicatur,

neque concænare, aut coadorare, aut coambulare, (duarum enim perſonarum ſignificationem, inducit præpoſitio verbo præpoſita) ita etiam ſi quis coadorari hominem cum Deo dixerit, duos planè filios dicit & à ſeſe disjunctos. Vnitatis enim ratio, ſi in ſola dignitatis æqualitate ſive auctoritatis intelligatur, non eſſe vera convincicitur; idque à nobis jam pluribus antè probatum eſt.

AD ILLOS QVI AIVNT quòd ſola relatione Deum verbum deceant humana.

XXXV. GArriunt nonnulli de carnali diſpenſatione unigeniti, & venerabile & magnum ac ſupernis ſpiritibus amabiliſſimum myſterium, per quod etiam ſalvati ſumus, ad ſenſus fragiles deferentes, decus contaminant pulcritudinemque veritatis; cùm eos oporteat, non ſi quid ipſis rectè habere videatur, roborare conari, ſed inſpicere magis ſubtili acutoque mentis oculo ſacrarum propoſitum litterarum, atque rectum ita iter ingredi ſectantes ea quæ patres ſanctiſſimi examinaverunt, qui ſancti ſpiritus illuminationibus eruditi, ſanxere nobis ſymbolum fidei ipſum dicentes quod ex patris ſubſtantia inæſtimabiliter natum eſt Deum verbum, per quod omnia facta ſunt quæ in cælo & quæ in terra, propter nos homines & noſtræ ſalutis cauſa deſcendiſſe, carnem factum, hominem factum, paſſum, aſcendiſſe in cælum, venturum per tempora judicare vivos & mortuos.

Verùm nonnulli ſunt, doctos ſe eſſe ſcientes

atque opinantes, & ſupercilio & tumore ſufflati, qui ſi hæc verba audierint, deridcnt, & ea quæ tam rectè ſunt dicta, deliramenta magis exiſtimant; cùm præſertim credamus inluminatione ſpiritus ſancti patuiſſe ſanctis patribus ſcientiam veritatis. At illi, tamquam ſi ſoli poſſint meliora ſentire, non ipſum exiſtimant unigenitum Dei filium, quod eſt ex ſubſtantia ejus, Deum verbum paſſum eſſe ſua carne pro nobis humanè, licèt eò quòd Deus intelligatur, in ſua natura habeat ut pati non poſſit, hominem autem ſeorſus & ſeparatim eum ponentes qui eſt ex ſancta virgine procreatus. Deinde ei, quantum ipſis videtur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuiſſe dicunt verbo Dei patris; & rationem adunationis exponentes, donatam eſſe ipſi dicunt à Deo æqualitatem dignitatis ſive auctoritatis, & ut ſimili appellatione & Chriſtus & filius dicatur & Dominus. Sin verò etiam paſſus eſſe aliquid dicatur homo qui ab ipſis excogitatur, oportere aiunt in ipſum Deum verbum referri, eò quòd conjunctum ſit ipſi æqualitate dignitatis, cùm, naturis diviſis, unuſquiſque id ſit quod eſt.

Explanabo autem vim ſententiarum quantum ipſe valuero, ſacrarum litterarum exempla proponens. Eſuriit Chriſtus, itinere fatigatus eſt, dormivit, ingreſſus in naviculam, pulſatus eſt à miniſtris verberibus, à Pilato flagellatus eſt, ſputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori ejus obtulerunt; guſtavit autem & mortem, crucem paſſus, & alia convitia Iudæorum. Hæc omnia homini quidem contigiſſe commemorant, referri verò

in filii veri perſonam. At nos credimus, ſicut in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem, ita etiam in unum Dominum Ieſum Chriſtum filium ejus. Dividere verò ſeorſus in hominem Emmanuel recuſamus & ſeorſus in verbum. Scientes autem quòd factum ſit juxta nos verbum & homo, verè ipſum eundemque dicimus Deum de Deo, humanè verò hominem juxta nos ex muliere. Adfirmamus autem porrò propter familiaritatem, carnis quidem eum infirmitates fuiſſe perpeſſum, ſervaſſe verò naturæ ſuæ impaſſibilitatem, eò quòd non homo erat ſolùm, ſed idem cum hoc etiam Deus natura; & quemadmodum proprium erat corpus ipſius, ita etiam naturales corporis & inculpabiles paſſiones, necnon etiam ea quæ ei inlata ſunt petulantia nonnullorum. Patiebatur autem impaſſibiliter, quia non idcirco ſe humiliavit ut eſſet tantùm ſimilis noſtri, ſed quia, ut antè dixi, id naturæ ſuæ uti ſit omnibus ſuperior reſervarat. At ſi diceremus quòd per converſionem vel commutationem naturæ ſuæ in naturam tranſierit carnis, neceſſe erat omnibus modis nos, invitos etiam, confiteri arcanam divinamque naturam fuiſſe paſſibilem. Sin autem manſerit incommutatus, licèt juxta nos homo ſit factus, & eſt proprium cœleſti naturæ ut pati non poſſit, deinde per adunationem ipſius factum fuerit corpus paſſibile, patiatur corpore patiente, eò quòd ipſius fuiſſe dicitur proprium; manet verò ipſe impaſſibilis, eò quòd ipſius porrò proprium ut pati non poſſit. Et ſi glorificatus eſt Emmanuel per paſſionem, ut ipſe dixit, cùm

Ioan. 31. pro nobis pretioſam crucem eſſet paſſurus, *Nunc glorificatus eſt filius hominis*, cur paſſionis gloriam homini tribuentes ſolam habenti conjunctionem cum eo in æqualitate dignitatis non erubeſcunt? Nam, ſicut ipſi exiſtimant, conjunxit ſibi ſecundùm voluntatem patris & complacitum hominem ſimpliciter, & eum ſuæ gloriæ parem effecit, & conceſſit ut ſimili appellatione Chriſtus & filius & Deus nominatus ſit & Dominus.

Ergo neque incarnatum eſt verè verbum, nec prorſus homo eſt factum. Et fortè etiam falſos mendaceſque dicere doctores ſanctos mundi totius nullum pariat detrimentum? Aut enim dicant, immo magis procedant in medium probaturi quòd conjunctionis qui ab ipſis inducitur modus incarnationis habeat vim & id eſt verbum hominem factum. Aut ſi ea non ita habere exiſtimant, quare conjunctionis nobis inconjunctæ modum excogitant, veritate neglecta, cùm deceat eos dicere humanitati noſtræ adunatum fuiſſe Dei verbum & patris? Ita enim carne quidem propria intelligatur paſſus humana. Quantum verò pertinet ad divinitatis naturam, moleſtiæ omnis expers, ut Deus.

Quòd verò relationem nominantes, quæ neſcio quomodo ab ipſis reperta eſt, gloriæ detrahant Emmanuelis, quòdque eum vix unum ſanctorum efficiant prophetarum, & quòd inter menſuras cõnſtituant plurimorum, in eo quòd procul dubio capiantur, probabo porrò, divinæ ſcripturæ ponens exempla.

Murmurabat aliquandò in deſerto adversùs Exod. 16. Moyſen & Aaron populus Iſrael dicens: *Utinam*

mortui eſſemus percuſſi à Domino in Ægypto, cùm ſedebamus ad ollas carnium, & edebamus panes uſque ad ſatietatem. Dicit deinde ſapientiſſimus Moyſes: (erat enim conſequens tam temerè impatientes confutare) *Nos autem quid ſumus? Neque enim adversùs nos eſt murmuratio veſtra, ſed adversùs Deum.* Regnabat enim per illa tempora etiam Deus omnipotens per ſanctos prophetas in populo Iſrael. Illi autem in hoc etiam puſillanimes accedebant ad divinum Samuel dicentes: *Ecce tu ſenuiſti, & filii tui non ambulant in viis tuis; & nunc conſtitue ſuper nos Regem qui judicet nos, ſicut ceteræ gentes.* Moleſtè quidem nimis ferebat propheta. Ait autem Deus omnipotens: *Audi vocem populi, ſicut locutus eſt ad te; quia non te ſpreverunt, ſed me ſpreverunt, ut non regnem ſuper eos.* Dixit autem alicubi etiam Chriſtus ſanctis Apoſtolis: *Qui recipit vos, me recipit.* Necnon etiam miſericordes pro tribunali ſuo adlocuturum ſe pollicetur: *Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Probitatis verò ipſorum mores familiariter agnoſcens de his quibus bene conſultum fuerat ab ipſis, *Quandiu feceritis,* inquit, *uni horum minimorum, mihi feciſtis.*

1. Reg. 8. *Luc. 9.* *Matth. 25.* *Ibidem.*

Ecce in his relationis modus qualis ſit cognoſcitur evidenter. Murmurabat adversùs Moyſen & Aaron populus Iſrael. Et res quidem habebat relationem in Deum. Erant tamen homines Moyſes & Aaron ſimiles noſtri. Eodem pacto etiam in aliis intelliges quorum nuper fecimus mentionem. Sed erant quidem, ut antè dixi, ſancti & admirabiles homines, homines tamen ſimiles noſtri. Eone igitur modo etiam

homo Deo verbo conjunctus, ſicut illi aiunt, relationem in id ſuarum habeat paſſionum? Et quomodo jam non ſit homo communis & ſeorſus & aliud nihil? Ergo non eſt verè Deus Emmanuel, non unigenitus filius, non Deus ſecundùm naturam.

Deinde quam ob cauſam nemo aliorum à Deo verbo honoratus eſt æqualitate dignitatis ſive auctoritatis, ſolum autem hunc paria omnia ſortitum fuiſſe contendunt, maximè cùm Deus ſalvator omnium non judicat ad perſonam, ſed juſtum judicium, ſicut ipſe commemorat? Quare ergo conſidet ſolus? Quomodo veniet judex, obſequentibus angelis? Quare autem ſolus tam à nobis quàm à ſupernis ſpiritibus adoratur? Sed valde, inquit. te enim quoque id agere invenimus. paſſum enim ipſum confiteris, quatenus ei carnis adtribuas paſſiones, licèt impaſſibilem ſerves ut Deum. At nos, vir optime, cùm prius adunaverimus verbum & hominem, carni quidem paſſiones tribuimus, impaſſibilem verò ut Deum ſervavimus. Nam licèt factus ſit ſimilis noſtri, attamen ſcire debemus cæleſtium dignitatum & divinæ ejus eminentiæ majeſtatem.

Præmiſſa igitur unitate eaque quaſi aliquo fundamento fidei præjacto, carne paſſum eſſe confitemur, manſiſſe verò extra paſſiones, quippe cùm in ſe habeat ut pati non poſſit; ſin verò in parte ponamus Deum & hominem, naturas à ſeſe dividentes, & ſecundùm ſolam relationem dicamus verbum ſua duxiſſe ea quæ corpori contigerunt, Moyſi nempe & Aaron modum habebit is qui eſt ex ſacra virgine procrea-

rus Emmanuel, quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.

Ergo etſi per Prophetas ſanctos dicat, *Dorſum meum poſui in flagella, maxillas autem meas in palmas, faciem meam autem non averti à confuſione ſputorum*, porrò, *Infoderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea*, & porrò, *Dedere in cibum meum hyſſopum, & in ſitim meam obtulerunt mihi acetum*, ipſi omnia hæc unigenito adtribuimus quæ pro nobis diſpenſatoriè carne paſſus eſt ſecundùm ſcripturas: *Vibice enim ejus nos ſanati ſumus, & infirmatus eſt propter peccata noſtra ipſe.* Impaſſibilem verò eum natura eſſe cognoſcimus. Nam ſi, ut dudum dixi, idem homo eſt ſimul & Deus, ſunt quidem certè humanitatis ejus paſſiones, porrò Dei proprium ut impaſſibilis intelligatur.

Iſai. 50. *Pſal. 21.* *Pſal. 68.*

Hæc ita ſentientes ſervabimus pietatem, & per rectas cogitationes euntes & ſenſus, ad cæleſtis vocationis palmam perveniemus in Chriſto, per quem & cum quo Deo & patri gloria cum ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum. Amen.

Explicit.

SANCTI AVGVSTINI HIPPONENSIS

EPISTOLA AD MERCATOREM, excuſans cur ad ipſius priores litteras nondum reſponderit, oſtendenſque Pelagianos in quæſtione de baptiſmo parvulorum hoc ipſo eſſe propè convictos quòd fatentur parvulos quodam modo credere per eos à quibus baptizandi offeruntur. Deinde eoſdem ex Enochi & Eliæ ante obitum tranſlatione, ſive ex fidelium vivorum ad Chriſti adventum raptu, fruſtra contendere mortem non eſſe pœnam peccati.

I. DOmino dilectiſſimo & in Chriſti membris ſinceriſſima caritate prædicando filio Mercatori Auguſtinus in Domino ſalutem. Litteræ dilectionis tuæ, quas priùs abs te miſſas apud Carthaginem accepi, tanto me affecerunt gaudio ut etiam in poſterioribus te ſuccenſentem quòd tibi non reſcripſerim gratiſſimè acceperim. Ipſa quippe indignatio tua non erat ſimultatis initium, ſed indicium caritatis. Vt autem à Carthagine non reſcriberem, non occaſio defuit perlatorum, ſed alia magis urgentia, donec inde proficiſceremur, nos occupa-

tiſſimos & intentiſſimos continebant. Cùm verò de digreſſi ſumus, perreximus uſque ad Mauritaniam Cæſarienſem, quò nos eccleſiaſtica neceſſitas traxit; per quas totas terras cùm intentionem noſtram huc atque illuc quæ ingerebantur ſenſibus diverſa raptarent, nullius ut tibi reſcriberem adfuit admonitoris inſtantia, nulla occurrit opportunitas perlatoris. Deinde remeans alias apud noſtros jam querela exaſperatas litteras tuæ ſinceritatis inveni, & alium adversùs novos hæreticos librum refertum ſanctarum teſtimoniis ſcripturarum; quibus lectis excuſſiſque, etiam illis quæ primùm miſeras, quia & cariſſimi fratris noſtri Albini Eccleſiæ Romanæ Acolythi opportuniſſima ſe offerebat occaſio, reſcribendum fuit.

II. Ego itaque te, fili dilectiſſime, ſcribentem mihi vel ad me conſideranda tua ſcripta mittentem abſit ut negligenter accipiam vel ſuperba vanitate contemnam, præſertim cùm mihi de te gaudium tanto majus ſit quanto magis inopinatum improviſumque provenit. Fateor enim, tantum te profeciſſe neſciebam. Et quid nobis eſſe debet optatius quàm ut abundent qui errores infeſtantes catholicam fidem & inſidiantes infirmis ineruditiſque fratribus uſquequaque redarguant, & Eccleſiam Chriſti adversùs profanas vocum novitates acriter fideliterque defendant; quandoquidem, ſicut ſcriptum eſt, multitudo ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum. *Sap. 6.* Inſpexi ergo cor tuum in ſcriptis tuis, quantum potui, & inveni amplectendum & hortandum ut perſeverantiſſima diligentia in anteriora te extendas, adjuvante Domino vires

tuas, qui tibi eas quas nutriret dedit.

III. Non autem parum veritati propinquarunt in quæſtione de baptiſmo parvulorum, quos devios in viam revocare conamur, cùm infantem quamlibet recenti partu matris effuſum, tamen per eos à quibus baptizandus offertur credere confitentur. Cùm enim dicunt, ſicut ſcribis, non infantes ita credere in remiſſionem peccatorum tamquam & illis remittantur quos nullum putant habere peccatum, ſed quia ipſi quoque idem lavacrum percipiunt quo fit, in quibuſcumque fit, remiſſio peccatorum, hanc fieri credere in aliis quæ non fit in eis. Cùm ergo dicunt, *Non ita credunt, ſed ita credunt*, profectò eos non ambigunt credere. Audiant

Ioan. 3. itaque Dominum: *Qui credit in filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus eſt filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Quapropter infantes, quia per alios fiunt credentes, à quibus baptizandi offeruntur, per illos utique ſunt increduli, ſi apud tales ſunt qui eos, dum nihil prodeſſe credunt, offerendos eſſe non credunt: ac per hoc ſi per credentes credunt & habent vitam æternam, profectò per incredulos increduli ſunt & non videbunt vitam, ſed ira Dei manet ſuper eos. Non enim dictum eſt, venit ſuper eos, ſed *manet ſuper eos*; quia ex origine erat jam in eis, nec omnino niſi gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum aufertur ab eis. De hac ira legitur etiam in libro

Iob. 14. ſec. LXX. Iob: *Homo natus ex muliere, brevis vita & plenus iracundiæ.* Vnde igitur ira Dei ſuper innocentiam parvuli, niſi originalis ſorte ac ſorde peccati, de qua in eodem libro itidem ſcriptum eſt

eſt, non eſſe ab hac mundum nec infantem cujus *Ibidem.*
eſt unius diei vita ſuper terram.

IV. Non ergo in iſtis nihil egit quod adversùs eos inſtantiſſimè diſputatur & eorum auribus catholicæ voces hinc atque inde circumſonant, quandoquidem volentes argumentari contra ſacramenta Eccleſiæ, confeſſi ſunt tamen parvulos credere. Non eis ergo promittant vitam, etiamſi non fuerint baptizati. De qua enim alia vita dicitur: *Qui incredulus eſt filio, non videbit vitam?* Nec eos à regno cælorum ſic fateantur alienos ut tamen à damnatione defendant. Nam quid niſi damnatio ſignificatur per iram quam Dominus ſuper non credentem manere teſtatur? Multùm prorsùs acceſſum eſt, & ſine ſcrupuloſa conflictatione cauſa finita eſt. Si enim concedunt parvulos credere, procul dubio ſicut eos tenet illa *Ioan. 3.* ſententia, *Qui non renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non intrabit in regnum cælorum*, ſic etiam iſta, *Marc. 16.* quæ ejuſdem Domini eſt: *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit, qui autem non crediderit condemnabitur.* Quia ergo cùm parvuli baptizantur, fatentur iſti eos eſſe credentes, damnari non dubitent non credentes, & audeant jam dicere, ſi poſſunt, à juſto Deo damnari nihil mali ex origine trahentes & peccati contagium non habentes.

V. Illud verò quod in litteris tuis commemoraſti, objicere nobis Enoch & Eliam quòd mortui non fuerint, ſed cum ſuis corporibus ex iſta hominum converſatione tranſlati, quid eos ad hoc unde agitur adjuvet non intelligo. Ut enim omittam quòd ipſi quoque morituri poſtea perhibentur, ſicut plerique exponunt Apocalypſim Iohannis de duobus illis prophetis de quibus, tacitis eorum nominibus, loquitur, quòd iſti

duo ſancti cum ſuis tunc corporibus apparebunt in quibus nunc vivunt, ut etiam ipſi quemadmodum ceteri martyres pro Chriſti veritate moriantur; ut ergo omittam, iſta quæſtione dilata, quomodolibet ſeſe habeat, quid iſtos adjuvat quæſo te? Neque enim hinc oſtendunt non propter peccatum homines ſecundùm corpus mori. Nam ſi Deus qui tam multis fidelibus ſuis donat ipſa peccata, voluit quibuſdam etiam iſtam pœnam donare peccati, qui nos ſumus qui reſpondeamus Deo cur alius ſic, alius autem ſic?

Apoc. 11.

VI. Dicimus ergo quod apertiſſimè Apoſtolus ait: *Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus autem vita eſt propter juſtitiam. Si autem ſpiritus ejus qui ſuſcitavit Chriſtum à mortuis habitat in vobis, qui ſuſcitavit Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra per inhabitantem ſpiritum ejus in vobis.* Nec tamen iſta ſic dicimus ut negemus Deum poſſe in quibus voluerit nunc facere ſine morte quod ſine dubitatione credimus in tam multis facturum eſſe poſt mortem. Nec ideò tamen illud falſum erit, quòd per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit. Hoc enim dictum eſt, quia niſi per peccatum mors intraſſet, nulla mors eſſet. Nam & cùm dicimus, Omnes propter peccata mittuntur in gehennam, numquid ideo falſum dicimus quia non omnes homines mittuntur in gehennam? Illud quippe ideo verum eſt, non quia omnis homo mittatur, ſed quia nullus niſi peccatorum meritis mittitur. Talis eſt è contrario etiam illa ſententia, *Per unius juſtificationem in omnes homines ad juſtificationem vitæ.* non enim omnes homines pertinent ad juſtificationem Chriſti. Sed hoc di-

Rom. 8. *Rom. 5.* *Rom. 5.*

ctum eſt, quia nemo juſtificatur niſi perChriſtum.

VII. Magis ergo illa quæſtio non immeritò movet, cur pœna peccati peccato non remanente remanet; id eſt, ſi mors etiam corporis pœna peccati eſt, iſta potiùs aliqua quæſtio eſt, cur moriatur infans cùm fuerit baptizatus quàm cur mortuus non ſit Elias cùm fuerit juſtificatus. Illius enim finito peccato movet cur ſecuta ſit pœna peccati; hujus etiam finito peccato movere non debet ſi non ſequatur pœna peccati. Si ergo illam quæſtionem de morte baptizatorum cur facta abolitione peccati ſequatur tamen quædam pœna peccati, in libris de baptiſmo parvulorum, quos tibi ſcio eſſe notiſſimos, quantum potuimus, Domino adjuvante diſſolvimus, quanto minùs iſta movere nos debet ubi dicitur, Quare juſtus Elias mortuus non eſt, ſi mors pœna peccati eſt? Quaſi diceretur: Quare peccator Elias mortuus non eſt, ſi mors pœnà peccati eſt? *Lib. 2. c. 30.*

VIII. Niſi fortè aliud ex alio movent & dicunt: Si Enoch & Elias uſque adeo non habebant peccatum ut nec mortem, quæ peccati eſt pœna, paterentur; quomodo nemo hic vivit ſine peccato? quaſi non eis probabiliùs reſpondeatur: Ideo quos finitis peccatis voluit Dominus vivere, non hic permiſſi ſunt vivere, quoniam hic quiſquam ſine peccato non poteſt vivere. Sed hæc atque hujuſmodi adversùs iſtos dici potuerunt, ſi pro certo aliunde convincerent illos nunquam eſſe morituros. Cùm verò id docere non poſſint, meliùſque illos venturos eſſe credatur ad mortem, nihil eſt cur eos velint nobis objicere cauſæ ſuæ nulla ex parte aliquid profuturos.

IX Illi autem de quibus dixit Apoſtolus, cùm loqueretur de reſurrectione mortuorum, *Et nos* *1. Theſſ. 4.*

viventes, qui reliqui ſumus, ſimul cum illis rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ita ſemper cum Domino erimus, adferunt quidem aliquid quæſtionis, ſed per ſei pſos, non propter iſtos. Nam etſi non ſunt etiam ipſi morituri, quid iſtos adjuvent omnino non video, cùm talia de his dici poſſint qualia de illis dicta ſunt duobus. Sed revera, quantum ad verba beati Apoſtoli pertinet, videtur adſerere quoſdam in fine ſeculi adveniente Domino, cùm futura eſt reſurrectio mortuorum, non eſſe morituros, ſed vivos repertos, in illam immortalitatem quæ ſanctis etiam ceteris datur repentè mutandos, & ſimul cum illis rapiendos, ſicut dicit, in nubibus. nec aliquid aliud mihi viſum eſt quotiens de his verbis volui cogitare.

X. Sed vellem hinc potiùs audire doctiores, ne illis etiam qui putant aliquos morte non præcedente vivificatos ad vitam perpetuam tranſituros dicere inveniatur Apoſtolus: *Stulte, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi priùs moriatur.* (1. Cor. 15.) Nam & illud quod in pleriſque codicibus legitur, *omnes reſurgemus*, unde fieri poterit, niſi omnes moriamur? Reſurrectio quippe, niſi mors præceſſerit, nulla eſt. Et quod nonnulli codices habent, *omnes dormiemus*, multo faciliùs & apertiùs id cogit intelligi; & ſi quid aliud tale in ſanctis litteris invenitur, ad id videtur impellere ut nullus hominum exiſtimetur immortalitatem, niſi mors præceſſerit, adepturus. Proinde ubi dixit Apoſtolus, *Et nos viventes, qui reliqui ſumus, in adventum Domini non præveniemus eos qui antè dormierunt. Ipſe enim Dominus in juſſu & in voce archangeli & in tuba Dei deſcendet de cœlo; & mortui in Chriſto reſurgent primi; deinde nos viventes, qui reliqui ſumus, ſimul cum illis rapiemur in nubibus ob-* (1. Theſſ. 4.)

viam Chriſto in aera, & ita ſemper cum Domino erimus. Vellem, ſicut dixi, de his audire doctiores, & ſi modò potuerint hæc ita exponi ut in eis poſſit intelligi omnes homines qui vivunt, vel poſt nos victuri ſunt, eſſe morituros, corrigere quod hinc aliquando aliter ſenſi. Neque enim debemus indociles eſſe doctores; & certè meliùs homo corrigitur parvus quàm frangitur durus, cùm iis quæ ſcripſimus ita noſtra vel aliorum exerceatur & erudiatur infirmitas ut tamen in eis nulla velut canonica conſtituatur auctoritas.

XI. Si enim in his verbis Apoſtoli nullus alius ſenſus potuerit reperiri, & hoc eum intelligi voluiſſe claruerit quod videntur verba ipſa clamare, id eſt, quòd futuri ſint in fine ſeculi & in adventu Domini qui non exſpolientur corpore, ſed ſuperinduantur immortalitate, ut abſorbeatur mortale à vita, huic ſententiæ procul dubio conveniet quod in regula fidei confitemur, venturum Dominum, judicaturum vivos & mortuos; ut non hic intelligamus vivos juſtos, mortuos autem injuſtos, quamvis judicandi ſint juſti & injuſti, ſed vivos quos nondum exiſſe, mortuos autem quos jam exiſſe de corporibus adventus ejus inveniet. Quæ ſi ita eſſe conſtiterit, illa verba excutienda erunt, quomodo ſic accipiamus, *Tu quod ſeminas non vivificatur niſi priùs moriatur*, & *omnes reſurgemus*, ſive *omnes dormiemus*, ut non adverſentur huic ſententiæ qua quidam creduntur etiam cum ſuis corporibus in æternum, non deguſtata morte, victuri. 1. Cor. 15.

XII. Sed utrumlibet horum veracior & perſpicacior intellectus inveniatur, quid ad cauſam pertinet iſtorum, ſive omnes debita morte plectantur, ſive aliquibus ab hac conditione parca-

tur, cùm tamen conſtet mortem non ſolùm animæ, verùm etiam corporis ſecuturam non fuiſſe, ſi peccatum non præceſſiſſet, & gratiæ mirabiliore virtute juſtos à morte ad æternam beatitudinem reviviſcere quàm in mortis experientiam non venire? Hæc propter illos de quibus mihi ſcripſiſti ſatis dicta ſint; quamvis eos jam non exiſtimem dicere, etiamſi non peccaſſet Adam, fuiſſe vel corpore moriturum.

XIII. Ceterùm quod adtinet ad quæſtionem reſurrectionis, propter illos qui creduntur non eſſe morituri, ſed ex hac mortalitate ad immortalitatem ſine media morte tranſituri, inquiſitio diligentior adhibenda eſt; & ſi quid hinc abſolutum ac definitum diſputatione rationabili atque perfecta vel audiſti vel legiſti, vel etiam ipſe cogitare potuiſti, ſive adhuc audire aut legere aut cogitare potueris peto mihi mittere non graveris. Ego enim (quod confitendum eſt caritati tuæ) plus amo diſcere quàm docere. Nam hoc admonemur etiam dicente apoſtolo Iacobo: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum.* Vt ergo diſcamus invitare nos debet ſuavitas veritatis, ut autem doceamus cogere neceſſitas caritatis: ubi potiùs optandum eſt ut tranſeat iſta neceſſitas qua hominem docet aliquid homo, ut ſimus omnes docibiles Dei; quamvis hoc ſimus cùm ea quæ ad veram pietatem pertinent diſcimus, etiam quando illa docere videtur homo: quia neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Cùm itaque, ſi Deus incrementũ non daret, nihil eſſent Apoſtoli plantatores & rigatores, quanto magis ego vel tu vel quilibet hujus temporis homines, quando nobis videmur eſſe doctores?

Iac. 1.

1. Cor. 3.

FINIS.

STEPHANI BALVZII
TVTELENSIS

NOTÆ

AD MARIVM MERCATOREM.

STEPHANI BALVZII TVTELENSIS NOTÆ AD MARIVM MERCATOREM.

M AMSISTENI] Infrà pag. 339. *Mamſueſteni.* Ita veteres libri & editio Gerberonii. Atque ita aut *Mompſueſteni* vulgò ſcribitur iſtius oppidi nomen in antiquis codicibus manu ſcriptis, non ſolùm apud Marium Mercatorem, ſed etiam alibi. Verior eſt tamen lectio quam in hunc locum intulit Garnerius, qui edidit *Mopſueſteni.* Page 1.

FORNICANTVR] Garner. *cornicantur*, optimo ſenſu, ſed contra fidem veterum exemplarium.

RVFINVS NAT. SYRVS] De Rufino Aquileienſi hunc locum interpretatur Gerberonius, Garnerius de Rufino Palæſtino Hieronymi diſcipulo. Page 2.

BRITTANVS] Secuti ſumus ſcripturam librorum manu ſcriptorum. Sciunt autem eruditi ita ferme ſcribi hoc nomen in antiquis codicibus.

NOBILIS NATV] Si conſtaret Hieronymum loqui de Cæleſtio in profanationibus libri primi & libri tertii commentariorum in Hieremiam, facilè aſſentirer Batonio & Vſſerio cenſentibus Cæleſtium fuiſſe natione Scotum, præſertim cùm conſtet magiſtrum ejus Pelagium fuiſſe ex Britannia oriundum. Garnerius ſuſpicatur aut Romanum

aut Campanum fuiſſe, certè oriundum ex provincia Latini nominis.

EUNUCHUS] Infrà pag. 132. *Caleſtius quidam eunuchus matris utero editus.*

Pag. 3. AD VALERIUM] Comitem. Meminit autem iſtius rei Auguſtinus lib. 2. retract. cap. 53.

TURBANTIUM] incertæ ſedis Epiſcopum, ut rectè monet Garnetius, *virum magno virtutum fulgore conſpicuum*, ut ait Iulianus apud Auguſtinum in initio librorum quos ipſe adversùs eum ſcripſit. Is Turbantius poſtea reliquit partes Iuliani, ut ſanctus Auguſtinus teſtatur his verbis: *Utinam imiteris Turbantium poſt illa tua ſcripta & poſt has tuas laudes, quibus eum dicis magno virtutum fulgore conſpicuum, à veſtro errore liberatum.* Et lib 5. cap. 4. *ut vos ad fidem catholicam ſicut Turbantium paulò ante veſtrum, nunc verò ecce jam noſtrum, ſimili ſua operatione atque miſeratione convertat.*

FLORUM] occidentalium partium Epiſcopum, Pelagiani dogmatis defenſorem, propterea cum ſociis quibuſdam ſuis depoſitum à Cæleſtino Papa. Vide epiſtolas Neſtorii & Concilii Epheſini ad eundem Cæleſtinum in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 429. 570. Ei Iulianus dedicavit libros quibus reſpondit Auguſtinus, ut etiam adnotatum eſt à Mercatore.

Pag. 5. SUBNOTATIONIBUS] id eſt, reſponſionibus quæ ſubjectæ ſunt verbis Iuliani, ſicut fecerat Auguſtinus.

EXTRA] contra.

Pag. 6. CAP. CXII.] Ita veteres libri & editio Gerberonii. Verùm quia in editione librorum ſancti Auguſtini adversùs Iulianum legitur CXI. Garnerius iſthic ita quoque emendavit. Sic etiam paulò pòſt pag. 8. repoſuit XVI. pro XVII. & alibi.

Pag. 8. EXTRA NATUM] Ita iidem libri & editio Gerberonii. Garnerius repoſuit *extra naturam*. Verùm hæc emendatio non erat neceſſaria, cùm ſenſus abſque ea ſit planus.

Pag. 9. OST. EST ERGO] Garnerius poſuit: *Oſtenſum eſt igitur*. Fatendum eſt hoc diſcrimen eſſe parvi admodum momenti. Adnoto tamen, quia cùm lectio noſtra reperiatur in antiquis exemplaribus Mercatoris & apud ſanctum Auguſtinum, nulla ratio erat mutandi vocem *ergo* in *igitur*.

PHILISTION] Hic locus videtur imitatus ex Hieronymo in apologia ſecunda adversùs Rufinum: *& quaſi mimum Philiſtionis vel Lentuli ac Marulli ſtropham eleganti ſermone confictam* Philiſtiones duos fuiſſe obſervat Ioſ. Scaliger ad Euſebium, utrumque mimographum, priorem patria Buſenſem vel Nicænum, qui vixit Iſocratis vel Socratis tempore, alium natione Magneſianum, quem Romæ ſub Auguſto claruiſſe teſtatur Euſebius in chronico. Verùm Garnerius cenſet unum tantùm Philiſtionem fuiſſe, non duos, idque dubium non eſſe ait. Pag. 10.

AMSACTINÆ] Reſpicit ad locum iſtius nominis ſitum in Hirpinis, aquas habentem ſulphureas, ita graves, teſte Servio grammatico, ut gravi odore juxta accedentes necent. quod etiam teſtatur Plinius lib. 2. cap. 93. Vide quæ iſthic adnotavit doctiſſimè Garnerius

AVERNI LACUS] in Campania prope Baias, ex quo, ut heic ait idem Garnerius, exhalationes ſulphureæ feruntur ſurſum adeo vel peſtilentes vel tenues ut prætervolantes aves aut enecent aut ſuſtinere nequeant.

ATABULUS] ventus Apuliæ peculiaris, frigidiſſimus, & ob hoc ipſum peſtifer. Vide Plinium lib. 17. cap. 24. & Gellium lib. 2. cap. 2 heic à Garnerio citatos.

FLATUS] Quæ paulò antè dicta ſunt de Atabulo, ea confirmant lectionem noſtram, quam accepimus ex codice Bellovacenſi. Aliæ editiones habent *halitus*.

TURPIO] qui turpia loquitur, ut rectè explicat hunc locum vir doctiſſimus Carolus Dufreſnius Cangius in ſuo gloſſario.

DURIO] qui dura eſt & perfricta fronte, impudens, ut legitur in eodem gloſſario.

SANNIO] Mimorum genus, qui & geſtu & motu & voce populum excitant ad riſum. Vide Ciceronem in libro ſecundo de oratore.

MEMORIS EPISCOPI] Vulgò putant illum fuiſſe Epiſcopum Capuanum. Sed hanc opinionem falſam eſſe contendit Garnerius, & Eclanenſem Epiſcopum fuiſſe ſuſpicatur. Ad eum exſtat epiſtola ſancti Auguſtini, in cujus titulo vocatur Memorius.

IULIANÆ] Illam Garnerius ſuſpicabatur eam ipſam eſſe viduam ad quam Pelagius ſcripſit librum conſolatorium. Sed poſtea, re meliùs perpenſa, hanc opinionem deſeruit ut eam amplecteretur quæ docet viduam ad quam

Pelagius ſcripſit eſſe Iulianam Olybrii conjugem. Qua de re nos pluribus agemus infrà ad paginam 140.

SVPPOSITVM] Garnerius & heic & infrà putat ſubindicari à Mercatore rumorem aliquando ſparſum fuiſſe in vulgus Iulianum fuiſſe ſuppoſitum parentibus ſuis. Verùm alius, ut ego quidem arbitror, eſt ſenſus verborum Mercatoris. Illud enim tantùm ait rhetoricando, ita diverſos eſſe Iuliani mores à moribus parentum ut ſuſpicari liceat ſuppoſitum illis fuiſſe, ut ſæpe dicitur factum, aut ſi id non erit, degeneraſſe illos in filio.

Pag. 11. THEATRVM] Garnerius heic ait non meminiſſe ſe legere aut Petronium aut Martialem comœdias edidiſſe, itaque hæc verba ſpectare ad iſtorum hominum libros, & præſertim ad primum Martialis, qui ab amphitheatro nomen accepit. Rhetoricatur autem heic Mercator, & nomen generale huc tranſtulit, quo uſus eſt etiam Martialis in præfatione libri primi: *Intret Cato theatrum noſtrum.*

PROSATORIBVS] Sic etiam infrà pag. 12. 33. 36.

Pag. 13. LAPSVM] Ita veteres libri & editio Gerberonii. Sed Garnerius repoſuit *ipſorum*.

Pag. 14. LOXIAS] Hunc locum, qui valde corruptus eſt in antiquis exemplaribus Marii Mercatoris, ſic rectè emendavit idem Garnerius. Vide Hieronymum epiſt. 65. ad Pammachium & Oceanum.

Pag. 17. NON ADÆ] Ita nos reſtituimus auctoritatem veterum exemplarium ſecuti. Nam in editione Garnerii ſcriptum eſt *non animæ*. quam lectionem eſſe falſam oſtendunt verba Mercatoris.

DESTINATVM] Garner. *obnoxium*. Nos revocavimus lectionem veterum librorum.

Pag. 27. ALIQVI BENE] Meliùs in editione Gerberonii, *alioqui bene ſe habente, ut tibi &c.*

Pag. 28. SED VECORDISS.] Integrum hoc ſegmentum uſque ad vocem tenebrarum exciderat in editione Garnerii.

ITEM IDEM] Certum eſt hæc eſſe mendoſa. Locus enim ſtatim deſcriptus non eſt Iohannis, ſed Pauli. Itaque Garnerius iſthic repoſuit: *Item Paulus.*

Pag. 29. PER QVEM] Bellovac. *per quam.*

QVIA VITAM] Et iſta quoque uſque ad *ejus eſt* exciderant in editione Garnerii.

VERSVRAM SOLVIS] id eſt, fœnus auges, malum malo addis.

TOLLAT LENI] Ita & heic & paulò pòſt habet codex Bellovacenſis. Pag. 30

TENEAM] Hæc eſt lectio ejuſdem libri Bellovacenſis. Garnerius edidit *veniam*, Gerberon. *te ducam*. Quid ſi legamus *tendam?*

ARMA PLVMBEA] Suprà pag. 4. *pugiones plumbeos*.

Noſtri orbis] Garner. *noti orbis*.

EXPECTANDÒ SOCIAM] In codice Bellovacenſi primo ſcriptum fuit *expectandum ſociam*, ſed poſtea emendatum eſt uti nos repoſuimus. Gerberonius edidit, *expectandum ſocium*; eoque modo lectionem noſtram confirmavit. Garnerius edidit *expectandum ſocia*, nullo ſenſu. Pag. 32

LEGERE NON POSSUM] Ita codex Bellovacenſis. Alii ediderunt, *legi non poſſunt*.

PRORSVS] Codex Bellovac. & heic & pag. 39. 79. 278. *proſſus*. Pag. 33

FRAGORVM] Hanc lectionem conſtanter proferunt codices Mercatoris. Garnerius repoſuit *fragmentorum*. Pag. 38

NVNC EXPOSITIO] Extat rurſum infrà pag. 189. ex diverſa verſione. Extat etiam in antiqua verſione Concilii Epheſini cap. 52. pag. 531. ubi vocatur ſymbolum transformatum, in Concilio V. ſceleratum ſymbolum impii Theodori. Pag. 41

IN ID QVOD EST] Deſcripſimus in hoc loco lectionem codicis Bellovacenſis. Gerberonius edidit, *cum eo cujus eſt*. Garner. *cum illo cujus eſt*.

DEI VERBVM] Ita veteres libri. Sed Garnerius maluit *Deus verbum*, cùm quia ita eſt in Græco, tum quia ſic legitur in vulgatis editionibus iſtius ſymboli. Verùm iſthic legendum eſſe *Dei* oſtendit etiam refutatio Mercatoris pag. 45. ubi Theodori verba deſcribens legit *Dei verbum*, ut etiam editum eſt à Garnerio. Infrà tamen pag. 190. ſcriptum eſt *Deus verbum*.

QVOD SA. T. ADS. CAPITI] Gerberon. *quod ſano adverſatur capiti*. Pag. 45

AVDIAT TRABALEM] Garnerius addit *locum*. Gerberon. *audiat clamare*. Pag. 50

ESSE TVTOREM] Hanc lectionem, quam accepimus ex codice Bellovacenſi, confirmant ſequentia: *confirmandi me prima & ſumma tutela eſt*. Item pag. 54. *quanta noſtri tutela ſit*. Et tamen Garnerius hinc ſuſtulit Pag. 53

vocem *tutorem* ut *creatorem* poneret, Gerberon. *auctorem*.

VERNI TEMPUS] Garnerius quum iſthic ederet *vernum*, Gerberonius verò *veris*, non meminerant vernum quoque dici ſubſtantivè. Plinius lib. 19. cap. 3. ait tubera *teneririma verno eſſe*. Vide gloſſarium Dufreſnij.

Pag. 55. NON, VIR OPT.] Vide infrà pag. 157.

INCREABILEM].Ita veteres libri. Garnerius verò repoſuit *creatorem*, ſecutus haud dubiè auctoritatem Caſſiani, qui ſic ſcribit lib. 7 de incarnatione Domini cap. 24. *Et ubi illud tuum: Non potuit creatura parere creatorem. &c. Quod natum ex carne, caro eſt.*

NE ME INCLINANS] Apparet hunc locum eſſe mendoſum. Garnerius ſcripſit, *nempe inclinans eum*. Gerberonius, *nec me indignans reum levare qui cecidi*. Ego putarem legendum, *nec me inclinans reum levare qui cecidit*, ita ut ſic constructa videatur oratio: nec inclinans reum levare qui cecidit, id eſt, me, vituperatur ille tam quam corruerit.

PROPTER UTENTEM] Vide infrà pag. 205. 207. & antiquam verſionem Concilii Epheſini pag. 474. 475.

Pag. 56. DOMINICAM ITAQ.] Hunc locum, qui valde corruptus eſt in aliis editionibus, ſic reſtituimus ex fide codicis Bellovacenſis, noſtramque emendationem confirmant verba Cyrilli relata infrà pag. 107. Corruptum autem fuiſſe etiam ævo Caſſiani hinc colligitur quòd ipſe quoque cum retulit valde mendoſum lib. 7. de incarnatione Domini cap 8 *Formavit Deus dominicam incarnationem. Theotoci formam honoremus cum Deo, ſicut unam formam deitatis &c.* Ubi illud monendum, vocem *formavit* videri pertinere ad antecedens membrum orationis, tamquam diceret Neſtorius: *Sed quoniam in adſumpto, is qui adſumptus eſt appellatur Deus ex illo qui eum adſumpſit ſive formavit. Dominicam incarnationem, theotoci formam honoremus.* Illud præterea monendum, in codice regio ſcriptum eſſe *theotocon* pro eo quod editiones Caſſiani habent *theotoci*, hincque confirmari eorum ſententiam qui heic apud Caſſianum legi volunt Θεοδόχον. Vide verba Mercatoris infrà pag. 69.

Τὴν θεοδόχον] Ex his verbis, quæ extant etiam in epiſtola Cyrilli ad clericos ſuos Conſtantinopoli conſtitutos, quæ verò iſthic omiſit Garnerius, quia locus iſte valde turbu-

lentus eſt in codice Bellovacenſi, ex verbis inquam Cyrilli collegit Garnerius ſermonem iſtum Neſtorii aliqua ex parte deficere apud Mercatorem ac plurima in illo deeſſe. quod verum non eſt poſtquam nos hunc locum reſtituimus.

V n a m] Ita veteres libri & Caſſianus. Garnerius maluit *una*, ut legitur infrà pag. 107.

A b s c o n d i t i i v d i c i s] ſive occulti, ut legitur infrà pag. 69. pro quo Caſſianus vertit *latentis Dei.*

C o n t v m e l i a s] Mentionem hujus ſermonis facit Cyrillus in epiſtola ad clericos ſuos infrà pag. 104. ubi refert titulum qui iſthic deeſt.

I n f a n t v m a p i n a s] In veteribus libris ſcriptum eſt *infantum rapinas.* quod quum Garnerius intelligeret eſſe admodum mendoſum, repoſuit *delirantium machinas.* Nobis veram lectionem indicavit R.P.Iohannes Commirius è ſocietate Ieſu. Apinas & tricas antiqui dicebant res futiles ac nugatorias, metaphora ducta ab Apina & Trica duabus urbeculis Apuliæ, quas Diomedes delevit. Plinius lib. 3. cap. 11. *Diomedes ibi delev.t gentes Moradorum Dardorumque & urbes duas quæ in proverbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam.* Martialis lib. 1. epigr. 114.

Quacunque luſi juvenis & puer quondam,
Apinaſque noſtras.

Idem lib. 14. epigr. 1.

Sunt apinæ tricæque & ſi quid vilius iſtis.

Vide adagia Eraſmi.

L a v d a] Ita codex Bellovacenſis. Gerberonius edidit *Accedas*, Garner. *Audi*, qui putat orationem tacito nomine converti ad Proclum. Pag. 57.

D v a r v m n a t v r a r.] Vide infrà pag. 66. 68. & quæ nos diximus ad caput 13. antiquæ verſionis Concilii Epheſini pag. 431. Pag. 60.

N e g l i g. e. p a s s i o n i s] Gerberonius edidit *paſſiones.* Garnerius putat legendum eſſe: *Neglecta enim paſſiones.* Quid ſi legamus *penſionis*, ut continuetur metaphora de debito & exſolutione.

P o s s e s s o r e s] Hanc lectionem & heic & paulò pòſt præferunt veteres libri, quam confirmare videntur hæc verba pag. 63. *primitias maſſæ ſuæ naturæ cùm poſſediſſet.* Garnerius utrobique repoſuit *profeſſores.*

P o t e s t a t e m] Garnerius emendavit *poſteritatem*, eamque emendationem ego puto eſſe bonam. Non auſus Pag. 63.

ſum tamen diſcedere à ſcriptura veterum librorum.

Pag. 65. SEPARO NATURAS] Vide infrà pag. 205. 207.

Pag. 69. SECUNDUM FUTUR] Hunc locum eſſe perplexum ac corruptum cenſet Garnerius, & pro *futurum* reponi debere *ſcripturam*. Hæc tamen emendatio videtur non eſſe neceſſaria, quia Mercator reſpicere videtur ad id quod paulò antè dixerat, Paulum hunc virum qui viſibilis fuit deſignaſſe Judicem eſſe venturum.

Pag. 70. SI GENTILIS] Quamquam dubium non ſit quin hic locus ſit depravatus, nos tamen maluimus ſic edere quàm quicquam mutare abſque certa auctoritate.

TRACTATUS ALIUS] Extemporalem fuiſſe putat Garnerius.

Pag. 71. NEMO ENIM QUI SE] Caſſianus lib. 7. cap. 2. hunc locum referens ita vertit: *Nemo anteriorem ſe parit.*

Pag. 73. EPISCOPUS] id eſt, Neſtorius. De ſe ipſo enim loqui etiam ſequentia docent.

EXISTERE] Codex Vatic. *praexiſtere.*

Pag. 74. VIII. ID NOV.] Sic nos emendavimus auctoritatem veterum librorum ſecuti, cùm antea legeretur. VII. *Idus*. Quanti autem momenti ſit hæc emendatio dictum eſt in primo tomo novæ collectionis Conciliorum pag. 422. neque ea repeti nunc eſt opus.

DULCEM NOBIS] Initium iſtius ſermonis refert infrà Mercator pag. 164.

PRÆCEDENS DOCTOR] id eſt, is qui ante Neſtorium fecerat ſermonem ad populum.

Pag. 75. MANICHÆUS] Admonet Garnerius locum hunc eſſe corruptum, & Manichæum pro Marcello ſuppoſitum eſſe hinc conſtare quòd Manichæus nullibi legatur ita ſenſiſſe de Chriſto atque heic dicitur, ſed carnem Chriſti phantaſticam dixit, & non verum veſtimentum, Marcellus autem Galata, ut eſt à veteribus proditum, deliravit aſſumptam fuiſſe ad tempus à Deo verbo humanam naturam, quam depoſiturus ſit poſt factum de hominibus judicium. Sanè infrà pag. 146. Marius noſter diſputans adversùs Neſtorium ait Manichæum non credidiſſe Chriſtum Dei filium fuiſſe verum hominem, ſed phantaſticum. quod etiam colligitur ex iis quæ pag. 178. referuntur ex epiſtola ſancti Athanaſii ad Epictetum.

IN STUPORE] Garnerius annotatione ſua illuſtrans hunc locum, affert fragmentum quoddam ex annalibus

Baronii

Baronii in quo iſta Neſtorius legitur jactaſſe in Paulum Samoſatenum; *Sic pereat Paulus Samoſatenus, qui nudam noſtis dominicam deliravit humanitatem.* Hinc ergo collegit Garnerius viſum eſſe Baronio codicem Mercatoris Heidelberga allatum in bibliothecam Vaticanam. Sed præterquàm quòd valde diverſa ſunt verba relata à Baronio ab illis quæ referuntur à Mercatore, codex ille Palatinus nondum allatus fuerat Romam vivente Baronio.

SAGITTIS AVREIS] Dictum iſtud putat Garnerius adversùs ſanctum Cyrillum, quem orientales graviter accuſarunt corrupiſſe muneribus domum imperatoriam, uti pluribus probat idem Garnerius. Qua de re extat etiam inſigne teſtimonium in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 41. Pag. 76.

QVID IN ME] Hoc membrum videtur eſſe delendum, cùm ſit tantùm alia verſio ſuperioris.

IMPERATOR] Theodoſius junior.

REGINÆ] Eudocia uxor Theodoſii, & Pulcheria ejuſdem ſoror.

FLAVIANVM] Epiſcopum Antiochenum.

MELETIVM] Epiſcopum item Antiochenum.

NECTARIO] Epiſcopo Conſtantinopolitano.

IOHANNES] cognomento Chryſoſtomo Epiſcopo item Conſtantinopolitano.

CINERES ADOR. VENERARIS] Vide num is locus utilis eſſe poſſit adversùs eos qui negant honorem habendum eſſe reliquiis ſanctorum.

ME EPISCOP. CVRA] Idem Neſtorius in epiſtola ad ſcholaſticum eunuchum Theodoſii Imper. teſtatur ſe parum curare de epiſcopali honore; adeoque ſe illum facillimè depoſiturum, ſi ea ratione conſuli poſſit confirmationi fidei orthodoxæ. Extat in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 16.

SVBRIPIO] Dubium non eſt quin hæc vox ſit corrupta. Verùm eam retinuimus, quia habetur in antiquis codicibus. Garnerius repoſuit *ſub principio.* Pag 83.

MISIT DEVS FILIVM] Vide antiquam verſionem Concilii Epheſini pag 472.

ÆGYPTIIS] id eſt, Alexandrinis. Dictum ergo iſtud adversùs Cyrillum & ſequaces ejus. Pag. 85.

DIE DOMINICA] quæ incidit illo anno in diem ſeptimam menſis Decembris, non verò in decimam quar- Pag 87.

tam, ut putavit Garnerius. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 422. 689.

ALIIS IN TERRA] Hic ſermo extat ex alia verſione in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 3. ubi adnotatum eſt illum dictum eſſe à Neſtorio dùm tardiùs intraſſet ad menſas, id eſt, ad Miſſas, ad celebranda myſteria, uti dictum eſt in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 689 & 1323.

CONSTIPATIONE LABORATIS] In ſynodico, *conſtricti*. Refertur autem ad impatientiam auditorum.

DE HIS QVÆ FREQ.] Hæc uſque ad hæc verba, *Quæ eſt autem iſta*, non habentur in ſynodico.

Pag. 89. SINE HVMANITATE] Hinc emenda ſynodicon, ubi legitur *ex parte humanitatis* pro *expertem*.

QVOD EST GEN. DEI] Deeſſe heic aliquid & ſenſus oſtendit & ſynodicon. Garnerius rectè ſupplevit. Sed nos auſi non ſumus diſcedere à ſcriptura veterum exemplarium.

Pag. 90. CVM EO QVI GENVIT] id eſt, cum genitore, ut vertit auctor ſynodici.

EPISTOLA AD CYRILLVM] Extat ex alia interpretatione in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 408. ubi vide notas noſtras. Cur ènim iſthic eas repeterem?

PROVT SVM] Legendum *prout poſſum*, ut patet ex eadem antiqua verſione Concilii Epheſini, & ex ea quæ extat in collatione ſexta Concilij V.

Pag. 91. SENEX PAVLVS] In Concilio Epheſino, *magnus ille Paulus*.

ABSOLVAM] Hinc colligo reſcribendum eſſe in Concilio Epheſino *liberabo* pro *liberato*.

Pag. 95. AB HIS QVI] id eſt, à Philippo Preſbytero Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quem depoſitum eſſe à Neſtorio propter accuſationem Manichæiſmi docet commonitorium ſancti Cyrilli datum Poſſidonio eunti Romam ad Cæleſtinum Papam editum in nova collectione Conciliorum pag. 379.

Pag. 96. GARRIVNT] Hanc epiſtolam ex alia interpretatione reperies in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 404.

Pag. 98. ET HVMANITATIS] Hæc, quæ non extant in codice Bellovacenſi, addita ſunt ex Vaticano. In Græco textu legitur, θεότητος τε ϰ̀ ἀνθρωπότητος.

VENERABILES] Et hæc quoque habetur in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 400. Pag. 101.

AD SANCTOS MONACHOS] Ea Cyrilli epiſtola extat in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 387. Ejus porrò varia fragmenta referuntur infrà pag. 227. 230. 249. 260. 266.

PHOTINO] Sic veteres libri. Sed procul dubio reponendum eſt *Photio*. Pag. 104.

IN CONTVMELIAS] Initium eſt ſermonis qui ſuprà editus eſt pag. 56.

QVI DEGENS PRÆEST] Nemo eſt qui non videat heic deſignari Neſtorium. Pag. 105.

ASPICIO POPVLOS] Hoc fragmentum, deſumptum videlicet ex quaternione tertio Neſtorii, reperitur in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 477.

REFVTABIMVS] id eſt, recuſabimus. Sic in Concilio Chalcedonenſi, pro eo quod vetus interpres loquens de cauſa Flaviani Epiſcopi Conſtantinopolitani poſuit *Appello à te*, Ruſticus Diaconus vertit *Refuto te*, uti adnotatum eſt in nova collectione Conciliorum pag 1154 Alexander Epiſcopus Hierapolitanus in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 156. *Rogo igitur ſanctitatem tuam ne refutes ſæpius nos ad præſens inſtigare certamen.*

ITEM NESTORII] Garnerius excerpta iſta in alium locum tranſtulerat, nimirum poſt ſermones Neſtorij & poſt excerpta ſynodi Epheſinæ. Nos cùm videremus ea in antiquis libris ſubjecta eſſe litteris ſancti Cyrilli ad clericos ſuos, & ex illis elici poſſit miſſa ád eoſdem fuiſſe, ea quoque ſubjeci iiſdem litteris. Vide ſynodicon adversùs tragœdiam Irenæi cap. 6. pag. 694. Extant porrò alia excerpta Neſtorii in Concilio Lateranenſi Martini Papæ & in actis Concilii ſexti. Pag. 109.

DIVINITATIS NATA] Ita omnino veteres libri; pro quo reponendum eſt *divinitas nata*. Pag. 112.

BLASPHEMIVM] id eſt, blaſphemia. Epiſtola Epiſcoporum ſynodi Sardicenſis ad Iulium Papam in vetuſtiſſimo codice Saxonico bibliothecæ Colbertinæ: *ant certè ſerpens diabolus blaſphemiorum venenum effunderet.* Hilarius Pictavienſis in libro contra Conſtantium Aug. jam vita functum: *Orientalium in Seleucia ſynodum reperi, ubi tantum blaſphemiorum eſt quantum Conſtantio placebat.* Epiſtola Cæleſtini Papæ ad Neſtorium in antiqua verſione Con- Pag. 114.

cili Epheſini pag 425. *Vnde tibi in has quæſtiones verbâ dirigere quas ſit blaſphemium cogitaſſe?* Concilium Chalcedonenſe in decima actione: *pro mole blaſphemiorum.* Sic enim legi in codice Pariſienſi nuper monuimus pro eo quod editiones habent *blaſphemiarum.* Concilium Lateranenſe Martini Papæ actione 4. *non utique pertimeſcentes blaſphemium quo dicitur.* Ita vetus codex Eccleſiæ Bellovacenſis, cùm editiones habeant, *blaſphemiam dum dicitur.* Vide virum eruditiſſimum Carolum Dufreſnium Cangium in annotationibus ad Annam Comnenam pag. 335. & in gloſſario.

Pag. 115. Cap. XIII. SPES OMNES] Totam hanc poſtremam partem Garnerius rejecerat ad marginem. Nos revocavimus, auctoritatem veterum exemplarium ſecuti.

MEMENTOTE] Eadem ferme repetuntur infrà p.118.

SENTENTIAM] Vide num bona ſit conjectura Garnerij monentis in margine legendum eſſe *ſubſtantiam.*

PRÆFATIO MARII] Heic neceſſariò monendus

Pag. 119. eſt lector hunc titulum à nobis additum eſſe, quia inſcriptio ſequentis operis deerat in antiquis exemplaribus.

ITEM EIVSDEM] id eſt, Neſtorij, ut verba ipſa clamant.

DEPOSITVM] Iulianum Epiſcopum Eclanenſem.

CCLXXIV. EPISCOPIS] Nuper in Notis ad Vincentium Lirinenſem pag. 451. obſervatum eſt varias eſſe veterum opiniones de numero Epiſcoporum qui priori ſynodo Epheſinæ adversùs Neſtorium habitæ interfuerunt, illam autem videri veriorem quæ ducentos aut circiter fuiſſe docet. Contrà Marius Mercator & iſthic & infrà pag. 132. eorum numerum profert multò longiùs, Epiſcopos iſtius ſynodi ſcribens fuiſſe ducentos ſeptuaginta quatuor aut quinque. Hanc ſententiam ut veram amplexus eſt Garnerius; & ut eam confirmet, utitur lectione veteris codicis Græci relata à Labbeo in tomo tertio Conciliorum pag. 573 ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, ὡσεὶ τριακοσίους ἧττω ἢ πλείω. quem locum ſic vertit idem Garnerius: *Sumus hic congregati Epiſcopi ultra ducentos, ferè plus minùs trecenti.* Sumptus eſt autem ex epiſtola Cyrilli Alexandrini ad clerum populumque Alexandrinum, in qua ſic repoſuerunt editores Romani: ἦμεν δὲ οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι ὡσεὶ διακόσιοι ἧττους ἢ πλείους. id eſt. *Epiſcopi autem qui convenimus, ducenti circiter eramus, plus minùs.* Quia verò diſſimulare neque po-

terant neque volebant viri doctiſſimi editum à Commelino fuiſſe ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, omiſſis vocibus πάντες ἢ πλείους, eam lectionem poſuerunt in margine, bonam fidem ſuam in hoc teſtati. Deſtinatum porrò fuit Labbeo retinere varias lectiones marginales ſuperiorum editionum; ex eoque factum eſt incuria typogtaphorum ut lectio marginalis Romanorum, quæ eſt Commelini, conjuncta ſit cum ea quam Labbeus protulit ex codice veteri bibliothecæ Seguierianæ; ſieque formatum eſt illud monſtrum lectionis. Hinc ergo deceptus Garnerius, tum in remotam à vulgari opinione ſententiam adductus auctoritate Mercatoris, inſuperhabitis ac diſſimulatis teſtimoniis Cyrilli & Epiſcoporum ſynodi Epheſinæ, *quibus*, ut ait Baronius de hac ipſa re agens, *magis ſtandùm eſſe nemo non dixerit*, teſtimoniis inquam Epiſcopotum ſynodi Epheſinæ, quæ manifeſtè docent Epiſcopos qui ei interfuerunt non fuiſſe ultra ducentos octodecim, inſuperhabitis ac diſſimulatis, contendit Epiſcopos ejuſdem ſynodi fuiſſe ferè trecentos contra fidem omnium ſeculotum. Scio lectionem illam cui innititur Garnerius reperiri ex parte in duobus codicibus Græcis bibliothecæ regiæ, in quibus pro ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, quæ eſt editio Commelini, aut ὡσεὶ διακόσιοι πάντες ἢ πλείους, quo modo edidere Romani, ſcriptum eſt ὡσεὶ τριακόσιοι πάντες ἢ πλείους. Nihilo tamen minùs arbitror illam lectionem eſſe falſam, quia repugnat omni retro antiquitati, ut Garnerius ipſe fatetur, & quia adverſatur etiam codicibus Græcis quibus uſi ſunt Commelinus & editores Romani. Inducta autem eſt ab iis qui ea exemplaria Concilii Epheſini viderant in quibus Epiſcoporum numerus excreverat uſque ad trecentos aut circiter, iis nimirum ſimilia quæ in manus Mercatoris venere. Ridicula porrò eſt lectio marginalis quam in editionem Labbeanam intulit incuria typographorum conjungentium lectionem Commelinianam cùm nova à Labbeo prolata. Quid enim magis ridiculum cenſeri poteſt quàm inducere Cyrillum ſcribentem Epiſcopos in hac ſynodo fuiſſe ſupra ducentos, id eſt, ferè trecentos plus minùs? Nam qui dicit ſupra ducentos, dicit omnino ferè ducentos, ita ut numerus ille non poſſit multùm ſupergredi numerum ducentorum; ſicut Plinius lib. 14. cap. 4. dicens vina quæ facta fuerant L. Opimio Conſule natali urbis DCXXXIV. durare adhuc ducentis ferè annis, noluit dicere ea durare trecentis ferè annis, cùm

ab anno DCXXXIV. conditæ urbis Romæ uſque ad mortem Veſpaſiani, ſub quo ſcribebat Plinius, intercedant tantùm anni CXCIX. ut cuivis notum eſt. Eodem modo qui dicit *ferè trecenti plus minùs*, longè poſt ſe relinquit numerum ducenteſimum, quem certum eſt comprehendi in trecenteſimo. Itaque ut ad id revertamur unde neceſſariò digreſſi ſumus ad inquirendam veritatem, Epiſcopos ſynodi Epheſinæ fuiſſe ducentos tantùm aut circiter hinc etiam probari poteſt quòd, ut teſtatur Baronius, in collectione Creſconiana bibliothecæ Vaticanæ *nominantur & numerantur Epiſcopi qui Epheſina ſynodo interfuerunt centum nonaginta*, & quòd idem numerus reperitur in Græco codice bibliothecæ regiæ à nobis laudato in pagina 508. tomi primi novæ collectionis Conciliorum. Adde quòd Marius Mercator cùm deſcripſiſſet nomina Epiſcoporum qui ſententiam damnationis tulerunt adversùs Neſtorium, ea colligens in pagina 218. ait CXCIII. fuiſſe Epiſcopos qui interfuerunt ſynodo contra Neſtorium, qui tamen CXC. tantùm illic reperiuntur. Ex quibus omnibus colligas, ut initio dicebamus, illam ſententiam eſſe veriorem quæ putat Epiſcopos Epheſini Concilii fuiſſe ducentos aut circiter.

Pag. 121. INDOLORIA] Veteres libri habent *indolere*. Sanè in Bellovacenſi ſcriptum eſt *indolorie*, ſed littera *i* expuncta eſt antiquitus. Indoloriam reperimus apud Sidonium in præfatione epithalamij Polemio & Araneolæ dicti, qui verbum Ciceronis eſſe ait. Vide ibi Sirmondum & Savaronem.

Pag. 122. VOTIVUM] id eſt, optabile, ut mox dicitur.

SIMULATICE] Vatic. *ſimulate*.

Pag. 124. EIUSDEM IN ADAM] Hic ſermo tributus olim fuit Chryſoſtomo, dubiumque poſtea fuit cujus eſſet. Tandem Mercator docuit nos verum illius auctorem. Putat autem Garnerius eum in Eccleſia adfuiſſe cùm diceretur à Neſtorio. Quod ubi invenerit nondum potui divinare. Græca porrò extant in editione Savilij to. 7. pag. 501.

Pag. 126. INRETIRE] Garnerius ediderat *irritare*, quia in libro Bellovacenſi ſcriptum eſt *inritare*. Nos repoſuimus *inretire*, quia in Vaticano legitur *inritire*. Nemo autem non videt editionem noſtram eſſe meliorem.

Pag. 129. TEMPORUM] Ita codex Vaticanus. In Bellovacenſi ſcriptum eſt *tempore*.

EXEMPLVM COMMONITORII] Editum eſt primò à clariſſimo viro Philippo Labbeo in tomo ſecundo Conciliorum pag 1512. dein aberuditiſſimo viro Henrico de Hotis lib. 2 hiſtoriæ Pelagianæ cap. 6. poſtea verò cum reliquis operibus Marii Mercatoris à R. P. Garnerio Paſ. 132.

ANTE VIGINTI] Ita nos repoſuimus, ſecuti auctoritatem veterum librorum & exemplum duorum priorum editorum. Garnerius exiſtimavit mutandum eſſe ordinem horum verborum, & ita edidit: *diſcipulus & auditor Pelagij ante viginti plus minus annos egreſſus.*

PAVLINO DIAC.] qui vitam ſancti Ambroſij ſcripſit, ut iſthic notat Garnerius.

HABEMVS IN MANIB.] Infrà pag. 139. *quorum ſcriptorum exemplaria habemus in manibus.*

SEPTEM PARIBVS] Labbeus edidit *exemplaribus.* Ita etiam Garnerius, qui prætereà ſic locum interpolavit ut ederet: *De quibus omnibus capitulis, ut conſtat ex ſupraſcriptis exemplaribus.* Noriſius retinuit lectionem libri Vaticani, niſi quòd pro *ſeptem paribus* ſcripſit *inſertis partibus.* Nos ſecuti ſumus conſenſum veterum librorum. Fieri autem poteſt ut ſeptem paria geſta dixerit Mercator eo modo quo veteres dixerunt Nilum ſeptemgeminum & ſeptemplicem, ſtatuam ſeptempedalem, clypeum ſeptemplicem, & Iſtrum item ſeptemplicem. Pag. 133.

VASTAT. VR. RO.] Infrà pag. 138. *Poſt Romanæ urbis vaſtationem in Palæſtina degebat Pelagius.* Agitur de vaſtatione urbis quæ contigit ſub Alarico Rege Gothorum anno Chriſti CCCCX. Pag. 135.

NON PECCAVERVNT] Ita codex Bellovacenſis. At Vaticanus & ſuperiores editiones habent *prævaricaverunt.* Sed nos prætulimus lectionem libri Bellovacenſis, quia ei convenit cum vulgata verſione loci iſtius Paulini. Pag. 136.

ALITER] Garnerius edidit *acriter.* Sed apud Auguſtinum lib. 3. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 2. & in Prædeſtinato, qui hauddubiè accepit ex Auguſtino, legitur: *Hi qui contra traducem veniunt, ita illam impugnare conantur.* Quod evincit meliorem eſſe lectionem quam nos protulimus ex codicibus Mercatoris. Pag. 137.

VNVM IMPVTET] Sic edidit Henricus de Hotis, ut eſt etiam in libris antiquis. Labbeus & Garnerius repoſuerunt, *non imputet.* Veterum librorum lectionem

confirmat Auguſtinus epiſt. 157. ad Optatum, ubi referens hæc verba Pelagij ſic ſcribit: *quia nullâ ratione conceditur ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum imputet alienum.*

PECCATUM ORIG.] Auguſtinus lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cap 9. referens hunc locum, pro his verbis ponit *reatus originalis.*

Pag. 138. TRACTORIA] cujus fragmentum extat in epiſtola illa Auguſtini ad Optatum, ut illic rectè monuerunt qui nuper epiſtolas ejus meliore luce donarunt.

IMPERIALIB. LEGIB.] Honorij nimirum, ut docet Poſſidius in vita ſancti Auguſtini cap. 18.

STUDIOSIS EPISCOPIS] Exore & Lazaro Epiſcopis ſecundæ Narbonenſis. Vide illuſtriſſimum virum Petrum de Marca in diſſertatione de veteribus collectionibus canonum cap. 14. pag. 329.

Pag 140. LIVANIAM] id eſt, Iulianam, ut rectè interpretatur Labbeus. Vide quæ de hoc argumento dicta ſunt nuper in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag 361.

SIMILIÆTATE] Ita omnino veteres libri Sed omnes editiones habent *ſimili & æquali*, ex conjectura tantùm. Viderunt enim viri doctiſſimi locum eſſe mendoſum, uti verè mendoſus eſt. Nos arbitrati ſumus retinendam eſſe veterem lectionem, cùm fieri poſſit ut vocabulum *ſimilietas* ita olim effictum ſit ſicut efficta ſunt iſta, *ſilietas*, *eſurietas*, *nimietas*, & ſimilia. *Similitate* tamen heic videretur ſcribendum, licèt repugnantibus antiquis exemplaribus, quo modo ſcribendum eſt *ſilietas*, licèt alicubi in codice Vaticano ſcriptum ſit *filiatatu*.

Pag. 142. DICUNT] Ita veteres libri & editio Labbeana. Garnerius tamen legiſſe ſe credidit *ducent* in codice Bellovacenſi, & Labbeum reprehendens, qui putaverat his verbis intelligi ſanctum Auguſtinum hoſtem Pelagianorum acerrimum, hac falſa lectione codicis Bellovacenſis utitur ut oſtendat hæc verba Mercatoris nullum ſpectare determinatè, ſed indeterminatè quem Pelagiani dicent à ſenſu catholico deviare.

IN SUPERNIS] id eſt, *ſuperiùs*, ut ediderunt Labbeus & Garnerius Sic Franciſcus Turrianus vocem ἄνωθεν vertit *de ſupernis* in fragmento Pauli Samoſateni ſeu potiùs Diodori Tarſenſis, quod extat apud Leontium Byzantium in libro tertio adversùs Neſtorianos.

Pigmentum] Ita veteres libri Sed Garnerius edidit *figmentum*. quod verius videtur. Ferri tamen poteſt lectio quam vetera exemplaria exhibent. Pag. 146

Recelare] id eſt, imitari, ni fallor. Eam enim ſtruthionum ſtoliditatem eſſe ait Plinius lib. 10. cap. 1. ut *in tanta reliqui corporis altitudine, cùm colla frutice occultaverint, latere ſe exiſtiment* Omiſit autem hanc vocem in ſua editione Garnerius. Pag. 150.

Miserandas] Ita veteres libri. Sed profectò legendum eſt *mirandas*. Pag. 152.

Et subjungit] Iſta & quæ ſequuntur uſque ad contradictionem Mercatoris delevit Garnerius, tametſi in antiquis libris extent & in vulgatis editionibus ſancti Cyrilli, quia non pertinent, ut ille ait, ad contradictionem anathematiſmi catholici, nec eodem modo concepta ſunt quo priora, nec ſubjectam habent ſolennem formulam *anathema ſit*, nec tandem eorum ullam facit mentionem catholicus contradictor. Pag. 154.

Sign. Asteriscor] Solebant veteres, quod & hodie quoque fit, quibuſdam notis ſignare loca ſingularia in libris ſuis; ut plurimùm verò aſtericis utebantur, ut iis planum eſt qui libros manu exaratos tractant. Vidi etiam labyrinthos notarum iſtiuſmodi locum tenentes. Vnde infrà pag. 164. *ſigna labyrinthorum appoſita lector inveniet* Pag. 159.

Orricum] Garnerius repoſuit *hæreticum*. Quid ſi legamus *horridum*, ut infrà pag. 252. *ſi non videtur horridum menti ipſorum*.

Quartam in Trinit] Vide Caſſianum lib. 6. de incarnat. cap. 16. & præfationem noſtram ad Concilium Chalcedonenſe cap. 25. Pag. 164.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ] Incuria correctorum factum eſt ut editio Garnerij retineretur, cùm in antiquis exemplaribus habeatur *ζωαςικόν*. Fortaſſis legendum *ζωτικόν*, ut verbum Dei dicatur prolativum, vivificum, & poteſtatis effectivum. Pag. 166.

Ejus priores] id eſt, anteceſſores. Garnerius repoſuit *participes*.

Synodus Ephesiana] Hanc partem lucubrationum Marij Mercatoris omiſerat Garnerius, quamvis inter eas extet in utroque exemplari. Pag. 171.

Mundana] id eſt, univerſali, ex univerſo mundo congregata, uti dictum eſt in nova collectione Conciliorum pag. 611. Pag. 174.

Pag. 176. ATHANASII] Præter codices Vaticanum & Bellovacenſem, quibus uſi ſumus in emendandis Marij Mercatoris operibus, aliud horum teſtimoniorum exemplar vetus reperi in codice 1868 bibliothecæ Colbertinæ.

ARRIANOS] Colbert. *Arrium.*

Pag. 177. IN SEMET] Idem codex, *in ſemetipſum.*

FIEREMVS] Idem codex, *fieremur.*

SED NOSTRA] Secuti heic ſumus auctoritatem libri Bellovacenſis. Vaticanus habet, *ſed noſtram generationem*; Colbertinus, *ſed juxta noſtram generationem.*

EX TERRA] Ita codices Vatic. & Colbertinus. Bellovacenſis habet *præterita.*

AC NOS MAGIS] Certum eſt heic legi debere *non.* Retinuimus tamen falſam lectionem, quia eam conſtanter præferunt omnia vetera exemplaria.

ET ALIVM] Colbert. *non alium.* Sed hæc lectio bona non eſt.

Pag. 178. DOCESIN] Servavit Mercator vocem Græcam. Δόκησις opinionem ſignificat. Malè in codice Colbertino *diœceſim.*

ALITER VERÒ] Colbert. *& unus homo naturalis adſumptus à Deo.* Vide infrà pag. 240.

MAXIMINVM] Ita codices Vaticanus & Bellovacenſis. Colbertinus habet *Maximum.* Quo etiam modo ſcriptum eſt in textu Græco & in veteri verſione Concilij Epheſini.

Pag. 179. SOMNO] Tranſlativè iſtud dictum eſt pro concubitu. Sic Salomon *ſapient.* 7. ait ſe coagulatum eſſe *in ſanguine ex ſemine hominis & delectamento ſomni conveniente.*

Pag. 180. QVODQVE] Ita vetera exemplaria Vaticanum & Colbertinum, niſi quod *quoque* legunt pro *quodque.* Bellovacenſe habet, *Dei quoque filius &c.* Quæ lectio bona non eſt.

Pag. 181. IN MEA] Colbert. *in ejus.*

Pag. 182. THEOCTONOS] id eſt, Dei interfectores, ut explicat vetus interpres Concilij Epheſini.

Pag. 184. . NAPERPAPOT] Ita codex Bellovacenſis. Vaticanus habet ΠΑΡΕΓΓΡΑΠΤΟΣ. Vetus verſio Concilii Epheſini, *parengraphtos, id eſt, inſcriptos.* Textus Græcus παρεγγράπτους. quod Peltanus vertit *adſcriptitios*, vetus interpres ſynodi Chalcedonenſis *fictos.*

LATITVDO] Infrà pag. 271. *altitudo.*

PENSET, AT] Legendum videtur, *penſat &c.*

HODIE CHRISTVS] Vide infrà pag. 239. Pag. 184.

ACTIO] Hunc titulum nos addidimus. Nullus enim extat in antiquis exemplaribus. Pag. 186.

IVXTA] In iiſdem libris legitur *Ius*, mendosè. Hinc nos effecimus *Iuxta*.

ET IN VITAM] Ita codex Vaticanus. Bellovac. *& vitam*. Vide antiquam verſionem Concilij Epheſini pag. 531. Pag. 189.

SYMBOLVM NESTOR.] à Theodoro Mopſueſteno compoſitum, ut legitur ſuprà pag. 41. & in collatione 4. & 5. Concilii quinti. Vide Facundum lib. 3. cap. 2. & 5.

DISPHILADELPHEVS] Ita vetera exemplaria Marij Mercatoris & heic & paulò pòſt. Editiones Græcæ & Latinæ habent ſimpliciter *Philadelphius*, quibus conſentiunt manuſcripti codices bibliothecæ regiæ & vetera exemplaria antiquæ verſionis Concilii Epheſini. At in antiqua Concilij Chalcedonenſis interpretatione Latina & heic & paulò pòſt legitur *ſecunda Philadelphia*. quod oſtendit iſtam lectionem Marij Mercatoris eſſe antiquam. Vide tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 1137. & ſequentibus. Hæc Philádelphia fuit in Lydia. Alterius, quæ fuit in Arabia, meminit Ammianus Marcellinus lib. 14. Pag. 194.

EVPREPII] Hanc lectionem confirmant codices manuſcripti antiquæ verſionis Concilij Epheſini. Verùm in Græcis exemplaribus & in Concilio Chalcedonenſi legitur *Eutropij*. Pag. 195.

CERDALIHELI] Hæc eſt lectio veterum exemplarium Marij Mercatoris. Vetus verſio Concilij Epheſini *Cerdali* ſimpliciter. In Chalcedonenſi, *& Daniheli*. Editiones habent *Cerdanepij*.

DISPHILADELPH.] In Græco eſt διὰ φιλαδέλφυ. quod editones Romani verterunt, *per Philadelphum*. malè. Concilium Chalcedonenſe heic quoqne habet *ſecunda Philadelphia*, itemque in ſubſcriptione Iuliani infrà pag. 199. Pag. 196.

GALLIOPISTRI] Sic habent vetera exemplaria Marij Mercatoris. In Concilio Chalcedonenſi legitur *Syrum Caliopium*. Sic etiam in Græco pag. 652. novæ collectionis Conciliorum. Pag. 198.

NAVTA] Hæc eſt lectio codicum Mercatoris & veteris interpretis Concilii Epheſini. At in Concilio Chalced. *Navatianus*, in Græco Ναυατιανός.

OMNIUM HÆRESIM] In Concilio Chalcedonenſi additur, *præcipuè autem Novatianorum. Et conſentio cum omni domo mea præſcripta expoſitioni catholicæ fidei. Et jurans venerabili ſacramento ſanctam & homouſion trinitatem & pietatem & victoriam Dominorum Imperatorum Flavij Theodoſij & Flavij Valentiniani perpetuorum auguſtorum, ſi autem aliquid horum pravaricatus fuero, ſubjacere me cum omni domo mea legum ſeveritati Et perlecta mihi expoſitione, & complacens, ſubſcripſi manu mea.* Quo loco Ruſticus Diacon. p. 1140 adnotat hanc additionem non haberi in codicibus Græcis, in quibus etiamnum hæc tantùm habentur quæ verſa ſunt à Mercatore. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 652.

Pag. 199. ÆGROTANS] In Græco legitur ἀρεσθεὶς, in Concilio Chalcedonenſi *complacens*. quod videtur melius.

EVTYCHIVS] In eodem Concilio. *Eutychius Choreſpiſcopus Aulaca, princeps Quartodecimanorum hæreſeos.*

EPISC. IACOBVM] Ibid. *Choreſpiſcopum.*

Pag. 200. POETA] Ita codices Marij Mercatoris, niſi quòd Vaticanus habet *poetha*. In Græco eſt ποιὸς, nullo ſenſu. Ex ea tamen aut ſimili lectione orta eſt vox quam exhibent exemplaria Mercatoris. In antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 535. *Pithata*. Codex Iuſtelli à Labbeo citatus in margine pag. 688. tomi tertij Conciliorum, *potia*. Auctor antiquæ verſionis Concilij Chalcedonenſis utebatur codice in quo nihil iſtiuſmodi extabat. Fortè legendum eſt πεισθεὶς. De qua voce vide Marcam lib. 2. de concordia cap. 13 extremo.

Pag. 202. CONCEPERIT] Secuti heic ſumus exemplar Bellovacenſe. Nam in Vaticano legitur *peperit*. In Concilio Chalcedonenſi & in verſione Peltani *ſuſcepit*.

CREATVRA] Ita etiam paulò pòſt. Sed in hoc loco codex Vaticanus habet *aut filius*.

Pag. 204. AVDI VTRAQVE] Ità nos emendavimus ope Græci textus & antiquæ verſionis Concilii Epheſini. Nam in exemplaribus Marij Mercatoris legitur *Auditumque*. In Concilio Chalcedonenſi: *Audi itaque*. Vide novam collectionem Conciliorum pag. 1143.

Pag. 205. OMNIVM] Quamvis legendum heic eſſe *nominum*

moneant textus Græcus & antiqua verſio Concilij Epheſini, nihil mutare voluimus, quia hæc lectio conſtans eſt in duobus exemplaribus Marij Mercatoris & in codice Ioliano verſionis antiquæ Concilij Chalcedonenſis.

FILIETATIS] Hic locus eſt mutilus. Vide antiquam verſionem Concilij Epheſini pag. 474.

INCONFVSAM] Alius Neſtorij locus huic ſimilis extat in actione quinta Concilij Lateranenſis ſub Martino Papa, ubi dicitur ſumptus *ex libro ſecundo quem ſcripſit Epiphanius Myeſeos*, & in actione item quarta Concilij ſexti œcumenici, ubi veteres editiones ante Romanam habent *Epiphanius Myſeus*. Hæc lectio initium ſumpſit in editione Merlini, qui cùm in veteri libro Bellovacenſis Eccleſiæ, quo is, ut reor, utebatur, legiſſet *epifans mq; et eos*, careretque Græco textu, lectionem conſarcinavit quam veteres editiones exhibent. Romani pro *quem ſcripſit Epiphanius Myſeus* repoſuerunt *quem inſcripſit præclaram initiationem*. Ex textu porrò Græco Concilij ſexti emendari poteſt Græcus textus Concilij Lateranenſis. Pag. 206.

EX QVATERNIONE] Ita tantùm in antiquis exemplaribus Marij Mercatoris. Rectè tamen heic quartum numerum addidit Garnerius, cùm & in Græco textu repetiatur & in antiquis verſionibus Conciliorum Epheſini & Chalcedonenſis. Pag. 209.

SED AD PROCIMENVM] id eſt, ad propoſitum, ut eſt in iiſdem antiquis verſionibus. Infrà pag. 234. *ut ad propoſitum redeamus*. Vide to. I. novæ collectionis Conciliorum pag. 1146.

EX QVATERNIONE] Deeſt in codicibus Mercatoris numerus iſtius quaternionis. Garnerius addidit numerum XXIII. quia ſecutus eſt textum Græcum. Vide quæ dicta à nobis ſunt ad antiquam verſionem Concilij Epheſini pag. 477. Pag. 210.

THEOGNOSIÆ] θεογνωσίας. quod vetus interpres ſynodi Epheſinæ vertit *pietatis dogma*, vetus interpres Concilij Chalcedon *divina ſcientia*.

ECCE HIC] Hæc verba ſunt Petri Preſbyteri Alexandrini, ideoque divellenda fuerunt à ſuperioribus. Vide antiquam verſionem Concilij Epheſini pag. 477. Pag. 211.

PER NOTARIVM] Hæc non extant in hoc loco in codice Bellovacenſi Mercatoris, ſed in ſubſcriptione Euthitij. Itaque codicem Vaticanum ſecuti ſumus, cui Pag. 217.

convenit cum antiquis verſionibus Conciliorum Epheſini & Chalcedonenſis.

Pag. 218. THEODOLUS] Heic nonnulla exciderunt veteribus librariis, quæ ſic reponenda ſunt.

Theodolus Epiſcopus Eluſæ ſubſcripſi.

Theodorus Epiſcopus Ariddelon ſubſcripſi.

THEODORUS] Superfluè heic repetitur ſubſcriptio iſtius Epiſcopi, cùm jam paulò antè commemorata ſit. quod eveniſſe arbitror illius cura qui animadvertebat illius nomen deeſſe in hoc loco.

Pag. 219. QUIDAM] id eſt, Andreas Epiſcopus Samoſatenus & Theodoretus Cyrenſis, ut docet Cyrilli commonitorium datum Eulogio Preſbytero. Iſte Cyrilli apologeticus eſt adversùs reprehenſiones Andreæ. Alio dein libro reſpondit Theodoreto infrà pag. 273. De his porrò reprehenſionibus Andreæ vide quæ nos nuper diximus in tomo primo novæ collectionis Conciliorum pag. 748.

Pag. 226. AD EPICTETUM] Vide ibid. pag. 466. 596. 599. 606. 757. 922.

ICONII EPISCOPI] id eſt, Amphilochij Epiſcopi Iconienſis. Vide ibid. pag 471.

Pag. 236. QUID IGITUR ITA ANAT.] Ita veteres libri. Sed in Bellovacenſi prætereà additum eſt quaſi pro titulo: *Anathematiſmus quintus.* Verùm nullus titulus apponendus eſt, cùm non ſequatur reprehenſio hæretici.

Pag. 240. ANATH. SEPTIM.] Prætermiſſus ergo eſt ſextus.

Pag. 244. PRIMO TOMO] id eſt, in homilia paſchali 17. quæ primus tomus Cyrilli nuncupatur etiam infrà pag. 260. & 261. Sed tamen infrà pag. 249. & 266. primus tomus refertur ad epiſtolam quam idem Cyrillus ſcripſit ad monachos Ægypti adversùs Neſtorium. Fatendum nihilominus eſt eam vocari ſecundum tomum in pag. 260.

Pag. 259. SANCTORUM] Si ſequi liceret lectionem quam Græcus textus habet, legendum eſſet iſthic *ſanctorum angelorum*. Et ſanè probabile eſt vocem *angelorum* excidiſſe veteri librario.

Pag. 265. QUAE ET INEXQUISITA] Vaticanus codex mutilus eſt in hoc loco. Bellovacenſis habet *qua ro & inexquiſita* Garnerius edidit *quæ unicè & inexquiſita* propter Græca ex quibus iſta Latina emanarunt, μόνως ϰ̀ ἀζήτητα.

Pag. 272. MAJESATI IMPROBARE] Dubium non eſt quin legendum ſit *majeſtatis vim probare*. Suprà pag.

183. *virtutis ipſius eminentiam probare.*

ENOPTIO] Epiſcopo Ptolemaidis, cujus mentio ſu- Pag. 173
prà pag. 173 & 216 Portò iſtud opuſculum Cyrilli ex alia verſione editum eſt anno MDCXXVIII. in libro cui titulus *Antidotum adverſus hæreſes.*

CARIOSAS] Ita Hieronymus in epiſtola ad Nepo- Pag. 274
tianum dixit *pene jam carioſis artubus.* Porrò iſthic legi debere *carioſas*, non *curioſas*, ut eſt apud Garnerium, patet etiam ex alia verſione, ubi legitur *veteres fabulas.*

POST ALIA] Garnerius putans hæc verba eſſe Cyrilli, ea ab hoc loco tranſtulit ante anathematiſmum primum, & initium verborum Theodoreti ita poſuit: *At nos, qui evangelicam traditionem ſequimur.* Nos illa reduximus in locum quem occupant in antiquis exemplaribus. Certum eſt enim eſſe Theodoreti, non ſolùm quia in codicibus Mercatoris dicuntur ejus eſſe, ſed etiam quia eodem loco ponuntur in antiqua illa verſione cujus ſuprà fecimus mentionem, & quia Græcè etiam eodem ordine reperiuntur tomo quarto operum Theodoreti pag. 706. Quod autem Garnerium impulit ad hanc mutationem, iſtud eſt, ut opinor, quòd cùm videret verba priora Theodoreti pendere ex aliis, & in prooemio Cyrilli mentionem fieri verborum Theodoreti de malo diſcordiæ, putavit verba illa conjungenda eſſe cum verbis Cyrilli. Verùm ſi animadvertiſſet nonnulla heic deeſſe ex præfatione Theodoreti, quæ extant in Græco textu & in antiqua illa verſione, feciſſet Garnerius quod nos fecimus, id eſt, verba ejus non moviſſet ab eo loco quem occupant in codicibus Mercatoris.

APPARET IGITVR] Hoc fragmentum refertur Pag. 276
ex alia verſione in collatione quinta Concilij V.

VIRGINEM SANCTAM] Hanc partem ex iſta verſione deſcripſit Pelagius II. in epiſtola tertia ad Epiſcopos Iſtriæ.

QVI IPSVM FORMAV.] In epiſtola Pelagij, *quem ipſe formavit.* In veteri verſione ſuprà laudata, *qui finxit eum.*

VNVM QVIDEM] Iſta habentur ex alia verſione in Pag. 281
collatione quinta Concilij V.

BARBARVS] Hæc vox non reſpondet voci Græcæ Pag. 282
γεννάδας, qua heic uſus eſt Cyrillus; eamque ob cauſam Garnerius addidit vocem *generoſus* & ita legit: *Ecce iterum*

generoſus iſte barbarus. Verùm aut *generoſus* ſimpliciter legendum eſt aut *barbarus.* Videtur autem Marius Mercator accepiſſe hæc verba Cyrilli tamquam ironica, & ideo vertiſſe vocem γενναῖος per vocem *barbarus*, ſicut infrà pag. 288 pro eo quod apud Cyrillum ſcriptum eſt ὁ θρασύς, quod iſthic vertere debuerat *audax* aut *temerarius*, poſuit *ſtrenuus*. quod eſt laudis potiùs quàm vituperij. Iſthic pro *barbarus* vetus illa verſio cujus antè meminimus habet *fortis*.

Pag. 284. SI NATVRALIS] Segmentum iſtud refertur in epiſtola Pelagij II. ſuprà laudata.

DEI ET FORMÆ] Et hæc quoque extant in eadem epiſtola. Ex quo colligas rectè illa revocata eſſe ex codicibus Mercatoris. Exciderant enim in editione Garnerij.

Pag. 289. EVITAT] Hæc eſt lectio codicis Vaticani. Bellovacenſis habet *cudat.* Vetus verſio Antidoti, *feſtinat.*

Pag. 290. DEVS DEVS MEVS] Iſta quoque extant ex alia verſione in collatione quinta Concilij V.

CVI ESVRITIONEM] In Concilio V. legitur: *Cui eſuritionem & ſitim applicemus.* Vetus verſio Antidoti: *Cui eſuriem & ſitim adplicabimus.* quod eſſe melius oſtendunt verba Græca.

Pag. 291. ERGO NON DEI VERBI] Et iſtud quoque habetur in eodem Concilio.

Pag. 297. NOMINI COMMVNICAT.] Iſta habentur in eadem epiſtola Pelagij II.

ET θεοφόρον] Videntur deeſſe hoc loco nonnulla quæ extant in epiſtola illa Pelagij, ubi ſic legitur: *Theophoron autem dicere portans vel Deum indutus hominem Chriſtum, ut à multis ſanctis patribus dictum eſt, non recuſamus.* Verùm in antiqua verſione Antidoti eodem ferè modo legitur quo apud Mercatorem.

Pag. 308. IPSIVS VEH. INCVLTIS] In codice Bellovacenſi legitur, *ipſius eſt pradixit alius ne igitur eſt Chriſtus ſecundùm carnem vehementer incultis.* Quæ neſcio unde huc tranſlata ſint ſi non huc migrarunt ex iis quæ leguntur in pagina ſequenti.

Pag. 311. QVIS IGITVR VIRTVTIS] Hæc pars habetur ex alia verſione in collatione quinta Concilij V.

Pag. 312. CONSIDERATE, INQVIT] In epiſtola Pelagij II. *Conſiderate, inquit Apoſtolus, pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum fidelem ei qui fecit illum &c.*

DEVM

DEVM VERBVM] In epiſtola Pelagij, *& Deum verum*. Sic enim legitur in codice Colbertino, ex quo edita eſt, pro eo quod editiones habent *& nadam verum*. Verùm in verſione Antidoti legitur *Deum verbum*. Sic etiam textus Græcus.

OFFERENS] In epiſtola Pelagij, *obtulit*.

PETVLCVM] Codex Vatic. *petulans*.

ET QVI FVIT] Codex Bellovac. *Et qui fiat*. Pag. 314.

CONSPICERET] Ita veteres libri. pro quo Garnerius repoſuit *cohiberet*. quod fortaſſis eſt melius. In Græco enim legitur ϖεϛείλῃ. Antiqua verſio Antidoti, *ut ſuam conſtringeret lacrymam*. Pag. 315.

ARRIGERE] Sic Vaticanus. At in Bellovacenſi ſcriptum eſt *intendere*, in antiqua verſione Antidoti *adſurgere*.

ALEXAN. CIV. ANTISTITEM] Hæc addita ſunt ex codicibus manuſcriptis & ex epiſtola tertia Pelagij II ad Epiſcopos Iſtriæ. Pag. 324.

DECLAMARENTVR] Ego non dubito quin vera ſit emendatio Garnerii, qui *declarentur* heic ſcripſit. Sed cùm omnes libri conſentiant in editionem noſtram, ab eorum auctoritate nolumus diſcedere.

SED ET GABRIEL] Græcum textum hujus loci edidit Garnerius in auctario operum Theodoreti pag. 41. ubi adnotat hunc locum pertinere ad librum ſecundum pentalogij. Pag. 325.

SPIRITVS SANC.] Hunc quoque locum reperies in epiſtola tertia Pelagij II. ad Epiſcopos Iſtriæ. Pag. 326.

NON ITAQVE DEVM] Garnerius in auctario Theodoreti pag. 42 iſta edidit conſequenter, cùm tamen Mercator doceat aliqua interjecta fuiſſe inter hoc fragmentum & illud quod præceſſit.

CVM INVENERIS] Et iſtius quoque ſegmenti Græcum textum dedit Gaɪncɪius in auctario Theodoreti pag. 49. Pag. 327.

IESVS AVTEM] Sic repoſuimus ex veteribus libɪis, cùm Garnerius edidiſſet *Dominus autem*. Hanc emendationem confirmat etiam epiſtola Pelagij II.

APOSTOLVS] Petrus in capite decimo Actorum.

NAZARDIT ET] Hæc addita ſunt ex codicibus antiquis. Legendum autem videtur, *commemorans Nazaræ unctionem &c.* Reſpicit enim omnino ad caput decimum actorum apoſtolicorum. Pag. 328.

IESUS CHR. HERI] Hunc locum refert integrum Pelagius II. in epiſtola mox laudata.

Pag 329. ITEM EJUSDEM] Integrum hunc locum, qui eſt magni momenti, deſcripſimus ex codice Vaticano. Non extat enim in Bellovac. neque in editione Garnerij.

Pag. 330. LOCO REQUISITOS] Ita codex Vaticanus. Bellovac. *loconquiſitos.*

LIVORIS] Garnerius ediderat *timore.* Nos repoſuimus lectionem veterum librorum, quam confirmant verba Theodoreti quæ ſequuntur paulò pòſt : *Tantum valuit invidia.* Item idem infrà pag. 339. *mortua eſt invidia. & conſepulta illi eſt hæreſis.*

Pag. 331. NATURAS DISCERN.] Hunc locum deſcripſit Pelagius II in epiſtola toties laudata.

HÆC APOLLINARIS] Græcum textum hujus loci edidit Garnerius in auctario Theodoreti pag. 47.

Pag 332. CONVENIENTER] Hujus quoque loci Græcum textum dedit Garnerius ibidem.

Pag. 333. NESTORIO IN EXILIO] Putat Garnerius iſtud eſſe intelligendum de ſeceſſu ejus in monaſterium ſancti Euprepij juxta Antiochiam. Verùm iſte ſeceſſus nullibi vocatur exilium, & proclivius eſt exiſtimare hanc epiſtolam à Theodoreto ſcriptam eſſe quum Neſtorius deportatus fuiſſet in Oaſim. Vide quæ à nobis dicta de eo argumento ſunt ad caput 24. ſynodici adversùs tragœdiam Irenæi.

DOMINO MEO] Hæc epiſtola extat ex alia verſione in eodem ſynodico cap. 120 & ex alia rurſum in collatione quinta Concilij V. ubi dicitur ſcripta poſt unitatem inter orientales & ſanctiſſimum Cyrillum factam.

Pag. 334. HIS AUTEM QUÆ] Pelagius II. in epiſtola toties laudata ad Epiſcopos Iſtriæ refert hoc fragmentum.

CHAMELEONTAS] In Concilio V. *verſipelliones.*

Pag. 335. EJUSDEM THEODORITI] Garnerius heic ex conjectura cenſuit hanc epiſtolam ſcriptam eſſe ad Andream monachum Conſtantinopolitanum, in auctario verò operum Theodoreti pag. 96. iſtud poſuit tamquam rem certam. Illud certum eſt, ſcriptam eſſe ad Conſtantinopolitanos pro conſolatione Neſtorianorum, ſicut pro eorumdem conſolatione illas ad ipſos ſcripſit quæ extant in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi cap. 40. 47.

Pag. 336. ANDREÆ SAMOSAT.] Hæc epiſtola habetur in-

egra in ſynodico cap 16. pag. 766.

MAGISTERIANVM] Maximum, de quo vide cap. 55. 76. & 106. ejuſdem ſynodici.

ITEM EJUSDEM] Hunc titulum addidimus ex codice Vaticano, cùm deeſſet in editione Garnerij Extat quidem in Bellovacenſi, ſed mutilus, ideoque omiſſus à Garnerio. Pelagius II in epiſtola cujus paulò antè fecimus mentionem : *Ad Alexandrum verò Syriæ Palæſtinarum præſulem ſcribens ait : Exiſtimo &c* Epiſtola autem iſta Theodoreti ad Alexandrum extat integra in ſynodico ſuprà laudato cap 66. pag 769.

EXISTIMO] Hoc fragmentum non eſt ex epiſtola ad Andream Samoſatenum, ut putavit Garnerius, ſed ex epiſtola ad Alexandrum Hierapolitanum, uti jam oſtenſum eſt Quare in auctario Theodoreti pag. 97. disjungendum eſt ab epiſtola ad Andream.

PRÆBERE CONSENS.] Garnerius videns hunc locum eſſe mutilum, ſic illum interpolavit : *præbere cònſenſum, nec violare communem promiſſionem quæ in Tarſo &c.* Verùm ex citata Pelagij epiſtola apparet nihil aliud illic olim fuiſſe in libris Marij Mercatoris quàm quæ etiamnum à nobis leguntur. Certum ſanè eſt nonnulla deeſſe in hoc loco, quæ ſupplenda & emendanda ſunt ex ſynodico ita : *præbere conſenſum, quia memor eſt eorum quæ in Tarſo & Calcedone & Epheſo facta ſunt.* Pag. 337.

INTENTIONEM] Epiſtola ex qua ſumptum eſt hoc fragmentum extat in ſynodico cap. 71. pag. 773.

SANCTITAS VESTRA] In ſynodico, *ſanctitas tua* Probat hic locus veram eſſe lectionem veterum codicum Mercatoris.

DAMNATIONI] Citat hunc locum Pelagius II. in eadem epiſtola ad Epiſcopos Iſtriæ.

MORTI TRADERE] id eſt, deponere. Vide in nova collectione Conciliorum pag 886. 899. 1081. 1307.

HABITO CONSILIO] In ſynodico editum eſt *concilio.* Pag. 338.

EJVSD. THEODORITI] Heic locus vacuus relictus eſt in codice Bellovacenſi, ſervatus videlicet ad ſcribendum titulum. Hinc factum ut Garnerius fragmentum iſtud exiſtimaverit eſſe ex epiſtola ad Himerium. quod iudicium ſecutum eſſe miror Chriſtianum Lupum, qui ex capite 99. ſynodici & ex epiſtola tertia Pelagij II. ad

Epiſcopos Iſtriæ facilè colligere poterat hallucinationem Garnerij. Quare emendandus eſt locus iſte in auctario Theodoreti pag. 97. & ſecernendus ab epiſtola ad Himerium.

Et ante] Vide integram epiſtolam ex qua ſegmentum hoc ſumptum eſt in ſynodico cap. 99. pag. 806.

Nec ego his qui] Sic etiam legendum in epiſtola Pelagij docet vetus codex Colbertinus ex quo illa edita eſt.

Non, inquit] Epiſtola iſta ad Alexandrum Hierapolitanum habetur integra in ſynodico ſuprà laudato cap. 148. pag. 849.

Epistolam] Ioannis Antiocheni, ut patet ex ſynodico.

Item ex gestis] Iſtud fragmentum deſcriptum eſt in collatione quinta Concilij V. cum hoc titulo: *Et iterum poſt mortem beati Cyrilli idem Theodoritus in allocutione dicta Antiochiæ præſente Domno, inſultans morti ejus, hæc dicit.* Vide præfationem noſtram ad Concilium Chalcedonenſe cap 37.

Christus Iesus] Poſtea in Concilio V. additur, *qui ex ſemine eſt David, filius Abrahæ. Homo eſt qui mortuus eſt Ieſus Chriſtus. Deus autem verbum &c.*

David ante præd.] Malè in Concilio V. *ſicut David eſt.*

Qui pas. pr. Deum] In Concilio V. *theopathita.*

Theodori mams.] Iſta bis edidit Garnerius, quia pertinent partim ad negotium Pelagij, partim ad cauſam Neſtorij. Eadem edita quoque ſunt à doctiſſimo viro Henrico de Noris in libro ſecundo hiſtoriæ Pelagianæ pag. 59.

Pag. 340. Valens] Henricus de Noris edidit *volens*; ut eſt in codice Vaticano, quo is uſus eſt.

Advocationem] Idem habet *adminationem*, nimirum, opinor, propter illa quæ ſequuntur, *inferre mortis experientiam comminatus.*

Pro transgress.] Noris, *per tranſgreſſionem*, ut in codice Vaticano.

Hoc autem] In codice Vaticano legitur: *Hoc autem per hæc omnia natus eſt quod ærumnoſam vitam habiturus eſſet.* Ex quibus idem vir doctus hunc ſenſum elicuit:

Homo autem per hæc omnia natus eſt, quòd verum mox ambitum habiturus eſſet. Nos veram lectionem repoſuimus ex Bellovacenſi. quod ſequentia quoque probant.

VT MORTALIS.] Ita veteres libri. Garnerius omiſit vocem *ut*, Noris eam mutavit in *ita*. Pag. 341.

HINC ETIAM] Noris, *Hac etiam.* & paulò pòſt *ſignificant* pro *ſignificans.* Sed hanc poſtremam lectionem accepit ex codice Vaticano.

COMPOSVIT] Noris *impoſuit.*

ET RESOLVBILIS] Hæc exciderunt in editione ejuſdem viri clariſſimi.

VITAM DVCIMVS] Idem pro his habet, *ut jam diximus.*

TANTO] Et hæc quoque vox excidit in editione Italica.

PROPRIE COMMVNIT.] Noris, *propoſuit, contraria videlicet ipſis ſcripturæ dogmatibus, quæ pluribus impudenter exprompſit.* Pag. 342.

ÆSTIMARE TENT.] Idem *æſtimaret.*

OBSTVPVERVNT] Ita codex Bellovacenſis. Vatic. *obſtipuerunt.* Noris, *obſtupeſcunt.*

OBSTVPESCENT] Vatic. *obſtipeſcent.*

PECCATVM DE] Veteres libri ſic habent uti nos edidimus. Henricus de Noris repoſuit: *peccatum Adæ Deum tanto furore commotum arbitratus eſt ut vellet illum atroc. pœna ſubdere.* Garnerius verò, *peccatum tanto furore com. motum arbitratus eſt ut & illum atrociſſima.* Pag. 343.

OB EIVS] id eſt, Adæ, ejus hominis quem Deus formaverat. Hanc lectionem habent omnes libri. Garnerius & Noris repoſuerunt *ob unius.*

TOT JVSTORVM] Hæc eſt lectio exemplaris Bellovacenſis. In Vaticano ſcriptum eſt *totius quorum.* Ex quo Noris effecit *poſterorum.*

PENE] Ita vetera exemplaria. At iidem viri clariſſimi repoſuerunt *pœna.* quæ emendatio bona fortaſſis eſt.

IESVS ENIM] Malè in editione Italica: *Lucas enim.* Pag. 344.

ET GRATIA] Hæc exciderunt in eadem editione.

DEVS NESCIEBAT] Hæc eſt lectio codicum Marii Mercatoris. Garnerius tamen, qui in prima parte edidit *verè ſciebat*, in ſecunda *neſciebat*, iſthic monet in codice Bellovacenſi ſcriptum eſſe *verè ſciebat.* Pag. 345.

EVM MORTALEM] Ego non dubito quin emenda- Pag 346.

tio virorum doctiſſimorum, qui heic ediderunt *eum immortalem*, bona ſit. Verùm omnes libri repugnant.

COMMISSIONEM] Ita codex Vaticanus. At Bellovacenſis habet *commixtionem*. Henricus de Noris putans aliquid deeſſe in hoc loco, addidit vocem *peccati*. Ego facilè crediderim legendum eſſe *commiſtionem*.

Pag. 347. EJVSDEM THEODORI] Sequentia non extant in editione Italica. Additus eſt autem titulus iſte ex codice Vaticano, cùm non habeatur in Bellovacenſi. Et tamen Garnerius hunc titulum poſuit tamquam extaret in antiquis exemplaribus: *Ejuſdem Theodori ex alio quopiam libro adversùs Dominum Jeſum Chriſtum & ejus incarnationem.* Et mox adnotat libros iſtos poſtremos inſcripſiſſe Theodorum περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, ſed quia in his veræ incarnationis ratio non exponitur, ſed evertitur, maluiſſe Mercatorem *adversùs Dominum & ejus incarnationem* ſcribere. Iſtud verò verum non eſſe evincit verus titulus ſequentis fragmenti erutus ex codice Vaticano.

CATACISMI] Sive catechiſmi, ut patet ex Facundo, qui lib. 9. cap. 3. primas lineas hujus fragmenti refert ex alia verſione, & ſumptas ait ex *libro ad baptizatos*. At in collatione quarta Concilij V. conſtanter ſcribitur *ad baptizandos*, non ſolùm in editionibus, ſed etiam in antiquis exemplaribus calamo exaratis. quod melius videtur.

NEC ENIM] Apud Facundum: *Neque enim, ſi duas naturas dicamus, neceſſitas nos ulla conſtringit aut duos dicere ſilios aut duos homines aut duos Chriſtos, quoniam hoc putare extremæ eſt amentiæ.* Vbi nemo non videt delendam eſſe vocem *homines* & reponendum *Dominos*.

VNA CARO VIR] Simile Theodori fragmentum ex libro octavo de incarnatione legitur in collatione quarta Concilij V. & in epiſtola tertia Pelagij II ad Epiſcopos Iſtriæ.

Pag. 348. CVM ENIM DICIT] Fragmentum iſtud refertur ex alia interpretatione in primo conſtituto Vigilij Papæ & in eadem collatione Concilij V. & quidem integrius.

NONDVM] Legendum eſſe *non Deum* patet ex eodem conſtituto Papæ Vigilij & ex Concilio V.

MISERTVS EST] Rectè conjecit Garnerius iſtud quoque fragmentum pertinere ad librum qui inſcribitur *Ad baptizatos*, & poſt ultima verba iſtius fragmenti ſequi debere putat iſta, quæ extant in Concilio ſuprà laudato,

ut multam quidem ejus faceret diligentiam, omnia autem illius propria faceret &c. Habentur etiam in conſtituto Vigilij.

DIODORI TARSENSIS] Titulus iſte, ut & ſequentes, additus eſt ex codice Vaticano. Nam cùm deeſſent in Bellovacenſi, hinc factum eſt ut Garnerius ſequentia ediderit tamquam eſſent Theodori Mopſueſteni, cùm ſint Diodori Tarſenſis. Quo factum eſt etiam ut cùm idem Garnerius ſequentia duo priora fragmenta putaret eſſe Theodori Mopſueſteni, conjecerit deſumpta eſſe ex libro illius decimo de incarnatione. Sed hæc conjectura nunc evaneſcit. Pag. 349.

DICITE, INQVIT] Iſtud fragmentum & ſequens idem vir doctus ſuſpicatur ſumptum eſſe ex libro xv. ejuſdem Theodori de incarnatione.

HOMO VNGITVR] Hunc locum refert Leontius Byzantinus in libro tertio adversùs Eutychianos; ſed Paulo Samoſateno tribuit, non verò Diodoro. Pag. 350.

VERBVM NON VNGITVR] Poſtea apud Leontium additur: *Nazaræus ungitur, Dominus non ungitur.*

NEC ENIM ERAT MARIA] Garnerius videns ſenſum eſſe imperfectum, ita ſupplevit: *nec enim Maria erat Deus.* Meliùs Leontius: *nec enim erat ante ſecula Maria.*

AD DILIGENS] Hoc fragmentum, ut etiam agnoſcit Garnerius, Diodoro Tarſenſi, cujus eſſe teſtatur Marius noſter, tribuitur à Leontio, diciturque excerptum ex libro primo contra Synuſiaſtas.

LABORAMVS] Hoc membrum deeſt in excerpto Leontij.

NVMQVID ENIM] Pro his iſta habet Leontius: *Nec enim dico duos ex ſubſtantia Dei. cùm dico Deum verbum ante ſecula habitaſſe in genito ex ſemine David.*

PROPTER PONTIFICEM] Garnerius putat heic legendum eſſe *propter paſtorem*, ut comparatio ſubſiſtat quæ eſt inter agnum & paſtorem. Pag. 351.

BLASPHEMIÆ IBÆ] Et hunc quoque titulum debemus codici Vaticano, cùm deeſſet in Bellovacenſi. Quo factum eſt ut Garnerius, cùm videret Ibam negaſſe ſe ea dixiſſe quæ mox referuntur, & putaret à Mario Mercatore tribui Theodoro Mopſueſteno, ei credendum putaverit, huc tamen valde inclinans ut faciliùs ſentiret eſſe Pau-

li Samoſateni. Re autem vera ſunt Ibæ Epiſcopi Edeſſeni, ut teſtatur Marius Mercator. Vide ultimum conſtitutum Papæ Vigilij à nobis editum in nova Conciliorum editione.

IN PASCHA] Hinc patet hoc fragmentum conjungi poſſe cum ſuperiore. Ex libello enim Preſbyterorum Edeſſenorum contra Ibam apparet eum ſuperiora de Chriſto protuliſſe cùm in Eccleſia ſecundùm conſuetudinem in die ſancto Paſchæ faceret ſermonem. Dicta autem ab eo eſſe & alia teſtantur iidem Preſbyteri.

Pag. 352. EVTHERII] Quoniam in codice Bellovacenſi nonnulla deſunt ex initio iſtius tituli, Garnerius ea quæ in manuſcriptis codicibus deſiderantur, ut ipſe ait, conjectura ex antecedentibus & conſequentibus facta reſtituit. Nos, cùm hiatum codicis Bellovacenſis ſuppleviſſemus ex Vaticano, delevimus ſupplementum Garnerij.

EVTHERII] Epiſcopi Tyanenſis in ſecunda Cappadocia. Vide to. I. novæ collectionis Conciliorum pag. 749. 775 778. 817. 886 898.

LVSORIA DISCIPLINA] Sic reſtituimus ex codice Vaticano pro eo quod ex Bellovacenſi ediderat Garnerius, *luxuria & diſciplina*. Sic alibi *luſoria* aliquando ſcriptum fuiſſe pro *luxuria* oſtendimus in Notis ad caput XXI. Lactantij de mortibus peccatorum. Porrò iſtam emendationem probant verba Græca iſtius fragmenti, quæ extant in tomo ſecundo operum ſancti Athanaſij pag. 305. & inde in auctario operum Theodoreti pag. 701.

Pag. 353. FABVLEMVR] id eſt, loquamur.

Pag. 354. SIMPLI TESTE] Ita codex Bellovacenſis. At Vaticanus habet *ſimpliciſte*.

SED NE SOLITA] Iſta & quæ deinceps ſequuntur uſque ad epiſtolam Neſtorij ad Cæleſtinum exciderunt in editione Garnerij. Exciderunt inquam. Nam ipſe in præfatione generali pag. VI. eorum partem refert, & his claudi librum ſcribit. Sunt autem omnia iſta magni momenti.

EVTICIANOS] Hinc colligi poteſt iſta ſcripta eſſe à Mercatore aliquantò poſt tempora Concilij Chalcedonenſis.

SERMONIS PRODERE] Sequebantur ergo poſtea excerpta ex operibus Ioannis Tomitani, quæ interciderunt.

HÆC AVTEM IPSA] Garnerius exiſtimat heic agi de epiſtola Neſtorij ad Cyrillum, quæ edita eſt ſuprà pag. 90. & incipit, *Injurias quidem*. Pag. 356.

EPIST. SYNODICA] Extat in antiqua verſione Concilii Epheſini pag. 412. & in ſynodico adversùs tragœdiam Irenæi pag. 679. Pag. 357.

ERGO ETSI] Citat hunc locum ex iſta verſione Facundus lib. 6. cap. 3. Pag. 374.

ANIMA ENIM] Hoc fragmentum iiſdem ferme verbis refert Facundus lib. 11. cap. 7. Pag. 372.

PASSIONIBVS] Facundus, *paſſionum corporis & naturalium & quæ extrinſecus accidunt.* quod melius eſt.

VT DVM TIMEBAT] Facundus, *ut timendo.*

ERECTVM] Et hunc quoque locum ex iſta verſione citat Facundus in eodem loco. Pag. 382.

QVOD AVTEM NATVRÆ] Hunc quoque locum ex eadem verſione citat Facundus ibidem. Citat etiam Leontius Byzantius in fine libri primi adversùs Eutychianos.

DEPRESSA] Ita vetus editio ſcholiorum Cyrilli & codex Vaticanus. Bellovacenſis *deprehenſa* Lectionem Vaticanam confirmant iſta ex reprehenſionibus orientalium adversùs anathematiſmos Cyrilli ſuprà pag. 267. *Quomodo is qui carnem parumper deprimi morte concedit &c.* & pag. 268. *ut in ſe deprimeret eum qui eſt impaſſibilis per naturam.* Item in ſcholio octavo Cyrilli pag. 379. *Et ſi fortè à ſuo corpore deprimatur aut torqueatur.* Pag. 384.

MATREM INNVPTAM] id eſt, quæ viri amplexibus inquinata non fuiſſet. Nubendi enim vocabulum ſæpe reperitur in obſcœnis. Hinc illud ex evangelio D. Marci: *Neque nubent, neque nubentur.* Et lib. 6. Capitularium cap. 209. *ſi ipſe tamen innuptus vel innupta permanſerit.* Pag. 405.

CERNE AVTEM] Quæ ſequuntur uſque ad luctam Iacobi cum angelo, ut rectè iſthic obſervavit Garnerius, deſunt in editionibus vulgatis horum ſcholiorum. Pag. 406.

CVM ENIM VERBVM] Hic locus habetur deſcriptus in libro primo Leontij Byzantini adversùs Eutychianos ſub finem. Pag. 416.

EPIST. AD MERCATOREM] Rectè cenſent viri doctiſſimi quorum curæ debemus meliorem qua nunc utimur operum ſancti Auguſtini editionem, rectè inquam Pag. 430.

cenſent hunc Mercatorem non eſſe diverſum à Mario noſtro. Hujus autem epiſtolæ meminit etiam Poſſidius in indiculo operum ejuſdem Auguſtini, ubi ſcriptum eſt: *Ad Mercatorem Epiſcopum contra eoſdem*, id eſt, Pelagianos. Ita editiones & vetuſtiſſimus codex MS. bibliothecæ Colbertinæ, itemque alter monaſterij Iurenſis à viro doctiſſimo Petro Franciſco Chiffletio conlatus cum editionibus. Garnerius tamen putat mendum heic eſſe apud Poſſidium & pro voce *Epiſcopum* reponendam eſſe vocem *epiſtola*. Ceterum non fuiſſe Epiſcopum quum epiſtola iſta ad eum ſcripta eſt rectè obſervar idem vir doctus.

Pag. 431. ECCLES. NECESSITAS] Auguſtinus in epiſtola 157. ad Optatum: *quò nos eccleſiaſtica neceſſitas traxerat.* Poſſidius in vita ſancti Auguſtini cap. 4. *flagitante eccleſiaſtica neceſſitate.*

ALBINI] Ejus meminit Auguſtinus in epiſtola 104. & 105. ad Sixtum & in epiſtola 62. ad Cæleſtinum. In epiſtola 79 Hieronymi ad Alypium & Auguſtinum legitur: *Sancti filij communes Albinus, Pinianus, & Melania plurimùm vos ſalutant.* ubi legendum eſſe *Albina* monuit pridem illuſtriſſimus Cardinalis Baronius. Quo etiam modo ſcriptum reperi in tribus antiquiſſimis codicibus MSS. bibliothecæ Colbertinæ. In indiculo operum ſancti Auguſtini, dum commemorantur ejus lucubrationes adversùs Pelagianos, legitur in editione Vlimmerij: *Ad Pinianum, Albinianum, & Melanianum contra quæſtiones Pelagianiſtarum.* At aliæ editiones pro *Albinianum* habent *Albinum.* Vetus verò codex bibliothecæ Colbertinæ *Albinam.* Sic etiam in excerptis Chiffletij ex codice Iurenſi.

Pag. 435. ILLI AVTEM DE] Reliqua iſtius epiſtolæ extant in libro ſancti Auguſtini de octo quæſtionibus ad Dulcitium, cujus duo vetera exemplaria MSS. reperi in bibliotheca Colbertina ſignata 908. & 945.

Pag. 436. DVOBVS] Codices Colbertini addunt, *Enoch videlicet & Helia.* Sic etiam legitur in libro Auguſtini ad Dulcitium.

LITTERIS] Iidem codices, *libris.*

MORTVI IN CHR.] Codex 945. *mortui qui in Chriſto ſunt reſurgent.* Sic etiam in editione vulgata ſacrorum bibliorum.

FINIS.

INDEX.

A

ABEL primus juſtus exiſtens, primus mortuus eſt 343
Ablabius Epiſcopus Amorii. 213
Abrahæ ſemen non eſt deitas. 111. ſed illud apprehendit. 231. 386 404
Abraham Epiſcopus Oſtracines. 173. 217
Abſolutio paſſionis. 117
Acacius Epiſcopus Cotenon. 173 213
Acacius Epiſcopus Melitines. 171 211
Acclamationes vulgates. 10
Acies contentionis. 87
Actio originaria. 63
Adam præter coitum à Deo formatus eſt. 136. mortalis factus. 133. 339. 342. princeps prioris ſtatus. 192. impoſuit vocabula animalibus 128. caput peccati. 136. Eum peccaturum Deus noverat. 345. Quæ mala ei prædicta. 340. Eum qua arte dejecit diabolus. 127. Ejus prævaricatio. 176. 371. Moriturus erat ſive peccaſſet, ſive non peccaſſet. 3. 15. 17. 31. 438. Nullum poſterorum læſit prævaricatione ſua. 1. 3. *& ſeq* 13. *& ſeq*. 133. Non ſibi ſoli ſed & poſteris ſuis nocuit. 136. Pœnæ debitor factus eſt eſcæ cauſa. 61 Ejus debitum quomodo luendum. *ibid.*
Adelphius Epiſcopus Onupheos. 173 217
Adelphius Epiſcopus Saeos. 173
Admirabile eſt quicquid mente ſuperius eſt & ſermone. 406
Adoptati à Deo. 7
Adoptionis beneficium. 406
Adoptio filii Dei. 51
Adoptio promiſſa rectè credentibus. 182
Adoptionis gratiam quomodo nos metuimus. 300
Adoptionis gloriam conſequi. 185
Adorare cineres ſanctorum. 449
Adoratio tribuenda Chriſto. 55 107 351
Adventus dominicus. 120
Adunatio arcana. 313. diſpenſatotia. 302. 381. naturalis. 287. *& ſeq*. Ejus ratio. 305. Ea multis modis impletur. 378
Adunatio verbi & Dei. 302. *& ſeq*. 309. 322. verbi & hominis. 318. 321. verbi

cum humanitate. 380. & ſeq. Chriſti cum corpore. 403. 405. 425. & ſeq. 428
Adunationis conventio violanda non eſt. 389
Ædeſius Epiſcopus Syndorum. 214
Ægypti diœceſis. 134. 357
Ægyptia ſcripta. 334
Ægyptii, id eſt, Alexandrini. 85. 449
Ægyptius, id eſt, Cyrillus Alexandrinus. 333. 335
Æquorum altitudo. 271. latitudo. 183
Ærumnæ gratæ ſunt ſanctis. 131.
Aetius Epiſcopus Pæoniorum. 2. 15
Africæ latitudo opulenta. 74. Ejus metropolis Carthago. 132
Afri Epiſcopi. 134. Damnant Pelagium. 139
Agathocles Epiſcopus Coroniæ. 172. 214
Agnus Dei qui tollit peccata mundi. 28
Agriculturæ labores. 121
Albinus Acolythus Eccleſiæ Romanæ. 431
Alexander Epiſcopus Arcadiopoleos. 172. 215
Alexander Epiſcopus Cleopatridos. 173. 216.
Alexander Epiſcopus Hierapolitanus. 336. 338. Syriæ præſul. 467
Allegationes Chriſti ad patrem. 62. diaboli ad Chriſtum. 130
Alypius Epiſcopus Selæ. 173. 216
Amabilitas. 70
Amatitudo fraterni odii. 74
Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis. 180. 352
Amicitiam inter homines quomodo copulet Deus. 74
Ammon Epiſcopus Butus. 173. 217.
Ammonius Epiſcopus Panephyſi. 173. 216
Amphilochius Epiſcopus Iconii. 184. 226. 462
Amphilochius Epiſcopus Sidenſis. 171. 211
Amſactina ſcaturigo. 10. 443
Anaſtaſius Epiſcopus Romanus. 2
Anaſtaſius Preſbyter amicus Neſtorii. 186. 188.
Anathemathiſmi Cyrilli Alexandrini. 275. 368. utiliter & neceſſariò facti. 235. à quibuſdam reprehenſi. 220. confutati à Neſtorio. 142
Anderius Epiſcopus Cherroneſi Cretæ. 172. 213
Andreas Epiſcopus Samoſatenus. 336. 462
Andreas Epiſcopus Thermupeleos. 137. 217
Andreas monachus Conſtanſtinopolitanus. 466
Angeli, ſpiritus igniti. 168. incorporei. 46. electi. 100. hoſpitio excepti ab Abraham. 46. perductores animarum. 130
Angorum imbres. 120
Anima hominis eſt naturæ

alterius præter corpus. 410. immortalis. 285. rationabilis. 381. & ſeq. ex traduce. 137. Ejus unio cum corpore explicata. 379. Non afficitur dolore in ſua ſubſtantia. 49. Patitur quando corpus patitur. 418. Habitat enim in corpore humano. 389
Animæ nudæ & ſine carnibus non deſcenderunt in Ægyptum. 405
Animæ mortuæ ſunt, ſi ignorent Deum. 124
Anima an fuerit in Chriſto. 169. rationabilis. 321. 421
Animarum perductores angeli. 130
Animalia venenoſa, id eſt, contrariæ poteſtates. 393
Animalibus vocabula impoſita ab Adam. 128
Antiochia. 337. & ſeq.
Antonius Preſbyter Conſtantinopolitanus. 186
Ἀνθρωποτόκος virgo Maria. 54. & ſeq. 83 86. 89. 277. 279.
Anyſius Epiſcopus Thebarum. 172. 212
Apellas Epiſcopus Cybiræ. 172. 215.
Apelles Epiſcopus Iuſtes. 172
Aphobius Epiſcopus Coloës. 172. 213
Aphtonetus Epiſcopus Heracliæ. 172. 214
Apinæ infantum. 56. 447
Apollinaris Laódicenus. 168. Ejus dogmata. 232. 319. & ſeq. error de Chriſto. 160. furor. 355. perfidia. 350. rabies. 78. vanitas. 331
Apoſtolatus officium Chriſto tributum. 497
Apoſtoli nomen nulli convenit niſi homini. 111
Apoſtoli principes populorum. 414. Eorum traditiones. 281
Apoſtolica ſedes. 15. 138. 142.
Appellatio ad examen Epiſcopi Romani. 133
Aqua eſt figura vitæ. 418
Arbitri theatrum. 11
Arca tota inaurata. 382
Arcadius Epiſcopus & Legatus apoſtolicæ ſedis. 173. 211
Archelaus Epiſcopus Myndi. 172. 215
Archiſynagogus. 157
Argumentorum lineæ. 19
Ariſtobulus Epiſcopus Tmueos. 173
Ariſtocritus Epiſcopus Olympi. 218
Ariſtolaus vir magnificus. 336
Ariſtonicus Epiſcopus Laodociæ. 212
Arma plumbea. 30
Armamentum deitatis. 101
Arrii blaſphemia. 63. furor. 355. impietas. 58. 113. inſania. 59
Artificum ſummi quomodo vim ſuæ artis oſtendant. 179
Aſclepiades Epiſcopus Trapeſolitarum. 218
Aſteriſcorum ſignum. 159. 457
Atabulus. 10. 443
Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus. 176. 225. 245.

265. Ejus epiſtola ad Epictetum. 177
Athanaſius Epiſcopus Cephcorum 217
Athanaſius Epiſcopus Parali. 173 217.
Athanaſius Epiſcopus Pari. 218
Athanaſius Epiſcopus Paroſithi. 172
Athletarum ars. 312
Atticus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 103. 106. 133. 184. & ſeq 239.
Auctoritas non poteſt vindicare quod ratio arguit. 9
Audientia vel judicium. 106
Audientia plenior 134
Audientia Epiſcoporum. 139
Audientia populi in ſermonibus. 120
Auditorialis ſcholaſticus. 2
Averni lacus. 10. 443
Augmentum eſt corporale. 390
Auguſtinus Epiſcopus Hipponenſis. 339. Diſcere plus amabat quàm docere. 438. Ejus laus. 38. 40. Scripſit adversùs Julianum Pelagianum. 3. & ſeq. Ejus epiſtola ad Mercatorem. 430. Emendatus. 474.
Auras verberare. 269
Aurelianus princeps. 165
Aurum ceteris metallis pretioſius. 382. Eſt imputribile. 54
Aurum alienum furari. 97
Auſtralis Iudæa. 415
Autumnus tributum in vino dependit. 53

B

Baptiſmi virtus & vires. 21 130 Ejus purgatio. 419 Purgat peccata. 137. Ejus gratia non eſt mutanda pro cauſis. 20. Ejus tempus. 124
Baptiſmus parvulorum. 21. 432
Baptizamur in mortem Chriſti. 323
Baptizatorum filii an careant originali peccato. 137
Barbarus 8. 282. 463
Bardiſſimus. 12
Baſilius Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ 183 271. Ejus oratio ad Amphilochium. 297
Benedictionem donare non poteſt quod maledictum eſt. 81
Benedictiones myſticæ. 363
Berinianus Epiſcopus Pergæ. 171 211
Berœa. 336
Beſſula Diaconus Carthaginis. 173. 218
Bethleem domus Eufrata. 414. Eſt in Iudæa auſtrali. 415
Blaſphemare nemo compellitur. 339
Blaſphemiæ Neſtorii. 219. 222. 230
Blaſphemium. 114. 451
Blaſphemium Samoſateni. 356
Bonoſus Serdicenſis. 165
Bragmani. 32

Brittaniam dixere veteres. 441

C

CAccaba vicus juxta Philadelphiam. 199
Cæleſtinus Epiſcopus Romanus. 102. 142. 358. Ei ſcribit Neſtorius. 355
Cæleſtius nobilis natu. 2. An fuerit natione Scotus. 441. Eunuchus matris utero editus. 2. 132. An ſuppoſitus parentibus ſuis. 444. Pelagii diſcipulus. 2. 14. 132. 134. 139. 141. A Iuliano perſtrictus. 13. Preſbyter. 131. De Conſtantinopolitana urbe detruſus. 132. & ſeq. Damnatus ab Epiſcopis. 33. Ejus hæreſis. 1. 40. 119
CæſatiusChorepiſcopus. 172
Cæſarius Epiſcopus Arces. 218
Calcitrabatur Chriſtus aliquando. 86
Caligo tenebrarum quomodo interit. 385
Callicrates Epiſcopus Magnerenſis. 212
Callicrates Epiſcopus Naupacti. 172
Callinicus Epiſcopus Apamiæ. 212
Calor inſitus igni. 406
Capitula Cyrilli Alexandrini. 167. 274 308. 324 337. catholica. 334
Capitulorum ordo. 5
Capitula Pelagii de Adam 33
Cappadocia ſecunda. 172
Carbo eſt figura verbi hominis facti. 380
Carioſæ fabulæ. 274. 463
Caritas ingenitum bonum benignitatis Dei. 74
Caritatis vinculum. 101
Caro una quomodo efficiantur vir & mulier. 11
Caro eſt quod de carne natum eſt. 55
Caro ſola habet traducem peccati. 137
Carnis concupiſcentia. 11. reſurrectio. 33 & ſeq.
Caro Chriſti non eſt opifex ſeculorum. 66
Caro non eſt converſa in naturam deitatis. 360
Carnem Chriſti inanimam dixit Apollinaris. 319. & ſeq.
Caro Chriſti manducanda. 209. vivificatrix. 154. & ſeq. 259. 263. 318. 320. 364 370.
Carnis conventio diſpenſatoria. 296
Carthago Africæ totius metropolis. 132
Caſſianus emendatus. 446
Caſtitatis arx. 11
Caſtitatis fræni contra libidinem. 121
Catechumeni non omnibus bonis Chriſti participant. 124. Eorum mortuorum ſtatus. 130
Catholica Eccleſia. 33
Catholici Chriſtiani. 14
Cavernæ tortuoſæ. 151
Cedrus eſt imputribilis. 382
Ceras implere. 5

Chæremon ſequax Neronis. 106
Chalcedon. 337
Chameleontes. 334
Chariſius Preſbyter Philadelphiæ. 186. & ſeqq. 199. & ſeq.
Cherubin circumſtantia propitiatorium. 391
Chirographum parvulorum. 29. peccatorum. 126. exſolutum. 130
Chriſtiani ſunt templa Dei. 397. veri quid credere debeant. 226. qui non dicendi. 177
Chriſtiani catholici. 14
CHRISTVS. A chriſmate unctus. 51. deſuper & de cælo. 419. dignus habitus nuncupatione filii Dei. 51. natura Deus. 403 Deus & Dominus. 400. An Deus per ſe. 55. 65. 101. 115. Deus eſt & verè filius Dei & patris. 412. Dei filius unigenitus. 189. Vnus filius & Dominus 361 Filius Dei & hominis 177 Deus perfectus, natus de perfecto. 349. Deus verus de Deo vero. 149 De ſubſtantia patris. 41 & ſeq. Patri homouſius. 98. An filius Dei naturaliter 147. Homo ſimul & Deus 64 170. 224. 271 299 305. 368. 380 406. 420. 422 429. perfectus Deus & perfectus homo. 178
Chriſto majus eſt verbum. 350
CHRISTVS. Erat ante Abraham. 409 Erat infans & infantis dominus. 118. 206. 302. An ſibi dominus 362. Nuncupatus primogenitus & unigenitus 420. 422. Splendor gloriæ & figura ſubſtantiæ patris. 396 Eſt verè Emmanuel. 22 › 275. ſecundi & immortalis ſtatus initiator 344. Pontifex & Apoſtolus confeſſionis noſtræ. 153 253 310. 365. 368. 407. Vt Deus, non eſt Pontifex. 111. Paulatim profecit in Pontificis dignitatem. 206. 208. & ſeq. Agnus purus & immaculatus. 323. omnium ſalvator. 320 323 407. redemptor. 20. 25. Exitus legis & prophetarum. 402. liberator, medicus, &c. 26. 11. mediator orbis & Dei. 129. Dei & hominum. 153. 365. propitiatio pro peccatis 391 ſecundus Adam. 192 poſſeſſor perpetuæ deitatis. 111 vivificator. 23. opifex temporum. 112.
Chriſti epitheta. 64. 388. varia nomina. 202 210.
Chriſtus comparatur pullis duobus. 419
Chriſtus periclitatur de deitatis dignitate. 57
Chriſtus adorat & adoratur. 421
Chriſti deitas non eſt paſſibilis. 336
Chriſti naturæ duæ. 69 71. 73. 75. 79. 88. 98. 110. 182.

182. 281. 285. 325. 327. 347.

CHRISTVS. Vnus & dominus. 348. 376. Non eſt dividendus aut ſeparandus in duos. 100. 289. 294. 303. 352. 362. An duplex. 63. 114. 117. 159. & ſeq. Adorandus ut unus. 69. 73. 75. 79. 90. 95. 351.

CHRISTVS. Quomodo credendus. 160. Sanandā ſuſcepit humanam ſubſtantiam. 159. Non eſt creatura ſpiritus ſancti. 203. Neque creatura, aut factus ex nihilo. 290. Sumpſit formam ſervi. 59 205. Quomodo factus homo. 45. 175. Non fuit homo communis. 252. Proceſſit ex virgine. 136. Incarnatus ex muliere propter nos. 411. Natus inæſtimabiliter. 408. ſine genealogia. 54. Natus non eſt de voluptate carnali. 37. neque more communi conjugum. 165. & ſeq. Ejus nativitas explicata à Neſtorio. 120. Cur factus homo. 385. & ſeq. 374. Cur ſe evacuavit. 185. Non eſt homo theophorus. 149. 157. 246. 296. & ſeqq. 368. 395. 398. 400. & ſeqq. Ejus incarnatio explicata. 98. 239. Ejus caro vivificatrix. 154. & ſeq. 259. 263. 318. 320. 364 370.

CHRISTVS Deus inter homines converſatus eſt: 48. Inter iniquos reputatus eſt. 394. Non eſt factus maledictio & peccatum. 224. Liber fuit à peccato. 371. Non fecit peccatum. 345. 366 383 419. Tentatus à diabolo. 126. ejus conſilium ſprevit. 61. Signa faciebat in ſpiritu Dei. 249. 251. Signa divina operatus eſt in corpore. 303. 306. 382. Ejus miracula. 241. Sanctificatus per ſpiritum. 421.

CHRISTVS crucifixus eſt. 339. paſſus carne. 321. 370. impaſſibiliter. 352. & ſeq. 425. Eſt enim paſſibilis & impaſſibilis. 92. Pro nobis mortuus eſt. 257. pro peccatis noſtris. 34. 417.

CHRISTI mors pro impiis eſt ſine peccato 60. Ejus ſāguis nos reddit mundos. 25. 419. Non habuit mortem quæ eſt ſecundùm animam. 37. Triduanam mortem ſuſtinuit. 64. Morte ſua nobis exhibuit immortalitatem. 180 183. 185. Nobis collatutus eſt immortalitatem. 33. Vitam reparavit. 135.

CHRISTVM Deus ſuſcitavit. 113. Quomodo reſurrexit à mortuis. 421. Reſurrexit in ſempiternam vitam. 415 Poſt reſurrectionem factus fuit perfectus. 352. Ejus reſurrectio non pertinet ad omnes ho-

mines. 133. 138. Quomodo venturus in die judicij. 66. 72. Per hoc reconciliat per quæ offendit Adam. 125
Chriſto datum eſt nomen quod eſt ſuper omne nomen. 75. 114. 385. Ejus nomen habet ſignificationem rei quæ in aliquo agitur. 370. Eſt ſignificativum duarum naturarum. 60. 66 *& ſeq.* 86. 88. 92. 109 113. 162. 229.
CHRISTUS caput Eccleſiæ. 270. 323 fundamentum. 327. caput juſtitiæ. 136. Ejus paupertas voluntaria. 184.
Chriſtus diſpenſatoriè benedixit nuptias. 367
Chriſti allegationes ad patrem. 63.
Χειςοτόκος dicenda virgo Maria. 78. 83. 86. 93. 107. 355.
Chryſaorius Epiſcopus Aphroditus. 173. 217
Cibus eſt cauſa victus hominum. 125
Cilicia provincia. 40. *& ſeq.*
Cineres ſanctorum adorare. 449
Circuitus feſtivitatum. 110
Circumciſionem legi exæquabat Pelagius. 141
Clava paſtoralis. 38
Claudicare utroque pede. 255
Clavorum vis. 99
Coadorari & conglorificari. 244. 247. *& ſeq.*
Cœcus eſt & ſurdus qui mente captus eſt. 329
Cœcus vivit, etiamſi ſolem non videat. 122
Cœna dominica. 22
Cœtus plebium celebrare. 102
Coeuntium voluptas & libido. 11
Cognitor, id eſt, judex. 134
Colonus. 8
Commanipulares Juliani. 314
Commeatus vitæ. 20
Commixtionem confuſio ſequatur neceſſe eſt. 281
Commodus Epiſcopus Tripoleos. 213
Commonitorium adverſùs Pelagium & Cæleſtium. 1. ſuper nomine Cæleſtij. 132
Communione eccleſiaſtica privari. 133. 139
Complacitùm. 426
Concilium epiſcopale. 107
Concilium convocatur ad purgandam Eccleſiam. 106
Concionator, Græcè eccleſiaſtes. 30
Concupiſcentia carnis. 11
Concupiſcentiæ naturales. 379
Condeſcendendum aliquando, ne ſciſſuræ fiant in Eccleſia. 77
Conditio originaria. 8
Confeſſio fidei noſtræ. 365
Confiicare. 95
Confuſionis abſolutio. 92
Congregationes Eccleſiarum. 330

Conjunctio eſt eorum quæ erant antè diviſa. 284
Conregionalis. 10
Conſtantinopolitana urbs. 119. civitas quæ regnat. 85
Conſtantius Epiſcopus Diocletianorum. 213
Conſtipatione laborare. 88. 450
Conſtitus. 22
Conſubſtantialis trinitas. 103
Conſubſtantiva deitas. 91. trinitas. 88
Conſubſtantivus Deo patri. 162. *& ſeqq.*
Contemperare. 116
Contentionis acies. 87
Contentiones iracundiam movent. 85
Conventio diſpenſatoria carnis. 296
Conventio eſt eorum quæ erant antè ſeparata. 284
Conventus ad unitatem naturalem. 148
Conventus divinus patrum. 91
Conventus Epiſcoporum. 41
Conventus proceſſionum. 96
Cooperarius divinæ auctoritatis. 64. 114
Corda noſtra ſingillatim finxit Deus. 401
Corona ſpinarum. 123
Corpus movetur in concupiſcentias naturales. 379
Corpus Domini non eſt ei conſempiternum. 150
Corpora angelorum. 46. cujuſmodi fuerint. 168
Corruptibile nunquam fier radix incorruptionis. 410
Corruptio quæ per carnem contigerat, deſtructa à Chriſto. 114
Creator debet horum curam gerere quos creavit. 53
Crepitacula verborum. 18
Crucifixus adorandus. 182
Crucifixus non eſt Deus. 339
Crucis pœna. 82
Crucis ſupplicium Chriſto prædictum à prophetis. 38
Crux Chriſti pretioſa. 414. *& ſeq.*
Curia conſiliorum Dei. 64
Curialis. 8. 193 195
Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis liber de miſericordia 180
Cyri oppidum. 274. Ejus ſolitudo. 333
Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus. 90. 96. 142. 211. 324. 333. 336. 352. 355. 357. Egit vicem Cæleſtini Papæ in Concilio Epheſino. 171. Mortuus. 339. Ejus dormitioni inſultavit Theodoretus. 468. Perſtringitur. 85 449. Ejus epiſtola ad Neſtorium. 357. Anathematiſmi. Ejus tomi 462. 167. Apologeticus adversùs orientales. 219. Reſponſio adversùs Theodoretum. 273. Tractatus de incarnatione dominica. 103. Scholia de incarnatione unigeniti. 370. Fragmenta ex epiſtola ad monachos Ægypti. 227. 230. 249. 260. 266
Cyrillus Epiſcopus Cælo-

rum. 214
Cyrillus Epiſcopus Cydone Cherroneſi. 172
Cyrus Epiſcopus Achæorum. 173. 216
Cyrus Epiſcopus Aphrodiſiados. 171 211
Cyrus Rex Perſarum & Medorum. 371

D

DÆmones perhorreſcunt vocabulum crucifixæ carnis. 115
Dæmonum incurſio. 122
Dalmatæ. 74
Dalmatius Epiſcopus Cyzici. 172. 211
Damaſus Epiſcopus Romanus. 165
Damnatio reproborum an æterna futura ſit. 346
Daniel Epiſcopus Coloniæ. 172. 218
Daphnus Epiſcopus Magneſiæ Mæandri. 213
Debitum Adæ quomodo luendum. 61
Deitas furacibus manibus non eſt capeſſibilis. 67. Capi enim non poteſt. 181. 183. 272.
Deitatis unitas & parilitas. 42. plenitudo. 386
Deitas conſubſtantiva. 91
Deitas non eſt contemporalis carni. 79. neque vulnerata in Chriſto. 57
Deitas vivificatrix non eſt mortalis. *ibid.*
Deitas paſſa non eſt carni conjuncta. 267
Deitas incapax paſſionis. 93. impaſſibilis 149 158. Mortua non eſt. 66 68 70. 99.
Deliciæ protoplaſti indoloræ. 121
Dentes ſunt cultri ad ſecandos cibos. 53
Dentes livoris. 253
Deſtium ſtupor. 75
Denuntiationis literæ. 74
Depretiare. 75
Deſidiæ ſomnus. 124
Deus naturæ terminos ſuperat 115. Vbique eſt & implet omnia. 82. 372. 407. *& ſeq.* Eſt incorporalis. 381. & indiſpertibilis. 407. invertibilis & incommutabilis. 275. impaſſibilis. 379. 390. 418. 421. 425. *& ſeq* 428. *& ſeq.*
Deus non eſt propheta. 68
Deus eſt tutor animarum & corporum. 53
Deus non judicat ad perſonam. 428
Deus an auctor peccati. 18
Deus pater æternus. 189. ſempiternus. 41. An incarnatus & paſſus. 166
Deus eſt incarnatus. 384
Deus Chriſtus eſt incommutabilis. 60
Deus verbum factus eſt homo ſimpliciter. 383. In carnem verſus non eſt. 45. Eſt incorporalis. 223. Non eſt commutatus in ſubſtantiam carnis. 360
Deus verbum cur exinanitum. 375

Dei forma non eſt converſa in formam ſervi. 276. 278. 310

Deus factus non eſt ex ſemine David. 348. 350

Deus verbum ex muliere natus ſecundùm carnem. 420

Deus eſt qui natus eſt de Maria. 72

Deum ex muliere progenitum derident pagani. 410

Deus verbum non eſt natus ex Maria. 112

Dei verbum paſſum carne. 370

Deus non eſt crucifixus. 332. neque mortuus. 58. ſed ſuſcitavit. 113

Dei natura non immolatur in ſacrificio. 115

Deus naturam collapſam in altum ſublevavit. 55. 58.

Deo parum decorum eſt lacrymari. 315

Diabolus cunctorum malorum principium. 346. peccati pater. 82. Habet mortis imperium. 387. Eſt opifex duplicis mortis. 125. Transfigurat ſe in angelum lucis. 126. Scit de bonis nociva moliri. 85. Ejus querela adversùs angelos. 130. Ei magnum eſt à Deo ſuperari. 332

Diaconus qui rerum eccleſiaſticarum curam gerit. 104

Didragmum. 301

Dilatio literis præfinita. 358

Dilemmatus. 14

Diluvium Noë temporum vehementius. 129

Diniatus Epiſcopus Nicopoleos 171. 212.

Dio Epiſcopus Thebarum Theſſaliæ. 172 212

Diodorus Epiſcopus Tarſenſis. 349. 471

Dionyſius Conſul. 132

Diſcere plus amabat Auguſtinus quàm docere. 438

Diſciplina luſoria. 352

Diſcipuli poſſunt redarguere magiſtros malè docentes. 187

Diſcordiæ malum. 274. *& ſeq.*

Diſpenſator ſanctæ Eccleſiæ. 186. *& ſeq.* 200.

Diſpenſatio Chriſti. 184. 190. 381. 393. Eam ſubiit ſapienter. 322

Diſpenſatio carnis. 236. 239. 242. 256. 259.

Diſpenſatio carnalis unigeniti filii Dei. 221

Diſpenſationis carnalis humilitas 264

Diſpenſatio dominica. 40. 42 93.

Diſpenſatio dominicæ incarnationis. 54

Diſpenſationis ſalutiferæ arcanum. 352. myſterium. 227. 422. *& ſeq.*

Diſpenſationis erat paſſio Chriſti. 417

Diſpenſationis ratio. 293. 390. *& ſeq.*

Diſpenſationis modus quæ cum carne facta eſt. 384. arcanus & ineffabilis. 225.

Diſpenſatio naturæ immortalis. 408

Diſpenſatio unigeniti. 301. 387
Diſpenſationem auferre, quæ eſt caput noſtræ ſalutis. 83
Diſpenſatoria adunatio. 302. 381
Diſpenſatoria conventio carnis. 296
Diſpenſatoria unitas. 375
Diſpenſatoriè. 267. 269. 278. 315. 367. 388 409. 429
Diſphiladelpheus. 194. & ſeq. 459
Diſputationes generant contentiones 85
Divinitas non eſt verſa in carnem. 169
Divinitas eſt incorporea. 99. immutabilis. 90. impaſſibilis. 99. 104 266
Divinitas non eguit ſanctificatione 181
Divinitatis faſtigia. 409
Divitiæ neminem lædunt. 54
Doceſis aut phantaſia. 178. 292. 458
Docimaſius Epiſcopus Maroniæ. 172. 214
Doctores eccleſiaſtici. 5. 71. Non debent eſſe indociles. 433. & *ſeq.*
Doctorum divinorum dicta. 243. 248
Dogmatum eccleſiaſticorum doctrina. 44. ſcientia. 189. 192
Dominatio nulli creaturæ competit niſi Deo. 161
Dominicæ incarnationis munus. 54. 56
Dominus ſuus an quis eſſe poſſit. 164
Domini nomen demonſtrativum eſt deitatis. 68
Dominus debet ſollicitudinem impertiri ſervis ſuis. 53.
Domninus Epiſcopus Cutiæ. 212
Domninus Epiſcopus Opuntis. 172. 212.
Domnus Epiſcopus Antiochenus. 339. 468
Domnus Epiſcopus Orciſtis. 216
Dormitio. 339
Dortheus Epiſcopus Myrinæ. 172 214
Dragma, id eſt, manipulus. 24
Dualitas naturarum non eſt in Chriſto. 48
Duo quæ dicuntur, quomodo duorum continent uſum. 347
Durio. 10. 443

E

EBion hæreticus. 50. & *ſeq.*
Eccleſia univerſalis ſive catholica. 33. Ejus caput Chriſtus 270. & fundamentum. 117
Eccleſiæ purgandæ cauſa convocari poteſt Concilium. 106
Eccleſiarum pax & concordia. 101
Eccleſiaſtes, id eſt, concionator. 30
Eccleſiaſtica communione privari. 133. 139
Eccleſiaſtica neceſſitas. 431. 474

Eccleſiaſtica perſona. 69
Elementorum ordinatio. 183. 272
Eminentia divinitatis. 422. 428
EMMANVEL quis ſit. 422. Nominatur Deus verbum. 372. 374 ſignificat *Nobiſcum Deus*. 277. 429. Eſt Deus natura & ſecundùm veritatem. 142. 416. 428. Deus & homo. 317. 325. Quomodo unus. 377. Natus eſt ex ſancta virgine. 411. Factus homo ſimilis nobis 313. Glorificatus eſt per paſſionem. 425. Venerandus una ſupplicatione. 369. Cur adorandus. 397
Ennepius Epiſcopus Maximianopoleos. 214
Enoch non eſt mortuus. 343. *& ſeq.* 433
Ἕνωσις divina in diſpenſationis myſterio. 227. 231. *& ſeqq.* 255. De diverſis accipitur. 284. Non ſignificat commixtionem. 283
Epheſus urbs Aſiæ. 133. 337. metropolis. 171. 186 *& ſeq.*
Epheſinum Concilium damnavit Neſtorium. 324. 329. Quot Epiſcopi in eo fuerint. 119. 132. 452.
Epiphanius Epiſcopus Cratiæ. 171. 212
Epiphius menſis. 171
Epirus vetus & nova. *ibid.*
Epiſcopale Concilium. 107
Epiſcopi ſunt magiſtri præſuleſque populorum. 359. Eorum dotes ex Paulo. 85
Epiſcopi occidentis. 131
Epiſcopium. 171
Eros Epiſcopus. 456
Eſca incontinentium in paradiſo. 129
Eficius Epiſcopus Parii. 171. 214
Eſſentia Chriſti incarnata. 60. 113
Eſurimus natura, non voluntate. 284. 285
Eva nullum poſterorum læſit ſua prævaricatione. 1. 3
Evagrius Epiſcopus Selorum Cypri. 172. 214
Eucharius Epiſcopus Dyrrachii. *ibid.*
Eudoxius Epiſcopus Chomatis. 171. 215
Evectio regia. 130
Eufrata, ideſt, Bethleem. 414
Eugenius Epiſcopus Apolliniados. 215
Eulogius Epiſcopus Achæorum. 216
Eunomius hæreticus. 168
Evoptius Epiſcopus Ptolemaidos. 173. 216. 273. 463.
Euporus Epiſcopus Pepon. 172. 216.
Euprepius Epiſcopus Byſes. 212
Euſebius Epiſcopus Aſponon. 173. 215
Euſebius Epiſcopus Clazomenon. 172
Euſebius Epiſcopus Heracliæ. 212
Euſebius Epiſcopus Magneſiæ Sypili. 172. 213
Euſebius Epiſcopus Nilupoleos. 173. 217

Euſebius Epiſcopus Peluſii. 173. 216
Euſebius Epiſcopus Prienes. 172
Euſtaſius Epiſcopus Docimi. 212
Euthalius Epiſcopus Colophonis. 172. 214
Eutherius Epiſcopus Stratopiceorum Lydæ. 215
Eutherius Epiſcopus Tyanenſis 351. 472
Eutychius Chorepiſcopus Aulacæ. 460
Euthicius Epiſcopus Theodoſiopoleos. 172 217
Euticiani. 354. & ſeq.
Eutropius Epiſcopus Ettennon. 174
Eutropius Epiſcopus Evaſon. 172. 213.
Exactores tributorum. 301
Exinanitas Dei verbi. 296
Exinanitatis injuria. 315. menſura. 262
Exinanitum cur dicitur Dei verbum. 375
Exorbitationes à catholica veritate. 5
Experientia malorum. 346
Experientia mortis. 340 344. 438
Experimentum mortis. 184. 271
Exponere, id eſt, deponere. 30
Expoſitionum Neſtorii libri. 357.
Expreſſionum ſumma. 406
Extra *pro* contra. 5. 442.

F

Fabulæ carioſæ. 274. theatricæ. 57
Fabulemur ineffabiliter. 353
Factura, id eſt, creatura. 42
Factura ſancti ſpiritus Deus verbum. 276. 312
Falſitatis periculum vitandum. 52
Fanias Epiſcopus Arpaſon. 172. 217
Faſtidii tædia. 101
Faſtigia divinitatis. 409
Felix Epiſcopus Apollonienſium. 172. 217
Felix Epiſcopus Romanus. 178 240
Feminarum parturitio in mœroribus. 121. 123
Ferramentum deitatis. 101
Feſtivitatum circuitus. 110
Fides noſtra eſt in Chriſtum. 225 potior religione. 403 Non ſubjacet ratiocinationibus humanis. 265. Tradita ab Apoſtolis & Evangeliſtis. 358. Quomodo intelligenda & prædicanda. 175. Ejus auctoritate ſalus æterna creditur. 9. Ea læſa, ceſſat reverentia erga parentes. 357. Læſa inimicitias excitat. 108
Fidei calor. 126
Fidus Epiſcopus Ioppe. 172
Figurationes corporis. 408
Filietas. 190. & ſeqq. 206. 233. & ſeq. 255. 280. 282. 286. 288.
Filii nomen commune eſt Deo & homini. 82. & ſeq.
Filii duo in Chriſto non ſunt. 43. 46. *Vide* Chriſtus.
Firmus Epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ. 171. 213

Fiſtula palearis. 5
Fiſtulæ comparata virgo Maria. 182
Flavianus Epiſcopus Antiochenus. 76. 449
Flaviani mancipium. 106
Flavianus Epiſcopus Philippenſis. 175. 212
Florentius Conſul. 132
Florus amicus Iuliani Pelagiani. 3. 441
Fœtus immaturos excutere. 112
Fontes lactis. 53
Fontes nominum. 128
Forma Dei ſuſceptrix. 107
Forma ſervi glorificata eſt per formam Dei. 302
Fornax Babylonia. 354
Forum, locus ubi res venales exponuntur. 87
Fraternitatem ſalutare. 131
Fraternitatis ſimulatæ rubigo. 74
Fraterni odii amaritudo. 74

G

GEntes erant in mundo ſine Deo. 383
Gladium evaginare contra matrem. 97
Gothi. 74
Gratia per Ieſum Chriſtum facta eſt. 175. Eam Iudaiſmo exæquabat Pelagius. 141
Gratia plus valuit in vivificando quàm peccatum in occidendo. 136. *& ſeq.*
Gregorius Epiſcopus Ceraſuntis. 171. 212.
Gregorius Epiſcopus Nazianzenus. 181
Gregorius Epiſcopus Nyſſenus. 183. 271
Gymnoſophiſtæ. 32

H

HÆreſim omnem averſari oportet. 86
Hæreticorum prava gloria. 89. Deflendi potiùs quàm perſequendi. 41. Quomodo inſtruendi & revocandi. 186. 189
Hebion philoſophus Stoicus. 164
Helias an mortuus ſit. 433. 435
Helladius Epiſcopus Cadramiti. 212
Hellanicus Epiſcopus Rhodi. 171. 211
Helleſpontus Preſbyter Cælorum. 214
Heracleon Epiſcopus Trallcon. 172. 213
Heracleus Epiſcopus Thyneos. 173. 216
Heraclides Epiſcopus Heracleos. 173. 217
Heraclius Epiſcopus Thamiatidos. 175. 216
Herbæ letales. 330
Herennianus Epiſcopus Myron. 211
Hermogenes Epiſcopus Rinocorotum. 173. 216
Hermolaus Epiſcopus Attudeorum. 218
Heſychius Epiſcopus Parii. 171. 214

Hierax Epiſcopus Aphnau. 173. 216.
Hieremias ab utero ſanctificatus eſt. 176
Hieroſolyma. 135 139
Hieronymus emendatus. 474
Himerius Epiſcopus Nicomediæ. 337
Hinnitus equo proprius. 407
Hiſpaniæ terræ fœcunditas. 74.
Homo ad imaginem Dei factus. 69. Imago divinæ naturæ. 54. deitatis inſtrumentum. 157. Fictus ex luto. 179 Ex diverſis ſubſtantiis & naturis conſtitutus 48 ex anima nimirum & corpore 149. 237. 321. 364. 405. 410. Eſt natura rationabilis. 287. Poteſt eſſe ſine peccato & mandata Dei facilè ſervare. 3 12. *& ſeq.*
Homo generat hominem. 339
Homo interior, id eſt, ſpiritalis 155. 389
Hominum vita brevis. 341
Hominibus victus datus, per cibum. 125
Homines impeccabiles fuerunt ante adventum Chriſti. 133
Homines omnes non reſurgunt per reſurrectionem Chriſti. 3. 15. *& ſeq.* 434
Homouſius patri Chriſtus. 98
Homuncionitæ unde dicti. 166
Horæ temporum. 183. 272
Hoſtia & victima idem. 28
Humana natura eſt indumentum Dei 69. 75 90. veſtis Chriſti. 75 113. depreſſa malis extremis. 384
Humana omnia perexigua ſunt coram Deo. 264
Humanitatis menſura. 259
Hymni inceſſabiles. 69
Hyperboreæ gentes. 32

I

IAcobus Apoſtolus non fuit frater deitatis 67. 115. 210
Iacobus Preſbyter Conſtantinopolitanus. 186 188. 199. *& ſeq.*
Ibas Epiſcopus Edeſſenus. 351. 471
Iconius Epiſcopus Gortynæ. 171. 211
Ieſus, id eſt, ſalvator. 21. 23. homo eſt. 162. Emmanuel. 373 Proficiebat ætate & ſapientia 390. Eum Deus ſuſcitavit 113
Igni inſitus calor. 406
Ignis ligno adfixus. 381
Ignorantiæ vitium. 290
Imago ſimillima genitoris. 291.
Imago tyrannicida. 125
Immortalitatem nemo adepturus eſt niſi mors præceſſerit. 436 Eam nobis collaturus eſt Chriſtus. 33
Impaſſibilis eſt Deus. 379
Impaſſibilis paſſionibus ſuperior eſt. 322
Impaſſibilitas Dei. 415. *& ſeq.* 428. *& ſeq.*

Impaſſibilitas divinæ naturæ. 267. 269. 271.
Impietati operam navans nihil agit. 4
Impeccabiles homines. 133
Imperitia, cauſa erroris. 320. 324
Imputribile eſt aurum. 54
Incarnabilis in carne fit. 184. 239
Incarnatæ deitatis incommutabilitas. 113
Incarnata eſſentia. 60
Incarnatio Dei verbi. 317
Incarnatio dominica. 103
Incarnatio unigeniti filii Dei. 187. Quomodo intelligenda. 178. & ſeqq. Explicatur. 98. 190. 203. 222 228. 230. 245. 255. 384. 387. & ſeqq. 395. 405. 409. & ſeq. 413. 424. & ſeqq.
Incarnationis dominicæ documenta 67. menſura. 242. munus 54. 56. myſterium. 312. 315. Illud evertit Neſtorius. 219
Incarnationis ſacramentum. 55. 69
Incommutabilitas incarnatæ deitatis. 113
Incontinentium eſca. 129
Inconvertibile eſt Dei verbum 372 376. 378
Incorruptionis radix nunquam fiet corruptibile. 410
Increabilem non peperit creatura. 55.
Increatum non naſcitur à creato. 410
Incredulitas Iudaica, 409
Indici lapides. 273
Indignatio interdum eſt indicium caritatis. 430
Indiſciplinatæ quæſtiones. 16
Indiſpertibilis Deus 407
Indolore delitiæ protoplaſti. 121. 454
Indumentum Chriſti, natura humana. 69 75 113
Indumentum colo propter utentem. 55
Infantes an ſint ex populo Dei. 7. 29. Qui naſcuntur, in eo ſtatu ſunt in quo Adam fuit ante prævaricationem. 3. 15. & ſeq. Per eos credunt à quibus baptizandi offeruntur 432 Habent vitam æternam, etiamſi non baptizentur. 3. 15. 17. 23. 139. An egeant redemptore. 20. & ſeq.
Infantum apinæ. 56. 447. jacula ſeu caſtra. 56
Infantes in arena ludentes. 352
Inhabitat Chriſtus in nobis. 406
Innocentius Epiſcopus Romanus. 138
Innovatio & renovatio differunt. 6. 20
Innupta mater. 405. 473
Inobedientia Adæ.. 61
Inritatrix importuna. 11
Inſcientia ſubit menſuram humanitatis. 294
Inſenſibilitas. 125
Inſpoliabile veſtimentum deitatis. 75. 90
Inſtigatrix immodeſta. 11
Inſtrumentum deitatis. 157

Interior homo, id eſt, ſpiritalis. 155
Interpres ſcævus. 116
Interpretis veri officium. 52
Interpreta. 142
Invertibilis proficit. 184
Invertibilis eſt Deus. 275. 298 321.
Invidia mortua eſt. 339
Invidiæ tela. 262
Ioannes Apoſtolus qua occaſione evangelium ſcripſit. 195
Ioannes Baptiſta exultavit in gaudio voce Mariæ theotocos. 176. Capite condemnatus eſt. 131
Ioannes Chryſoſtomus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 76. 106. 449.
Ioannes Epiſcopus Antiochenus anathematizavit dogma Neſtorii. 338
Ioannes Epiſcopus Auguſtopoleos. 172. 216
Ioannes Epiſcopus Aureliopleos. 215
Ioannes Epiſcopus Epheſti. 173. 216
Ioannes Epiſcopus Leſbi Selenicatorum. 212
Ioannes Epiſcopus Proconeſi. 172
Ioannes Epiſcopus Sicamazonis. 172. 214
Ioannes Epiſcopus Thomitanus. 355
Ira Dei ſignificat damnationem. 433
Iracundia provocat manus. 85
Iſaac Epiſcopus Elearchienſis. 173
Iſaac Epiſcopus Tavæ. 173. 216
Iſrael dictus eſt populus Moyſis. 374
Iter regale. 130
Iter regium ambulare. 360
Iter tuum perge. 273.
Iudæa auſtralis. 415
Iudæorum furor parricidalis. 38
Iudaica incredulitas. 409
Iudex adducitur in judicium. 184. 271.
Iudex venturus eſt iſte qui viſibilis paruit. 115
Iudicare ad perſonam. 428
Iuliana mater Iuliani Pelagiani. 10. 443
Iulianus Epiſcopus Eclanenſis. 40. 119. 132. ordinatus ab Innocentio Papa. 138. Fuit Romæ. 18. Amplectitur dogma Pelagii & Cæleſtii. 3. Depoſitus. 452. Ejus libri ad Turbantiū. 3
Iulius Epiſcopus Romanus. 178. 239
Iurare per ſanctam trinitatem, & per pietatem & victoriam Imperatorum. 193. *& ſeqq.*
Iusjurandum venerabile. 198. *& ſeq.*
Iuſtificatur nemo niſi per Chriſtum. 435
Iuſtitiæ forma perfecta eſt in lege Dei. 9
Iuſtitiæ multa circumſpectio. 60
Iuſtitia colorata. 77
Iuſtus juſtum gignere debet. 137.

Iuvenalis Epiſcopus Hieroſolymorum. 171. 211

L

Labyrinthi anfractus. 147

Labyrinthorum ſigna. 164. 457

Lacrymari parum decorum eſt Deo. 315

Lactis fontes. 53

Lampetius Epiſcopus Caſii. 173. 217

Lapides Indici. 273

Lavacrum regenerationis. 7. 22

Lavacri ſalutaris ſacramentum. 130

Laudator nocivus. 126

Lazarus Epiſcopus. 456

Legati apoſtolicæ ſedis. 173

Lentulus. 10

Lepræ figura nix. 394

Leproſus eſt pollutus & immundus. 418

Letoius Epiſcopus Lybiadis. 172. 218

Lex Dei eſt perfecta forma iuſtitiæ. 9

Lex Moyſi ſic mittit ad regnum quomodo & evangelium. 3. 133. 140. *& ſeq.*

Leges imperiales. 138. Earum ſeveritas. 193. *& ſeq.*

Libanius Epiſcopus Paleaſpoleos. 215

Liber non eget redemptione. 20

Libido inſita naturæ hominum. 11

Lilium convallium. 381

Limenius Epiſcopus Ettenorum. 215

Lineæ argumentorum. 19

Linguæ mimicæ obſcænitas. 10

Lintea ſepulturæ. 57

Litera ſacra. 388. *& ſeq.* 395. 416

Literæ denuntiationis. 74

Literæ ſacræ. 397. ſeculares. 286

Livania vidua. 140. 456

Livoris dentes. 253

Λογοπάτωρ, id eſt, verbum & pater. 80. *& ſeq.*

Loxias. 14. 444

Lucianus Epiſcopus Toperi. 172. 214

Lucta dominica. 126

Luporum morſus. 330

Luſoria diſciplina. 352. 472

Lux pellit tenebras. 385

M

Macharius Epiſcopus Antheon. 173

Macharius Epiſcopus Metelos. 173. 216

Macedonius Epiſcopus Xocos. 173. 216.

Macedonii hæreſis. 168

Mæonius Epiſcopus Sardenſis. 211

Magi ex ultimis terræ limitibus adventantes. 412. ex Perſide. 221. Dona obtulerunt Chriſto. 223. Ea explicantur. 184

Magiſter præcedens. 126

Magiſterianus. 336

Magiſtri præſuleſque populorum. 359

Magiſtri malè docentes poſſunt redargui à diſcipulis. 187
Maledictio prolata adversùs omne genus humanum. 367
Maledictum non poteſt à maledictione liberare. 81
Maledicta hominum nequam vitare difficile. 97
Malignitatis ſignum eſt ſerpens. 393
Malleus catholicæ veritatis. 4
Malum diſcordiæ 274. & ſeq.
Mancupium Flaviani. 106
Manducamus carnem domini. 116. 118
Manichæus ſceleſtiſſimus. 178 Ejus impietas. 8. error. 18. 448
Manichæiſta. 146
Manichæorum furor. 231
Manichæorum morbo repleti. 96
Manſiſtenum oppidum. 1. 40.
Manus Moyſis facta leproſa. 394
Manus provocatæ moventur ad vulnera. 85
Marcellus Galata. 50. & ſeq. 165. 448
Mari exarato. 31. 40
Maritimæ artis ſtudium. 87
MARIA virgo facta eſt templum dominicæ carnis. 70. concepit Chriſtum ex ſpiritu ſancto. 176. facta prægnans ex ſpiritu ſancto. 373. Peperit templum Deo unitum. 375. Peperit Chriſtum divino modo. 221. 223. An Dei genitrix. 161. θεοτόκος credenda. 182. Eſt enim verè θεοτόκος. 220. 222. 276. 279. 417. Dei genitrix. 142. 367. & ſeq. Dei puerpera. 54. 102 & ſeq 107. Quomodo intelligitur θεοτόκος. 408. 413. Non eſt θεοτόκος ſecundùm Neſtorium. 76 78. id eſt, non peperit Deum. 55. 157. non peperit verbum. 350
Mariæ virginis parturitiones immunes à mœroribus. 123
Maria virgo immaculata ante & poſt partum. 37. 223.
Mariæ virgini honor habendus. 202. Eam non nimis honorandam eſſe aiebat Neſtorius. 70
Marinus Epiſcopus Heliopoleos. 173. 216
Marius Epiſcopus Anteuſus. 217
Martialis. 10
Martyrius Epiſcopus Illiſtron. 172. 213
Marullus. 10
Maſſa noſtra induta à Chriſto. 63. ſuſcepta à Deo verbo. 142. & ſeq.
Mater innupta. 405. 473
Matris eſt conſubſtantivum ſibimet parere. 112
Matres fieri gaudent feminæ. 112
Matidianus Epiſcopus Coraceſii. 173. 214
Matthæi verba de Chriſto explicata. 88
Mauritania Cæſarienſis. 431
Maximinus Epiſcopus Alexandrinus. 178
Maximus Epiſcopus Aſſi. 172

Maximus Epiſcopus Caſiæ. 218
Maximus Epiſcopus Cymæ. 172. 215
Maximus magiſterianus. 467
Mediator unus Dei & hominum Chriſtus. 153. orbis & Dei. 129
Medicus vulnera non ſanat vulneribus. 86
Melchiſedech ſacerdotium. 254
Meletius Epiſcopus Antiochenus. 76. 449
Memnon Epiſcopus Epheſinus. 171. 211
Memor Epiſcopus Iuliani Pelagiani pater. 10. 443
Mendacii aſſertio confutata. 335
Mendacii caligo. 319
Menſura corporis. 407. exinanitatis. 262. 293. 301. humana. 390. 409. humanæ naturæ. 364. humanitatis. 259. 287. 293. *& ſeq.* 314. 376. prophetæ. 298. ſervitutis. 314
Mercatura quibuſdam placet. 87
Metrodorus Epiſcopus Leonton. 173. 216
Militiam quidam amant. 87
Millenariorum error. 227
Mimicæ linguę obſcœnitas. 10
Minoratus paulò minùs ab angelis. 328
Miraculum plerunque nos adducit in fidem. 392
Miraculorum veterum reliquiæ. 179
Miſeratione digni habiti. 142
Modeſtus Epiſcopus Anearorum. 172 215
Monarchia Dei. 144. 166
Monſtri Thebani problemata. 30
Monſtruoſa vipera. 10
Montanus cum Priſca & Maximilla. 166
Montes parturiunt. 39
Moras terere. 14
Mors quid ſit. 18. *& ſeq.* prævaricationis ultrix. 12 14 Intravit per peccatum. 17. 31. *& ſeq* 434 *& ſeq.* 438. Fuiſſet in Adam, etiamſi non peccaſſet. 14
Mors quam incurrit Adam, quænam. 35
Mors regnavit ab Adam uſque ad Moyſem. 176
Mors judicialis in quos tranſiit. 18. *& ſeq* 32
Mors quando præferenda vitæ. 358
Mors adſignatur Chriſto tantùm, non Deo. 66. 99.
Mors Chriſti pro impiis eſt ſine peccato ejus. 60
Mortis experientia. 340. 344. 438. experimentum. 184. 271
Morti tradere, id eſt, deponere. 467
Mortalitas generis humani. 39
Mortalitas duplex in nos craſſabatur. 125
Mortalitas non pariet vitam. 410
Mortui omnes ſunt. 135
Mortuorum reſurrectio facta per hominem. 363

Moyſes deſtinatus ut Iſrael ab Ægyptiorum violentia liberaret. 392
Moyſis dictus eſt populus Iſrael. 374
Moyſis manus facta leproſa. 394
Moyſis lex ſic mittit ad regnum quomodo & evangelium. 133. 140. *& ſeq.*
Mulier contraxit debitum. 61
Mundana ſynodus. 174. 187. 201. 457
Myſterium carnalis diſpenſationis. 422. *& ſeq.*
Myſterium Chriſti divinum. 400
Myſterium Dei eſt myſterium Chriſti. 398
Myſterium diſpenſationis unigeniti. 301. incarnationis. 312. 315.
Myſterium pietatis magnum eſt. 383
Myſticæ benedictionis. 363

N

Nagerpapot. 183. 458
Natura omnis condita à Deo. 19. Eſt res quædam imperioſa. 284. 287. Non eſt peccatum. 8
Natura eſt omnis homo. 8
Naturæ legibus neceſſariis ſerviunt. 217
Natura quod non poteſt eſſe, prorsùs eſſe nihil poteſt. 170
Naturæ terminos ſuperat Deus. 125
Natura humana paſſionibus obnoxia. 287. depreſſa malis extremis. 384. veſtis Chriſti. 75. 115. Deum offenderat. 60
Naturæ ubertas eſt machina repugnans contra mortem. 121
Naturarum dualitas an ſit in Chriſto. 48
Naturarum differentia & diverſitas in Chriſto. 297. 388
Naturæ duæ in Chriſto. 69. 71 73. 75. 79. 88. 98. 110. 151. 182. 202. 205. 207. 210. 261. 281. 285. 325. 327. 331. 335. 347.
Naturalia omnia ſubjacent legibus neceſſitatis. 287
Nazardit. 328. 465
Neceſſitas eccleſiaſtica. 431. 474
Neceſſitates beneficæ. 74
Neceſſitatis legibus ſubjacent omnia naturalia. 287
Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 76. 449
Nectarius Epiſcopus Naſorum. 214
Nectarius Epiſcopus Senon. 173
Necyras Epiſcopus Gazæ. 216
Negligentia ſacerdotum damnata. 30
Negligentia paſſionis. 60
Negotium terreſtris converſationis. 87
Nepius Epiſcopus Maximianopoleos. 172
Neſius Epiſcopus Corybraſſi. 173. 213
Neſtoriana perfidia. 354
Nestorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus

ſtantinopolitanus. 40. 187. ſummus Dei Pontifex. 335. *& ſeq.* Ejus epiſtola ad Cæleſtinum Papam. 355. Alia ad Cæleſtium, Presbyterum. 131. Ejus ſermones adversus Pelagium. 120. *& ſeqq.* Alii de incarnatione Chriſti & de Maria matre ejus. 53. *& ſeqq.* Ejus vana doctrina. 50. perverſa dogmata. 201. error. 282. blaſphemiæ. 52. 308. & earum capitula. 142. hæreſis. 167. Qua de re ad eum ſcribit Cyrillus Alexandrinus. 357

Neſtorius gloriæ Chriſti hoſtis & rebellis. 246. Aiebat Chriſtum non eſſe Deum. 101. Evertit incarnationis myſterium. 219. Ima ſummis miſcuit & omnia confudit. 257. Damnatus in Concilio Epheſino. 324. 329. *& ſeq.* Ejus damnationi conſenſum non præbuit Theodoretus Epiſcopus Cyri. 337. *& ſeq.* In exilio conſtitutus. 333. 466. Contemptor honoris epiſcopalis. 449

Neſtorius Epiſcopus Sion. 172

Neſtorius Epiſcopus Sponſus. 213

Netus coccinus. 418

Nicæni Concilii reverentia. 186. 188. 201. 278. 359. ſymbolum fidei. 91. 97. 103. 109. 145. 149. 161. *& ſeqq.* 174. 221. 388

Nicænum Concilium non dixit Deum verbum natum eſſe ex Maria virgine. 109

Nicias Epiſcopus Megaron. 172. 212

Nicodemus archiſynagogus. 157

Nilus Ægypti fluvius. 354

Nimietas prudentiæ. 355

Nix figura lepræ. 394

Nocturna viſa. 126

Nominum fontes. 128

Notariorum primicerius. 173. 175

Novatianorum hæreſis. 198

Novitates vocum prophanæ. 286. 331. 431.

Nubendi vocabulum ſæpe reperitur in obſcænis. 473

Nunechius Epiſcopus Selges. 173. 214

Nuptiæ ſunt munus divinæ bonitatis. 121. Cur conſtitutæ 122 Eas diſpenſatoriè benedixit Chriſtus. 367

O

OBaudientia experimentis edocta. 311

Oblatione non eguit qui non fecit peccatũ. 153. 365. 369

Occidentis Epiſcopi. 131

Odii fraterni amaritudo. 74

Odor res eſt incorporea. 381

Oleo ungebantur quidam ſuperiorum. 370

Ollæ carnium. 427

Olympius Epiſcopus Claudiopoleos. 212

Ὁμοούσιος Deo patri filius. 162, 165

Onus ſuum quiſque portabit. 343
Operatione ſpiritus an adjutus Dominus. 240
Opinionis cœcæ patrocinium multiplicat peccata. 8
Oratio minor eſt ad veritatem. 379
Originale peccatum. 8. 32. 339. 341. *& ſeq.* 432. An eo careant filii baptizatorum. 137
Originaria actio. 63. conditio. 8. ſucceſſio. 4
Orricum. 159. 457
Ovibus magna pernicies à malo paſtore. 56

P

PAbiſcus Epiſcopus Apollonos. 217
Paganica impietas. 409
Palæſtini Epiſcopi damnant Pelagium. 139
Palearis fiſtula. 5
Palladius Epiſcopus Amaſiæ. 211
Palpatus. 58
Panis qui de cælo deſcendit. 155. *& ſeq.* 181. 294.
Paraclitus. 408
Paralius Epiſcopus Andrapon. 173 212
Paraſiti impietatis Neſtorii. 314
Parentum reverentia ceſſat cùm fides læditur. 357
Paris filius Priami. 275
Participa, id eſt, participem fac. 62
Partiliter. 146. 168
Parturitio feminarum in mœroribus. 121. 123
Partus ſuppoſitus. 10
Partubus tempora conſtituta excedere. 122
Parvuli an ſint ex populo Dei. 7. 29. Baptizati cenſentur inter credentes. 433. In eo ſtatu ſunt in quo fuit Adam ante prævaricationem. 133. An egeant redemptore 20. *& ſeq.* An eis profuerit mors Chriſti. 34. Eorum baptiſmus. 432
Parvus faciliùs corrigitur quàm durus. 437
Paſchæ dies faciendus ſecundùm morem Eccleſiæ catholicæ. 192. *& ſeqq.*
Paſſio Chriſti deputatur humanæ naturæ 117. Erat diſpenſationis. 417. An ſine dolore peracta. 352. 425.
Paſſiones hominum contritæ ſunt à Chriſto. 176
Paſſiones non cadunt in Deum. 158
Paſſiones corporis. 379
Paſſiones propriæ ſunt paſſibilis. 321
Paſſionibus liberare. 185
Paſtor miſer qui luporum laudibus gloriatur. 56
Paſtoralis clava. 38
Paterfamilias debet eſſe domus ſuæ defenſor. 53
Patientia medicinalis 90
PATRES ſancti & orthodoxi. 174. honorandi. 187. Eorum veſtigia ſectanda. 358. 360. Erant ſcientes ſacrarum ſcripturarum. 203.

Eorum magiſteria. 329.
Eorum libri legendi. 97.
Eorum auctoritas in cauſis fidei. 97. 225. & ſeq. 228. 239. 245. 265. 271. 281. 305. 367. 423. & ſeqq.
Patripaſſiani iidem cum Sabellianis. 166
Paulinianus Epiſcopus Majumæ. 172. 217
Paulinus Diaconus Ambroſii Epiſcopi Mediolanenſis. 132. 455
Paulus Apoſtolus nocte & die operabatur, ne quem gravaret. 399
Paulus Epiſcopus Anthedonis. 172. 212
Paulus Epiſcopus Daldianorum. 213
Paulus Epiſcopus Lampes. 172. 213
Paulus Epiſcopus Orimnorum. 218
Paulus Epiſcopus Phravoneos. 173. 216
Pauli Samoſateni Epiſcopi Antiocheni doctrina. 50. error. 75. 79. & ſeq. hæreſis. 144. 151. 164. & ſeqq. blaſphemium. 356. Nudam nobis dominicam deliravit humanitatem. 449
Paupertas voluntaria Chriſti. 184
Paupertatem pro nobis ſuſtinuit Chriſtus. 314. & ſeq.
Paupertatis voluntariæ modus. 271
Peccator generat peccatorem. 137
Peccati auctor an ſit Deus. 18. Ejus pater diabolus. 82
Peccatum eſt cauſa mortis. 434 & ſeq. 438. Per unum hominem intravit in mundum. 2. 17. 31. & ſeq. id eſt per Adam. 135. Supra omnes enim regnavit propter illius prævaricationē 370. Non tranſiiſſe tamen in omnes homines putavit Pelagius. 12. 14 Non eſt quippe naturæ, ſed voluntatis. 345
Peccati fœnus creſcebat. 61
Peccatum quomodo extinguatur. 385. Ejus pœna remanet, etiamſi peccatum non remaneat. 435
Peccatorum remiſſio. 432
Peccatum originale. 8. 32. 339. 341. & ſeq. 432. An eo careant filii baptizatorum. 137
Pelagius gente Britannus. 2. 441 monachus. 2. magiſter Cæleſtii & Iuliani. 14. 134. damnatus ab Epiſcopis. 33. 139. Ejus hæreſis. 1. 40. 119. Ejus commentarii in epiſtolas D. Pauli. 2. 135
Perigenes Epiſcopus Corinthi. 171. 211
Perrebius Epiſcopus Farmuli. 171
Perebius Epiſcopus ſaltum Theſſalonicenſium. 212
Perſona, id eſt, larva. 317
Perſona eccleſiaſtica. 69
Perſona una in Chriſto. 293. 296. 331. 365
Perturbationes non ſedantur

perturbationibus. 86
Petronius. 10
Petrus Epiſcopus Alexandrinus & martyr. 175. 225
Petrus Epiſcopus Oxyrinchi. 173. 216
Petrus Epiſcopus Parembolarum. 172. 216
Petrus Epiſcopus Prutes. 212
Petrus Preſbyter Alexandriæ. 173 175
Phantaſia quædam eſt putatio. 178
Phidus Epiſcopus Præ. 214
Philadelphia civitas Lydiæ. 188. 459
Philadelphia ſecunda. 459
Philadelphus Epiſcopus Gratianopoleos. 215
Philetus Epiſcopus Amyzonis. 172. 214
Philippus Epiſcopus Pergamenſis. 172. 213
Philippus Preſbyter apoſtolicæ ſedis & Legatus. 173. 211
Philippus Preſbyter Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. 450
Philiſtion. 10. 443
Philumenus Epiſcopus Cinnes. 173. 217
Phœbammon Epiſcopus Copti. 173. 217
Phoſcus Epiſcopus Thyatirenus. 213
Photinus amicus Neſtorii. 104
Photinus Epiſcopus Sirmienſis hæreticus. 50. *& ſeq.* Ejus hæreſis. 73. 79. *& ſeq.* 82. 84. 164. *& ſeqq.*
Photius Preſbyter amicus Neſtorii. 104. 186. 188.
Pientius Preſbyter amicus Mercatoris. 5
Pietas ſemper currit per diverſas tentationes. 131
Pietatis myſterium magnum eſt. 383
Pietatis ſcientia utilis eſt omnibus hominibus. 87
Pigmentum. 146. 457
Pilatus non occidit deitatē. 57
Pinnæ Cherubin. 391
Pius Epiſcopus Piſſinontiorum. 211
Plauſus amatores populi. 70
Plenitudo deitatis. 386. inhabitavit in Chriſto. 406
Plumbea arma. 30
Plumbei pugiones. 4
Pœnitentia ſalutaris accipienda. 192
Pœnitentiæ oſtium claudere. 337
Poëta Teſſareſcædecatitarum. 200. 460
Polypodæ. 334
Pontifex, id eſt, ſummus ſacerdos. 111
Pontus Polemoniacus. 171
Poſteros Adæ quos dicat Pelagius. 136
Præfigurationes rerum futurarum. 126
Prævaricatio Adam & Evæ. 33. 36. nullum. poſterorum læſit. 1. 3. *& ſeq.*
Praxeæ error de Chriſto. 166
Praylius Epiſcopus Hieroſolymitanus. 139
Primicerius notariorum. 173. 175

Primogenitus quis ſit. 420
Priores, id eſt, anteceſſores. 457
Problemata monſtri Thebani. 30
Proceſſionum conventus. 96
Proeimenum. 209. 461
Prodigia eur Moyſem faeere voluerit Deus. 392
Projectus Epiſcopus Legatus ſedis apoſtolicæ. 173. 211
Prolativum atque imperativum verbum Dei. 50. 144. 165. *& ſeq.* 457.
Promachius Epiſcopus Alyndorum. 172. 215
Propheta eſt qui gratiam ſpiritus accipit. 349
Prophetæ ungebantur inſenſibiliter ſpiritu ſancto. 370
Propitiatorium auri puri. 391
Propitiatorium divinæ indignationis. 64
Proſatores generis humani. 11. *& ſeq.* 33. 36
Proſſus *pro* prorſus. 445
Protoplaſti deliciæ indoloræ. 121
Providentia Dei quomodo cognoſcatur. 53
Providentia eſt genitrix incrementi. 121
Prudentiæ nimietas. 355
Publius Epiſcopus Olbiæ. 173 216
Puerpera Dei virgo Maria. 54. 100. 102. *& ſeq.* 107
Puerperium virginis. 9
Pugiones plumbei. 4
Purificationes legales. 84
Purpura Regis animata. 65
Puſillitatis modus. 97
Putatione factum. 277

Q

Quæſtiones indiſciplinatæ. 16
Quaterniones errorum Neſtorii. 107. 109

R

Radii veritatis. 319
Ranarum ſtrepitus. 56
Recelare. 150. 457
Reconciliatio ſocialis. 376
Redemptionis pretium non offertur pro libero. 20
Reformatio vitæ beatæ. 315
Refuga. 332
Refutare, id eſt, recuſare. 106. 451
Regenerationis lavacrum. 7
Reginæ Deum amant. 76
Reginus Epiſcopus Conſtantiæ Cypri. 211
Regium iter ambulare. 360
Regni ſignum erat olim unctio. 370
Relatio in Chriſto reperta. 426. *& ſeqq.*
Relationes de Pelagio Romam miſſæ. 139
Religionis ſacramentum. 73
Religione potior fides in Chriſtum. 403
Reliquiæ miraculorum veterum. 179
Reliquiæ ſanctorum honorandæ. 449
Remiſſio peccatorum. 432
Renovatio & innovatio differunt. 6. 20
Renuntiare diabolo. 130

Reſurrectio carnis. 33. & ſeqq.
Reſurrectio Chriſti. 421. Non pertinet ad omnes homines. 133. 138
Reſurrectio corporum qualis. 176. & ſeq.
Reſurrectio mortuornm facta per hominem. 363. Nulla eſt niſi mors præceſſerit. 436
Rhodon Epiſcopus Paleaſpoleos 172. 216
Riſus homini proprius. 407
Romanæ urbis vaſtatio. 135. 138
Romam perlatæ chartulæ Neſtorii. 102
Romana Eccleſia. 166. Ejus auctoritas in cauſis fidei. 133
Romanus Epiſcopus Raphiæ. 172. 214
Rubigo ſimulatæ fraternitatis. 74
Rufinus Epiſcopus Gaborum. 172. 214
Rufinus Syrus, auctor dogmatis Pelagiani. 2. 441
Rufus Epiſcopus Theſſalonicenſis. 171

S

Sabellii hæreſis. 80. 166
Sabinus Epiſcopus Panos. 173. 217
Sacerdos, id eſt, Epiſcopus. 134
Sacerdos ſummus, id eſt, Pontifex. 111
Sacerdotum negligentia damnata. 30
Sacerdotalia ſtatuta. 138
Sacerdotium an divina natura glorioſius. 254
Sacramenta Chriſti. 28. corporis & ſanguinis Domini. 22. Eccleſiæ. 433. incarnationis 55. 69. lavacri ſalutaris. 130. religionis. 73
Sacrificio non eget qui peccatum non novit. 253
Saida Epiſcopus Phœnus. 172. 216
Sagittæ aureæ. 76. 83. 449
Salvator paſſus eſt veraciter. 353
Samuel Epiſcopus Dyſteos. 173. 216
Sanctimonia. 188. 273
Sancti plurimi fuere ante Chriſtum. 377
Sancti multi fuerunt puri ab omni peccato. 176
Sancti adjuti fuerunt per Criſtum. 303
Sanctis gratæ ſunt ærumnæ. 131
Sanctorum cineres adorando venerari. 76. 449
Sanguis pretioſiſſimus Chriſti. 419. Eo purgamur ab omni delicto. 25
Sannio. 10. 443
Sapientia non eſt quæ ignorantiæ habet vitium. 290
Sapricius Epiſcopus Paphi Cypri. 172. 215
Scenicus turpio. 10
Σχηματισμὸς quid ſit. 146
Scholares nugæ. 53
Scholaſticus. 195. auditorialis. 2
Sciſſuræ vitandæ in Eccleſia. 77
Scribere tardè. 195

Scripturæ ſacræ laus & dignitas. 273. *& ſeq.* auctoritas. 202 Ejus notitia neceſſaria eſt. 342. Ejus ſenſus myſticus eſt. 415
Scythia provincia. 355
Secta pravæ fidei. 86
Sæculares literæ. 286
Secundinus Epiſcopus Lamiæ. 172. 214
Sedes apoſtolica. 15. 138. 142
Semina corporum. 12
Senator. 8
Senecion Epiſcopus Codrenſis. 171. 213
Septemparia. 455
Sepultura diei tertiæ non eſt deitatis. 114. ſed hominis. 63
Sepulturæ lintea. 57
Serdicenſis Bonoſus. 165
Sermonis longi tenebroſus horror. 91
Serpens æreus exaltatus in deſerto. 393
Serpens eſt ſignum malignitatis. 392
Serpentum eſt ſibilare. 151
Servus. 8
Servi formam quomodo acceperit Chriſtus. 276. 300. An per ſe colenda in Chriſto. 152
Severus Epiſcopus Sozopoleos. 213
Severus Epiſcopus Synnadon. 211
Sibilare more ſerpentum. 151
Silentium non opportunum. 102. periculoſum in cauſa fidei. 350. inviſum Deo. 257. periculoſum in paſtoribus. 357
Silvanus Epiſcopus Chæretapon. 171. 173. 213
Silvanus Epiſcopus Cophriteos. 173. 217
Similiætas. 140. 456
Simplicitatem ſequi Chriſti famulam decet. 140
Simulachrum inſeparabile divinitatis. 56
Simulatice. 122
Sitimus neceſſitate. 284. 287
Socialis reconciliatio. 378
Sodomitica conflagratio totius mundi. 129
Sol comparatus lucernæ. 53
Sol ſupra terras altior factus. 124
Sol nobis deficiet. 85
Solon Epiſcopus Corallion. 216
Solon Epiſcopus Paraliæ. 173
Somnus pro concubitu. 458
Somnus deſidiæ. 124
Sopater Epiſcopus Septimiaces. 173. 216
Sophronas ſequax Neſtorii. 106
Speculum deitatis reſplendentis. 65. 75
Spes non eſt ponenda in homine. 400
Spinarum corona. 123
Spiritus carnem & oſſa non habet. 58. 113
Spiritus ſuus habitat in homine. 389
Spiritus ſanctus eſt in ſua ſubſiſtentia. 366. de Dei ſubſtantia. 41. 190. A patre & filio procedit. 366. A patre ſolo. 308. *& ſeq.* Vtrum

conſubſtantialis ſervi formæ. 152. Non eſt ſervus. 119. Deſcendit ſuper Chriſtum. 371. Omnia implet. 408
Spiritus eſt qui vivificat. 265
Spudaſius Epiſcopus Ceramon. 172. 214
Statuta ſacerdotalia. 138
Stemma Chriſtianum. 18
Stephanus Epiſcopus Caiupoleos. 218
Sterquilinia civitatis. 106
Strategius Epiſcopus Heracliæ Honori. 173
Strategius Epiſcopus Athribidis. *ibid.*
Struthionum mos. 150. 457
Stultus ſtulta loquitur. 410
Subſcriptione roborare epiſtolam Papæ. 138
Subdeſcendere. 109. 141. 165
Subnotationes Mercatoris adversùs Iulianum. 5. 442
Subſtantiæ, id eſt, naturæ. 159. 232. 235. 237. 239. 247. 250. 285. Non dividendæ in Chriſto poſt unitionē 147 227. 231. 283. 368
Σ𝑖ω quid ſignificet. 422
Supercilio & tumore ſufflati. 424
Suppoſitus partus. 10
Suſceptrix Dei forma. 107
Symbolum fidei Nicænæ. 91. 97. 103. 109. 145. 149. 161. & ſeqq. 174. 221. 359. 388
Symbolum Neſtorianum ſive transformatum. 189. 459
Symbolum Theodori Mopſueſteni. 41. 445. 459
Synodus mundana. 174. 187. 201
Synodus propter inquiſitionē rerum eccleſiaſticarum. 356
Synodum ſacram evitare. 355
Synodus Alexandrina adversùs Neſtorium. 357. Romana adversùs eundem. 358. & ſeq.
Syri infamati de hæreſi Pelagiana. 3

T

TÆdia faſtidii. 101
Tarianus Epiſcopus Lyrbes. 173. 215
Tarſus civitas. 337
Tela invidiæ. 262
Temeritas vecordiſſima. 17
Templum Chriſti conjunctum Deo. 118. paſſibile. 111. ſolubile. 63. 91. 93. 95. 114. Ejus eſt morte diſſolvi. 73
Templa Dei ſunt Chriſtiani. 397
Tenebrarum caligo quomodo interit. 385
Tenon Epiſcopus Theucyron. 173
Terminos naturæ ſuperat Deus. 125
Teſſareſcædecatitarum hæreſis. 193. & ſeqq.
Thearricæ fabulæ. 57
Theatrum Arbitri Valeriique. 11. 444
Thebani monſtri problemata. 30
Theman interpretatus auſter. 415
Themiſtius Epiſcopus Iaſſi. 172. 215
Theoctiſtus Epiſcopus Phociæ. 218

Theoctoni. 182. 458
Θεοδόκος virgo Maria, non θεοτόκος. 69. 446
Theodolus Epiſcopus Eluſæ. 462
Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis non præbuit conſenſum damnationi Neſtorii. 337. & ſeq. Inſultavit memoriæ Cyrilli Epiſcopi Alexandrini. 339. & ejus anathematiſmos reprehendit. 274. 462. Ejus epiſtola ad Neſtorium. 333. fragmenta varia. 324. Ejus auctarium emendatum. 467. & ſeq.
Theodorus Epiſcopus Aninenſiorum. 172 212
Theodorus Epiſcopus Ariddelon. 172. 218. 462
Theodorus Epiſcopus Attaliæ. 214
Theodorus Epiſcopus Dodonæ. 172
Theodorus Epiſcopus Echinei. 172. 218
Theodorus Epiſcopus Gadaron. ibid.
Theodorus Epiſcopus Mamſiſtenus ſive Mopſueſtenus. 1. 40. & ſeqq. 329. & ſeq. 339. 470
Theodorus Epiſcopus Myſes. 172
Theodorus Epiſcopus Niſæ. 215
Theodoſius Epiſcopus Maſtauron. 172. 215
Theodoſius II. Imperator. 132. 449
Theodotus Epiſcopus Ancyræ Galatiæ. 171. 211
Theodotus Epiſcopus Antiochenus. 139
Theognoſiæ dogma. 210. 461
Theon Epiſcopus Heracleus. 216
Theon Epiſcopus Sethroitu. 173
Theonas Epiſcopus Hieibæ. 212
Theonas Epiſcopus Pſineus. 173. 216
Theopanius Epiſcopus Trallion. 213
Theophanius Epiſcopus Philadelphiæ. 193. & ſeqq.
Theophilus Epiſcopus Alexandrinus. 179
Theophorus homo non erat Chriſtus. 395. 398. 400. & ſeqq
Theoria hominis. 289
Theoſebius Epiſcopus Prienes. 172. 218
Θεοτόκος virgo Maria. 54 83. 86. 89. 100. 102. & ſeq. 107 355. 408. 413. Negabat Neſtorius. 76. 78. 144
Theſſalonica. 133. 135
Theſſalonicenſes ſaltus. 212
Thomæ Apoſtoli verba de Deo & Chriſto. 58 113
Thomas Epiſcopus Derbes. 172
Thomas Epiſcopus Valentinianopoleos. 215
Tichicus Epiſcopus Citeron. 172
Timotheus Epiſcopus Briulorum. 172. 218
Timotheus Epiſcopus Germæ. 215

Timotheus Epiſcopus Termæ & Eudociados. 214
Timotheus Epiſcopus Tomorum. 217
Titius Epiſcopus Erlidetorum. 215
Tortuoſæ cavernæ. 151
Trabalis evangelicus. 50
Tractare publicè in Eccleſia. 119
Tractator argutus. 278
Tractatorum veterum definitio. 145
Tractoria epiſtola Zoſimi Papæ. 138
Traditio eccleſiaſtica. 18. 261. evangelica 95. 275
Traditio paſſionis & reſurrectionis. 92
Traditiones Apoſtolorum. 281
Traditio ſanctorum patrum. 91. 95.
Traducianum peccatum. 19
Traducianus. 14
Tradux peccati. 137
Trajanus Epiſcopus Lyrbæ. 215
Transformatum ſymbolum. 189
Tranſlator. 52
Tribonianus Epiſcopus Aſpendi. 172
Tribonianus Epiſcopus Primopolitanus. 213
Tributorum exactores. 301
Triduana mors. 114
Trinitas conſubſtantialis. 103. conſubſtantiva. 88. Ejus operationes ſunt communes, 207. 242. 250. Ejus myſterium explicatum. 182. 190
Trinitati introducere quartam perſonam. 164
Triſtitia nubilati. 102
Triſtium capitulum diſſolvere. 121
Turbantius amicus Iuliani Pelagiani. 3. 13. 20. 442
Turpio ſcenicus. 10. 443
Tyrannicida imago. 125
Tyrannicus ſpiritus. 76
Tyrannis impia. 88
Tyrannidis temeritas. 86

V

Valerianus Epiſcopus Iconii. 171. 211
Valerii Theatrum. 11
Vanitas virorum inanium. 81
Vaſa magna dejecta de arce caſtitatis. 11
Vaſtatio urbis Romæ. 135. 138
Vbertas naturæ eſt machina repugnans contra mortem. 121
Venantius Epiſcopus Hierapoleos. 217
Veneratio una tribuenda Chriſto. 351
Verbipater. 80
Verborum crepitacula. 18
Verboſitas. 320
VERBUM eſt natura Deus. 416. Majus eſt Chriſto. 350. Exinanitur. 184. Voluntate caro factum eſt. 175. 204. 208. Quomodo intelligendum iſtud ſit. 221. *& ſeqq.* 404 497. Non eſt verſum in carnem. 145. 297. *& ſeqq.* 305. 310. 319. 321. Natum ex muliere ſecun-

dùm carnem. 420. inæſtimabiliter. 408. Cur factum homo. 385
Verenianus Epiſcopus Pergæ. 171. 211
VERITAS æterna eſt. 131. Ejus pulchritudo ſemper grata eſt. 53. Ejus vis magna eſt. 269. Ea nihil validius. 319. Ejus oſtenſa potentia. 335. Major eſt oratione. 379. Ejus tenor rectus. 389. Suavitas. 438. Ejus decus inquinare. 312. contaminare. 423
Veritatis prædicator non mentietur. 313
Verni tempus. 53. 446
Vernularum filius. 10
Verſuram ſolvere. 29. 151. 444
Vertere, id eſt, pervertere, deſtruere. 188
Veſtimentum deitatis. 57. 90
Victima & hoſtia idem. 28
Victor ſequax Neſtorii. 106
Victus datus hominibus per cibum. 125
Vidua in delitiis agens. 33
Vipera monſtruoſa. 10
Virga inſigne eſt regni. 392
Virga Moſis converſa in ſerpentem. 392
Virginem facere turpius Deo quàm in virgine habitare. 185
Vir & uxor, una caro. 347
Viri & uxoris conjunctio. 331
Viſa nocturna. 126
Vita inæqualis ex paupertate & divitiis. 54
Vita iſta brevis eſt. 341
Vita mortem guſtare dignatur. 184
Vita per Chriſtum reparata eſt. 135
Vivificator Deus Dei verbum. 99
Vivificator eſt Deus etiam ſine cibo. 125
Vivificatorium donum à creatore collatum. 121
Vivificatrix deitas non eſt mortalis. 57
Vivificatrix eſt caro Domini. 154. & ſeq. 259. 263
Vivificatrix non poteſt eſſe caro hominis. 364
Vivum efficax. 179
Vngebantur oleo quidam ſuperiorum. 370
Vngebantur athletæ. 332
Vnigenitus quis ſit. 410. Ejus deitas non eſt creatura ſpiritus ſancti. 94
Vnitas arcana & ineffabilis Dei ad hominem. 236. Dei verbi & humanitatis. 280. 286. 331
Vnitas diſpenſatoria. 375. ſumma veraque in Chriſto. 406
Vnitatis arcanum. 362. tramos. 329
Voluptas carnalis. 37
Voluptatis inculpabilis poteſtas. 121
Votivum & optabile. 122. 454
Vulnera non ſanantur vulneribus. 86
Vulpem aſtutam ſervare in pectore. 15

217

Z

Zeno Epiſcopus Curii Ceretii Conſtantiæ. 172
Zeno Epiſcopus Cyri Cypri. 216
Zeno Epiſcopus Theucyron. 217
Zenobius Epiſcopus Barchæ. 173. 217
Zenobius Epiſcopus Cnoſi. 172. 217
Zoſimus Epiſcopus Romanus. 30. 33. 134. Ejus epiſtola tractoria. 138

ERRATA.

PAg. 19. lin. 9. *auctorem eum mali*
Pag. 22. *lin.* 22. conſtitus
Pag. 26. *lin.* 30 delictis
Pag. 33. *lin.* 27. nibus ſimul tempore
Pag. 54. *lin.* 17. imagine Deus tamquam
Pag. 70. *lin.* 13. Chriſti populos his conferre
Pag. 72. *lin.* 4. amittit
Ibid. lin. 25. Ergo quoniam apud
Pag. 79. *lin.* 33. uniuſcujuſque
Pag. 92. *lin.* 7. diſſecentur
Pag. 96. *lin.* 28. aucupantes.
Pag. 111. cap. VI. iſta , *Et ſubjungit*, ſcribenda fuerunt charactere diverſo ; quem vocant Romanum.
Pag. 122. *lin.* 15. alicui amaro
Ibid. lin. 24. & eorum
Pag. 125. *lin.* 9. mortificationem
Pag. 127. *lin.* 4. inconvulſa
Pag. 144. *lin.* 27. evidentiſſimè
Pag. 154. *lin.* 17. quidem
Pag. 155. *lin.* 19. dixiſſet
Pag. 157. *lin.* 32. ſaperet
Pag. 160. *lin.* 22. quia neo
Pag. 172. lin. 25. *Eutropio Evaſom*
Pag. 193. *lin.* 1. Vinici
Pag. 194. *lin.* 10. ſubſcripſi
Pag. 210. *lin.* 22. nec Dei verbi
Pag. 219. *lin.* 10. vant nimis conſtanter
Pag. 244. lin. 4. *Reprehenſio hæretici*
Ibid. lin. 12. *dicentem & eum*
Pag. 272. lin. 18. *paſſiones ejus eſſe*
Pag. 321. *lin.* 18. bus videtur.
Pag. 328. in margine dele *Marci* 6. & repone *Act.* 10.
Pag. 344. *lin.* 30. tributam.
Pag. 361. *lin.* 14. aſſeruit.
Pag. 431. *lin.* 2. inde digreſſi
Pag. 441. *lin.* 18. præfationibus

Extrait du Privilege du Roy.

LE Roy par ſes Lettres patentes données à ſaint Germain en Laye le 29. Avril 1679. ſignées LOVIS, & plus bas, *Par le Roy*, COLBERT, & ſcellées du grand ſeau de cire jaune, a permis à Eſtienne Baluze Prieur de Beauvais de faire imprimer un livre intitulé *Opera Marii Mercatoris*, qu'il à corrigées ſur les anciens manuſcrits, en un ou pluſieurs volumes, & autant de fois que bon luy ſemblera pendant le temps & eſpace de trente années, à compter du jour que chacun deſdits volumes ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois; avec defenſes à toute ſorte de perſonnes, autres que celuy ou ceux qui auront eſté choiſis par ledit Baluze, de les imprimer ou faire imprimer, vendre ny debiter pendant ledit temps, à peine de dix mil livres d'amende, de confiſcation des exemplaires contrefaits, & de tous dépens, dommages, & intereſts, comme il eſt plus à plein porté par leſdites Lettres.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris le 19. May 1679. Signé, COVTEROT *Syndic.*

Et ledit ſieur Baluze a cedé ledit Privilege à François Muguet Imprimeur & Libraire ordinaire du Roy, pour en joüir ſelon ſa forme & teneur.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 29. Aouſt 1684.

Les exemplaires ont eſté fournis.

619836

2510